

TÁMOGATÁSI RENDSZEREINK ÉS A MEGÚJULÓ ENERGIÁK

OLAJOS ISTVÁN

MISKOLCI EGYETEM

MISKOLC

2012

Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

Szerző:

*Olajos István, PhD
egyetemi docens*

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Lektor:

*Csák Csilla, PhD
tanszékvezető egyetemi docens*

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Borítóterv:

Varga Attila Károly, adjunktus

Nyomdai munkálatok: *Gazdász-Elasztik Kft.*

Felelős vezető: *Vesza József*

Koordinátor:

Dr. Simon Andrea, adjunktus

Jelen tanulmány „A felsőoktatás minőségének javítása kiválósági központok fejlesztésére alapozva a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területein” című, TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 számú projekt keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg. This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

Borítókép: Dingle landscap.

Forrás: <http://www.dinglepeninsulatours.com/gallery/landscapes/> (2012. 11. 01.)

© Minden jog fenntartva!

A kiadó írásbeli engedélye nélkül tilos e kiadványt részben vagy egészben sokszorosítani, vagy más módon rögzíteni és hasznosítani!

ISBN 978-963-358-022-6

*Kézirat lezárva:
2012. augusztus 30.*

Kiadja a Miskolci Egyetem

A kiadásért felelős:

*Dr. Gácsi Zoltán szakmai vezető
Dr. Szemmelveisz Tamás projektmenedzser*

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE:

Rövidítések	Magyar nyelvű jelentés
2007-2013. eljárási rendelet	a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről
AKG	Agrár-Környezetgazdálkodási Program
Agrár-környezetgazdálkodási rendelet	61/2009. (V.14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről
AVOP	Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program
Bépr.	96/2005. (XI.4.) GKM rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó sajátos építményekre vonatkozó egyes építésügyi hatósági eljárások szabályairól.
Btv.	A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény.
Btvr.	A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról szóló 96/2005 (XI.4.) Korm. rendelet.
CEA	Confederation of Europe on Agriculture (Európai Mezőgazdasági Szövetség)
EBB	Európai Beruházási Bank
Egységes területalapú támogatási rendelet	25/2011. (IV.7.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás (SAPS), valamint az ahhoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatások (top up) 2011. évi igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről
EHA	Európai Halászati Alap
EKKE	Európai Uniós Közbeszerzési Koordinációs és Szabályossági Egység
EMOGA	Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap
EMGA	Európai Mezőgazdasági Garanciaalap
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
ENAR	Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer
EOV	Egységes Országos Vetületi Rendszer
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESZA	Európai Szociális Alap
EUME	Európai Méretegység
EUMSZ	Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés
GDP	Bruttó Hazai Termék
GET.	a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény
Getr.	a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 19/2009. (I.30.) Kormányrendelet
GOP	Gazdaságfejlesztési Operatív Program
HMKÁ	Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot
HOPE	Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz
IIR	Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer
IMP	Integrált Mediterrán Programcsomag
ISPA	Előcsatlakozási Eszköz a Kohéziós Támogatások átvételéhez
JASMINE	Európai mikrofinanszírozási intézményeket támogató közös tevékenység
JASPERS	Európai régiók beruházásait támogató közös segítségnyújtás

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

JEREMIE	Közös európai források a mikroméretűtől a közepes méretűig terjedő vállalkozások számára
JESSICA	A városokba történő fenntartható beruházások közös európai támogatása
JFGK	Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények
KAP	Közös Agrárpolitika
KET.	Kötelezettségvállalással érintett Egybefüggő Terület
Ket.	2004.évi CXL.tv a közigazgatási eljárás általános szabályairól
KÁT.	A megújuló energiaforrásból vagy hulladékból nyert energiával termelt villamosenergia, valamint a kapcsoltn termelt villamos energia kötelező átvételéről és átvételi áráról szóló 389/2007. (XII.23.) Kormányrendelet
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
KIH	Környezetvédelmi Irányító Hatóság
KKP	Közösségi Kezdeményezésű Programok
KM	Kölcsönös Megfeleltetés
KTK	Közösségi Támogatási Keret
KSI	Közösségi Stratégiai Iránymutatások
LFA	Less Favoried Areas (kevésbé fejlett területek)
MGSZH	Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal
MEPAR	Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
MVH GÉP	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Gépkatalógusa
MVH ÉNGY	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Építési Normagyűjteménye
MTÉT	Magas Természeti Értékű Területek
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NFT	Nemzeti Fejlesztési Terv
NSR	Nemzeti Stratégiai Referenciakeret
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistic (Statisztikai Területi Egységek Nomenklatúrája)
NVT	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv
OMMI	Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet
OP	Operatív Programok
PIFIC	Közpénzek Belső Irányítási Rendszere
RFT	Regionális Fejlesztési Tanács
ROP	Regionális Fejlesztési Operatív Programok
SAPARD	Special Pre-accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciális Agrár-és Vidékfejlesztési Előcsatlakozási Program)
SAPS	Egységes területalapú támogatás
SPS	Egységes támogatási rendszer
Strukturális eljárási rendelet	14/2004. (VIII.13) TNM-GKM-FMM-FVM-PM együttes rendelet a strukturális alapok és a kohéziós alap felhasználásának általános eljárási szabályairól
Szélr.	33/2009 (VI.30.) KHEM rendelet: szélerőmű létesítésére irányuló pályázat feltételeiről
Tht.	A távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény
Thtr.	A távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi törvény végrehajtásáról szóló

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

	157/2005. Kormányrendelet
ÜMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ÜMVT	Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv
VET.	Villamosenergiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény
VET VHR.	A villamosenergiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseink végrehajtásáról szóló 273/2007. (X.19.) Kormányrendelet
Vhjr.	A vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V.22.) Korm. rendelet.
Vis maior rendelet	44/2007. (VI.8.) FVM rendelet az elháríthatatlan külső ok (vis maior) esetén alkalmazandó egyes szabályokról, valamint egyes agrár tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról
Vvlr.	Vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról szóló 379/2007. (XII.23.) Korm. rendelet.

TARTALOM

TARTALOM	7
BEVEZETÉS	13
I. RÉSZ: ENERGIAJOG	19
1. FEJEZET:A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK ÉS A KAPCSOLT ENERGIATERMELÉS	19
1.1. A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS ALAPFOGALMAI, RENDSZERE	19
1.2. A MEGÚJULÓ ENERGIA KÖTELEZŐ ÁTVÉTELE A VILLAMOS ENERGIA HÁLÓZATBA... 21	
1.2.1. A megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamos energia átvétele	21
1.2.2. A kötelező átvételi eljárás	21
1.2.2.1. A kötelező átvételi jogosultság megállapítására vonatkozó eljárás	21
1.2.2.2. A kötelező átvételi jogosultság gyakorlásának szabályai	22
1.2.3. Eredetigazolás	23
1.2.4. Ellenőrzés	24
1.2.5. A kötelező átvételi rendszerben való részvételtől történő kizárás.....	25
1.3. A MEGÚJULÓ ENERGIÁK A TÁVHŐ SZABÁLYOZÁSBAN	26
1.4. A MEGÚJULÓ ENERGIÁK SZEREPE A FÖLDGÁZ SZABÁLYOZÁSBAN	27
1.5. A GEOTERMIKUS ENERGIA HASZNOSÍTÁSÁNAK SZABÁLYAI	29
1.5.1. A hőszivattyú rendszer jogi szabályozása	29
1.5.1.1. A geotermikus rendszerek létrehozatalának engedélyezés.....	29
1.5.1.2. Geotermikus rendszerek használatának engedélyezése	31
1.5.2. A hévízgazdálkodás jogi keretei	33
1.5.3. A mély-geotermikus energia	34
1.6. A SZÉLERŐMŰVEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS	37
1.7. A FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA, KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI	39
II. RÉSZ: A MEGÚJULÓ ENERGIÁHOZ KAPCSOLÓDÓ VIDÉKFEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOK	41
I. FEJEZET: A VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA ELMÉLETI KÉRDÉSEI	41
1.1. A VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA KIALAKULÁSA	41
1.1.1. A Vidéki Térségek Európa Chartája	42
1.1.2. A Corki Nyilatkozat	45
1.2. A VIDÉKFEJLESZTÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ FOGALMAK FEJLŐDÉSE	51
1.2.1. A fenntartható fejlődés	51
1.2.2. A vidék	54

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

1.2.3. A vidékfejlesztés	57
1.3. A VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS A KAPCSOLÓDÓ KUTATÁSI TERÜLETEK.....	62
1.3.1. A vidékfejlesztés és a területfejlesztés.....	62
1.3.2. A vidékfejlesztés és az agrárpolitika.....	65
1.3.3. A jövő – avagy a fenntartható vidékfejlesztés.....	69
2. FEJEZET: AZ AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS, MINT A MEGÚJULÓ ENERGIATERMELÉS ALAPJA	73
2.1. A FENNTARTHATÓ KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁS	73
2.2. EGYSÉGES TÁMOGATÁSI RENDSZER (SPS).....	77
2.2.1. Közvetlen kifizetésekre vonatkozó általános rendelkezések: a kölcsönös megfeleltetés (továbbiakban: KM).....	77
2.2.2. Egységes támogatási rendszerre vonatkozó sajátos előírások	78
2.2.3. Egységes területalapú támogatás (SAPS)	78
2.3. AZ AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI (AKG) PROGRAM BEMUTATÁSA.....	80
2.3.1. Célja, a támogatás jellege, támogatható területek	80
2.3.2. Jogosultsági feltételek.....	81
2.3.3. Általános feltételek	82
2.3.4. Gazdálkodási napló és monitoring	82
2.3.5. Kötelezettségvállalásra vonatkozó szabályok	83
2.3.6. A támogatási kérelem	84
2.3.7. A forráskeret meghatározására és elosztására vonatkozó szabályok	85
2.3.8. Területazonosítási kérelem és a területek beazonosítása.....	85
2.3.9. A kifizetési kérelem benyújtása és a támogatás folyósítása	86
2.3.10. Ellenőrzése.....	86
2.3.11. Jogkövetkezmények.....	87
2.3.12. Vis maior	88
2.4. A TÁMOGATÁSOKHOZ TARTOZÓ SPECIÁLIS FÖLDNYILVÁNTARTÁS	89
2.4.1. A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR)	89
2.5. AZ EGYSÉGES TERÜLETALAPÚ TÁMOGATÁS ÉS AZ AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÖSSZEHOSONLÍTÁSA	91
3. FEJEZET: A VIDÉKFEJLESZTÉS MEGÚJULÓ ENERGIÁHOZ KAPCSOLHATÓ TÁMOGATÁSAI	93
3.1. AZ ELSŐ PILLÉRES TÁMOGATÁSOK KIHÍVÁSAI ÉS EREDMÉNYEI AZ UNIÓS TÁMOGATÁSI IDŐSZAKBAN (2002-2011)	93
3.2. A TÁMOGATÁSI KIÍRÁSOK MEGISMERÉSÉNEK FOLYAMATA	96
3.2.1. A tevékenység meghatározása	99
3.2.2. A költségek meghatározása	102
3.2.3. A támogatás meghatározása.....	102
3.3. AZ ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK	105
3.4. AZ ENERGIAÜLTETVÉNYEK TELEPÍTÉSÉNEK TÁMOGATÁSAI.....	111
3.4.1. Az ültetvénytelepítés engedélyezéséről.....	111
3.4.2. Az energetikai ültetvények támogatása.....	112

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

3.4.2.1. Első elemzési szempont: a támogatás célja	112
3.4.2.2. Második elemzési szempont: a támogatás igénybevételének feltételei ...	113
3.4.2.3. Harmadik elemzési szempont: a támogatás mértéke	115
3.4.2.4. Negyedik elemzési szempont: a támogatási kérelem benyújtására vonatkozó speciális eljárási szabályok	116
3.4.2.5. Ötödik elemzési szempont: a támogatási kérelem elbírálásának szempontrendszere	116
3.4.2.6. Hatodik elemzési szempont: a szankciók	118
3.5. A BIOMASSZA HASZNOSÍTÁSÁNAK TÁMOGATÁSA A MEZŐGAZDASÁGBAN	120
3.5.1. A támogatás jellege	120
3.5.2. A támogatás igénybevételének feltételei	120
3.5.3. A támogatás mértéke	121
3.5.4. Jogkövetkezmények	122
3.5.5. Bírálati szempontok	123
III. RÉSZ: A ENERGETIKAI STRUKTURÁLIS TÁMOGATÁSOK	125
1. FEJEZET: AZ EURÓPAI STRUKTURÁLIS POLITIKA TÖRTÉNETE	125
1.1. A RÓMAI SZERZŐDÉS ÉS A REGIONÁLIS POLITIKA	125
1.2. A TIZENKÉT ÉVES ÁTMENETI IDŐSZAK	126
1.3. A BŐVÍTÉS ELSŐ HULLÁMA ÉS AZ ERFA	127
1.4. A DÉLI BŐVÍTÉS	129
1.5. A DELORS I. CSOMAG	130
1.6. A DELORS II. CSOMAG ÉS MAASTRICHT	132
1.7. AGENDA 2000	133
1.8. A LISSZABONI STRATÉGIA ÉS A JELENLEGI SZABÁLYOZÁS	135
1.9. A STRUKTURÁLIS POLITIKA FEJLŐDÉSÉNEK ÉRTÉKELÉSE	138
2. FEJEZET: A HAZAI PÉNZÜGYI RENDSZER ELEMEI: PROGRAMOZÁS. 141	141
2.1. A PROGRAMOZÁS FOGALMA	141
2.2. A PROGRAMOZÁS VERTIKÁLIS FOLYAMATA	141
2.3. A PROGRAMOZÁS HORIZONTÁLIS FOLYAMATA	145
2.4. A HAZAI PÉNZÜGYI RENDSZER ELEMEI: A KIFIZETÉS MENETE	146
2.4.1. A hazai pénzügyi rendszer elemei: a pénzügyi ellenőrzés	146
2.4.2. A hazai pénzügyi rendszer elemei: a pénzügyi korrekciók	147
3. FEJEZET: A TÁMOGATÁSOK INTÉZMÉNYRENDSZERE	151
3.1. JOGFORRÁSOK RENDSZERE A 2007-2013-AS PROGRAMOZÁSI IDŐSZAKBAN	151
3.1.1. Közösségi szintű szabályozás	152
3.1.2. Nemzeti szintű szabályozás	152
3.2. A MAGYAR STRUKTURÁLIS TÁMOGATÁSOK INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK FELÉPÍTÉSE	153
3.2.1. Kormány és a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság	154
3.2.2. A fejlesztéspolitikáért felelős miniszter	154

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

3.2.3. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség	155
3.2.3.1. Az NFÜ-nek az NFT megvalósításával kapcsolatos feladatai	155
3.2.3.2. Az NFÜ-nek az operatív programok megvalósításával kapcsolatos irányító hatósági feladatai	156
3.2.3.3. Az NFÜ-nek a közreműködő szervezetekkel kapcsolatos feladatai	157
3.2.4. A miniszterek	157
3.2.5. Az államháztartásért felelős miniszter	158
3.2.6. A közreműködő szervezetek	159
3.2.7. A forráskezelő szervezet	160
3.2.8. Monitoring bizottságok	161
3.3. PANASZ INTÉZMÉNYE	162
4. FEJEZET: A STRUKTURÁLIS TÁMOGATÁSOK ELJÁRÁSA	163
4.1. SPECIÁLIS HATÓSÁGI JOGOSÍTVÁNYOK	163
4.2. A GARANCIÁLIS FELTÉTELEK BIZTOSÍTÁSA A TÁMOGATÁSI ELJÁRÁSOK SORÁN ...	166
4.3. ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK	168
4.4. KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSI SZABÁLYOK	173
4.4.1. Ellenőrzés – Monitoring	173
4.4.2. Helyszíni szemle – Ellenőrzés	173
5. FEJEZET: A „HELYI HŐ ÉS HŰTÉSI IGÉNY MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSBÓL” ELNEVEZÉSŰ KEOP PÁLYÁZAT MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA CSERNELY TÉRSÉGÉBEN	177
5.1. CSERNELY, MINT KUTATÁSI ÉS PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSI HELYSZÍN	177
5.2. AZ ÚJ SZÉCHENYI TERV	179
5.2.1. Az ÚSZT, mint fejlesztési politika	179
5.2.2. Az ÚSZT, mint fejlesztési program	179
5.2.3. Az ÚSZT, mint fejlesztési forrás	179
5.3. KÖRNYEZET ÉS ENERGIA OPERATÍV PROGRAM KEOP-2011-4.2.0-A	180
5.3.1. A dokumentum célja és háttere	180
5.3.1.1. A LED irányelv	180
5.3.2. A támogatás folyamata	182
5.3.3. A támogatás jellege	183
5.3.4. A pályázók köre – kizáró okok rendszere	183
5.3.5. A pályázat tartalma	185
5.3.6. Pénzügyi feltételek és állami támogatási szabályok	188
5.3.7. Kiválasztási kritériumok	189
5.3.8. Adminisztratív információk	190
5.4. ÖSSZEGZÉS	197
IV. RÉSZ: AZ ENERGETIKAI TÁMOGATÁSOK ÉS A KÖZBESZERZÉS	199
1. FEJEZET: A KÖZBESZERZÉS ÉS A TÁMOGATÁSOK KAPCSOLATA A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNYBEN	199

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

1.1. A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY HATÁLYA ALAPJÁN	199
1.2. A KÖZBESZERZÉS TÁRGYAI ÉS ÉRTÉKHATÁRAI	201
1.3. AZ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSRENDDDEL KAPCSOLATOS SPECIÁLIS SZABÁLYOK UNIÓS FORRÁSBÓL SZÁRMAZÓ TÁMOGATÁSOK ESETÉN.	203
1.3.1. <i>Hirdetmények kötelező közzététele</i>	204
1.3.2. <i>A hirdetmények ellenőrzése</i>	205
1.3.3. <i>Az ellenőrzési díj</i>	209
1.3.4. <i>Az ajánlattételi felhívás</i>	209
1.3.6. <i>Az ajánlattevőre vonatkozó előírások</i>	212
1.3.7. <i>Érvénytelen ajánlat</i>	216
1.3.8. <i>A közbeszerzési eljárás eredménytelensége</i>	220
1.3.9. <i>Tájékoztatás az ajánlatkérő döntéseiről, az előzetes vitarendezés</i>	220
2. FEJEZET: A KÖZBESZERZÉSEKRE VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK A STRUKTURÁLIS ÉS KOHÉZIÓS ALAPOKBÓL SZÁRMAZÓ TÁMOGATÁSOK ESETÉBEN	225
2.1. A KOHÉZIÓS ALAPRA, ÉS NAGY ÉRTÉKŰ STRUKTURÁLIS KÖZBESZERZÉSEKRE VONATKOZÓ SPECIÁLIS ELJÁRÁSI REND	226
2.2. A KÖZBESZERZÉSRE VONATKOZÓ EGYÉB SZABÁLYOK	229
BEFEJEZÉS	231
FELHASZNÁLT IRODALOM	235
SZEMLÉLETFORMÁLÓ IRODALOM	237

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

BEVEZETÉS

I. A munka, melyet az olvasó kezében tart, a magyar támogatási rendszer lényeges elemeire koncentrálnak. Bemutatja a támogatási rendszereink közül a leginkább vitatott, és a Közös Agrár-és Vidékfejlesztési illetve a Strukturális Politikának kitett részterület két szeletét. Így a könyv, melynek olvasásába belefogunk, támogatási jellegű. E mellett a könyv célul tűzi ki, hogy elhelyezze a megújuló energiákra vonatkozó jogi szabályok rendszerének kialakítása és ismertetése mellett, e terület támogatási szabályainak feltárását, megismertetését, és jogi szempontú elemzését.

A könyv másik, nem titkolt célja, hogy eligazítást nyújtson a támogatások felhasználása tekintetében. Az eligazodás kettős: egyrészt feltárja az elméleti részben kifejtett és elemzett támogatási szabályok gyakorlati alkalmazásának nehézségeit, felhívja a figyelmet a támogatási rendszerben megkövetelt specialitásokra, másrészt egy meghatározott támogatás elemzésével meghatározza azokat a szempontokat, melyeket a támogatás írójának és a támogatás felhasználójának át kell gondolnia ahhoz, hogy pályázata sikeres legyen a megújuló energiákhoz kapcsolódó támogatások területén.

A könyv kísérletet tesz arra is, hogy az elemzett támogatások által nyújtott keretekben értelmezze azokat a közbeszerzési szabályokat, melyeket egy támogatás igénylése, elnyerése, és felhasználása közben használnia kell a támogatást elnyerő pályázónak.

A tárgy, melyet a könyv áttekint, több jogág, több jogterület és több jogrendszer elveit kívánja összefogni.

A megújuló energiákra vonatkozó jogi szabályozás illeszkedik az energiajog szabályai közé. Az energiajog megfogható a terület nemzetközi és uniós, valamint magyar szabályozási részterületének összességéeként. Az uniós szabályok kialakításában nagy szerepe volt az energiapolitika meghatározásának, mely kezdeti lépéseit az energiaellátásról szóló zöld könyvben¹ hirdették meg. A legfontosabb cselekvési elképzelések a következő voltak: versenyképesség növelése és a belső energiapiac fejlesztése; az energiaszektor diverzifikációja; a szolidaritás erősítése; megújuló energiák számarányának emelése; stratégiai energiatechnológiai terv; egységes energiaügyi külpolitika. Az első, mely a Közös Energiapolitika lépésének tekinthető 20-20-20 szabály meghirdetése, mely 2020-ra az üvegházhatású gázok kibocsátásának 20%-kal történő csökkenését, és a megújuló energiák 20%-kal történő emelését irányozta elő. A következő lépések az energetikai jellegű innovációs elképzelések felkarolása, majd az egyoldalú energiafüggettség csökkenése, melyben nagy szerepe lesz az alternatív energiahálózatoknak, a megújuló energiáknak, a szénnek, az atomenergiának, valamint az energiahatékonyság emelésének.² Az energiapolitika számos előírásai közül komoly szabályanyaggal bír, így az energiapolitika részterületének tekinthető az energiahatékonyságra, az olajra, a szénre, a villamos energiára és földgázra, és az

¹ EK Bizottság: *Zöld könyv az Európai stratégia az energiaellátás fenntarthatóságáért*. COM(2006)105.

² SZILÁGYI János Ede: *Bevezetés az energiajogba* In: Szilágyi (szerk.) *Környezetjog II. kötet - Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2010, 157-160. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

atomenergiára vonatkozó szabályok. Az uniós energiapolitika kiemelt része a megújuló energiák joga. A magyar jogban a jogalkotás irányait Magyarország Módosított Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve határozza meg. A szabályozás jelenlegi rendszerében külön törvény szabályozza a földgáz, a villamos energia, a távhő, és a bányászat szabályait. A megújuló energiákra vonatkozó szabályokat is ezeket a jogszabályok határozzák meg, rendszere azonban még kialakulófélben van. A könyv első része ezen kialakulóban lévő rendszert próbálja meg felvázolni.

A megújuló energiákkal kapcsolatban a következő kérdésekre keresem a választ: Milyen szabályozó anyagok alkotják a megújuló energiák jogára vonatkozó mai jogszabályi rendszert? Van-e esély egységes megújuló energia törvényre?

A vidékfejlesztés joga a Közös Agrár- és Vidékfejlesztési Politika második tengelyként definiálható terület. A politika támogatási jellege meghatározó. Támogatásinak legfőbb ismérve a társfinanszírozás, mely az agrárpolitika piaci szegmensétől eltérően kisebb finansiális kihatással bír. A támogatási rendszerben jelentős a tagállami intézményrendszerek szerepe mind a kifizetésben, mind a megfeleltetési rendszer ellenőrzési sarokpontjainak kialakításában. A megújuló energiák leginkább a termeltetési rendszer első pilléres támogatásaiban öltenek külön támogatási rendeletekben is megfogható testet. Mint fejlesztési cél, megjelenik a vidék felzárkóztatását célzó diverzifikációs támogatásokban is, de mint lényegi elem, itt nem ragadható meg, ezért véleményem szerint a természetességhez hasonló mélyre ható elemzést e terület nem igényel, így a harmadik pilléres támogatásokkal e könyv kereti között nem foglalkozom. A monográfia második részében e rendszer lényegi elméleti sarokpontjainak, a kapcsolódó intézmények szerepének, és az első vidékfejlesztési támogatások beadásának és fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvények telepítési támogatásaival foglalkozom.

A vidékfejlesztésről szóló rész feldolgozása kapcsán arra próbálok válaszokat találni: Milyen összetevőkből áll a vidékfejlesztés rendszere? Hol vannak a terület határai? Milyen kérdések megoldásában segít az agrár-környezetgazdálkodás rendszere? Hogyan lehetne újr szabályozni az energiaültetvények támogatását?

A strukturális támogatások több alpra felépülő intézményrendszerének uniós meghatározása vitathatatlan. A folyamat, melyben az Európai Közösség, majd Unió létrehozta intézményrendszerét, sok támpontot ad az intézményrendszer megismerésére. Az intézmények szerepe és az intézményekhez kötődő jogalkotási és jogalkalmazási folyamat speciális, ezért e területen a támogatások megismeréséhez, és a sikeres támogatások beadásához nélkülözhetetlen a jogalkotási folyamatot megelőző programozás, az intézményrendszer, és a legfontosabb, több összetevőből álló támogatási eljárási szabályok megismerése. A rendszer elemeinek megformálása után egy, a megújuló energiákhoz konkrétan kapcsolódó támogatás elemzése kapcsán mutatom be e speciális támogatási rendszer működési mechanizmusait. Kapcsolódva az előző, vidékfejlesztési részhez, egy vidéki, elmaradott, de hátrányait leküzdeni kívánó település, Csernely példáján fogom bemutatni a KEOP támogatás jellegzetességeit. A strukturális fejezet feldoolgozásra váró kérdései a következők:

A stukturális támogatások története alapot adhat-e egy új támogatási rendszer kialakításának? A jelenlegi programozási és intézményrendszer elősegíti-e megújuló

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

támogatások intézményesülését? Milyen jogi környezetben tudna a Csernelyi távfűtőmű projekt eredményesebben működni?

A strukturális támogatások részhez kapcsolódik a monográfia utolsó része. A fejlesztések, és a közbeszerzési szabályok összehangolása melynek fontos szerepe lehet a támogatások közigazgatási ellenőrzésében. Itt az előző két fejezet konkrétan elemzett támogatásai kapcsán azt kell felvetni, milyen formájú és felépítési közbeszerzési eljárás kapcsolható a két elemzett támogatási formához. Az utolsó rész célja annak a megállapítása, hogy egy közbeszerzési eljárás meghirdetésekor mire kell odafigyelni a közbeszerzés kiírójának és a közbeszerzési eljárás pályázójának. Arra is választ keresünk, hogy e két fél magatartását mennyiben határozza meg a két érintett joganyag, a közbeszerzési törvény, valamint a strukturális alapok és a kohéziós alap eljárásáról szóló törvény. Kérdés, hogy mi a két jogszabály egymásra gyakorolt hatása.

Az utolsó fejezet alapkérdése: Elősegíti, vagy gátolja –e a jelenlegi közbeszerzési rendszer a megújuló energiatámogatásokhoz kapcsolódó strukturális célok megvalósítását?

A támogatások szerepének egyre inkább felértékelődő jellegére tekintettel, ugyanakkor komoly igény mutatkozik a támogatásokkal kapcsolatos emberi magatartásoknak egyfajta egységes, integratív koordinálása iránt. Ezen igény kielégítése nem valósítható meg fenntartható, a jövő generációk érdekeire is figyelemmel lévő módon a már létező illetve jövőben megalkotásra kerülő jogszabályok valamiféle rendszer mentén történő fejlesztése nélkül. A kutatás célja ugyanis egy olyan támogatási jog kialakítása, amely a *jövő generációk érdekeire* is tekintettel, fenntartható módon képes a vizekkel kapcsolatos szerteágazó emberi tevékenységeket egységben, *integratív szemlélettel* szabályozni. Tekintettel e feladat nehézségeire, jelen kutatást semmilyen körülmények között sem tekintjük lezártnak, sokkal inkább egy átfogó kutatás első lépésének.

II. Kutatásaink egyik kiindulási elméleti alapját azon jogtudományi önmeghatározás képezi, amely szerint a jogtudomány abban az értelemben tarthat igényt a tudományként történő elismerésre, amennyiben a jogtudomány képes arra, hogy művelésének tárgyát *értelmezje*, és a *megváltoztatására javaslatokat* fogalmazzon meg (*de lege ferenda*). Egy ilyen jellegű jogtudományi értelmezés kapcsán azonban joggal vetődik fel a kérdés, hogy mi alapján értékeljük a kutatás tárgyát. Magunk részéről *mérceként* azon *konceptiót* választottuk, amely mind az Európai Unió, mind annak, tagállamainak hosszú távú stratégiai gondolkodását áthatja (vagy legalábbis át kellene, hogy hassa); nevezetesen a *fenntartható fejlődést*. Ez egy olyan emberi-társadalmi döntésekkel szemben támasztott igény kifejeződése, amelynek alapján a döntéseinkben a hosszú távú

³ A fenntartható fejlődés *konceptióként* történő meghatározása kapcsán a magyar jogirodalomból lásd például RAISZ Anikó: Környezetvédelem a nemzetközi jogban. In: SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 11-12. pp.; SZABÓ Marcel: A fenntartható fejlődés: nemzetközi jogi elmélet és szerződéses gyakorlat. In: RAISZ Anikó (szerk.): *A nemzetközi környezetjog aktuális kihívásai*. Miskolc, 2012, Miskolci Egyetem, 161-174. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

gondolkodásnak (is) érvényesülnie kellene, hiszen a jelen generációk döntéseinek következményeit gyakorta a *jövő generáció* tagjai is viselik.⁴

De mi is formailag a fenntartható fejlődés? Általánosságban, jelen munka során, magunk részéről, egy a konkrét jogi előírások megalkotását befolyásoló *politikai alapelveként* tekintünk rá,⁵ aminek (mindemellett illetve ennek okán) számos – jogi relevanciával bíró – aspektusa is lehet, illetve van (gondolunk itt például a nemzetközi jogi aspektusára, amely szinten a fenntarthatóság, mint szokásjog is megfogalmazásra került).⁶

A tudományban jelenleg ismert számos fenntartható fejlődés elgondolás közül,⁷ e munka kritikai alapját, mércéjét az eredeti, *Brundtland Bizottság* által megfogalmazott fenntartható fejlődés koncepciója⁸ képezi. A Brundtland Bizottság által megalkotott fogalom azon ráeszmélés során született, melynek lényege, hogy a földi ökoszisztéma lehetőségeit figyelembe véve az emberiség, és annak gazdasága (amelynek, jelenleg is érvényben lévő ökonómiai paradigmája állandó növekedést helyez előtérbe) elérte terjeszkedésének határait (sőt napjainkra helyenként – pl. klímaváltozás, biodiverzitás, talaj – meg is haladta e lehetőségeket). A Brundtland Bizottság által megalkotott fogalom első, a támogatások között megjelenő és szerepet játszó önkorlátozása az a hosszú folyamat, melyben az Európai Közösségek alávetette magát a támogatások korlátozására létrejött WTO működési mechanizmusainak azért, hogy az ágártámogatásokra szánt összegek csökkentésével át tudja alakítani, és a szolidaritást jobban kifejező irányba. Az önkorlátozás és a még működtethető gazdaság között az egyensúly megtalálása nehéz, sok esetben szinte a lehetetlent közelítő feladat. Emiatt tartjuk elgondolkodtatónak azon kutatók véleményét,⁹ akik napjainkban helyesebbnek tartanák immáron az ún.

⁴ A jogtudomány szerepére és a fenntartható fejlődés koncepciókra lásd: SZILÁGYI János Ede: *Vízjog*. Miskolci Egyetemi Kiadó 2012. megjelenés alatt (a továbbiakban SZILÁGYI: *Vízjog*... 10-12. pp.).

⁵ Elfogadhatónak tekintjük továbbá azon megoldási lehetőséget is, amely a fenntartható fejlődést egy *társadalomszervező modellként* definiálja.

⁶ Nemzetközi Bíróság, *Bős-Nagymaros ügy*, Magyarország vs. Szlovákia, 1997. szeptember 25., *Weeramantry* bíró különvéleménye.

⁷ A magyar jogtudomány kapcsán lásd példaként BÁNDI Gyula (szerk.): *A fenntartható fejlődés koncepciójának megjelenése a nemzetközi és európai jogban, valamint az EU-tagállamok gyakorlatában*. NFFT Műhelytanulmányok 6., Budapest, 2011, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, 6-11., 61-76. pp.; BÁNYAI Orsolya: *Fenntartható fejlődés?* In: BÁNDI Gyula – BERKI A. – KISS Cs. (szerk.): *Környezeti Management és Jog Egyesület: az első 15 év. Gondolatok a fenntarthatóságról*. Budapest, 2008, EMLA Egyesület.

⁸ A koncepciót a World Commission on Environment and Development, közismert nevén az elnökéről, Gro Harlem Brundtlandról elnevezett Brundtland-bizottság készítette. Az ENSZ által 1983-ban életre hívott bizottság 1987-ben készült el az *Our Common Future* (Közös jövőnk) című jelentésével. Bővebben lásd Kubasek, Nancy K. – Silverman, Gary S.: *Environmental Law*. Upper Saddle River, 2008, Pearson Prentice Hall, 436. p.

⁹ *James Lovelock* gondolatait idézi és népszerűsíti FODOR László: *A természeti tárgyak helye és szerepe az új alkotmányban*. In: DRINÓCZI Tímea – JAKAB András (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010-2011*. Budapest-Pécs, 2012, PPKE JÁK – PTE ÁJK, m.a. és PRUGBERGER Tamás: *A környezetrombolásról és annak globális, európai és hazai jogi korlátozásáról*. *Magyar Tudomány*, 2011/5, 526-527. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

fenntartható visszavonulás társadalmi-gazdasági modelljének előtérbe helyezését a környezeti állapotok súlyos torzulására tekintettel.

III. A kutatás módszerének meghatározása kapcsán előzetesen utalnunk kell arra a *heterogenitásra*, ami mind a megújuló energiák jogát, mind a támogatás jogi jogterületeket jellemzi; nevezetesen, hogy egymástól jelentősen eltérő jogágakat illetve jogterületeket foglal magában. Ennek megfelelően az egyes részterületek kifejtése teljesen más logikai alapon szerveződő kutatási tevékenységet igényel, illetve az egyes alkalmazott módszerek jelentősen *eltérő súllyal* képviseltetik magukat az egyes témakörök elemzése, értékelése kapcsán. Tapasztalataink szerint egyébiránt, e *dogmatikai fegyelmetlenség* gyakorta jellemzi az olyan jogterületeket (agrárjog, energiajog, környezetjog, etc.), amelyek esetében a *problémaorientált megközelítés*, vagyis az éppen megoldásra szoruló jogi kérdések köre határozza meg a vizsgált jogszabályi kört illetve a kutatás módszerét.¹⁰

Mindezen jellemzők és nehézségek megfogalmazását követően jelen kutatásban leggyakrabban, ámde az egyes szabályozási csomópontok értékelésénél eltérő fokban alkalmazott kutatási módszerek a következők: a *történeti kutatás módszere*, az *interdiszciplináris kutatási módszer* (vagyis más tudományterületek eredményeinek felhasználásán alapuló módszer) és a *jogösszehasonlítás módszere*. E módszerek alkalmazásától azt reméltük, hogy értékelő megállapításainkat a természettudományos törvényszerűségekből kiindulva, a jogintézmények szerves fejlődését megértve és azt alapul véve, eltérő megoldási lehetőségeket mérlegelve fogalmazhatjuk meg.

IV. A kutatás tárgyának nagyságára tekintettel, a téma kezelhetősége végett kénytelen voltam bizonyos kutatási kereteket meghatározni, melyek felfoghatók a kutatott terület szűkítéseként is.

IV. 1. Bár kutatásom során igyekeztem általános jogi szabályozását meghaladó megállapításokat is tenni, jelen kutatómunka kereteit – mintegy a kutatási terület szűkítése céljából – elsődlegesen a *magyar társadalom előtt álló kihívások és azok megoldásának kísérlete* határozták meg.

IV. 2. A monográfia tárgya megfogható lenne a megújuló energiák számos technikai jellegű megoldásainak, és a természetesség módszereinek az elemzésével is, ez a tágabban értelmezett energiajogi és megújuló energiaforrásokra jellemző szemlélet azonban meghaladja a jogtudományi jellegű elemzés határait, és ezekkel a területekkel kellő műszaki és gazdaságtani ismeret hiányában nem kívánok foglalkozni.

IV. 3. A megújuló energiákkal kapcsolatos támogatási jogi elemzésnek az is tárgya lehetne, hogy a szerző összegyűjtsön minden olyan támogatási jogszabályt, melyekben a megújuló energia, és az energiahatékonyság, mint értékelési szempont megjelenik. Ez az elemzés tárgyaként megragadható szempont azért került elvetésre, mert a folyamatosan módosuló és így lényegi elemeiben változó támogatási rendeletek véleményem szerint csak a maga teljességében ragadható meg. Így azoknak a támogatási rendeleteknek az ilyen szempontú teljes értelmezése, melyeknek nem központi, csak

¹⁰ Egyetértek SZILÁGYI János Ede a vízjog dogmatikája kapcsán meghatározott fenti gondolataival. Lásd: SZILÁGYI: Vízjog... op cit. 13. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák

kiegészítő eleme az energiahatékonyság, a munka szempontjából másodlagosnak minősülnek, így ezek nem képezik a későbbi elemzés tárgyát.

IV. 4. A monográfia egészének, azon belül az egyes részek felépítése az alábbi koncepciót követi: (1) A terület dogmatikai és ahol lényeges, ott a történeti jellegű előzményeit megragadva elhelyezem a jogrendszer és a támogatások egészében az elemzett támogatási rendszert. (2) A támogatási rendszer lényegének intézményi és eljárási jellegű elemeit megragadva annak elemzésére törekszem, feltárva az intézmény és az eljárási rend specialitásait, és a támogatásokhoz hozzáférni kívánó támogatást kérő, valamint az intézményrendszer szempontjait. (3) Egy kiválasztott, a területhez kapcsolódó támogatás elemzésével megvilágítom az adott támogatási rendszer gyakorlati jellegzetességeit.

IV. 5. A monográfia részeinek fenti rendszerétől jelentősen eltér az első, a megújuló energiákról szóló fejezet. Itt az energiajog szempontjai alapján a kapcsolódó jogszabályok főbb pontjainak feltárására törekedtem. A rendszer mintegy bevezetőül szolgál. Azon támogatási részek bevezetőjéül, mely saját rendszerébe integrálja ezt a több jogszabály által meghatározott heterogén terület.

A támogatási rendszerekről kialakított ismereteink lezárására szolgál az utolsó, közbeszerzési fejezet. Itt a közbeszerzések legegyszerűbb eljárásrendjének speciális bemutatása mellett a közbeszerzési jog, és az előzőekben elemzett támogatási rendszerek kapcsolatainak a feltárása a cél, mintegy összegzését adva annak, hol használható az előző részekben felépített komplex ismeretrendszer.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
Energiajog – megújuló energiák

I. RÉSZ: ENERGIAJOG

1. FEJEZET: A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK ÉS A KAPCSOLT ENERGIATERMELÉS¹¹

1.1. A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS ALAPFOGALMAI, RENDSZERE¹²

Megújuló energiaforrás: nem fosszilis és nem nukleáris energiaforrás (nap, szél, geotermikus energia, hullám-, árapály- vagy vízenergia, biomassa, biomasszából közvetve vagy közvetlenül előállított energiaforrás, továbbá hulladéklerakóból, illetve szennyvízkezelő létesítményből származó gáz, valamint a biogáz).¹³

Az egyes megújuló energiaforrások tehát a következők lehetnek:

Biomassa, mely az összetevőitől függően lehet szilárd biomassa, mely hő és villamosenergia, továbbá bioüzemanyag alapanyagaként szolgálhat, valamint biogáz, villamosenergia alapanyagként, vagy földgázként hasznosulhat.

Szélerergia, melynek átalakítása során villamosenergia keletkezhet.

Geotermikus energia, melyek a hőszivattyús rendszer felhasználásával hőenergiát, hévízgazdálkodás eredményként hőenergiát, vagy mély geotermikus átalakítása során villamosenergiát eredményezhet.

Napenergia, mely hő- és villamosenergia felhasználását, és *vízenergia* (vízerőmű), mely villamosenergia előállítását eredményezheti.

Ebből következik, hogy nincs a megújuló energiára vonatkozó, átfogó ágazati szabályozás. A területre vonatkozó jogi szabályozás csoportosítható *az előállított energiafajták* szerint:

¹¹ Jelen fejezet OLAJOS István: Megújuló energiák címmel Szilágyi (szerk.): *Környezetjog II. kötet* című tanulmánykötetében (Novotni Kiadó, Miskolc, 2010.) 203-222. pp. megjelent tanulmány aktualizált változata

¹² Jelen fejezet elkészítésében a segítségemre voltak az alábbi irodalmi művek: DEUTSCH Nikolett – PINTÉR Éva: A megújuló energiahordozókra épülő villamosenergia-termelési technológiák versenyképességet befolyásoló tényezők In: PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010, 251-262. pp., GRABNER Péter. A kötelező átvétel elszámolási kérdései In: Kiss Tibor – Somogyvári Márta (szerk): *Via Futuri 2007 - A biomassa alapú energiatermelés* IME Klaszter Egyesület 2007, Pécs 36-44. pp. ANTAL József: Energianövények, mezőgazdasági biomassa- lehetőség vagy kényszer In: Kiss Tibor-Somogyvári Márta (szerk): *Via Futuri 2007 - A biomassa alapú energiatermelés* IME Klaszter Egyesület 2007, Pécs 45-55. pp. LUKÁCS Gergely Sándor: Az Európai Unió Megújuló energia és éghajlatváltozás csomagja In: Lukács Gergely Sándor: *A megújuló energia és a vidékfejlesztés*, Szaktudás kiadó Bp., 2008, 230-233. pp., 161-171. pp.

¹³ VET 2007. évi LXXXVI. tv. alapfogalmai.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

Így lehet *villamosenergia termelés*,¹⁴ a legszélesebb körű szabályozás, mely magában foglalja a biomassza, szél, geotermikus, nap és vízenergia szabályait. Előjáróban megjegyezzük, hogy jelen fejezet szabályai csak a villamos energia megújuló energiából történő előállítására vonatkoznak, az általános szabályokat a villamos energia részben tárgyaljuk.

Lehet *hőenergia* az előállított energia, mely létrejöhet a távhő¹⁵ alkalmazásából, ahol megújuló energiahordozó elsőbbsége érvényesül, valamint a földgáz¹⁶ elégetéséből. A gáztörvény földgázként nevesíti a földgáz minőségű biogázt. A biogázra vonatkozó szabályokat e fejezetben, az általános szabályokat a földgáz fejezetben elemezzük.

A másik szabályozási módszer, az energiaforrások szerinti szabályozás: A vizet, mint energiaforrását a vízgazdálkodásra vonatkozó jogszabályok; Míg geotermikus energiára vonatkozó szabályozást saját szabályai határozzák meg.

A továbbiakban külön alfejezetben szólunk a megújuló energia kötelező átvételének szabályairól, a távhő ágazat¹⁷ megújuló energiával történő üzemeltetéséről, a gázágazat, a geotermikus energiaágazat,¹⁸ valamint külön a szélenergia¹⁹ szabályozásáról.

¹⁴ Legfontosabb jogszabályai a villamosenergiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény (VET), a villamosenergiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseink végrehajtásáról szóló 273/2007. (X.19.) Kormányrendelet (VET VHR) a megújuló energiaforrásból vagy hulladékból nyert energiával termelt villamosenergia, valamint a kapcsoltan termelt villamos energia kötelező átvételéről és átvételi áráról szóló 389/2007. (XII.23.) Kormányrendelet (KÁT).

¹⁵ A terület legfontosabb jogszabályai a távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény (Tht); a távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi törvény végrehajtásáról szóló 157/2005. Kormányrendelet (Thtr).

¹⁶ A gázágazat legfontosabb szabályai: a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; (GET) a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 19/2009. (I.30.) Kormányrendelet; (Getr).

¹⁷ A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény (Btv.) ennek végrehajtási rendelete 96/2005.(XI.4.) GKM rendelet. A vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V.22.) Korm. rendelet, Vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról szóló 379/2007. (XII.23.) Korm. rendelet.

¹⁸ Btv, 96/2005. (XI.4.) GKM rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó sajátos építményekre vonatkozó egyes építésügyi hatósági eljárások szabályairól (a továbbiakban Bépr).

¹⁹ 33/2009 (VI.30.) KHEM rendelet: szélenergiájának létesítésére irányuló pályázat feltételeiről.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.2. A MEGÚJULÓ ENERGIA KÖTELEZŐ ÁTVÉTELE A VILLAMOS ENERGIA HÁLÓZATBA

A kötelező átvételi rendszerben az Értékesítő jogosult az Energia Hivatal határozatában foglaltaknak megfelelő mennyiségű villamos energiát a Befogadónak átadni, a Befogadó köteles azt befogadni, valamint az Értékesítővel a villamos energia ellenértékét a külön jogszabályban foglaltaknak megfelelően a kötelező átvételi mérlegkörben elszámolni.

Az Értékesítők a kötelező átvételi mérlegkörön belül menetrendadással kapcsolatos jogaik közös gyakorlása és kötelezettségeik közös teljesítése céljából összevont menetrendadásra vonatkozó megállapodást köthetnek a kötelező átvételi mérlegkör felelősével.

1.2.1. A megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamos energia átvétele

A megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamosenergia kötelező átvételi árai 3 féle bázisáron alapulhat. Az első, ha a kötelező átvétel alá eső villamos energia mennyiségére vagy a kötelező átvétel időtartamára vonatkozóan a Hivatal e rendelet hatálybalépését megelőzően határozatot hozott vagy a termelő a határozatra vonatkozó hiánytalan kérelmét e rendelet hatálybalépését megelőzően benyújtotta.

A második, ha a Hivatalnak a kötelező átvétel mennyiségére és időtartamára vonatkozó határozata e rendelet hatálybalépését követően került kiadásra, és az erőműegység 20 MW-nál, vagy vízerőmű esetén 5 MW-nál nem nagyobb névleges teljesítőképességű, illetve a harmadik esetben, ha az erőmű teljesítménye 20 MW-tól 50 MW-ig terjed.

1.2.2. A kötelező átvételi eljárás

1.2.2.1. A kötelező átvételi jogosultság megállapítására vonatkozó eljárás

Ha az Értékesítő a rendelet szerint kívánja a megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamos energiát, hulladékból nyert energiával termelt villamos energiát vagy annak egy részét értékesíteni, akkor a kötelező átvétel időtartamának és az átvétel alá eső villamos energia mennyiségének megállapítása céljából kérelmet (a továbbiakban: kérelem) kell benyújtania a Hivatalhoz.

A kérelem engedélyköteles erőmű esetében legkorábban a kiserőművi összevont engedélyre vonatkozó kérelemmel, illetve az 50 MW vagy azt meghaladó teljesítőképességű erőmű működési engedélyére vonatkozó kérelemmel egyidejűleg nyújtható be. Nem engedélyköteles kiserőmű esetében a kérelmet legkésőbb 60 nappal a kereskedelmi üzem megkezdése előtt kell benyújtani. Ha a nem engedélyköteles

²⁰ A terület szabályozására lásd: BÖHM Judit: Energiajog In: Szilágyi János Ede (szerk.): Környezetjog II. kötet, Miskolc, Novotni kiadó, 2008, 131-136. pp.

²¹ KÁT rendelet 3. § (4)-(12) bekezdések.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

kiserőmű a kérelmet a kereskedelmi üzem megkezdését megelőző 60. napnál később nyújtja be, a kötelező átvételi rendszerben történő értékesítést a kereskedelmi üzem megkezdésének időpontjára tekintet nélkül legkorábban a kötelező átvételi jogosultság megállapítását követően kezdhető meg.

Az Értékesítő a kérelméhez csatolni köteles azokat a hitelt érdemlő dokumentumokat, amelyek igazolják, hogy milyen fajtájú és összegű más támogatást vett, vesz vagy tervez igénybe venni.

A kérelemhez mellékelni kell a megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamos energia esetén az erőműegység 15 éves, időtartamra vonatkozó, független szaktanácsadó által ellenőrzött, hitelfelvétel esetén hitelintézet által elfogadott üzleti tervét (évenkénti bontásban), amely tartalmazza a kötelező átvétel keretében értékesítendő villamos energia éves mennyiségeit is. A főberendezések gyártási dokumentációjának azon részét, amelyen fel van tüntetve a főberendezések gyártási éve, a korábbi felújítás ténye és ideje, továbbá megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamos energia esetén azon részeket, amelyekből az erőműegység névleges hatásfoka megállapítható. Az Értékesítő nyilatkozatát arról, hogy az átvételre felajánlott villamos energia termelése során eleget tesz az eredetigazolás megszerzésére vonatkozó kötelezettségének. Az igazgatási-szolgáltatási díj Hivatal részére történő befizetésének pénzügyi igazolását.

A Hivatal a kötelező átvétel időtartamát a megtérülési idő alapján, a kötelező átvétel éves mennyiségét az erőműegység teljesítőképessége, a kihasználási óraszám és az önfogyasztás figyelembevételével állapítja meg. Energiaforrásonként, és termelési eljárásonként számítja ki a megtérülési időt az ésszerű telephelyválasztás, a legkisebb költség elve és a legjobb elérhető technológia alapján megvalósított és működtetett beruházások adatainak, valamint az átvételi árak figyelembevételével. A megtérülés számítás módszertani kereteit és eredményeit a honlapján teszi közzé.

Kötelező átvételi jogosultság nem állapítható meg azon termelő javára, akinek esetében kizáró okok valamelyike fennáll.

A Befogadó a Hivatal határozatában megállapított időtartam és a kötelező átvételre kerülő éves villamosenergia-mennyiség szorzataként számított összes kötelező átvételre kerülő villamosenergia-mennyiséget folyamatosan – éves mennyiség szerinti megszakítás alkalmazása nélkül – veszi át. A kötelező átvételi jogosultság a kötelező átvételre meghatározott időtartam²² leteltével, vagy az összes átveendő energia értékesítésével egyaránt megszűnik.

1.2.2.2. A kötelező átvételi jogosultság gyakorlásának szabályai

Az Értékesítő a rendelet feltételeinek megfelelő villamos energiát a kötelező átvétel keretében, a Hivatal határozatában megállapított kötelező átvételi időtartam alatt, a Hivatal által meghatározott éves mennyiségek, vagy az előbbieket szorzataként meghatározott összes átveendő energia erejéig értékesítheti a rendelet szerinti átvételi

²² KÁT 6-6/A §§.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

áron. A kötelező átvételi rendszerben értékesített villamos energia mennyisége nem haladhatja meg az eredetigazolásban meghatározott villamosenergia-mennyiséget.

Az engedélyes Értékesítő köteles a Befogadó részére a külön jogszabályban, a kereskedelmi szabályzatban és a mérlegkörü szerződésében foglaltak szerint havonta *menetrendet* adni. Ha az Értékesítő a havi menetrendet nem, nem megfelelően vagy késedelmesen adja meg, a Befogadó részére benyújtott számlája szerinti villamos energia minden kWh-ja után *7 Ft szabályozási pótdíjat* köteles fizetni.

Ha a menetrendadásra kötelezett Értékesítő által ténylegesen értékesített villamos energia mennyisége az érvényes menetrendtől +/-5%-nál, 5 MW-nál nagyobb névleges teljesítőképességű vízerőmű esetén +/-30%-nál nagyobb mértékben tér el az adott elszámolási mérési időegységben, akkor az Értékesítő az 5%-os, illetve a 30%-os korlát feletti eltérés minden kWh-jára *5 Ft szabályozási pótdíjat köteles* fizetni havonta a Befogadónak. Ez a korlát biomassza erőmű esetén +/- 20%, szél vagy naperőmű esetén +/- 50% lehet.

Az Értékesítő mentesül a szabályozási pótdíj megfizetésének kötelezettsége alól, ha hitelt érdemlő módon igazolja, hogy *előre nem látható, rajta kívül álló okból* következik be a hálózathoz való hozzáférés korlátozása, az üzemzavar vagy a válsághelyzet az elosztó vagy átviteli hálózaton. A szél-erőmű és az 5 MW-nál kisebb teljesítőképességű biogáz erőmű a kereskedelmi üzembe kerüléstől számított *6 hónapig mentesül* a szabályozási pótdíj megfizetésének kötelezettsége alól azzal a feltétellel, hogy *a menetrendadási kötelezettségének²³ a kereskedelmi üzembe kerüléstől kezdve ezen időszak alatt is folyamatosan eleget tesz.*

1.2.3. Eredetigazolás

Az Értékesítő a tárgyévét követően eredetigazolással igazolja, hogy az általa a tárgyévben termelt és a kötelező átvételi rendszerben értékesített villamos energia adott *mennyisége megfelel* a kötelező átvétel rendelet szerinti, valamint kapcsolt energiatermelés esetén a nagy hatásfokú kapcsoltan termelt villamos energia és a hasznos hő mennyisége megállapításának számtani módjairól külön jogszabály követelményeinek.

Ha az Értékesítő a kapcsoltan termelt villamos energiát *csak a fűtési időnyben* értékesíti a kötelező átvételi rendszerben, akkor az eredetigazolást megalapozó számításokat úgy kell elvégezni, mintha az Értékesítő *a fűtési időnyen kívül nem termelt volna* villamos energiát.

Eredetigazolást kérhet az a megújuló energiaforrásból vagy hulladékból nyert energiával vagy hővel kapcsoltan villamos energiát előállító termelő is, aki (amely) *nem kíván a kötelező átvételi rendszerben értékesíteni*. Az eredetigazolás önmagában nem jelent jogosultságot a kötelező átvételi rendszerben történő értékesítésre.

²³ KÁT 7. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

Az eredetigazolást a kérelmező kérelmére a *Hivatal* állítja ki. Az eredetigazolást biogáz felhasználásával történő villamosenergia-termelés esetén abban az esetben is meg kell adni, ha a biogáz előállítója a közcélú földgázhálózatba táplálja be a biogázt, és az Értékesítő a betáplált biogázra vonatkozó *adás-vételi szerződés bemutatásával* hitelt érdemlően igazolja, hogy a betápláló biogáz előállítótól a kötelező átvételi rendszerben értékesített villamosenergia-mennyiség termeléséhez szükséges mennyiségű *biogázt* vásárolt.

Az eredetigazolási kérelmeket legkésőbb a tárgyévét követő február 28-ig kell benyújtani. A kérelem elbírálásához a Hivatal a kérelmezőtől, a hő-, illetve a villamos energia vásárlójától valamint a közcélú földgázhálózatba történő betáplálás esetén a biogáz előállítójától, további adatokat, információkat kérhet. A Hivatal négyévente *beszámolóban értékeli a nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelés terén elért előrehaladást*. A Hivatal a beszámolót honlapján közzéteszi. A Hivatal az értékelő jelentést megküldi az Európai Bizottságnak és az energiapolitikáért felelős miniszternek.

1.2.4. Ellenőrzés

Ha a Hivatal ellenőrzés során megállapítja a megfelelő eredetigazolás hiányát, vagy azt, hogy az adott éves termelési időszakban, vagy az ezen időszak vége óta eltelt időszakban, vagy adott időpontban az Értékesítő, vagy az általa értékesített villamosenergia nem felelt meg a jogszabályi feltételeknek, akkor határozatában megállapítja, hogy hány kWh értékesítése történt a kötelező átvétel keretében e rendelet előírásainak megsértésével összefüggésben. A kapcsoltan termelt villamos energia esetében kizárólag az értékesítés időpontjában hatályos jogszabályokra figyelemmel megállapítja a Befogadó részére fizetendő visszatérítés pontos összegét, valamint a visszatérítés időbeli ütemezését a teljesítésre (részteljesítésre) nyitva álló határidő megállapításával,

Meghatározza azokat a feltételeket, amelyek teljesítése esetén az Értékesítő továbbra is értékesíthet villamos energiát a kötelező átvétel keretében, valamint meghatározza, hogy az Értékesítővel szemben bírság kiszabása mellett, melyik további, VET szerinti jogkövetkezményt alkalmazza.

Amennyiben az Értékesítő határidőben teljes egészében nem tesz eleget a visszatérítési kötelezettségének vagy nem teljesíti a feltételeket, akkor az Értékesítő mindaddig nem jogosult kötelező átvétel keretében villamos energiát értékesíteni, amíg a visszatérítési kötelezettségének teljes egészében eleget nem tesz, és a feltételeket nem teljesíti.

²⁴ KÁT 8. §.

²⁵ KÁT 9. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.2.5. A kötelező átvételi rendszerben való részvételből történő kizárás

A kötelező átvételi rendszerben nem értékesíthet az a termelő, aki az nem minősül köztartozásmentes adózónak, aki a kérelem benyújtását megelőző három naptári éven belül az államháztartás alrendszereiből, az Európai Unió előcsatlakozási eszközeiből vagy a strukturális alapokból juttatott valamely támogatással összefüggésben a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségét neki felróható okból nem teljesítette.

Aki ellen az Európai Bizottságnak valamely támogatás visszafizetésére kötelező határozata van hatályban, akivel szemben a kérelem benyújtását megelőző három naptári éven belül a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény megsértését a Gazdasági Versenyhivatal bírság kiszabásával egyidejűleg jogerősen megállapította.

Akivel szemben a kérelem benyújtását megelőző három naptári éven belül a bíróság büncselekmény elkövetését jogerősen megállapította, akiről a Hivatal határozatában megállapítja, hogy a jogosultság megállapítására vagy a jogosultság gyakorlásának ellenőrzésére irányuló eljárásban valótlan vagy hamis adatot szolgáltatott, az ennek megállapítását követő három naptári éven belül.

Aki a tevékenységére vonatkozó, villamos energiára, földgázellátásra, távhőszolgáltatásra és bányászatra vonatkozó ágazati vagy környezetvédelmi jogszabályi előírásoknak ismételten nem tesz eleget. Aki nem csatlakozik az átvételi kötelezettség elszámolására létrehozott mérlegkörhöz, aki 6 hónapon keresztül nem ad a Befogadónak a jogszabályi előírásoknak megfelelően menetrendet. Akinek 60 napnál régebben lejárt esedékességű, a székhely vagy a termelő tevékenység végzésének telephelye szerinti önkormányzati adóhatóság hatáskörébe tartozó köztartozása van, kivéve, ha az adóhatóság számára fizetési halasztást vagy részletfizetést engedélyezett.

A Hivatal a kizáró okok fennállását a kötelező átvételi jogosultságot megállapító határozatának meghozatalát követően véletlenszerű kiválasztással vizsgálja. Ha a Hivatal a kizáró ok fennállását állapítja meg, akkor a kötelező átvételi rendszerben való értékesítést a kizáró ok fennállásáig felfüggeszti, vagy rendelkezik a kötelező átvételi jogosultságból történő kizárásról.

²⁶ KÁT 9/A § (1)-(6) bek.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.3. A MEGÚJULÓ ENERGIÁK A TÁVHŐ SZABÁLYOZÁSBAN

A távhő törvény (Thtr.) a villamosenergia törvényhez hasonlóan, a következőképpen határozza meg a megújuló energiaforrás fogalmát: *megújuló energiaforrás*: a nem fosszilis megújuló energiaforrások (szél-, nap-, víz- és geotermikus energia, biomassza, hulladék-lerakóhelyeken és szennyvíztisztító telepeken keletkező gázok, biogázok energiája).

A Thtr. megújuló energiát felhasználását preferálja. Távhőtermelő berendezés létesítése, átalakítása, bővítése során az engedély kérelmezőjének meg kell vizsgálnia a megújuló energiahordozók felhasználásának lehetőségét, annak műszaki és gazdasági feltételeit. A megújuló energiahordozó felhasználására irányuló vizsgálat eredményét az engedély iránti kérelemhez minden esetben csatolni kell.

Az engedélyező hatóságnak azonos vagy kedvezőbb – a megújuló energiahordozó környezetvédelmi hatásait és a működési támogatásokat is figyelembe vevő – gazdasági feltételek esetén a távhőtermelői létesítési és működési engedélyt a megújuló energiahordozók felhasználására kell kiadni.

A távhő törvényben fellelhető másik kapcsolódási pont a távhő árának megállapítása. A távhő legmagasabb hatósági árának megállapításával kapcsolatos szabályokat az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény (a továbbiakban: Ámt.) tartalmazza. A távhő termelésére és szolgáltatására vonatkozó árak (díjak) megállapításánál a következőkre kell tekintettel lenni: az árak ösztönözni kell a biztonságos és legkisebb költségű távhő termelésre és szolgáltatásra, a kapacitások hatékony igénybevételére, valamint a távhővel való takarékosagra.

Az árak (díjak) megállapításánál figyelembe kell venni a folyamatos termelés és a biztonságos szolgáltatás indokolt költségeit, beleértve a szükséges tartalékkapacitáshoz kapcsolódó költségeket, valamint a hőt termelő létesítmény bezárásával, elbontásával kapcsolatos környezetvédelmi kötelezettségek teljesítésének indokolt költségeit is.

Az árak megállapításánál figyelembe kell venni a kapcsolt és a megújuló energiaforrással történő energiatermelés kimutatható környezetvédelmi és gazdasági előnyeit.

²⁷ Thtr 1. §.

²⁸ Thtr 57. § (1) és (2) bek.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.4. A MEGÚJULÓ ENERGIÁK SZEREPE A FÖLDGÁZ SZABÁLYOZÁSBAN

A földgázaszabályozás alapfogalmai között szerepelnek a *földgáz minőségű biogáz és biomasszából származó gázok, valamint egyéb gázfajták fogalmai.*

A gáztörvény meghatározásában biogáz olyan mesterségesen előállított gázok, keverékek, amelyek külön jogszabályban meghatározott feltételek mellett, környezetvédelmi és műszaki-biztonsági szempontból megfelelő módon az együttműködő földgázrendszerbe juttathatók (szállíthatók, eloszthatók és tárolhatók), a földgázzal keverhetők, és ez a keverék a földgázrendszerbe juttatáskor megfelel a földgáz minőségére vonatkozó a földgázellátásról szóló törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló²⁹ Kormányrendeletben, azaz a szabványban meghatározott minőségi követelményeknek.

Az ilyen jellegű, főleg biomasszából származó gázok betáplálása, ha az vezetékes gázrendszerben, történik, és a felhasználó a biogázból energiát állít elő, része a kötelező átvételi rendszernek. Az ilyen betáplálás a feldolgozó részéről is a kötelező átvételi rendszer megújuló energiából származó átvételi áraival számolhat, elkészítve az éves tervet az³⁰ átadandó földgáz mennyiségéről, a hatásfokról és mellékelni kell az eredetigazolást.

A földgázvezetékre történő csatlakozás szabályait a Getr. tartalmazza. Földgáznak minősül a földgáz minőségű biogáz és biomasszából származó gázok, valamint egyéb, nem természetes úton előállított, éghető gázok és elegyeik. A földgáztermelő, ha az általa előállított biogáz megfelel a rendeletben előírt fűtőértéknek, azt betáplálhatja a szállító- vagy az elosztóvezetékbe.

A szállítóvezetékhez való csatlakozás nem tagadható meg, ha a földgáztermelő által betáplált földgáz miatt a szállítóvezeték kiadási pontjain a földgáz fűtőértéke 5%-nál nem nagyobb mértékben változik a betáplálást megelőző gázév átlagos földgáz-fűtőértékéhez képest. Ezen követelmény teljesülését a betáplálási pont körzetében kiépített műszaki megoldással kell biztosítani és ellenőrizni.

Ha a földgáztermelő által betáplált földgáz miatt a szállítóvezeték kiadási pontjain a földgáz fűtőértéke 5%-nál nagyobb mértékben változik a betáplálást megelőző gázév átlagos földgáz-fűtőértékéhez képest, a Hivatal a földgáztermelő kérelmére engedélyezheti a határértékeknek megfelelő minőségű földgáz szállítóvezetékbe történő betáplálását és egyidejűleg meghatározza a betáplálás e rendeletben foglaltakkal egyenértékű műszaki és technikai megoldást biztosító egyedi feltételeit.

A földgázszállító minden év július 31-ig közzéteszi a³¹ megelőző gázévben a szállítóvezeték átadási pontjain mért átlagos földgáz-fűtőértékeket.

²⁹ Getv. 3. § 26. pont.

³⁰ KÁT 8. §.

³¹ Getr. 66. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

A biogázra azonban a gázrendeletben meghatározott fűtőértékek és a hivatkozott szabványok mellett, speciális rendeleti előírás nincs.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.5. A GEOTERMIKUS ENERGIA HASZNOSÍTÁSÁNAK SZABÁLYAI

A geotermikus energia hasznosításakor a föld hőjének energiáját hasznosítjuk közvetlenül fűtésre, vagy közvetetten energiatermelésre. A geotermikus energiahasznosításnak 3, egymástól jelentősen eltérő módja ismert. Az ún. hőszivattyú rendszer, a hévízgazdálkodás és a mély geotermikus energiahasznosítás.

A geotermikus energia lényegében nem megújuló energia, de gyakran annak emlegetik, mert tény, hogy végtelen forrás. A geotermikus energia leggyakoribb fajtája a hidrotermikus energia. A mérsékelt hőmérsékletű geotermikus források elterjedtek az Egyesült Államokban, és a háztartások, valamint az ipar közvetlen hő ellátására³² használják. Magas hőmérsékleten elektromos áram előállítására használják nyugaton.

1.5.1. A hőszivattyú rendszer jogi szabályozása

A hőszivattyú szabályozás lényege, hogy a föld felszíne alatt termelődő hőt hasznosítják közvetlenül fűtésre. A rendszer lényege, hogy a földből keletkezett hőt egy hőközpontban kivonják, azt visszapréselik a földbe, majd ismételtlen hasznosíthatóvá válik.

A hőszivattyúknak két formája ismeretes, egyik az ún. „talajkollektoros rendszer”, mely szélesen, de csak néhány méter mélyen terül el a földben, és a felszín és a föld hője közti különbséget hasznosítja. A másik az ún. „talajszondás rendszer”, ahol 40-300 méter mélyen elhelyezett szondákkal egy lényegesen nagyobb hőkülönbséget lehet elérni.

A bányászatról szóló törvény 2010-es módosításával a geotermikus energia kutatása, kinyerése és hasznosítása³³ bányászatnak minősül, bekerül a törvény hatálya alá. (a talajkollektoros rendszer is)

1.5.1.1. A geotermikus rendszerek létrehozatalának engedélyezés

A hőszivattyú rendszer bármely módjának kialakítása építési engedély köteles tevékenység, amelyet a Bányakapitányság ad ki. Az építési engedélyt az elvégezni kívánt építési munka egészére kell kérni. Több megvalósulási szakaszra bontott építkezés esetében az egyes szakaszokban megépítendő létesítményekre, illetőleg a rendeltetésszerű és biztonságos használatra önmagukban is alkalmas létesítményrészekre, az elvi építési engedélyben szereplő létesítményekre szakaszonként külön-külön is lehet építési engedélyt kérni.

A létesítményekkel kapcsolatos műszaki biztonsági szabályzatban előírt (jogsabályi) követelményektől eltérő műszaki megoldásra irányuló kérelem az építési engedély iránti kérelemmel együtt is benyújtható, és arról az érdemi határozatban dönteni kell.

³² KUBASEK – SILVERMAN: Environmental law, 2008, op.cit. 377. pp.

³³ Btv. I. § h) pont.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

Az építési engedély iránti kérelemhez mellékelni kell: az építető építési jogosultságát igazoló okiratot 1 példányban, a tervezett építési munka műszaki tervdokumentációját (mélyfúrás esetén a geoműszaki tervet is) 2 példányban, illetőleg a szakhatóságok számának megfelelő dokumentációt 1-1 példányban. A tervező nyilatkozatát 1 példányban arról, hogy a tervezett műszaki megoldás megfelel a vonatkozó jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, összhangban van-e az élet, az egészség, a biztonság, a környezet, a kulturális örökség és a tulajdon védelmének követelményeivel, hogy a tervezés során milyen műszaki irányelveket, szabványokat alkalmazott, továbbá, hogy a tervezésre jogosultsággal rendelkezik. Az érdekelt közmű üzemeltetők nyilatkozatát 1-1 példányban, és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó veszélyes ipari üzemnek minősülő létesítmény esetében a katasztrófavédelmi engedélyt.

Az építési engedély iránti kérelem elbírálása során a bányafelügyelet köteles meggyőződni arról, hogy a melléletek rendelkezésre állnak-e, illetve a tervezett építési munka és a műszaki tervdokumentáció megfelel-e a vonatkozó jogszabályokban előírt követelményeknek.

A bányafelügyelet az engedélyt kiadja, ha az megfelel a jogszabályi követelményeknek, és köteles a kérelmet elutasítani, ha a tervezett építési munka a vonatkozó szabályokkal ellenkezik, vagy egyébként a követelményeknek nem felel meg.

Ha az építési munkafelelős műszaki vezetője, az építési engedély iránti kérelem előterjesztésekor még nem ismert, az építési engedély csak azzal a feltétellel adható meg, hogy az építetőnek a kivitelező felelős műszaki vezetőjének a nevét, címét és képesítését, valamint kivitelezési (megvalósítási) tervek meglétét az építési munka megkezdése előtt nyolc nappal be kell jelentenie a bányafelügyeletnek.

Az építési engedély a jogerőssé és végrehajthatóvá válásának napjától számított két évig érvényes. A két év elteltével érvényét veszti, kivéve, ha az építési tevékenységet ez alatt megkezdtek. Amennyiben az építést két éven belül nem kezdték meg, a bányafelügyelet az építési engedély érvényét az engedély érvényességi idejének lejártá előtt az építető kérelmére egy évvel meghosszabbíthatja.

Az építető csak a jogerős és végrehajtható építési engedély és az ahhoz tartozó – engedélyezési záradékkal ellátott – műszaki tervdokumentáció alapján, az engedély érvényességének időtartama alatt építközhet. Az építési engedélyt az építető jogutódja is felhasználhatja, köteles azonban a jogutódlást – annak megfelelő igazolása mellett – a bányafelügyeletnek – az építkezés megkezdésének, vagy folytatásának megkezdése előtt – írásban előzetesen bejelenteni. Ennek alapján a névátírásról a bányafelügyelet határozatban rendelkezik.

A bányafelügyelet az építési engedély megadása esetén, ha a határozat jogerős és végrehajtható az engedélyezésre benyújtott műszaki tervdokumentáció egy példányát az irattárában helyezi el, 1 példányát pedig engedélyezési záradékkal az építetőnek kiadja.

A bányafelügyelet az építési engedély kérelem elutasítása, illetőleg a bíróságnak a közigazgatási határozat felülvizsgálata iránt indított keresetet elutasító jogerős ítélete esetén a műszaki tervdokumentáció egy példányát visszatartja, a további példányait az építetőnek kiadja.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

A műszaki tervdokumentáció részei: a létesítmény általános műszaki leírása; a terület-előkészítési munkák műszaki tervei; a létesítményt, illetve biztonsági övezetével érintett ingatlanokat tartalmazó, az illetékes földhivatal által hitelesített, 3 hónapnál nem régebbi ingatlan-nyilvántartási térkép, illetve föld alatti bányászati létesítmény esetén a bányaművelési térkép. Az Egységes Országos Vetületi Rendszer (EOV) koordináta hálóval ellátott helyszínrajz; a technológiai berendezések tervei és tervrajzai; a közlekedés, a közművek, az energiaátvitel, az adatátviteli és kommunikációs rendszer hálózata, valamint ezek kapcsolatainak tervei. A műszaki- és munkabiztonsági, az egészségvédelmi, a tűzvédelmi és a környezetvédelmi előírások érvényesítésének ismertetése, a létesítmény környezetbe illesztésének módja.

Az általános műszaki leírásnak tartalmaznia kell a létesítmény főbb adatait, a rendeltetését, a technológia főbb, meghatározó berendezéseit, a technológiai folyamat leírását, a termelésirányítás rendszerét, műszerezettségét, az irányítástechnikai berendezéseket, a belső anyagmozgatást, a várható veszélyek ismertetését, valamint a létesítményen belül elhelyezésre kerülő nem technológiai célú berendezések leírását. A terület előkészítési munkák terveiben kell ismertetni a kivitelezéshez szükséges tereprendezési, bontási és földmunkákat. Ennek keretében kell részletezni a vizek medrét és a vízi létesítményeket érintő, szükségessé váló keresztezések, átalakítások és egyéb beavatkozások munkáit is.

A technológiai berendezések terveit és tervrajzait, valamint a közlekedés, közművek, energiaátvitel, adatátvitel és kommunikációs rendszer hálózata kapcsolatainak terveit olyan részletességgel és méretarányban kell elkészíteni, illetve annyi magassági adattal kell kiegészíteni, hogy azok alapján elrendezésük, kialakításuk egyértelműen megállapítható legyen.

1.5.1.2. Geotermikus rendszerek használatának engedélyezése

Az építési engedélyhez kötött létesítmény csak használatbavételi engedély alapján vehető használatba és üzemeltethető.

Az építési engedély alapján megépített gázszállító vagy gázelosztó vezeték, földalatti gáztárolót az adott területen a gáz szállítására, elosztására, földalatti tárolására más jogszabály alapján működési engedéllyel rendelkező engedélyes a bányafelügyelet használatbavételi engedélye nélkül használatba veheti, próbaüzemeltetheti vagy ideiglenesen használatba veheti, ha a használatbavételhez az érdekelt szakhatóságok és közművek üzemeltetői hozzájárultak.

Amennyiben az eljárásban a szakhatóság vagy közmű üzemeltető a létesítmény használatbavételéhez a hozzájárulását megtagadja, akkor az engedélyes kérelmére az építési engedélyt kiadó bányafelügyelet használatbavételi eljárást folytat le.

Több megvalósulási szakaszra bontott építkezés esetében az egyes szakaszokban megépített – rendeltetészerű és biztonságos használatra önmagukban alkalmas – létesítményrészekre szakaszonként külön-külön is lehet használatbavételi engedélyt kérni.

³⁴ Bépr. 13-22 §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

A használatbavételi engedély iránti kérelemhez mellékelni kell: a létesítmény megnevezését, helyét, helyrajzi számát, az építési engedély számát és keltét az engedélyező megnevezésével, az üzemeltető megnevezését és címét. A főbb műszaki-biztonsági jellemzőket; robbanóanyag-raktár esetén a tárolható robbantóanyag mennyiségét, továbbá javaslatot az üzemeltetés különös, a hatályos előírásokon túlmenő feltételeire.

Az építési napló részét képező, a felelős műszaki vezető jogszabályban meghatározott nyilatkozatát arról, hogy az építési munkát a végrehajtható építési engedélynek, a hozzá tartozó jóváhagyott engedélyezési tervdokumentációnak, valamint a külön jogszabályban előírt kivitelezési (megvalósítási) tervnek megfelelően, az építési tevékenységre vonatkozó szakmai, minőségi és biztonsági előírások, valamint az építési engedélyben meghatározott egyéb feltételek megtartásával szakszerűen végezték, és a létesítmény rendeltetésszerű és biztonságos használatra alkalmas. Ha az építési munkát a végrehajtható építési engedélytől, valamint a jóváhagyott tervdokumentációtól eltérően végezték, az építési munkafelelős műszaki vezetőjének eltérést ismertető nyilatkozatát, valamint szükség szerint a megvalósult állapotot tükröző állapottervet, az érintett közmű üzemeltetők nyilatkozatát.

Szükség szerint csatolni kell: a létesítmény rendeltetésszerű használatra való alkalmasságát és biztonságos használhatóságát igazoló szakvéleményeket, vizsgálati és mérési bizonylatokat, jelentést az esetleges próbaüzem tapasztalatairól. Vezetékjog és használati jog alapításának kötelezettsége esetén annak gyakorlására jogosító dokumentumot (ingatlanulajdonosokkal kötött megállapodás), illetve bányaszolgálat alapításának kötelezettsége esetén, ha a bányaszolgálat bejegyzése megtörtént, az azt bizonyító dokumentumot, valamint a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó veszélyes ipari üzemnek minősülő létesítmény esetében a katasztrófavédelmi engedélyt is kérheti a hatóság.

A használatbavételi engedély iránti kérelem elbírálása során a bányafelügyelet köteles meggyőződni arról, hogy az építési munkát az építési engedélynek, az ahhoz tartozó tervdokumentációnak, továbbá az esetleg engedélyezett eltérésnek megfelelően végezték-e el, a létesítmény az építési engedélyben megjelölt rendeltetésének megfelelő és biztonságos használatra alkalmas állapotban van-e. Az engedély megadásához a közművek üzemeltetői hozzájárultak-e. A bányafelügyelet a használatbavételi engedélyt megadja, ha az építmény a követelményeknek megfelel.

A bányafelügyelet a használatbavétel engedélyezése vagy megtagadása ügyében határozatban dönt. A még befejezetlen létesítmény rendeltetésszerű és biztonságos használatra önállóan alkalmas részére ideiglenes használatbavételi engedély adható. Ilyen esetben a ³⁵ végleges használatbavételi engedély csak a létesítmény teljes befejezése után adható ki.

³⁵ Bépr. 23-26 §§.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.5.2. A hévízgazdálkodás jogi keretei

A felszín alatti vizek hasznosítása, felszínre hozatala, és energetikai, vagy közvetlen fűtési felhasználása 2500 méteres mélység alatti rétegekből minősül bányászatnak, és vonatkoznak rá az előző alfejezetben leírt engedélyezési szabályok. A hévizek hasznosítása 2500 méteres mélységig a vízgazdálkodási törvény szerinti vízgazdálkodásnak minősül.

A felszín alatti vizet csak olyan mértékben szabad igénybe venni, hogy a vízkivétel és a vízutánpótlás egyensúlya minőségi károsodás nélkül megmaradjon, és teljesüljenek a külön jogszabály szerinti, a vizek jó állapotára vonatkozó célkitűzések elérését biztosító követelmények. A vízigények a felhasználható vízkészlet mennyiségi és minőségi védelmére is tekintettel elsősorban a vízhasználat céljára még le nem kötött vízkészletből elégíthetők ki.

Az ásvány-, gyógy-, és termálvizek felhasználásánál előnyben kell részesíteni a gyógyászati, illetve a gyógyüdülési használatot. A kizárólag energia hasznosítás céljából kitermelt termálvizet vissza kell táplálni. A vízügyi hatósági feladatokat ellátó szerv kérelemre engedélyezi a visszatáplálás mellőzését, ha a kérelemmel érintett kitermelés megfelel a Kormány által rendeletben meghatározott feltételeknek.

A vízigények kielégítésének sorrendje a következő: (1) létfenntartási ivó és közegészségügyi, katasztrófa-elhárítási, (2) gyógyászati, valamint a lakosság ellátását közvetlenül szolgáló termelő- és szolgáltató tevékenységgel járó, (3) állattartási, haltenyésztési, (4) természetvédelmi, (5) gazdasági, (6) egyéb (így például sport, rekreációs, üdülési, fürdési, idegenforgalmi célú) vízhasználat.

Ha a vízhasználat korlátozása szükségessé válik, a korlátozás sorrendje a kielégítési sorrend fordítottja. Ha a felhasználható vízmennyiség természeti vagy egyéb elháríthatatlan okból csökken, a vízhasználat – a létfenntartási vízhasználat kivételével – a szerinti sorrendben kártalanítás nélkül korlátozható, szüneteltethető, vagy a biztonsági követelmények megtartása mellett megszüntethető.

Az árpolitika kialakítása során érvényesíteni kell a vízszolgáltatások, a vízigénybevétel céljától függő költségek megtérülésének elvét, figyelembe véve a környezet- és vízkészlet-védelemmel összefüggő költségeket, a szennyező fizet elvet. Az árak megállapítása során figyelemmel kell lenni a megtérülés társadalmi, környezeti és gazdasági hatásaira.

Hévíz gyógyászati, egyéb egészségügyi, továbbá fürdő, melegvíz és hőellátás céljaira hasznosítható. A hévízhasznosítás tervezésénél a több célú és ismételt felhasználásra kell törekedni. Mérlegelni kell az esetleges kísérőgáz hasznosítás lehetőségét is.

Hévízmű telepítésekor a hévízbázis védelméről, valamint a csurgalékvíz ártalommentes elvezetéséről és elhelyezéséről gondoskodni kell. A kizárólag energia hasznosítás céljából kitermelt hévizet hőhasznosítás után a hévízrezervoárba vissza kell táplálni. Felszíni befogadóba történő vezetés esetében meg kell vizsgálni a befogadó

³⁶ Vtv. 15. § és 15/A §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

többletterhelésének mértékét. A bebocsátásból eredő többlet fenntartási költség a bebocsátót terheli.

Amennyiben a hévíz ásvány- vagy gyógyvíz, a vízkezelés technológiáját egyedi vizsgálatok alapján kell meghatározni. A gyógyvizet csak olyan technológiával lehet kezelni, amely a víz gyógyászatiilag jelentős tényezőit károsan nem befolyásolja.

A hasznosító berendezésbe a külön jogszabályban előírt határértéket meghaladó, éghető gázt tartalmazó hévizet tilos bevezetni.

A használt hévíz elhelyezés előtti kezelését és befogadóba vezetését meghatározott technológiai határértékek, a felszíni- vagy felszín alatti befogadó terhelhetősége, valamint a hévíz kémiai összetétele, hőmérséklete és mennyisége alapján kell meghatározni.

Csoportos telepítésű hévíz kutaknál, illetve a hévízhasználati agglomerációkban a befogadó kiválasztásánál a környezetvédelmi szempontok mellett a vízkészlet-utánpótlási érdekeket is figyelembe kell venni. Közcsatornába vízkökválásra hajlamos hévizet közvetlenül bevezetni tilos.

Ha a hévízhasználat ideiglenes jellegű, a használat szüneteltetése idejére – a karbantartási kötelezettség fenntartásával – a kutat le kell zárni. Az adatszolgáltatási kötelezettségnek a használat szüneteltetése alatt is eleget kell tenni.

A csurgalékvizeket befogadóra és hévízhasznosítási formára vonatkozó kémiai határértékek alatt, külön tisztítás nélkül, csak megfelelő fertőtlenítés, illetve hígítás után lehet a befogadóba vezetni.

1.5.3. A mély-geotermikus energia

A 2010. évi IV. tv. a bányászati törvény módosításáról: 2500 m alatti földkéreg geotermikus energiájának kutatása, kinyerése és hasznosítása (felszín alatti víz igénybevételével is): kizárólag koncessziós szerződés keretében végezhető bányászati tevékenység.

A tevékenység engedélyezésére és létesítésére a fent leírt építési engedélyezési eljárás vonatkozik, a kitermelés azonban a bányászati koncesszió keretében valósul meg.

A mély-geotermikus bányászati tevékenységre a miniszter által meghatározott területek tekintetében kiírt pályázat alapján. Pályázat kiírására legkorábban 2011. január 1-ét követően kerülhet sor.

A miniszter belföldi vagy külföldi jogi és természetes személyekkel, valamint ezek jogi személyiség nélküli társaságaival kötött koncessziós szerződéssel meghatározott időre átengedheti a geotermikus energia kutatását, kinyerését és hasznosítását.

A miniszter a rendelkezésre álló földtani adatok, valamint a vállalkozói kezdeményezések alapján azokat a koncesszióra kijelölhető zárt területeket veszi

³⁷ 379/2007. (XII.23.) Korm. rendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról 28-34 §.

³⁸ BÖHM Judit: Energiajog In: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II. kötet*, Miskolc, Novotni kiadó, 2008, 127-128. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

számításba, amelyeken az adott ásványi nyersanyag előfordulása, illetve a geotermikus energia kinyerése valószínűsíthető.

A koncessziós pályázati kiírásban a miniszter azokat a zárt területeket hirdeti meg, amelyeken a geotermikus energia kinyerése energetikai célra kedvezőnek ígérkezik.

A koncessziós szerződések megkötésére a miniszter nyilvános pályázatot ír ki. A pályázati kiírásnak, tartalmaznia kell: a pályázatra bocsátott földrajzi terület lehatárolását és a meghirdetett térrész meghatározását annak feltüntetésével, hogy a területen (térben) vagy annak egy részén harmadik személy szerzett-e már jogot valamely ásványi nyersanyag bányászatára, geotermikus energia kinyerésére és hasznosítására vagy az e törvény hatálya alá tartozó más tevékenység gyakorlására. A koncesszió-köteles tevékenység meghatározását, a koncessziós tevékenység szakmai követelményeit, valamint a komplex érzékenységi és terhelhetőségi vizsgálat alapján meghatározott követelményeket, továbbá a követelmények teljesítésére szolgáló biztosíték-adási kötelezettségeket. A benyújtandó munkaprogram főbb tartalmi követelményeit, a pályázaton való részvétel feltételeit, koncesszió elnyerése esetén az e törvény alapján teljesítendő fizetési kötelezettségeket: mint a bányajáradék, egyéb koncesszió-köteles tevékenység esetén fizetendő díj. A koncessziós tevékenységgel érintett terület tájrendezésére, helyreállítására vonatkozó kikötéseket és a kötelezettség teljesítésére szolgáló esetleges biztosítékok (pl. óvadék letétbe helyezése, felelősségbiztosítás megkötése) meghatározását.

A pályázatok elbírálásának szempontjait, a koncessziós társaság alapítási kényszerére vonatkozó tájékoztatást, mindazokat a további feltételeket, kikötéseket, amelyeket a koncessziós szerződés megkötésekor vagy a szerződésben rendezni kell.

A nyilvános pályázati felhívást a koncesszióról szóló 1991. évi XVI. törvényben foglaltakon túl az Európai Unió Hivatalos Lapjában is meg kell hirdetni a pályázatok benyújtására nyitva álló időtartam lejártát megelőző legalább kilencven nappal.

Azokat a pályázatokat kell elbírálni, amelyek a pályázati feltételeknek megfelelnek. A pályázatok értékelése alapján a koncesszió megadásáról a miniszter dönt. A pályázat eredményét nyilvánosságra kell hozni, és arról valamennyi pályázót értesíteni kell. A pályázat nyertesével a miniszter koncessziós szerződést köt. A koncessziós szerződés legfeljebb 35 évi időtartamra köthető, amely egy alkalommal, legfeljebb a koncessziós szerződés időtartamának felével, meghosszabbítható.

A koncessziós szerződésben meg kell állapodni a munkaprogram tartalmában és a teljesítésére szolgáló biztosítékokban. A szerződésben a miniszter kikötheti a munkaprogram befejezéséhez szükséges költségek megtérítését arra az esetre, ha a koncesszió jogosultja az elfogadott munkaprogramban vállalt kötelezettségét nem teljesíti.

Abban az esetben, ha a miniszter új pályázatot ír ki, a legkedvezőbb ajánlat feltételeinek vállalása esetén a koncesszió a volt jogosultat illeti meg.

Ha a koncessziós szerződés eltérően nem rendelkezik, a koncessziós szerződés alapján megépített külszíni létesítmények az üzembe helyezés időpontjával a bányavállalkozó tulajdonába kerülnek. Ha a koncessziós szerződés megszűnésekor a

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
Energiajog – megújuló energiák

létesítmények tovább nem³⁹ üzemeltethetők, a bányavállalkozó köteles azokat elbontani és a területet helyreállítani.

³⁹ Btv. 9-13 §§.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.6. A SZÉLERŐMŰVEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS

A szélenergia-kialakításakor viszonylag állandó, és nagy szélmozgást kell előállítanunk, így működtethető tengerpartokon, és a hegységek déli oldali felszálló légtömegek kezeletlenek, valamint hegységektől övezett sík területeken. A szélenergia-kialakítás kizárólag a villamos energia piacán lép fel.

Azonban a hatályos magyar szabályozás csak korlátozott piacra lépési lehetőséget biztosít, mert itt is érvényesül a kötelező átvételi rendszer. A szélenergia-környezetbarát, kibocsátással nem járó biztonságos energiatermelést biztosít, azonban jelentős kockázata, hogy nem egyenletes a termelés, és óriási különbségek lehetnek az energia leadás területein, így hatalmas tárolókapacitásra van szükség a biztonságos üzemeltetéshez.

A környezetvédelem legfőbb érve a nagy szélfarmok ellen az, hogy nagy kiterjedésével tájképromboló, és a madárvilágot pusztítja vitorláival és transzformátor házaival. Ez az érv a tényleges madárpusztuláshoz viszonyítva elhanyagolható.

Az energiapolitikai érv azonban, hogy nem lehet egyenletes terhelést biztosítani, és a kötelező átvételi ár arra ösztönzi a kormányokat, hogy megfelelő keretben engedélyezze az energiatermelést.

A villamosenergia-rendszer szabályozhatósága és biztonságos működése érdekében, valamint a műszakilag korlátozott lehetőségekre való tekintettel szélenergia-kialakítás kizárólag a MEH által kiírt pályázat útján lehetséges. A 33/2009 (VI.30.) KHEM rendelet a szélenergia-kialakítására irányuló pályázat feltételeit a következőképpen határozza meg.

A pályázat alapvető célja a kapacitáslétesítési jogosultság üzemgazdasági és nemzetgazdasági szempontból hatékony⁴¹, átlátható, befolyásmentes, az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő szétosztása.

A rendelet megkülönbözteti a pályázókat KÁT rendszerben való részvétel alapján. A KÁT rendszerben részt nem vevő pályázó formai követelményeknek való megfelelés (minősítési eljárás) alapján – értékelési eljárás lefolytatása nélkül – nyertes pályázónak minősül. Ha a pályázatokhoz képest kevesebb a kiosztható kapacitás, akkor a KÁT rendszerben részt nem vevő pályázók arányosan csökkentett⁴² kapacitást kapnak, míg KÁT rendszerben részt vevő pályázók ismételten versenyeznek.

A pályázó köteles nyilatkozni, hogy a hálózati üzemirányítás keretében, illetve a rendszerirányítás szempontjából szükséges esetekben a termelés korlátozható. A villamosenergia-törvény alapján hálózatokhoz való hozzáférés biztosítása során a hálózati engedélyesek kötelesek előnyben részesíteni a megújuló energiaforrásokat hasznosító

⁴⁰ KUBASEK – SILVERMAN: Environmental law, 2008, 277-278. pp.

⁴¹ 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet a szélenergia-kialakítására irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól. (A továbbiakban Szélr.) 1. §.

⁴² Szélr. 5-11. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

termelőket. A hálózathoz való hozzáférés rendszerirányító általi korlátozása körében rögzíti, hogy a villamos energia beszállítása korlátozható, ha az a megújuló energiaforrások termelését hátrányosan érinti.⁴³

⁴³ Szélr. 19-20. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energiajog – megújuló energiák

1.7. A FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA, KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI

A megújuló energiákkal kapcsolatos jogi szabályok összefoglalása után a megújuló energiák közül a biomassza alapú távhőrendszerekre vonatkozó szabályozás áll a kutatás homlokterében. Azért ezt a területet választottam, mert ez az a terület, mely kapcsán bemutatható és jellemezhető a mezőgazdaság, és speciális támogatásainak, a fejlesztési jellegű vidékfejlesztési támogatások helye, és szerepe, valamint a strukturális támogatások, azon belül pedig a Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Programmal jellemezhető terület. Az elemzés, melyet e bevezető rész után jellemzi a monográfiát, a következő logika alapján épül fel. A támogatás rendszer szintű megragadása, legfontosabb fogalmainak elemzése (történeti és elméleti jellegű elemzés). A két rendszer (a vidékfejlesztés és a strukturális támogatások) közigazgatási és eljárási rendszereinek megragadása után arra törekszik, hogy bemutassa a jelenlegi támogatási rendszer elemei közül egy vidéki település alapanyagtermelésének és energetikai alapú távhőrendszerének kiépítéséhez szükséges támogatásokat, majd a két rendszerhez kapcsolható közbeszerzési eljárások legfontosabb eljárási szabályait.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

II. RÉSZ: A MEGÚJULÓ ENERGIÁHOZ KAPCSOLÓDÓ VIDÉKFEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOK

I. FEJEZET: A VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA ELMÉLETI KÉRDÉSEI

1.1. A VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA KIALAKULÁSA

A vidékfejlesztési politika a következő fejezetekben kifejtett két fontos részpolitika, az agrár-struktúrapolitika és a regionális politika összeolvadásából alakult ki.

Kialakulásában szerepet játszott az, hogy az agrár-struktúra átalakítását és korszerűsítését nem szívelte a piaci alapú támogatásokban érdekelt, egyre nagyobb birtoktesteket a magáénak mondó agrártermelői, és feldolgozó lobby. A strukturális támogatások⁴⁴ sohasem érték el az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) költségeinek 25%-át. A strukturális agrártámogatások⁴⁵ az 1970-es évek közepétől – bár az EMOGA-ból finanszírozták⁴⁶ őket – mindig olyan jellegű célokat fogalmaztak meg, melyek más pénzügyi alapokból⁴⁷ is finanszírozhatók, ha az EMOGA-ban nincs rájuk keret.

A meginduló regionális politika az egyik közös regionális cél keretében kezelte az agrárterületek regionális felzárkóztatását, az eljárási rendjét rájuk is kiterjesztve integrálta őket a NUTS-rendszer⁴⁸ kereteibe, fejlesztési terveket kellett készíteniük, tagállami és közösségi ellenőrzésnek voltak kitéve. Ez volt az a terület az agrárpolitika elég merev rendszerében, ahol vevők voltak az újra.

Talán ez⁴⁸ volt az oka, hogy az ENSZ által koordinált második környezetvédelmi világkonferencián, mely a környezetvédelmet is forradalmasította, programot fogadtak el a fenntartható fejlődés és a mezőgazdaság kapcsolatáról. E program végrehajtása

⁴⁴ A Közös Agrárpolitikát finanszírozó alap 1957-2007 között.

⁴⁵ Azon támogatások, melyek mezőgazdasági célokat szolgálnak, de nem köthetők közvetlenül egy agrártermék piacához sem, hanem a mezőgazdaság egészének fejlődéséhez járulnak hozzá. Erre az EMOGA orientációs szekciója szolgált, mely strukturális alap volt 2007-ig.

⁴⁶ Európai Szociális Alap, Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatási céljait a Strukturális Alapok című tantárgy keretében oktatjuk.

⁴⁷ A NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistic) szabályait az 1260/1999-es rendelet adja meg, ezek alapján megkülönböztetünk makrorégiókat (NUTS I.), mezőregiókat (NUTS II. és NUTS III.) és fejlesztési körzeteket (NUTS IV. és NUTS V.). A tagállamok saját területeiket általában a NUTS II. rendszerbe sorolják be, kivéve a szövetségi államokat (NUTS I.). A régiók alkotják a NUTS III. egységet a NUTS IV. egység megye, a NUTS V. pedig a kistérség vagy járás.

⁴⁸ Riói konferencia a Fenntartható fejlődésről (1992).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

nagymértékben befolyásolta a vidékfejlesztés leválását a regionális politikáról, és az agrárpolitikához való közelítést, ugyanis a mezőgazdaság fenntartható módon történő gyakorlása a legtöbb vidékfejlesztési céllal is összeegyeztethető.⁴⁹

Az európai vidékfejlesztés kezdetén, a 70-es években bizottságot állítottak fel a vidéki területek elnéptelenedésének, az agrárgazdaság környezetre gyakorolt hatásának felszámolására, valamint a vidék értékeinek megőrzésére. A Brundtland Bizottság használta először jelentésében a fenntartható kifejezést az új mezőgazdasági gyakorlat bevezetésére, majd az agrártudomány kidolgozta a fenntartható mezőgazdaság modelljét és fogalmát globális, regionális és lokális szinten.⁵⁰ A fogalom tovább pontosult a 90-es évek végén az Európai Környezetvédelmi Tanácsok Nyilatkozata, majd 2002-es Johannesburgi konferencia záródokumentumai alapján.

A fenntarthatóság volt az a közös pont, mely összekapcsolta először az agrár- és a vidékfejlesztési politikát. Ennek bizonyítására nézzük meg, milyen előzményei voltak a vidékfejlesztési politikának.

Azon országokban, ahol zömében a hegyvidéki területek találkoznak viszonylag fejlett, és vonzó ipari területekkel, tömegessé kezdett válni a városokba vándorlás, és a táj, az ország hagyományos arculatát meghatározó vidéki területek elnéptelenedtek. E probléma először a mezőgazdaságára sokat adó, és a szerves fejlődés egyik példájának tekinthető Svájcban, majd a szomszédos Franciaországban jelentkezett. E két állam alkotta meg először a probléma politika kezelésére a vidéki területek chartáját, saját ilyen jellegű problémáinak megoldására.⁵²

1.1.1. A Vidéki Térségek Európa Chartája

A közös európai vidékfejlesztés ügyét az Európa Tanács vette védőszárnyai alá. A Tanácson belül e területen szoros együttműködés alakult ki három bizottság között.⁵³ A vidékfejlesztés problémái iránt a Mezőgazdasági Bizottság bizonyult a legnyitottabbnak, amely a '90-es évek elején számos kollokviumot szervezett e témakörben. A

⁴⁹ A vidékfejlesztés első céljai regionális és tagállami jellegűek voltak, és 5/b célkitűzésre már a 80-as évek végén elkészültek.

⁵⁰ A fogalmak leírását és ismertetését bővebben lásd a vidékfejlesztés elmélete címszó alatt.

⁵¹ CSETE László: Fenntartható mezőgazdaság- fenntartható vidék, *A Falu*, 2003/4, 39-40. pp.

⁵² Svájc 1987-ben, Franciaország 1991-ben alkotta meg saját chartáját. Részletesebben lásd: DORGAI László: *A vidékfejlesztési támogatások elvei és gyakorlata az Európai Unióban*, forrás (2004.11.17.): <http://www.nft.hu/doc/doku/DorgaiL.agrar.pdf>

⁵³ E három bizottság az Európai Helyi és Regionális Hatóságok Kongresszusa, a Környezeti, Helyi Hatóságok és Regionális Tervezés Bizottsága, valamint a Mezőgazdasági Bizottság lásd: SZAKÁL Ferenc: Új európai tendenciák az Európa Tanács tevékenysége és dokumentumai alapján, *A Falu*, 1996/1, 9-19. pp.

⁵⁴ Kollokvium a „mezőgazdasági és vidéki régiók az új Európában” Szófia 1991. április 1-2., Kollokvium az Írországi vidékfejlesztésről – Modell a közép-és kelet európai országok számára? 1992. szeptember 17., „Mezőgazdaság, környezet, vidék” Tegensdorf 1992. október 26-27., Kollokvium a mezőgazdasági és vidékfejlesztési beruházási politikával kapcsolatban a közép- és kelet európai országok új demokráciáiban Varsó, 1993. június 8.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

konferenciák eredményeként megszületett jelentések⁵⁵ tükrében 1993-tól a nevéét megváltoztatta Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottsággá, és hozzákezdett a svájci⁵⁶ és francia előzmények tanulmányozása után a Rurális Térségek Európai Chartájának megalkotásához. A Charta elkészítése hosszabb előkészületi munka után 1994. szeptemberében a CEA⁵⁷ budapesti közgyűlésén került bemutatásra.

A charta célja olyan vidékfejlesztés megvalósítása, mely: (a) életképes mezőgazdasági, erdészeti, halászati szektorokra épül, (b) képes gazdasági tevékenységet vonzani a vidékre az emberi tőke megtartására és fejlesztésére, (c) védi és fejleszti az európai vidék sokoldalú kulturális örökségét.

A felsoroltakon túl a Charta meghatározza a vidéki térség fogalmát,⁵⁸ és funkciót. E funkciók közül új a gazdasági funkció, mely a mezőgazdaságon, az ipar és energiaszektor nyersanyagtermelésén túl először emeli ki az üdülés és turisztika gazdasági jelentőségét.

Az ökológiai funkciók között kiemelik a környezeti elemek védelmét, valamint a biodiverzitás megőrzését,⁵⁹ míg a szociális funkciók között az emberi közösségek megtartása, a falu-város kapcsolat erősítése és a kulturális értékek védelme jelenik meg.⁶⁰ A finanszírozás egyik fontos elveként érvényesül, a vidékfejlesztés funkciói közül, a nem termelő, ökológiai és társadalmi funkciók betöltésért is megfelelő díjazás jár.⁶¹

Érdekes összevetnünk ezt a budapesti konferencián elkészült tervezetet⁶² a Hans Popp által készített eredetivel.⁶³ Az alapvetésben a Popp-tervezet a vidék jellemzőit, minőségét és rendeltetését ismerteti. Az anyag legfontosabb kulcsszavai: a vidék Európában ember által lakott, és művelt kultúrtáj, ahol átlátható emberi közösségek alakultak ki, a szakmák több összetevőjűek és gyakorlatiasak, a tulajdon sokféle, nagyobb érték a hagyományos család, egészséges életmód, és a fenntartható szokás és erkölcs.

⁵⁵ Jelentés a földkivonási programnak a vidékfejlesztésre gyakorolt hatásáról (1990), Jelentés a „mezőgazdaság és turizmus” kérdésköréről, Vélemény az „Európai Kampány a vidékért” program utóhatásairól (1991), Jelentés az Európában szükséges reformokról a mezőgazdasági és vidéki politikában (1993), Jelentés a közép- és kelet európai országok új demokráciák vidéki és mezőgazdasági reformjairól (1994).

⁵⁶ A charta megalkotására Hans POPP, neves svájci agrár-közgazdász kapott felkérést, aki az általa elkészített változatot magyar nyelven is publikálta. Lásd: POPP, Hans: A vidéki Európa Alapokmánya 2. tervezet, *Földszolgálat - A mezőgazdasági forradalom évszázada*, Vidékfejlesztők kiskönyvtára 8. Agroinform, Budapest, 2001, 126-139.pp.

⁵⁷ Confederation of Europe on Agriculture. Lásd SZAKÁL op.cit. 16. p.

⁵⁸ A charta meghatározásával bővebben a vidéki térség fogalom jellemzésekor foglalkozom.

⁵⁹ Lásd: DORGAI op. cit. 2. p.

⁶⁰ Loc. cit. 3. p.

⁶¹ Lásd SZAKÁL op. cit. 17. p.

⁶² Az összevetéshez lásd még: KOVÁCS Teréz: Európai integráció és vidékfejlesztési alapdokumentumok, *Vidékfejlesztési politika*, Dialóg-Campus, Pécs-Budapest, 2003, 99-102. pp.

⁶³ Lásd: POPP, Hans: op. cit. 127-137. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A vidék legfontosabb szolgáltatásai: táplálkozásbiztonság, megújuló nyersanyagok használata, ápolit táj, sokoldalú üdülőtérsg,⁶⁴ egészséges, természetes környezet, környezeti elemek kímélő használata.

A vidéket fenyegető veszélyek a következők: a mezőgazdaság, mint a legfontosabb termelő ágazat, és a kapcsolódó ágazatok válsága, elvándorlás, új betelepülők alkalmazkodási hiányából álló feszültség, a nem megfelelő közművesítés, alapintézmények (iskolák, parókiák) feloszlata, természeti csapások, politikai érdekérvényesítő képesség hiánya. Különleges kezelési módot igényelnek: a⁶⁵ közép-kelet európai országok, a hegyvidéki területek, a tengerpartok, és a peremkörzetek.

A vidék fejlesztésének elvei: fontos társadalmi küldetés, a falu és város egymásra utaltsága, kialakult kultúrtáj védelme, jó közműrendszer, életképes mező- és erdőgazdálkodás, környezettudatos művelés, egységes vidék- és mezőgazdasági politika, olyan vidékfejlesztési tervezés, mely ember és családközpontú, megőrzi és erősíti a közösségi azonosságot, megőrzi a vidék kulturális sajátosságait.⁶⁶ A vidékpolitikával szemben támasztott követelmények: a vidékpolitika egy speciális térségfejlesztés a veszélyek leküzdésére, melynek feladata a közműhálózat és ellátó intézményeinek kialakítása, a képzett munkaerő vidéken tartásának elősegítése, a vidéki lakosság jövedelmének növelése önálló fejlesztések, sokszínű termelési szerkezet fenntartása, a vidéki lakosság szellemi és kézműves adottságainak jobb kihasználása, kis- és középvállalkozások kialakulásának elősegítése. A közlekedés helyett a távközlés fejlesztése, olyan turizmus és szabadidős tevékenység, mely nem veszélyezteti a vidék értékeit, tájvédelem, saját energiahálózatok kialakítása, keletkező hulladékok visszaforgatása, a helyi önkormányzatok anyagi függetlensége, a civil szervezetek bevonása a tervezésbe, társkapcsolatok a vidéki területek között. Külön figyelmet és több anyagi eszközt⁶⁷ igényel Közép-Kelet Európa, amire nem lehet rákényszeríteni a nyugat céljait.

Közép-Kelet-Európa azért is figyelmet érdemel, mert itt a vidéki térségek fejlesztése sokszor országhatárokon túli együttműködést is feltételez, a vidéki területek egységét itt számos történelmi tény nehezíti, és a különböző népcsoportok együttélésének javításához különböző támogatási programok szükségeseek.

Az agrárpolitikától elvárt követelmények: helyre kell állítani a paraszti szerkezetű, természet-közeli mezőgazdaságot, az árban megjelenő hozzáadott értéket a termeléshez kell kapcsolni (közvetlen kifizetések rendszere), a mezőgazdaság ökológiai funkcióját is ellentételezni kell, megújuló nyersanyagok termelésének ösztönzése, környezeti minimumok bevezetése a termelésbe. Intézkedésként a következőkre van szükség: mezőgazdasági szerkezetet javító beruházások ösztönzése, a pályakezdőknek nyújtott segélyek feltétele a célirányos tervezés, a termőhelyhez igazodó

⁶⁴ Loc. cit. 127-129. pp.

⁶⁵ Loc. cit. 129-130. pp.

⁶⁶ Loc. cit. 131-132. pp.

⁶⁷ Loc. cit. 132-135. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

termesztéspolitikai és kínálatvezérlés, környezetkímélő állattartás, ésszerűsített elosztási rendszerek, különleges minőségű élelmiszerek előállításának támogatása, önszerveződések elősegítése, hátrányos helyzetű területek központi támogatása, kiegészítő jövedelemszerzés, szociális óvintézkedések.

A vidéki területek funkcióit és értékeit tehát átvette a Vidéki Térségek Európai Chartája, de a tervezet számos erényét, de a konkrét vidékfejlesztési és agrárpolitika elképzeléseit nem. Kimarad azon funkciók értékelése, melyek veszélyeztetik a vidéket, a speciális területekre való figyelem nem mutatható ki a Chartában. Azok a speciális problémák, melyekre Hans Popp 1994-ben felhívta a figyelmet, részben megoldottnak tekinthetők. A vidéki Chartát megelőzően készült el a Hegyvidéki Területek Európai Chartája,⁶⁹ létrejött a HOPE⁷⁰ a tengerparti régiók pénzügyi jellegű problémáinak kezelésére, de Közép-Kelet-Európa speciális problémáira utalást, a hazai gyakorlatot erősen bíráló Szakál cikkben⁷¹ nem találtam, pedig a cikk végkicsengését illetően talánnom kellett volna. Később, a politika joggá formálásakor erőteljesebben oda lehetett volna figyelni Popp professzor azon megállapításaira, hogy a közép-kelet európai régiók fejlesztése elválaszthatatlan az országok történelmileg kialakult struktúrájától, és nem lehet egységesen, a nyugati elképzelések alapján fejleszteni, valamint meg kell adni az egyes régióknak a lehetőséget saját fejlesztési politikájuk kialakításához. Az első körben csatlakozók, így Magyarország SAPARD-Programja is a nyomát viseli annak, hogy a Chartából ezeket a szakaszokat kigyomlálták.

1.1.2. A Corki Nyilatkozat⁷²

Az Európa Tanács dokumentumai, és a vidék érdekeit előtérbe helyező civil szervezetek nyomására a dél-írországi Corkban az Európai Bizottság megrendezte azt a konferenciát, melynek legfontosabb szerepe abban állt, hogy az Európai Unió hivatalos vidékfejlesztési politikájának célkitűzéseit meghatározza. Ez a dokumentum kijelölte a vidékfejlesztés fő irányait:

⁶⁸ Op. cit. 135-139. pp.

⁶⁹ Lásd bővebben: SZAKÁL op. cit. 15-16. pp.

⁷⁰ Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz, 2006-tól Halászati Alap.

⁷¹ SZAKÁL op. cit. 9-19. pp.

⁷² A nyilatkozatot a témával foglalkozó minden jelentősebb cikk és monográfia feldolgozta. Én az eredeti pontokat kívántam értelmezni. A témában lásd még: KOVÁCS T: Európai... op. cit. 102-105. pp.; BUDAY – SÁNTHA A: *Az Európai unió vidékpolitikája.* op. cit. 360-362. pp., DORGAI L: A vidékfejlesztés támogatásának... op. cit. 6. p, VINCZE Mária: Az Európai Unió... op. cit. 36-38. pp., NEMES Gusztáv: Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája – az integrált vidékfejlesztés lehetőségei, *Közgazdasági Szemle*, 2000/7, 459-474. pp., CZETI A – MAJOROS E: *Vidék- és agrárstruktúra-fejlesztés az EU-ban*, Földművelésügyi Minisztérium, Agroinform, Budapest, 1998.

⁷³ Lásd: KOVÁCS: *Európai...* op. cit. 100, 102. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

1. alapelv: A vidék előnyben részesítendő

„A fenntartható vidékfejlesztésnek az Európai Unió programjában elsők közt kell szerepelnie, és olyan alapvető elvvé kell válnia, amely minden vidékpolitikát alátámaszt a közvetlen jövőben csakúgy, mint a bővítés után. Ennek célja a falvakból való elvándorlás megfordítása, a szegénység leküzdése, a foglalkoztatás és esélyegyenlőség ösztönzése, a jobb minőségre, egészségre, biztonságra, személyes fejlődésre és kikapcsolódásra való igény kielégítése, a vidéki életszínvonal emelése. A vidéki környezet minőségének megőrzése és javítása minden vidékfejlesztéshez kapcsolódó EU-politikának szerves része kell, hogy legyen. A vidéki és városi területek között meg kell teremteni az igazságosabb egyensúlyt a közkiadások, az infrastruktúra, valamint az oktatási, egészségügyi és kommunikációs szolgáltatások tekintetében. A rendelkezésre álló erőforrások növekvő hányadát kell felhasználni a vidék fejlődésének elősegítése és a környezettel kapcsolatos célkitűzések biztosítása érdekében.”⁷⁴

Az első pontban tehát a Charta szellemében a vidéket érő veszélyeztető hatások leküzdését, a vidéki környezet megóvását, a vidék és a városok között az igazságosabb forráselosztást jelöli a vidékfejlesztési politika tárgyául, megadva ezzel a fenntartható vidékfejlesztés fogalmát is.

2. alapelv: Integrált megközelítés

„A vidékfejlesztési politika koncepciója legyen multi-diszciplináris, alkalmazása multi-szektoriális, területi dimenziója világos. Az Unió minden vidéki területére ki kell terjednie és a nagyobb szükséglet szenvedő területek társfinanszírozási megkülönböztetésén keresztül tiszteletben kell tartania a koncentráció elvét. Integrált, egyazon jogi és politikai kereten belül átfogó megközelítésen kell alapulnia: mezőgazdasági felzárkózás és fejlesztés, gazdasági diverzifikáció – nevezetesen kis- és középipar és rurális szolgáltatás –, a természeti erőforrások kezelése, a környezeti funkciók javítása, a kultúra, turizmus és rekreáció elősegítése.”⁷⁵

A második célkitűzés az integrált megközelítést szolgálja: a vidékfejlesztés egyszerre szolgálja a mezőgazdasági struktúra, a természetvédelem, a vidéki gazdaságfejlesztés, a turizmus infrastrukturális és rekreációs funkcióinak, és a kultúrának a fejlesztését. Ezeknek a koncepcióját egységes politikai és jogi keretekbe kell foglalni. A világosan elhatárolt területekbe minden vidéki területnek bele kell tartoznia. A vidékfejlesztésnek regionális, agrárpolitikai, és környezetpolitikai elemei is vannak, ezeket egységesen kell fejleszteni.

3. alapelv: Diverzifikáció

„A gazdasági és szociális tevékenység diverzifikációja érdekében nyújtott támogatás fő célja a keretek biztosítása az önfenntartó magán- és közösségre alapozó kezdeményezések részére: befektetés, szakmai segítség, üzleti szolgáltatások, megfelelő

⁷⁴ Az élő vidék – Corki Nyilatkozat a vidékfejlesztésről, *Művelődés – Népfőiskola – Társadalom*, V/1, 8. p.

⁷⁵ Loc. cit.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

infrastruktúra, oktatás, képzés, az információs technika vívmányainak beépítése, a kisvárosok, mint a vidéki területek szerves részeinek és a fejlődés szempontjából kulcstényezőinek a megerősítése, és az életképes vidéki közösségek fejlesztésének valamint a falvak megújulásának az elősegítése.”⁷⁶

A vidékfejlesztésnek a diverzifikáció elvének értelmezésében olyan vidéki közösségek kialakítása és fenntartása a cél, melyek szakszerűen tudnak, saját igényeik szerint fejlődni. Ez segíthető elő a felsorolt tevékenységekkel. A fejlődésben fontos szerepet töltenek be a kisvárosok, amelyek az egész folyamat összefogói lehetnek.

4. alapelv: Fenntarthatóság

„A vidékfejlesztésnek olyan formája támogatandó, amely fenntartja az európai vidéki tájak (természeti erőforrások, biodiverzitás és kulturális identitás) minőségét oly módon, hogy azok a következő nemzedékek lehetőségeit illetően nem csorbulnak. Globális felelősségünk tudatában kell lokálisan cselekednünk.”⁷⁷ A fenntarthatóság fogalmát a Nyilatkozat az eredeti, riói elvek alapján, kifejezetten környezetvédelmi szempontból elemzi. Kiemelve a vidékfejlesztés tájfenntartó feladatait, és azt, hogy a problémákat a helyi közösségek eszközeivel kell megoldani.

5. alapelv: Közösségi kiegészítő finanszírozás elve⁷⁸

Az Unió vidéki területeinek sokfélesége következtében a vidékfejlesztési politikának a közösségi kiegészítő finanszírozás elvét kell követnie. Amennyire lehetséges, legyen decentralizált és a különböző érintett (helyi, regionális, nemzeti és európai) szintek együttműködésén ill. szövetkezésén alapuló. A részvételre és a "lentől felfelé" történő megközelítésre kell helyezni a hangsúlyt, amely kihasználja a vidéki közösségek kreativitását és szolidaritását. „Egy koherens európai kereten belül a helyi és közösség irányította vidékfejlesztés a cél.”⁷⁹

A kiegészítő jelleg azt jelenti, arra kell törekedni, hogy a döntéshozatal a lehető legközelebb legyen a végső felhasználókhoz. Úgy szolgálják a vidékfejlesztésben a nagyobb közösségek érdekeit, hogy minél több kisebb közösség érdekeinek megfelelő fejlesztést kell létrehozni, a közösségek összefogásával.

6. alapelv: Egyszerűsítés

„A törvénykezés tekintetében a vidékfejlesztési politikának, nevezetesen mezőgazdasági elemének radikális egyszerűsítésen kell átesnie. Nincs szükség az alaprendelet nemzetenkénti újrachonosítására, de a sok különböző csatornán keresztül történő jelenlegi gyakorlatban szükség van a nagyobb koherenciára, az általános

⁷⁶ Loc. cit.

⁷⁷ Loc. cit.

⁷⁸ Az eredeti szövegben szereplő kiegészítő jelleg elve nem fejezi ki pontosan magyarul az alapelv jelentését, ezért a dolgozatban átértelmeztem.

⁷⁹ Az élő vidék... op. cit.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

szabályok és eljárások tekintetében az EU-törvények legyenek korlátozó jellegűek. Egymást kiegészítő döntésekre, a program megvalósításának decentralizációjára és általában nagyobb rugalmasságra van szükség.”⁸⁰

A bonyolult döntéshozatali, és többszöri ellenőrzési rendszernek radikális leegyszerűsítése a cél: egy közösségi eljárásrend legyen az uralkodó, a tagállami források kiegészítő jellegűen illeszkedjenek ebbe az eljárásba.

7. alapelv: Vidéki Programok⁸¹

„A vidékfejlesztési programok alkalmazásának alapja a koherens és átlátható eljárásmod: azoknak minden régió esetében egyetlen vidékfejlesztési program, illetőleg egyetlen fenntartható és a vidéki fejlődést támogató mechanizmus integrált részeként kell megvalósulniuk.”⁸²

A programozás tekintetében egységes egészként kell fellépni régióként. A régióra megalkotott vidékfejlesztési programokba kell illeszkednie az egyes kisebb térségek támogatási programjainak, és az egésznek egy egységes európai rendszert kell alkotni. Az alapelvek szintjén is jelentős eltéréseket diagnosztizálhatunk a vidékfejlesztés eddigi két, legfeltáratlanabb része, a programozás és a közigazgatási eljárásrend között. A programok a politika körébe tartozó általános célkitűzések, melyekből később, az egyes nemzeti jogokban lesznek konkrét eljárási rendelkezések. A programozásnál is, mint a jogi egyszerűsítés elvénél az összefüggő, egymásra épülő, rendszerként kell kezelni a vidékfejlesztési programokat.

8. alapelv: Társfinanszírozás a pénzügyek területén⁸³

„A helyi vidékfejlesztési projektek elősegítése érdekében ösztönözni kell a helyi pénzügyi erőforrások felhasználását. A köz- és magánfinanszírozás közötti szinergia jobb mozgósítása érdekében a vidéknek nyújtott hiteltechnikák területén jobban ösztönözni kell a pénzügyi manőverezést, csökkenteni kell a kis- és középvállalkozások pénzügyi kötöttségeit, elő kell segíteni a produktív befektetéseket, és változatossá kell tenni a vidék gazdaságát. Támogatni kell a bankszektort (állami és magán) és egyéb pénzügyi közvetítők aktívabb részvételét.”⁸⁴

A társfinanszírozás elvét találjuk meg eme célkitűzés értelmezésekor. A helyben elkészített programokat próbálják meg helyben finanszírozni, a programok iránt felkelteni a bankszektor érdeklődését, és kiegészítő jelleggel kell bevonni közösségi és nemzeti kereteket.

⁸⁰ Loc. cit.

⁸¹ Az eredeti magyar fordításban programok címszó szerepelt, de alapelvi szinten jobban kifejezi a speciális mondanivalóját az általam használt kifejezés, ezért tértem el tőle.

⁸² Loc. cit.

⁸³ Az eredeti kifejezés egyszerűen pénzügyeket ír, de az alapelv fő mondanivalóját ez az egyszerű kifejezés nem adja vissza, ezért használtam a társfinanszírozás kifejezést.

⁸⁴ Loc. cit.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

9. alapelv: Igazgatás

„A regionális és helyi önkormányzatok, valamint a közösségre alapuló csoportok adminisztratív képességét és hatékonyságát fokozni kell, és ha szükséges, szakmai segítség, képzés, jobb kommunikáció és együttműködés biztosítandó, a hálózatok segítségével szükség van a régiók és rurális közösségek közötti tapasztalatcserére, a kutatások és az információk megosztására Európa-szerte.”⁸⁵

A helyi önkormányzatoknak a tervezéssel kapcsolatos feladatok lebonyolítására forrásokat kell találni, és képessé kell tenni őket a koordináció elvégzésére-e feladat eszközeit sorolja fel a fenti pont.

10. célkitűzés: Értékelés, kutatás

„Az eljárások átláthatóságának, a közpénzek jó felhasználásának, a kutatás és innováció ösztönzésének, valamint a helyes információkon alapuló társadalmi vita biztosításának érdekében meg kell erősíteni a monitorizálást, az értékelést, ideértve a haszonélvezők szempontjából történő értékelést. A kockázatot vállalókkal nemcsak a tervezés és megvalósítás kapcsán kell konzultálni, hanem a monitorizálásba és értékelésbe is be kell vonni őket.”⁸⁶

Az utolsó, talán a legfontosabb cél, hogy a forrásokat megfelelő módon használják fel, hogy a programok esetleges hiányosságaiból, hibáiból tanulhassunk. E tanulási folyamat fontos momentuma, a felhasználást megelőző, folyamatos ellenőrzés, és a megvalósított része ellenőrzése után létrejövő finanszírozás rendszere, a monitoring bevezetése. A döntéshozók felelősségét könnyítendő, a pályázók képviselétével történő döntéshozatal.

Konklúzió

„Mi, a vidék fejlesztéséről szóló tanácskozásnak Corkban egybegyűlt résztvevői a következőket várjuk Európa politikájának alakítójától: (a) vidékfejlesztés politikájában szükséges újragezds jelentőségét ültessék el a köztudatban; (b) lakhatóság és munka szempontjából tegyék vonzóbbá a vidéki területeket, hogy azok az értelmesebb élet központjaivá válhassanak a legkülönbélebb életkorú emberek számára; (c) támogassák ezt a tizpontos programot és partnerként működjenek közre a jelen nyilatkozatban foglalt minden egyes cél megvalósítása érdekében; (d) nemzetközi kontextusban is játsszanak aktív szerepet a fenntartható rurális fejlődés⁸⁷ elősegítése érdekében.”

Ezen elvárásokkal kezdődött a vidékfejlesztési politika meghatározása a közösségi politikákon belül, és indult el különleges útjára. E különlegesség abban érhető tetten, hogy két, addig csak alkalmanként összekapcsolódó közös politika integráns részeként is felfogható területként definiálta önmagát. Egyrészt megemelkedett a szerepe a

⁸⁵ Loc. cit.

⁸⁶ loc. cit.

⁸⁷ A rurális szó értelmezését lásd a vidék szó értelmezését taglaló pontban.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

regionális politikán belül a vidéki területeknek,⁸⁸ ugyanakkor ez a fejlesztési terület lesz az a rész, mely a reformra szoruló agrárpolitika számára egy fontos kitörési pontot jelent majd, az agrártámogatások e terület programjainak a finanszírozására való átcsoportosításával. A Corki Nyilatkozat munkánk szempontjából legfontosabb jellemzője, hogy egy teljesen új szemléletet követel meg a jogalkotóktól és a jogalkalmazóktól is. Erre a gondolatra utal az egyszerűsítés, a vidéki programok, és az igazgatás elnevezésű alapelv.

Ezen elvárások lényege, hogy kellően képzett, decentralizált döntéshozatali rendszert lehessen kialakítani. Feladat az egységes európai eljárásrend olyan mértékű kialakítása, mely a helyi igényekre is nyitott, valamint az ellenőrzésben olyan monitoring-rendszer kialakítást, mely alapján szinte ki lehet zárni a támogatások jogcím nélküli felvételét, valamint a saját erő megkímélését.

⁸⁸ A 2000-2006-os időszakban a 3 regionális célkitűzés közül kettő a vidéki területek fejlesztésére irányul, lásd a 3.1.2.3. pontban leírtakat.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

1.2. A VIDÉKFEJLESZTÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ FOGALMAK FEJLŐDÉSE

1.2.1. A fenntartható fejlődés

A fejlődés

E fogalom jellemzésekor először a fejlődés szót érdemes a vizsgálat tárgyává tenni. Azért, mert e munka tényleges tárgyánál, a vidékfejlesztésnél nem ez a szó, hanem a fejlesztés szerepel. A fejlődés egy önmagában zárt rendszer a külső hatásoktól elhatárolt, természetesen változása. A fejlesztés pedig, egy tudatos emberi tevékenység, külső hatás egy rendszerre. A két fogalom között átmenetet képez a belső fejlesztés, amikor egy rendszer résztvevői tudatosan formálva a rendszer új kereteit, a külső fejlesztési forrásokat is kihasználva maguk végzik el a rendszer reformját. A corkszerű alapelvek értelmezéseként a vidékfejlesztésben ez kellene, hogy a legfontosabb legyen.

Ideális esetben nincs szükség vidékfejlesztésre, csak akkor, ha a vidéket ért káros hatások miatt nincs meg az organikus fejlődés lehetősége, és a belső fejlesztéshez külső indikátorok is szükségesek.

A fenntarthatóság

A fenntartható fejlődés, mint az emberi haladás egyik továbbvezető útja először a világ környezeti folyamatait vizsgáló Brundtland-jelentésben jelent meg. A fenntarthatóságot számos szerző az esztelen, korlátokat nem ismerő 19. és 20. századi fejlődés korlátjaként aposztrofálta. A fenntartható szó jelentése kettős: a következő generációért való felelősséget jelöli, és annak magyarázatát, hogy mi fenntartható.

A fenntarthatóság, mint fogalom kialakulása a riói környezetvédelmi konferenciához kötődik. Maga ez a fogalom megváltoztatta a környezetről való gondolkodás mikéntjét, és a környezetvédelem maga is megváltozott. A fenntarthatóság, mint elv hatására az addig az egyes környezeti elemekre kiterjedő környezetvédelmi szabályozás nem csak az egyes területeket, hanem a környezet egészét, mint sérületlen formájában önfenntartó, életképes rendszert fogta át. A fenntarthatóság a környezetvédelemben olyan szabályozást, erőforrás felhasználást és emberi magatartást

⁸⁹ LANTOS Tamás: *A vidékfejlesztés elvei*, vitaanyag-gépirat, 1999.

⁹⁰ KOVÁCS Teréz: *A vidékfejlesztés alapjai, Vidékfejlesztési politika*, Dialóg-Campus, Pécs-Budapest, 2003.

⁹¹ A szükségességhez lásd: POPP, Hans: *A vidéki...* op. cit. 127-129. pp.

⁹² MASERRE, Chris: *Resolving Environmental Conflict*, 1992. Idézi: JÁVOR Károly: Fenntarthatóság – Területfejlesztés – Vidékfejlesztés, In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig, IV. Falukonferencia*, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 175 p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

jelent, mely úgy használja a környezeti elemek⁹³ által nyújtott javakat, hogy figyelembe veszi a jövő generáció érdekeit.⁹⁴

Maga a riói konferencia e fenntarthatóság vizsgálatánál a leginkább szennyező tevékenységeket vizsgálja, tehát azokat, amelyek gyakorlásakor, a tevékenységet gyakorlók a szemléletén gyökeresen változtatni kell. Egyik ilyen tevékenység a mezőgazdaság.

Lássuk, milyen feladatai vannak a fenntartható mezőgazdaságnak: (a) nyitott, kiegyensúlyozott, biztonságos, diszkriminációmentes, kiszámítható legyen, (b) az egyre növekvő szubvenciók leépítése, ennek belpiaci hatásainak kezelése, (c) fejlődő államokból származó importra a belső piac megnyitása, (d) a környezet- és a kereskedelempolitika összehangolása, (e) a környezeti szabályozás hatékonyságának emelése, (f) nemzetközi jellegű környezeti problémák konszenzusos megoldása, (g) fejlődő országok számára enyhébb környezeti szabályozás, (h) az élelmiszertermelés hosszú távú biztosítása, (i) a „fenntartható” gazdálkodást ösztönző támogatások kidolgozása, (j) környezeti költségek beépítése az árba, (k) többféle, környezetkímélő termelési módszerek bevezetése, (l) többféle növénytermesztés vetésforgóban, szervezestrágyázás a műtrágyák helyett, (m) erdősítés a károsodott mezőgazdasági területeken, (n) hegyvidéki régiók elnéptelenedésének megakadályozása, (o) agrár-környezetvédelmi információs bázisok kialakítása.

Már a riói konferencia előtt kialakult a fenntartható fejlődésnek egy másik definíciója is, mely a fenntarthatóságnak 3 dimenzióját emeli ki: a környezetpusztulás megakadályozására az említett környezetvédelmit, a fokozódó szegénység kezelésére a gazdaságit, melynek egyik dimenziója a mezőgazdaság, míg a harmadik, a hagyományos társadalmi struktúrák bomlását megakadályozandó társadalmi szegmensét emeli ki.⁹⁶

Ezt a gondolatot folytatták a témával foglalkozó környezetvédők, közgazdászok és társadalomtudósok, mikor megalkották a fenntartható fejlődés ökológiai, ökonómiai és társadalmi fogalmát.

A fenntartható gazdaság továbbgondolt definíció alapján: (a) környezethasználata során felhasználja a tudomány eredményeit a kibocsátások csökkentésére,⁹⁷ (b) a gazdasági fejlődést tovább vihetőnek tartja, (c) fontosnak ítéli a népesség csökkenést.

⁹³ A környezeti elemek: föld, víz, levegő élővilág, mesterséges környezet és ezek összetevőinek rendszerei, folyamatai, szerkezete (1995. évi LIII. Környezetvédelmi törvény 1. §.)

⁹⁴ FODOR László: A környezetpolitika alapelvei, *Környezetjog*, Bíbor kiadó, Miskolc, 2003, 38-39. pp.

⁹⁵ CSORDÁS László: Gondolatok a fenntartható fejlődésről, és a fenntartható mezőgazdaságról, In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig, IV. Falukonferencia*, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 171-173. pp.

⁹⁶ KORTEN David: *Getting to the 21st century: Voluntary Action and the Global Agenda*. Idézi: JÁVOR Károly: Fenntarthatóság – Területfejlesztés – Vidékfejlesztés, In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig, IV. Falukonferencia*, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 175 p.

⁹⁷ KOVÁCS T: *A vidékfejlesztés...* op. cit. 87. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A fenntartható mezőgazdaság specifikumai: (a) új, a változásokra fogékony, a minőségi árutermelést elősegítő fajtahasználat, (b) nem élelmiszercélú termékelőállítás növelése (takarmányok, biodízel stb.), (c) az ágazati arányok a gazdasági célszerűsége, (d) birtokrendezés, ideális üzemméreték kialakítása, (e) speciális politika és támogatás, (f) hazai termékek vásárlásának támogatása.

A fenntartható környezet törekszik: (a) az ökoszisztéma megbontott egyensúlyának helyreállítására, (b) a következetes, átgondolt rendszerszemléletű védekezésre, (c) a további gazdaságfejlesztés leállítására, (d) átgondolt anyag- és energiapolitikára.

A fenntartható társadalom olyan társadalom mely törekszik: (a) a világ egyes részei, és nemzetei között fennálló gazdasági egyenlőtlenségek megszüntetésére, (b) a nők és férfiak közötti egyenlőtlen esélyek leküzdésére, (c) a munkához, megélhetéshez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek felszámolására.

E fogalmakat továbbgondolva született meg a fenntarthatóság említett (1) globális, (2) regionális valamint (3) lokális értelmezése.

(1) Globálisan a fenntarthatóság: „az emberiség szükségleteinek kielégítése a környezet és a természeti erőforrások jövő generáció számára való megőrzésével egyidőben.”¹⁰¹ E fogalom tehát összefoglalja a fenntarthatóság környezeti és gazdasági szegmenseit, azonban nem számol a társadalmi szegmens létezésével.

(2) Regionálisan a fenntarthatóság fogalma két szinten jelenik meg: egyrészt, mint a fenntartható mezőgazdasági termelés: „olyan gazdasági tevékenység, amely harmonizál a természeti erőforrások regenerálódásával és a terhelt környezet asszimilációs képességével.”¹⁰² Jellemzői még: ráfordítás takarékos (víz, vegyszer, energia) minőségi terméket bocsát ki, környezettudatos, tudásigényes.

(3) Lokális szinten a fenntarthatóság a fenntartható vállalkozást jelöli, mely termelést folytat, év közben folyamatosan likvid, év végén pedig ki tudja elégíteni a vállalkozói s a családi igényeket is.¹⁰⁴

⁹⁸ DORGAI László: A területfejlesztéstől a vidékfejlesztésig az agrárgazdaság nézőpontjából, In: Pócs Gyula (szerk.): *Vidékfejlesztés, Vidékpolitika, A vidékfejlesztők kiskönyvtára 1.*, Agroinform, Budapest, 1998, 92-93. pp.

⁹⁹ E szemlélet képviselői sokszor ellentétbe állnak a fenntartható gazdasági szemlélettel. ERDŐSI Ferenc: Hangzatos frázis csupán vagy korunk megvalósítható főparancsa? In: Dévényi Z. (szerk.): *Alföld és a nagyvilág – Tanulmányok Tóth Józsefnek*, Budapest, MTA FTKI, 45-66. pp.

¹⁰⁰ ENYEDI Gy.: Fenntartható fejlődés – mit és hogyan kell fenntartani?, *Magyar Tudomány*, 2001/10, 1151-1160. pp. valamint ÁNGYÁN József: Mezőgazdaságunk és a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program, *A Falu*, 2000/4, 47-56. pp.

¹⁰¹ CSETE op. cit. 40. p.

¹⁰² Loc. cit.

¹⁰³ LÁNG István: A mezőgazdaság fenntartható fejlődése – lehetőségek és korlátok, In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig, IV. Falukonferencia*, Pécs, MTA-RKK, 40-45. pp.

¹⁰⁴ LÁNG István: A mezőgazdaság fenntartható fejlődésének tudományos megalapozása, *"AGRO-21" Füzetek*, 1995/12.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A fenntarthatóság fogalom az agrárközgazdászok értelmezésében nem megy túl a gazdasági szempontokon, és ezeket a gazdasági szempontokat próbálják a környezetvédelmi konferencia másik fő területével, a fenntartható környezettel összehangolni. Nem veszik figyelembe a kialakulásánál szerepet játszó másik fontos elvet, a fenntarthatóság szociális dimenzióját. Így hajlamosak elfogadni, mint gazdasági szükségszerűséget, a mezőgazdaság gazdasági teljesítményének további csökkenését, tényként felfogni a mezőgazdasági vállalkozások számának drasztikus visszaesését, és ezzel együtt, mint ¹⁰⁵következmenyt elismerni egy, az európai kultúrát meghatározó szemléletmód végét.

A fenntarthatóság, mint fogalom legutóbbi Johannesburgi Környezetvédelmi konferencián elhangzott, talán legfontosabb üzenete az, hogy az új típusú mezőgazdaság elválaszthatatlan a vidékfejlesztéstől. A mezőgazdaság ismét kulcságazattá válik, a Johannesburgi Konferencia Végrehajtási terv elnevezésű záródokumentumában a többfunkciós társadalmi, gazdasági, és környezetvédelmi funkciókat is magában építő ágazatként szerepel. ¹⁰⁶E hármass felosztás egyértelműen a fenntartható fejlődés fogalomból vezethető le. A vízre, energiára, biodiverzitás megőrzésére és az egészségre is odafigyelő ¹⁰⁷mezőgazdaság társadalmi és környezetvédelmi pillérét egyre inkább a vidékfejlesztés veszi át.

1.2.2. A vidék

A vidék fogalma azért jelentős, mert meg kell határoznunk azt a területet, ahol a vidékfejlesztést, mint tevékenységet folytatni kívánjuk. A vidékfejlesztési dokumentumokban a vidék a cselekvés területi hatályát jelöli. Köznapi értelemben a vidék szónak négy jelentése van a magyar nyelvben.

Az első, valamely szempontból egységes földrajzi terület. A második valamihez, általában nagyobb lakott helyhez viszonylag közel lévő terület. A harmadik az ország területének fővároson kívüli része. ¹⁰⁸A negyedik e terület lakosságának valamely egységes tulajdonsága (például az életmódja).

A másik fontos jelentéstartalmat az adja, hogy milyen szóösszetételben jelenik meg az a fogalom, melyet vidéknek tekintek. Az eredeti angol kifejezés a hagyományos értelemben vett, falusi települést, tartományt a country szóval, és ettől a szótól jelentéstartalmában is elkülöníti a rural kifejezést. A rural itt a kisvárossal (town) együtt

¹⁰⁵ SHEPHERD, Andrew: *Sustainable Rural Development*, Basingstone, McMillan, 1998, 45-55. pp.

¹⁰⁶ A fenntarthatósághoz lásd még: KONKOLYNÉ GYÚRÓ Éva: Gondolatok a tájról, a fenntarthatóságról, a részről és egészről a vidékfejlesztés kapcsán, *Falu, Város, Régió*, 2001/1, 38-42. pp.

¹⁰⁷ SZAKÁL Ferenc: Johannesburg üzenete az agrár-és vidékfejlesztésről, *A Falu*, 2004/2, 13-18. pp.

¹⁰⁸ RUZSICZKY Éva és SZÁVAI János (szerk.): Vidék és vidéki szócikkek, *Magyar Larousse-enciklopédikus szótár III. kötet*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994, 1076. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

fejlődő, az ő vonzáskörzetébe tartozó területet jelenti.¹⁰⁹ Így az angol nyelvből átvett szót néhányán nem is fordítják le, hanem rurális térségként használják.

Mások (Finta és Csatári), utalva a szó eredeti jelentésére és jelentéstartalmára a fejlesztendő területet „*vidéki térségként*” jelölik és tartják elfogadhatónak a szó használatát.¹¹¹ Enyedi György a rurális térségek kialakulását egy fejlődési pontként értékelve, ha az európai területekről¹¹² szól, mindig a rurális, ha a magyar területekről, mindig a falusi kifejezést használja. Kovács Teréz a vidékfejlesztés célobjektumaiként a „rurális tér” kifejezést tartja a legmegfelelőbbnek.¹¹³

E több jelentésből is látszik, hogy már a köznapi értelemben sem egyértelműen használt ez a fogalom, de az közös, hogy valamely területre vonatkoztatott. Ez a kérdés legelőször a regionális politikában merült fel, ahol az 1993-ban megkezdett reformok során ki kellett jelölni a második, és az 5/b. célkitűzés célterületeit. Az e területre vonatkozó előírásokat a 1260/1999/EK Strukturális Alapokról szóló rendelet a következőként definiálja:

(a) a NUTS 3 szintnek megfelel, (b) a népsűrűség kisebb, mint 100 fő/km², (c) a munkanélküliségi ráta az uniós átlag felett van, (d) a mezőgazdaság aránya a gazdaság egészéhez viszonyítottan, valamely referenciaévben eléri az uniós átlag kétszeresét, (e) 1985 óta csökken a népesség, (f) a népességsökkenés az agrárnépesség elvándorlásából, vagy elöregedéséből ered.¹¹⁴

Sarudy Csaba, még a megelőző rendeletek értelmezéséből kiindulva, 150 fő/km²-es számadatokat használ a vidék fogalmának felvázolásához, és erőteljesebben támaszkodik a mezőgazdasági jelleg kidomborítására és az ehhez kapcsolódó feladat ellátásra.¹¹⁵

Véleményem szerint magyar viszonylatban a népsűrűség ilyen jellegű mérése visszasságokhoz vezet, ugyanis sűrűbben lakott települések földrajzi adottságokból (zárt völgyek) lehetnek vidékies jellegűek, tehát a népsűrűség, mint kategória itt nem használható a vidéki jelleg bemutatására.

¹⁰⁹ FOWLER, WG and HW: Country and rural articles, *The Oxford Handy Dictionary* Great-Britain, Oxford University Press, Oxford, 1978, 792. p.

¹¹⁰ Lásd: HORVÁTH: *A regionális...* op. cit. 88. p.

¹¹¹ FINTA I: A vidékfejlesztés irányait meghatározó dokumentumok rövid áttekintése, *VII. Ifjúsági Tudományos Fórum* (Keszthely 2002. március 28.) Keszthely Georgikon-MGTK, 2002, 6. p. valamint CSATÁRI Bálint: A magyarországi kistérségek vidékieség-kritériumai, *Magyarország területi szerkezete az ezredfordulón*, Pécs, MTA RKK, 2000, 193-217. pp illetve CSATÁRI Bálint: *Az Európai vidékieség és az Alföld*, Alföldi Tanulmányok, 18. kötet, 44-62. pp.

¹¹² ENYEDI György: *Regionális folyamatok Magyarországon*, Hilschler Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Bp., 1996.

¹¹³ KOVÁCS Teréz: A vidék, *Videkfejlesztési politika*, Dialóg-Campus, Pécs, 2003, 22. p. illetve KOVÁCS Teréz: Mi tekinthető vidéknek, *Gazdálkodás*, XLII/5, Budapest, 1998.

¹¹⁴ 1260/1999. (VII.21.) EK Tanácsi rendelet a Strukturális Alapok általános szabályairól 4. cikk 6) és 9) pontjai a vidéki területekről és az egyéb támogatott területekről.

¹¹⁵ SARUDY Csaba: Vidékfejlesztés Magyarországon és az Európai Unióban, *A Falu* 1997/2, 19. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A területfejlesztésről szóló törvény definíciójában közelít a Larousse-ban talált harmadik megfogalmazáshoz, tehát minden, a fővároson kívüli területet vidéknek tekint. Ezt a megállapítást pontosítja az Országos Területfejlesztési Koncepció, mely az ország területének 83%-át tekinti vidékinek, és az ország lakosságának 30%-át teszi e területre.¹¹⁶

A törvény vidék fogalmát tovább cizellálva megkülönböztet egy újabb területi egységet, az úgynevezett kistérséget. A kistérségek közül az általunk vizsgált területekhez az eddigi definíciók alapján a mezőgazdasági vidékfejlesztés térségei állnak a legközelebb: „*mezőgazdasági vidékfejlesztés térségei (rurális térségek)* azok a térségek, ahol jelentős a mezőgazdaságban foglalkoztatottak, illetve a mezőgazdasággal foglalkozók aránya a foglalkoztatási szerkezetben, illetve a községekben, továbbá a kisvárosokban élő népesség aránya.”¹¹⁷

Tovább árnyalja a képet, ha megnézzük, milyen térségek tartoznak ezek közül a kedvezményezett területfejlesztés jogosultjai közé:

vidékfejlesztési térségek, amelyekben a terület népességének kevesebb, mint 50%-a él 120 fő/km²-nél magasabb népsűrűségű településen, az 1990. évi népszámláláskor az országos vidéki átlagot meghaladó volt a mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, az országos átlag alatt van az egy főre jutó személyi jövedelemadó alap, továbbá a munkanélküliség 1999. december 20-án az országos átlagot meghaladta.¹¹⁸

A kistérség fogalma, a LEADER tengely kialakítása kapcsán tovább fejlődött. Megkülönböztetünk 174 kistérséget, amiből 94 hátrányosnak tekinthető. A hátrányos kistérségek további differenciálása a támogatási programok szempontjából: hátrányos helyzetű (47 darab),¹¹⁹ leghátrányosabb (14 darab), leghátrányosabb, komplex programmal segítve (33 darab).

A vidék- és a vidéki térség szorosan összefonódó fogalmak. A támogatás kedvezményezettjei szempontjából a tágabb értelemben vett vidék kifejezést nem tudjuk értelmezni, így a témánk szempontjából fontosabb a vidéki térség elnevezés.

A vidéki térség elnevezés már jobban közelít az uniós szabályozáshoz, és csaknem minden ismérvét kimeríti. A NUTS-rendszerben van némi különbség a magyar és az uniós fogalom között, ugyanis ez a rendszer Magyarországon egyelőre konkurál a megyerendszerrel. A NUTS 3-as terület a magyar rendszerben inkább a megyének felel meg, és a vidék- és területfejlesztés e fogalmánál nem megyékben, hanem kistérségekben (az uniós terminológia szerint NUTS 4-es területek) gondolkodnak.¹²⁰ Ez alátámasztható a

¹¹⁶ 35/1998. (III.20.) Ogy. határozat az Országos Területfejlesztési Koncepcióról.

¹¹⁷ 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről 5. § p) pont.

¹¹⁸ 64/2004. (IV.15.) Kormányrendelet a területfejlesztés kedvezményezett térségeinek jegyzékéről 1. § c) pont.

¹¹⁹ A 2007-ben életbe lépő statisztikai komplex mutató alapján, CSETE – LÁNG: A vidék fenntartható fejlődése, MTA Társadalomkutató Központ, Bp., 2009, 36. p.

¹²⁰ CSETE László – LÁNG István: A fenntarthatóság és a vidékfejlesztés néhány előzményéről, Csete – Láng: A vidék fenntartható fejlődése, MTA Társadalomkutató Központ, Bp., 2009, 36. p. (a továbbiakban Csete – Láng).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

Vidéki Térségek Európai Chartájának elveivel, azzal, hogy minél közelebb szülessen meg a végső felhasználóhoz a döntés. A magyar rendszer ebből adódó másik nagy ellentmondása az, hogy a döntési kompetenciákat nem rendeltek a kistérségekhez. A döntés a jelenlegi szabályok szerint vidékfejlesztési kérdésekben regionális szintre települt. Érdekes a támogatási csúcshivatalként létrehozott MVH döntési rendszere. A magyar támogatások, és a közvetlen kifizetések intézése megyei döntést igényel, ezért minden megyében vannak kirendeltségek, de a vidékfejlesztési kérdéseket csak a régióközpont¹²¹nak kijelölt megyei hivatal hasonló személyi ellátottsággal működő szervei hozzák meg.

A fogalom 1998-óta egy összetevőt tekintve nem sokat változott, ezért talán még használható a Dorgai László által idézett adat, mely szerint a támogatandó „vidéki” területek Magyarország területének 26,9%-át, lakosságának 14,3%-át teszi ki.¹²² Munkája végén Dorgai is megpróbálja definiálni a vidék fogalmát. Szerinte vidéki település az, ami nem rendelkezik városi státussal, vagy rendelkezik ugyan, de lélekszáma a 10 ezer főt nem haladja meg. Vidéki térségen olyan¹²³ települések összességét érti, ahol a vidéki lakónépesség száma a 15%-ot meghaladja.

A vidékfejlesztés jogi rendszere szempontjából leginkább az uniós fogalom és a területfejlesztési törvény definícióinak összeegyeztetésével lehetne megteremteni. Az általam leginkább elfogadható vidékfogalom tehát a következő: A vidék tehát az olyan települések összessége, ahol a lakosság többsége falvakban, vagy kisvárosokban él, a munkanélküliségi ráta az uniós átlag felett van, a mezőgazdaság aránya a gazdaság egészéhez viszonyítottan magas, csökken a népesség, és e a népességcsökkenés az agrárnépesség elvándorlásából, vagy elöregedéséből ered.

1.2.3. A vidékfejlesztés

A vidékfejlesztés, történetileg, mint tevékenység a fenti fejezetekben vázolt két terület, az agrárpolitika és a regionális politika határmezsgyéjén mozgott. Mindkét politikából fontos részeket vett át, de véleményem szerint, e kétlakóságából következően nem vált még igazi önálló politikává az Európai Unión belül.

A vidékfejlesztés első megjelenési formái az agrárpolitikán belül az agrár-strukturálpolitika átfogó reformjának¹²⁴ hatására jelenik meg. Az első vidékfejlesztési jellegű intézkedések regionálisak voltak, és finanszírozásuk forráselosztásos rendszerben történt. Az ilyen jellegű intézkedések első lépése 1987-ben az un. „hegyi paraszt” irányelv volt. Az olyan területeken, ahol a termelés fenntartása nem kifizetődő – ezek zömében

¹²¹ Stefán Györggyel a REVI Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kirendeltség vezetőjével készített interjúmból 2004. november 15.

¹²² DORGAI L.: *A területfejlesztéstől...* op. cit. 75. p.

¹²³ Loc. cit. 89. p.

¹²⁴ A regionális kifejezést jelen esetben Hantó Zsuzsa által használt formában, agrár-strukturális támogatások egy csoportjaként értem a csoportosításra részletesen lásd az agrár-strukturális támogatásokról szóló fejezetet. HANTÓ Zsuzsa: A vidékfejlesztés jogi szabályozása az Európai Unióban, forrás (2004.09.24): <http://www.law.klte.hu/tansegedletek/HZSjegyzetVidekfejlojogiszab.rtf>

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

magas hegyi területek voltak –, ekkor arra ösztönözték az ott élő embereket, hogy használják ki a területben rejlő egyéb lehetőségeiket a turizmus fejlesztésével, közvetlenül a fogyasztókhoz juttassák el a megtermelt termékeiket. Az ilyen módon diverzifikált mezőgazdálkodást folytató vállalkozások befektetéseikhez forrásokat biztosítottak, és lehetővé tették azt is, hogy a vállalkozásokhoz szükséges infrastruktúra helyben biztosított legyen.¹²⁵

Az uniós vidékfejlesztés második lépése az 1992-es McSharry terv volt.¹²⁶ Főbb célkitűzései: (a) az árszubszenciákat a farmerek közvetlen támogatásával kell főlvaltani, (b) az agárpiacon is erősíteni kell a szabad piac önszabályozási képességét.

A terv konkrét megjelenési formái: (a) az exportár csökkentése- ellentételezése közvetlen juttatásokkal, (b) az ár és jövedelempolitika szétválasztása, a strukturápolitika szerepének növelése, (c) a termőföldek rotációs pihentetésének rendszere, (d) ugyanakkor kedvezőtlen adottságú területeken a népesség megtartása érdekében a termelés extenzivitásának fokozása.

A radikális reform másik fő iránya a GATT 1986-os uruguayi fordulójával kezdődő megállapodás sorozat, amely folytatódott 1991-ben Marakeshben. A piacvédő politika, amelyet mind az EK, mind az Egyesült Államok folytatott, 1990 decemberéig tartotta magát. Ekkor mind az Egyesült Államok, mind az EK elfogadta „különleges felelősségét” az export és importárak meghatározása terén. A megállapodás Blair-House megállapodás néven ment át a köztudatba. Az aláírásától számított 6 éven belül a belső támogatások 20, míg az exporttámogatások 36%-os csökkentését irányozták elő. A kompromisszum a számok tekintetében megvolt, azonban az Egyesült Államok szerette volna ezt az egyes termékek piacára is lebontani, míg az EK csak a központi statisztikai számarányt tartotta elfogadhatónak.¹²⁷ Ebben a kérdésben az USA engedett, és 1993. december 15-én a belső támogatási rendszer 21%-os, az export 20%-os, míg a trópusi termékek vámjának 40%-os csökkenésében állapodtak meg.¹²⁸

Az agrár-piacpolitika említett reformján túl a második lépés az agrár-környezetvédelmi programok beindítása volt. E rendszer beleillett a támogatáscsökkentés programjába, ugyanis a program nem titkolt célkitűzése a termelés volumenének és intenzitásának csökkentése volt. Ezen időszakban kezdődtek az extenzív típusú termelésre alapozott üzemek támogatásai, a területpihentetés fent említett rendszerén túl az erdőtelepítések, és konkrét európai programok indultak a farmok új jövedelemtermelésének elősegítésére. E programok keretében kezdődött a fosszilis energiahordozók felváltása szél- és vízierőművekre. Ekkor kezdődik a biogazdálkodás,

¹²⁵ KOVÁCS D.: A „falusai és vidéki” turizmus értelmezése a nemzetközi irodalomban, *A Falu* 2000/1, 49-60. pp.

¹²⁶ RÉTI Mária: A közös Agrárpolitika válsága reformok In: Vass János (szerk.): *Agrárjog*, ELTE ÁJK Szövetkezeti jogi és Földjogi Tanszék, 1999, 223. p.

¹²⁷ OLAJOS István: *Az uniós agrárpolitika fejlődése* – PhD. képzés szemináriumi dolgozata az Európai Unió joga című tantárgyhoz. Miskolc, 1999. gépirat.

¹²⁸ KIRÁLY Miklós (szerk.): *Az Európai Közösség kereskedelmi joga*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998, 122-131. pp., 465 p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

valamint a fokozottan védett környezetileg érzékeny területek megóvására irányuló tájmegőrzési tevékenységek támogatása. E lépések, mivel a hagyományos termelő mezőgazdasági tevékenységbe nem illeszkedtek be, a vidékfejlesztés később megjelenő programjának váltak integráns részévé.

A harmadik fontos lépés az ún. város-vidék partnerség, és a vidék által megőrzött hagyományos értékek védelme volt. E tekintetben a rekreáció jelent meg a vidékben, mint a zaklatott városi életben megfáradt emberek menedéke. E tekintetben, zömében Hollandiában megjelent az ún. "második otthon" koncepciója. E koncepcióban a vidéki hagyományok őrzése a legfontosabb, és a mezőgazdaság másodlagossá vált. A cél a falvak éltető, egymásra odafigyelő közösségeinek helyreállítása, és e közösség, mint egész bekapcsolása a fejlesztési tervekbe. A vidékfejlesztés e korszaka összekapcsolódik az AGENDA 2000 reformprogrammal, és az agrárpolitika eddigi legradikálisabb reformjával. Lássuk, hogyan változtatta meg e program a vidékfejlesztés egyik fontos alappolitikájának, az agrárpolitikának a szerkezetét.

Az agrárpolitikai elképzelések a WTO megalakulását követően nagy részben átalakultak, és napjainkban is nagy részben a Világgazdasági Szervezetben elfoglalt pozíciójuktól függ a támogatási rendszer. A McSharry-terv intézkedései nagymértékben csökkentették a legkevésbé gazdaságos közös politika költségeit, azonban a költségvetés számarányain belül az agrárpolitika aránya csak nehezen tudott 50% alá csökkenni, ugyanis a kompenzációs támogatások, szigorú eljárási kereteik ellenére is nagy költséggel járnak. A Corki Megállapodás hatására a megváltozott politika 1997-re egy teljesen új mezőgazdaság képét látta felvillantani. Ezen új mezőgazdaságban a jól termő, gazdag területen érvényesülnek a versenyszabályok, bizonyos korlátozásokkal, míg az elmaradott, kevésbé fejlett területen a jobb népesedési eloszlás, és a kultúrtáj megőrzésének szempontjai dominálnak a mezőgazdasági termelés fenntartásában, nem a termelékenység. A közös piacpolitika mellett önálló közös politikává formálódó agrár-strukturálpolitika, és az ehhez, majd az agrárpolitikához is kapcsolható Strukturális Alapokra alapozott összevont célként jelentkező vidékfejlesztési politika vált az agrárpolitika új pillérévé. A vidékfejlesztésre alapozott programok nagyobb része mezőgazdasági orientáltságú, de megfigyelhető benne település- és infrastruktúrafejlesztés, valamint a turizmus céljai is. Az AGENDA 2000-rel egyszerre merült fel az Európai Unió először 3, majd később 10 közép- és kelet európai országgal történő bővítése. A bővítést számos kétoldalú tárgyalás előzte meg, melynek a mezőgazdaságra vonatkoztatott végső eredménye az lett, hogy a 2004-re bekövetkező csatlakozást követően ezen országok 30-40%-ban használhatnak uniós forrásokat mezőgazdaságuk finanszírozására, míg további 20-30%-ban saját állami támogatásból kompenzálhatják gazdáik versenyhátrányát. Az uniós támogatások aránya évről évre növekszik, míg 2010-ben eléri a 100%-os mértéket.¹²⁹ Ezen idő alatt kell a jogrendszert harmonizálni, a hátrányokat ledolgozni, és a hazai rendszereket alkalmassá tenni az időközben átalakult új Közös Agrárpolitika fogadására.¹³⁰

¹²⁹ OLAJOS István: A vidékfejlesztés, mint a KAP második pillére In: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog II. kötet*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2005, 225-253 pp.

¹³⁰ SOMAI Miklós: A magyar agrárcsatlakozás. op. cit. 34. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A vidékfejlesztés másik, és az európaiaktól kissé eltérő vetülete a magyar vidékfejlesztés. A magyar vidékfejlesztést, mint minden Unióból átvett, és harmonizálандó politikát a megkésetttség jellemzi. Nem szerves fejlődés eredménye a kialakulása, és nem lehet a hazai előzményekből levezetni a fejlődését. A hazai előzmények ugyanis az európaiaktól lényegesen eltérő tendenciát mutattak. Magyarországon a fejlesztés nem regionálisan, hanem a központi fejlesztési tervek lebontásaként valósult meg.

Ennek következménye, hogy e fejlesztés nem organikus, hanem tökéletesen más volt. A városok régi arculatát megváltoztatta, területüket kiterjesztette. Az erőszakos iparfejlesztés hatására sokan gyökértelenül költöztek be a városokba, és a megszokott életformától eltérő életritmusra, szokásokra kényszerültek. A szocialista magyar állam az elnéptelenedő falvakban az infrastruktúrát nem fejlesztette, az iskolát, kultúrházat összevonta, sok településnek megszüntette a saját közigazgatását is. E kormányzati lépésekkel „segítette elő” az európai tendenciaként jelentkező urbanizáció káros hatásait. A hasonló európai tendenciák ellen az organikus fejlődést hangoztató skandináv államok már a '70-es években felléptek.

A települések az önkormányzati törvény elfogadásával megkapták az államtól az önállóságot, és vagyont is kaptak,¹³² de a helyi közügyek irányításának anyagi feltételeit ezzel nem teremtették meg. A vidék a rendszerváltás egyik nagy vesztese lett, ugyanis a fejlesztések nagy részét az önkormányzatokra és a lakosságra bízta az állam, ennek hatására sok helyen az addig állami pénzből fenntartott bölcsődék, kultúrházak, mozik szűntek meg. A lakosság pénzét felhasználva, jelentős állami támogatás nélkül épült ki a telefon, víz, és csatornahálózat. A vidéket, ahol nem volt megfelelő infrastruktúra, hatványozottan érintette a gazdasági visszaesés, és igen súlyosan a magyar mezőgazdaság egyre mélyülő válsága, és az ebből indukálódó, öngerjesztő munkanélküliség.¹³³

A vidékfejlesztés tehát Magyarországon komplexebb feladat, és mindenki vidéket fejleszt, aki tesz valamit ezen területek kultúrájának megőrzéséért, infrastruktúrájának fejlesztéséért, versenyképességének növeléséért, valamint a vidéki táj, környezet, és a védett értékek megőrzéséért.¹³⁴

Mások a vidékfejlesztést, mint önálló tevékenységet emelik ki. E tevékenység el kell, hogy váljon mind a mezőgazdaságtól, mind a településfejlesztéstől. A legfontosabb célja pedig az, hogy reális alternatívát teremtsen a vidéki életre.¹³⁵ A célt bővítik az ezzel foglalkozó kutatók, és konkretizálnak is: a térség és infrastruktúrafejlesztésre jutó

¹³¹ BŐHM Antal: A rurális térségek kérdőjelei In: *A helyi társadalom, önkormányzatok, településfejlesztés*, Vidékfejlesztők kiskönyvtára, 10. sz., Budapest, 2002, 91-104. pp.

¹³² Az önkormányzatok vagyonára és gazdálkodására lásd az 1990. évi LXV. törvény IX. fejezetét, és az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonába adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvényt.

¹³³ Lásd: DORGAI: *A területfejlesztéstől...* op. cit. 73. p.

¹³⁴ KULCSÁR László: Vidékfejlesztés és vidékpolitika Magyarországon, *A Falu*, 1998/2, 5-16. pp.

¹³⁵ JÁVOR Károly (szerk.): *Magyarország Vidékfejlesztési Programja*, VÁTI Kht, 1997. szeptember, 8. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

beruházások egyensúlya javuljon a város és vidék¹³⁶ között, növekedjen a foglalkoztatás, és csökkenjen, vagy megforduljon az elvándorlás.

Más, zömében közgazdász kutatók a mikéntet is vizsgálva az alulról jövő kezdeményezések felkarolásában, és a kezdeményezések vidékfejlesztési pályázattá majd programmá fejlesztésében látják a vidékfejlesztés lehetőségét.¹³⁷

Véleményem szerint a vidékfejlesztés igazi szerepét és jelentőségét akkor tudjuk felmérni, ha megnézzük, hogy a jelenlegi vidéki Magyarországon milyen tevékenység tekinthető a lakosság legfőbb megélhetési forrásának, és a vidéki emberek miként tudják kihasználni a jogrendszerben meglévő lehetőségeiket saját érdekeik érvényesítésekor. A vidékfejlesztés egy olyan komplex segítséget jelenthetne a vidéki területeken élők számára, amelyben létre tudják hozni saját érdekérvényesítő csoportjaikat.¹³⁸

A környezeti fenntarthatóságot is érvényesítő mezőgazdasági tevékenységet tudnak folytatni, és meg tudják őrizni a tájegység sajátos arculatát. E komplex tevékenységbe véleményem szerint belefér – ahol a táj adottságai azt indokolják – az intenzív mezőgazdasági tevékenység folytatása is, de csak összehangolt, és minőségi eredményeket is előállítani képes, és komplex gazdálkodási programok kidolgozását követően.

A vidékfejlesztés más szemléletű kezelésének konkrét politikai megvalósulási formái, hogy a 2010-től irányító magyar pártszövetség egy csúcsmisztérium irányítása alá helyezte a vidéki területekre kiható 3 jelentős politika, a mezőgazdaság, a környezetvédelem és a vidékfejlesztés irányítását. A minisztérium, mely a vidékfejlesztési nevet viseli, azonban az agrárpolitika egyre komolyabb előretörésével, és a támogatási ciklus végének jellegzetes finanszírozási formáival kezeli a vidékfejlesztés kérdéseit. A vidékfejlesztéshez kapcsolódó, az előző (2002-2010 közötti) időszakban kiépített intézményrendszer egyes területeit (kistérségi társulások intézményrendszerét) lebontották, és a vidékfejlesztés komplexitásának megfelelő új politikai tervezésbe kezdtek, melynek jogilag releváns eredményeit azonban csak az új támogatási ciklus meginduláskor lehet értékelni.

¹³⁶ KOVÁCS Katalin: A vidék kutatása a MTA Regionális Kutatási Központjában, *A Falu* 1998/4, 15-30. pp.

¹³⁷ G. FEKETE ÉVA: A kistérségi szintről praktikusán, *Comitatus*, 2001/6, 14-26. pp.

¹³⁸ CSÁK Csilla: A közös felelősség a környezeti fenntarthatóságban In: Dr. Tóthné dr. Szita Klára: *A fenntarthatóság aktuális kérdései*, Miskolc, 2005 ROP-Világ és Regionális Gazdaságtan Intézet, 67-75. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

1.3. A VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS A KAPCSOLÓDÓ KUTATÁSI TERÜLETEK

1.3.1. A vidékfejlesztés és a területfejlesztés

E két politika viszonyát igen nehéz ellentmondásmentesen jellemezni. A magyar szakpolitikák közül a területfejlesztés jelenik meg először, mely az Európai Unióban komplex fogalommal jellemezhető: egy metódus, mellyel az Unió az egyes államok (a) térbeli megosztására, (b) a racionális terület-kihasználásra, (c) a környezeti szempontok érvényesítésére, (d) a kiegyensúlyozott fejlesztésre, (e) egyéb gazdasági és társadalmi célok megvalósítására kíván hatni.

E politikán belül a regionális fejlesztés csak a régiók közötti különbségek enyhítésének egy eszköze¹³⁹, tehát a területfejlesztés egyik része, mégpedig a területi szintre vonatkozó szegmense.

Továbbépítve az elméletet, *Süli-Zakar* szerint a területfejlesztésnek 3 nagy szintje van: (a) a városfejlesztés (mely a városok és az urbanizált körzetek fejlesztését tűzi ki célul), (b) a vidékfejlesztés (mely a falusi, és a területhez kapcsolódó rurális térségek fejlesztésének eszköze), (c) és a regionális fejlesztés (mely azonos az előzőekben kifejtett területi fejlesztéssel, vidéki és urbanizált területeket is fejleszt, fő profilja a területi egyenlőtlenségek leküzdése országos és közösségi szintje.)

E fejlesztés több szinten valósul meg. A fejlesztés szintjeit az unióban a NUTS-rendszer jellemzi. A fejlesztendő területek NUTS₁₄₀-rendszerbeli elhelyezkedését pedig, a regionális politika célkitűzései határozzák meg.

A területfejlesztés vizsgálható horizontálisan is. Horizontálisan csak két szintre osztható, ugyanis a komplex régiófejlesztésnek is vagy város, vagy vidékfejlesztési jellegű kihatásai vannak. E felfogás szerint a városfejlesztés az urbanizáció kiterjedésével, az 1950-es, '60-as években kapott egyre növekvő hangsúlyt. Szerepe azonban az életforma váltással egyre inkább csökkenő tendenciát mutat. A vidékfejlesztés szerepe a '90-es években kezdi reneszánszát élni. A szerző szerint ugyanis a korai időszakban minden fejlesztés „vidékfejlesztés” volt. Az urbanizált, és a turizmusra épülő területek kialakulása indukálta a városfejlesztés kialakulását. E nézőpont szerint a területfejlesztés részterületei az ipari térségfejlesztés, az urbánus térségek fejlesztése, az agrártérségek fejlesztése, melyet a szerző a vidékfejlesztéssel azonosít, valamint a természetvédelmi területek fejlesztése. E területeket különböző mélységben érint a területfejlesztési politika. Teljes egészben magában foglalja a vidékfejlesztést, úgy 35-40%-ban az urbánus és az ipari területek fejlesztését, valamint úgy 10%-ban a környezetileg érzékeny területek

¹³⁹ FARAGÓ László: A területfejlesztéssel és területi tervezéssel kapcsolatos uniós fogalmak tartalma és használata, *Falu – Város – Régió*, 2001/3, 3-5. pp.

¹⁴⁰ SÜLI-ZAKAR István: Területfejlesztés – vidékpolitika, *A Falu*, 1998/3, 65-70. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

fejlesztését.¹⁴¹ Mindhárom területre hatással van legalább három különböző részpolitika az ipar-, struktúra-, szociál-, és agrárpolitikák közül.

Kulcsár László tagadja a területfejlesztés magasabb voltát, azt vallja, hogy a területfejlesztés, mint politika, a tér-, a struktúra- és a gazdaságfejlesztést tartja fő feladatának. Felülről irányított, tervlembontásos rendszer, melybe a kijelölt fejlesztendő területek bekerülése esetleges. A vidékfejlesztés ezzel szemben emberközpontú, és emberi közösségek által kezdeményezett olyan fejlesztések láncolata, melyben kiemelt szerepe van az emberi közösségeknek. A területfejlesztés tehát megteremti a vidékfejlesztés anyagi és strukturális alapjait, de minőségileg és értékrendjében mást képvisel,¹⁴² ezért nem lehet rész-egész viszonyban emlegetni őket.

E gondolatot fejlesztí tovább *G. Fekete Éva*, aki szerint az előző nézőpont történeti léptékkal nézve helyes. Véleménye szerint a '80-as évekig az 5 éves gazdaságfejlesztési tervek modelljei nem vettek figyelembe sem a térségi, sem a szociálpolitika, de még kevésbé az agrár- vagy a környezetvédelmi jellegű hatásokat. A tervlembontásos módszerbe a tényleges felhasználóknak¹⁴⁴ a legkisebb beleszólásuk sem volt,¹⁴⁵ így sok fejlesztés tényleges hatása helyi struktúrák leépítése lett.

A modern területfejlesztés, mely a '90-es évek második felétől, a területfejlesztési törvény megjelenésétől jellemző Magyarországra, pályázatokon alapul. E pályázatok résztvevői azon helyi, vagy regionális csoportok, melyek képesek saját érdekeiket összehangolni, így a fejlesztési célt pontosítani, és ehhez, a társfinanszírozás elvének megfelelően saját forrásokat találni.

A szakírók egy része az alábbi eltérő ismérveket találta a területfejlesztés és vidékfejlesztés között:

¹⁴¹ BUDAY-SÁNTHA Attila: Az agrárpolitika és vidékpolitika fogalma, főbb jellemzői In: *Agrárpolitika – Vidékpolitika*, Dialóg-Campus, Pécs-Budapest, 2001, 20. p.

¹⁴² JUHÁSZ Gábor: A falu társadalmát terhelő szociális problémák, kitörési lehetőségek In: Kovács T. (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig, IV. Falukonferencia*, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 433-437. pp.

¹⁴³ Lásd: KULCSÁR op. cit. 13. p.

¹⁴⁴ CSITE András – KOVÁCH Imre: Vidéki történet. In: Kovács Imre (szerk.): *Hatalom és társadalmi változás. A poszt szocializmus vége*, Napvilág, Budapest, 2002, 219-308. pp.

¹⁴⁵ Lásd: G. FEKETE Éva op. cit. 22. p

¹⁴⁶ Lásd: BÖHM op. cit. 95. p

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

Vidékfejlesztés	Területfejlesztés
Kisléptékű: táj, és kistérség a legnagyobb kiterjedése.	Országban és régióban gondolkodik.
A fejlesztést a közösségek kezdeményezik.	Központi terveket követ.
A helyi értékekre helyezi a fő hangsúlyt, a finanszírozás prioritása (saját erő, állami, közösségi források).	Beruházások nagy volumenűek, és legfőképp állami finanszírozásúak.
Hatása rövidtávon érvényesül, és közvetlen a társadalmi hatása.	Társadalmi hatása közvetlen, közép és hosszútávon érvényesül.
Az állam szerepe orientáló, kezdeményező, és támogató.	Az állami szerepvállalás döntő, és meghatározó.
Programfinanszírozás, alapja vidékfejlesztés ¹⁴⁷ nél a partneri kapcsolatok kiépítése.	Programfinanszírozás a meghatározó, de míg a megvalósítás alapfeltétele a központi döntés.

1. táblázat: A vidékfejlesztés és a területfejlesztés összehasonlítása (Forrás: OLAJOS: A vidékfejlesztés kialakulása és története)

A két eltérő nézőpont között próbál utat találni Kovács Teréz azon megállapításával, hogy a vidékfejlesztés a területfejlesztés egy sajátos részterülete. Nem lehet csak a helyi fejlesztésekre leszűkítenünk a területfejlesztést, mert beletartozik a régiófejlesztés jelentős része, és¹⁴⁸ sok esetben – a város és vidéke kapcsolat tekintetében – néhány komplex fejlesztés is. Eszközeit tekintve eltérő a két területnek vonásai is vannak. Azonban a mai pénzügyi viszonyok, melyekben csak a közösségi kezdeményezések esetében van meg a kellő rugalmasság a vidékfejlesztés elveinek megfelelő módon történő pénzügyi keret szolgáltatására, nem alapozzák meg az elméletileg G. Fekete Éva és Kulcsár által alátámasztott, önálló vidékfejlesztési politika meglétét. E szerzők azonban csak áttételesen említették a másik fő finanszírozó terület, az agrárpolitika szempontjait.

A kérdés lezárásaként, az irodalomban szereplő szerzők véleményét is felhasználva, azt az álláspontot alakítottam ki, hogy a területfejlesztés horizontálisan vidék- és városfejlesztésre osztható, vertikálisan új elem a régió szempontjaira tekintettel a

¹⁴⁷ JÁVOR op. cit. 23. p illetve VINCZE Mária: A régió-és vidékfejlesztés elméleti és módszertani megalapozása In: *Régió és vidékfejlesztés-elmélet és gyakorlat*, Presa Universitara Clujeana, Kolozsvár, Cluj-Napoca, 2000, 17. p.

¹⁴⁸ KOVÁCS Teréz: A vidékfejlesztés kapcsolódása a területfejlesztéshez és az agrárpolitikához In: *Videkfejlesztési politika*, Dialóg-Campus, Pécs, 2003, 78-79. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

regionális fejlesztés. A vidékfejlesztés történetileg kialakult, a gazdasági fejlesztés belső szempontjain túllépő kategória, mely eszközeiben eltér a területfejlesztés felülről irányított tervlembentartásos módszereitől. Leglényegesebb eleme a helyi kezdeményezések felkarolása lenne, és az ehhez szükséges keretek biztosítása. Ez azonban csak úgy lehetséges, hogy ha a vidékfejlesztési kezdeményezések figyelembe veszik a már kialakult intézményekkel, és elosztási elvekkel rendelkező területfejlesztés szempontjait. Az így felhasznált keretek segítségével pedig, a távolabbi jövőben talán lehetséges e keretek szétszakítása, és az önálló politikává válás is.

1.3.2. A vidékfejlesztés és az agrárpolitika

E két terület kapcsolódása különböző hangsúlyokkal mind az EU, mind Magyarország viszonylatában felmerült.¹⁴⁹ Először, az Unió felől közelítünk a témához. Az Európai Unióban a strukturálpolitika kiterjedésével és fejlődésével a hetvenes évek elejétől egyre nagyobb szerep hárult az un. agrár-strukturálpolitikai intézkedésekre.¹⁵⁰ Ezen intézkedések egy jelentős hányada már nem kizárólag a mezőgazdasági termelést szolgálta.

E tendencia mind hatványozottabban jelentkezett 1992 után, mikor a közös politikává váló környezetpolitikát figyelembe vették az agrártámogatások immár egységessé váló rendszerében. A környezetvédelmi intézkedésekre azonban nem volt megfelelő az agrárpolitikán belül uralkodó piaci támogatások mechanizmusa, ugyanis nem lehetett kifejleszteni az egyes termékpályára kiterjedő szabályrendszerrel egy olyan mechanizmust, mely egyszerre mérsékli a mezőgazdaság talajra, vízre és levegőre kifejtett szennyező hatását. Ezért kerültek bevezetésre a strukturális támogatások között, az un. kísérő intézkedések, melyek hatására a termelés-csökkenésből eredő piaci támogatások kiesését próbálták más módon visszajuttatni a termelőnek. Ennek hatására az agrárpolitika keretében meghatározott támogatásokat feloszthatjuk¹⁵¹ piaci, közvetlen, agrár-strukturálpolitikai, és agrár-környezetvédelmi támogatásokra.

A vidéki területek előtérbe kerülésével, az agrárpolitika újabb reformjával megbízott Buckwell-bizottság jelentésében megállapította, hogy a reform legfontosabb célja – az agrárpolitika költségeinek csökkentése – relatíve úgy is elérhető, hogy újabb, eddig más politikák által szabályozott kérdésköröket bevonunk az agrárpolitika finanszírozási területeibe.¹⁵² Ezzel egyidejűleg be lehet vezetni az átvett terület ott már

¹⁴⁹ ELEK Sándor – NEMES Gusztáv: Az agrárpolitika és a vidékpolitika néhány összefüggése I. rész, *Európa Fórum*, 2001/1, 3-15. pp.

¹⁵⁰ ALVINCZ J. – BORSZÉKI É. – HARZA L. – TANKA E.: Az EU mezőgazdasági támogatási rendszere, *Az agrártámogatási rendszer EU és GATT-konform továbbfejlesztése*, AKII, Budapest, 1998, 20-23. pp.

¹⁵¹ KISS Judit: Reform előtt – reform után. Az EU közös Agrárpolitikájának várható változásairól, *Világ gazdasági Műhelytanulmányok*, 2002/36.

¹⁵² KISZELY Katalin – SÁNDOR István: Mezőgazdasági támogatások az Európai Unióban, *Integráció, jogharmonizáció, mezőgazdasági politika*, Vidékfejlesztők kiskönyvtára, Agroinform, Budapest, 2002, 81-85. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

működő, a központi uniós igazgatásnak nagyobb ellenőrzési lehetőséget nyújtó szabályozási modelljeit. E tekintetben tehát meg lehet növelni a Bizottság hatáskörét az eddig önálló piaci szervezetek által irányított agrárpolitikán belül. A Bizottság szerepének növelésén túl tovább csökkenthető a reformokat megakadályozó lobbyszervezetek befolyása, és a tagállamok autonómiája lecsökkenthető arra a szintre, ami már nem akadályozza a költségek célszerű csökkentését, vagy ha ez nem megy, átcsoportosítását e területre.¹⁵³

A Buckwell-bizottság a mezőgazdaság 1997-es reformját azzal kezdte, hogy megállapította – részben a Corki Nyilatkozat hatására –, hogy a mezőgazdaság a termelési funkciói mellett évszázadokon át, ellátta a kultúrtáj megőrzésének feladatát, és megőrizte az európai kultúra alapegységeit adó, másokra odafigyelő vidéki közösségeket.¹⁵⁴ E mellett megállapította, hogy a túltermelések ideje lejárt. Ugyanis a világ élelmiszerfelhasználása folyamatosan nő, így csökkenni fog a fejlett államokban felhalmozó tartalék. Ez a jelenség, a WTO export-támogatásokat visszafogó politikájának megerősödése mellett olyan agrárárakat alakít ki, mely hosszú távon is versenyképes bevételt nyújt az e területtel foglalkozó gazdáknak. E jelenség azonban egyúttal növeli a versenyt, tehát a termelés növelésével egyidejűen csak azok a gazdaságok fognak talpon maradni, akik olyan területeken gazdálkodnak, ahol a termelés adottságai (talaj, víz, éghajlat, piaci környezet) leginkább kedvezőek.

A többi területen, ahol e kedvező tendenciák nem érvényesülnek, fenn kell tartani a kevésbé fejlett területek (LFA területek)¹⁵⁵ támogatásának az 1992-ben a kiegészítő támogatásokkal megkezdett rendszerét,¹⁵⁶ és immár meg kell fizetni a gazdáknak az olyan tevékenységet is, ami a tájmegőrzésre, a kultúrtáj megtartására, a helyi infrastruktúrák fejlesztésére, és egyéb, munkahely-teremtő tevékenységekre irányulnak. E tevékenységekre irányuló támogatásokat nevezzük innentől kezdve agrár-vidékfejlesztési támogatásoknak. E terület a Buckwell-bizottság eredeti elképzelései szerint magába foglalja a teljes agrár-struktúratámogatásokat, az agrár-környezetvédelmi támogatásokat, és a tájmegőrzés megfelelősége esetén fizetendő „közvetlen kifizetéseket”.¹⁵⁷

A magyar mezőgazdasági politika és a vidékfejlesztés kapcsolata legalább ilyen fejlődésen ment keresztül. A szocialista érában a '80-as évekig a vidékfejlesztés ismeretlen fogalom volt Magyarországon. Ennek a legfontosabb oka az volt, hogy az agrárgazdaság a tervgazdaság részeként folyamatos fejlődésen ment keresztül. Főleg az ötvenes évek sztálini modelljét felváltó, Erdei Ferenc és Fehér Lajos nevével fémjelzett, magyar agrárpolitika adott új lendületet a magyar mezőgazdaság kisüzemeket integráló

¹⁵³ ALVINCZ J. – BORSZÉKI É. – HARZA L. – TANKA E.: A szabályozórendszer korszerűsítésének alapfilozófiája, *Az agrártámogatási rendszer EU és GATT-konform továbbfejlesztése*, AKII, Budapest, 1998, 29-37. pp.

¹⁵⁴ ÁNGYÁN – FÉSŰS – PODMANICZKI – TAR – VAJNÁNÉ (szerk.): A program háttere, *Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program*, FVM, Bp, 1999, 9-26. pp.

¹⁵⁵ LFA – Less Favoried Areas

¹⁵⁶ ÖCSÖDI Gyula: Mezőgazdaság és vidékfejlesztés, *A Falu*, 1997/2, 5-9. pp.

¹⁵⁷ CZETI – MAJOROS op. cit.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

nagyüzemi fejlődésének. Ebben az időszakban komoly strukturális átalakuláson ment keresztül a magyar mezőgazdasági infrastruktúra, kialakult a nagyüzemi állattartás, a gépesített és megfelelő növényvédelmi háttérrel ellátott élelmiszeripar. A termelés volt az elsődleges. Sok faluban előfordult, hogy először a csirkekelletető telepen volt áram, és a sertéshizlaldáéhoz vezetett betonút. A hatvanas évek végén bevezetett háztáji gazdaságokban, ahol a dolgozók a 8 üzemi órájuk után tovább dolgoztak, folyt a mezőgazdasági termelés 30%-a, és teljes vertikumok, mint a primőr zöldség és gyümölcsstermesztés, és a hibrid kukorica előállítása e kisgazdaságokra hárult. A vidéki területek infrastruktúrájának fejlődése viszont azon múlt, mennyit voltak hajlandóak áldozni a vidéki emberek eme megtermelt plusz jövedelmükből az alapvető közműhálózatra, mint például vízre, villanyra. A korabeli ideológiában az urbanizáció a fejlődés jele volt, tehát inkább építettek vadonatúj ipari városokat, (Dunaújváros, és Tiszaújváros) mintsem a környékbeli településeket fejlesszék.¹⁵⁸ A népességfogyással megszüntettek több, akár azóta szépen fejlődő település önálló tanácsait, és közös tanácsokat hoztak létre, így a tanácsok központját adó településekre koncentrálták az addigi fejlesztési pénzeket. A vidék fejlődése csak olyan szinten függött a mezőgazdaságtól, amilyen szinten a mezőgazdaság a vidéki lakosságnak jövedelmet tudott szolgáltatni.

A rendszerváltás után a települések visszakapták önállóságukat, de a működtetéshez szükséges anyagi keretek csak korlátozottan állnak rendelkezésre. Sok a helyi közfeladat, a finanszírozásuk nagyobb része az önkormányzatokat terheli. A településeink jelentős részén a rendszerváltás óta készültek el a betonutak, a vezetékes gáz a fűtéshez, és a csatornahálózat. E feladatok ellátására, a pályázó önkormányzatok részére, a rendszerváltás előttinél nagyobb összegeket különítettek el. A vidéket azonban a '90-es évek elejére nagy megrázkódtatás érte.¹⁵⁹

A közel 50%-os mértékű mezőgazdasági recesszió miatt, és a szövetkezeti átalakulás következtében a mezőgazdasági jellegű szövetkezetek jelentős része felszámolásra került, vagy végelszámolással feloszlott. Megszűnt a szövetkezetek kisgazdaságokat integráló szerepe is, így a kisgazdaságok többsége vagy felszámolta az addig jövedelmező tevékenységét, vagy az önellátás útjára tért vissza. A munkanélküliség és kilátástalanság soha nem látott mértéket öltött a magyar falvakban. Néhány területen megjelentek az első magánvállalkozók, de ezek a gazdaságok sem tudtak segíteni a mezőgazdaság problémáin, és az egyre szorítóbb szociális állapotokon.¹⁶⁰

A mezőgazdaság válságának leküzdése alapvető feladata tehát a vidékfejlesztésnek. Ez azonban nem globális, hanem lokális fejlesztést igényel.¹⁶¹ A témával foglalkozó agrárközgazdászok jelentős része egyetért abban, hogy a

¹⁵⁸ ROMÁNY Pál: A " magyar agrármodell " tanulságai, *A Falu*, 2003/4, 45-57. pp.

¹⁵⁹ DORGAI: A területfejlesztéstől a vidékfejlesztésig... op. cit 84. p.

¹⁶⁰ BENETI Iván: A magyar agrárátalakulás, *Az Eu csatlakozás és a mezőgazdaság (Finnország, Magyarország)*, Keszthelyi Akadémiai Alapítvány, Keszthely, 2001, 117-156. pp.

¹⁶¹ FEHÉR Alajos: Mezőgazdaság és vidékfejlesztés, *Gazdálkodás*, XLII. évfolyam, 1998/1.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

mezőgazdaság a vidék foglalkoztatásának jelentős tényezője marad, és minél kisebb egy település, annál jobban függ a mezőgazdaságtól.¹⁶²

Konszenzus van abban a megállapításban is, hogy a két itt elemzett terület, a vidékfejlesztés és a mezőgazdaság csak bizonyos elemeiben fedi egymást. A mezőgazdaságnak vannak olyan területei (az élelmiszeripar, az ipari alapanyagok feldolgozása, a mezőgazdasági termékekkel történő kis- és nagykereskedelem jelentős része), melyek alapvetően urbánus környezethez kötődne, és e területek fejlesztése legfeljebb a regionális politikába, de nem a vidékfejlesztésbe fér bele. A vidékfejlesztés az agrárgazdaságon kívül is hat, és meghatároz minden, a vidéki térséghez kötődő nagy szakpolitikát. Így hatásaiban elválaszthatatlan a környezetvédelemtől, a regionális fejlesztéstől, a közlekedés és egyéb infrastruktúra fejlesztésétől, valamint az ipar fejlesztésétől is.¹⁶³ Hatása azonban területileg behatárolt, mégpedig a vidékinek nevezett területre.

Összességében elmondható, hogy európai tendencia az agrárpolitika hatásterületének kiterjesztése – a mezőgazdasági üzemek diverzifikációjának ideológiájával – az agráriumtól eddig idegen területekre is. E tekintetben azon területeken, ahol a mezőgazdasági tevékenység hagyományos folytatása támogatás nélkül nem rentábilis, vagy az intenzív mezőgazdaság fenntartása a „fenntartható fejlődést” sérti, ott a hagyományos agrártevékenység kiegészítéseként, mintegy második pillérként jelentkezik a vidékfejlesztés, és zömében az extenzifikációt, a biogazdálkodást, és a tájfenntartást, mint az agráriumhoz kötődő, kiegészítő tevékenységeket jelenti. Európában tehát az agráriumhoz kötődő vidékfejlesztés része az agrárpolitikának, és kötődik az agrárpolitika reformjához. A közvetlen kifizetések egy részét erre a tevékenységre is lehet költeni, és a leépítendő piaci támogatások forrásait is ide helyezik át.

A magyar szakirodalom döntő része élesen elválasztja e két területet, és ennek okát zömében a vidékfejlesztés a területfejlesztéshez jobban kötődő tervezési mechanizmusában, és a két terület hatókörének különböző voltában találja meg. Az elméleti szempontokon túl azonban nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy a közös politikaként aposztrofált Közös Agrárpolitika 1997-től átalakult Közös Agrár- és Vidékfejlesztési Politikává. Ennek a jelenlegi, két pillérből álló agrárpolitikának része a vidékfejlesztés, és nem csak az agráriumot érintő része.¹⁶⁴ Ezt támasztja alá, hogy a

¹⁶² TÓTH Erzsébet (szerk.): Az agrárgazdaság átalakuló és lehetséges szerepe a vidéki foglalkoztatásban, különös tekintettel az EU csatlakozásra, *Agrárgazdasági Tanulmányok*, Budapest, 2002/4; CSÁKI Csaba: Gondolatok a magyar agrárpolitika aktuális feladatairól, *A Falu* 1998/1, 5-12. pp.; CSETE – LÁNG: Az agrárstratégia minőségi dimenziói, *Minőség és agrárstratégia. Magyarország az Ezredfordulón*, Budapest, MTA, 1999, 93-114. pp.

¹⁶³ CSÁKI Csaba: op. cit 8. p.

¹⁶⁴ SOMOGYI Zoltán: *A csatlakozási tárgyalások agrárfejezete*, forrás (2004.10.20.): http://www.stratek.hu/EUF09_Agrar.pdf

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

csatlakozási tárgyalások agrárfejezetének részeként került¹⁶⁵ e terület tárgyalásra, és a regionális politikáról szóló résznél nem volt szó e kérdésről.

A hátrányos helyzetű környezeti területek uniós támogatásairól elkészített tájékoztatás is a mezőgazdaságot érintő kérdések között szerepelt.¹⁶⁶ A két terület egységesítését célozza a 2013-as uniós költségvetés tervezete, melyben a vidékfejlesztés címszó alatt szerepelnek az uniós agrár-és környezetpolitikájának támogatásai.

1.3.3. A jövő – avagy a fenntartható vidékfejlesztés

A vidékfejlesztés jövője és legfontosabb kérdése, hogy a vidéken élők megértik a változás szükségességének lehetőségét, és van e elég erő a változás helyi lebonyolítására. A vidékfejlesztés ugyanis egy aktív és egy közéleti megartatást vár el a helyi erőktől és az irányítóktól.

A változás felismeréséhez van-e politikai erő, és civil összefogás melynek szövetségétől várható a megkezdett fejlődés véghezvitele. A kezdeményezés és a tevékenység sorrendjének meghatározása után az eddigi termelő tevékenységek folyamatos fenntartóvá történő átalakítása, a fogyasztás fenntarthatóvá történő formálása, és a fenntartható településkép normáinak meghatározása. A tervekhez tudatos tudatformálással meg kell nyerni a helyi lakosságot. A tervekhez szükséges szabályozókat meg kell alkotni. Ahol szükséges hatósági szerződéseket, és egyéb megállapításokat kell létrehozni.¹⁶⁷ A szabályozók be nem tartásához jogi és helyi társadalmi szankciókat kell rendelni.

A fenntartható vidékfejlesztés fenntartható tevékenységeken és vállalkozásokon kell alapulnia. A fenntartható vállalkozás legfontosabb ismérvei a következők: a célokhoz fűződő érderendszer megvalósításával harmonizál, számol a felhasznált természeti erőforrások regenerálódásával, és számol a terhelt környezet asszimilációs képességével.¹⁶⁸

A fenntartható fogyasztás az alábbi dolgokat foglalja magába: a lakosság és a település vállalkozásainak olyan tudatos magatartását, mellyel csökkenteni lehet a víz- és energiafelhasználását, kiemelni az egészségesebb, helyi termékekre alapozott táplálkozást. A változtatás szükségességének felismerésére kell törekedni, ehhez hozzájárulhat a fenntarthatóság (környezet- és természetvédelmi, gazdaságossági szemlélet) bevonása a nevelésbe az óvodától mindhalálíg. Az oktatási intézmények mellett a tudatformálásban nagy szerepe lehet az önkormányzatoknak, és a civil szervezeteknek.¹⁶⁹

Az egész fenntartható vidékfejlesztés azonban csak fenntartható településen élnek. A fenntartható település az, ahol örömmel élnek az emberek, a tevékenységben, a

¹⁶⁵ HORVÁTH Gyula – SZALÓ Péter: *Területfejlesztés és régiók*, forrás (2004.10.20.): http://www.stratek.hu/EUF11_Regiok.pdf

¹⁶⁶ TAR Ferenc: *A hátrányos helyzetű és környezetileg korlátozott térségek*, forrás (2004.10.20.): http://www.stratek.hu/EUF24_Hatranynos.pdf

¹⁶⁷ CSETE László – LÁNG István: Fenntartható vidékfejlesztés In: Csete – Láng: *A vidék fenntartható fejlődése*, op. cit. 44-45. pp.

¹⁶⁸ CSETE – LÁNG op. cit. 46-48. pp.

¹⁶⁹ CSETE – LÁNG op. cit. 51. p. 4. ábra értelmezése

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

termelésben és a fogyasztásban a fenntarthatóság érvényesül, a település megfelelő pénzügyi forrásokkal rendelkezik, az ott élők jövedelme összhangban áll a városon élőkével, a helybeli lakosság tudásszintje és műveltsége a városi lakosokhoz felzárkózó, a helyben lakók egészségügyi, kulturális és információs igénye kielégíthető, az infrastruktúra állapota a fenntarthatósági igényekhez igazodó és a lakosság ragaszkodik a településéhez.

A fenntartható mezőgazdasági tevékenység legfőbb jellemzője, hogy növekvő lakossági ellátást kell biztosítania, így magas hozamok jellemzik a természeti erőforrások sérelme nélkül. Így a fenntartható mezőgazdasági termelés, az ország egyes területeinek speciális igényeit felhasználva megvalósulhat a precíziós növénytermelés és megfelelő minőségbiztosítási rendszerek kialakításával, az ökológia célú termék előállítás különböző módjai (ökológiai, organikus, biotermékek előállítás, alternatív integrált termelési rendszerek) segítségével. A fenti megoldások irányába hat a gabonatermelési túlsúlyú gazdaságokban alkalmazott azon alternatív megoldás, mely a fenntarthatóság érdekében megpróbálja integrálni a fent említett termék előállítási módok valamelyikét a hagyományos nagyüzemi termeléssel.

A fenntarthatóság tekintetében komoly szerepe van a mezőgazdaságnak, mely az alap termelési jellegű tevékenysége mellett szerepet játszik: a helyi élelmiszer feldolgozásban és vendéglátásban, az energiatermelésben, a klímavédelemben és alkalmazkodás kialakításában. A természet és környezet védelmében és a kultúrtáj fenntartásában, a biológiai sokféleség fenntartásában, a tájképi elemek, és a helyi hagyományok őrzésében, a falusi szegények megélhetési problémáinak kezelésében, a lakosság vidéken tartásában, a vidéki foglalkoztatásban, a zöldterületek és felületek növelésében. E mellett nem lehangolható a szerepe a rekreáció és üdülés környezetének fenntartásában, a túrák és kirándulások táborok helyének kialakításában, a falusi turizmus, az állatvédelem és állatjólét rendszerének fenntartásában.

Jelen műben azonban az alternatív földhasznosítási módok közül, a természeti környezettel jobban összhangban lévő hasznosítási módokkal, a vidékfejlesztés első tengelyében lévő lágy- és fásszárú energiaültetvények telepítésével, illetve a második tengelyében szereplő környezetkímélő hasznosítási módokkal foglalkozom.

Azokon a területeken, ahol a mezőgazdaság fenti szerepe a szociális és turisztikai irányban a meghatározó, és a termelési tevékenység jövedelemtermelő képessége gyenge, ott a felzárkóztatás jelentős lehetősége lehet a „zöldenergia program”, mely a jelentős területen minimum 30 000 ember foglalkoztatására adna lehetőséget, és hozzájárulna a területek többszörösen összetett hátrányainak kezelésére. A programmal, és az ezekhez

¹⁷⁰ CSETE – LÁNG op. cit. 54. p.

¹⁷¹ CSETE – LÁNG op. cit. 60-62. p.

¹⁷² CSETE – LÁNG: Gondolatébresztő tudnivalók a fenntartható vidékfejlesztésről, op. cit. 98. p. 11. ábra értelmezése

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

kapcsolódó telepítési támogatásokkal a vidékfejlesztési rész harmadik fejezetében foglalkozom.

A zöldenergia felhasználás fenntarthatósága azonban fontos elméleti kérdés. Külön elemzést érdemel a lágyszárú és a fásszárú energia ültetvény fenntarthatósága. A fásszárú energia ültetvények a hagyományos magyar látkép részei voltak, jellegzetes képei a magyar vidéknek az utak mentén és a táblákat elválasztó fasorok. Ezekhez járulhat a kevésbé hasznosítható területek beerdősítése, mely sok esetben a fenntarthatóság növelésével jár, növény és állatfajok számára élőhelyet biztosít, elősegíti a peszticidek elsodródásának megakadályozását, mérsékli a széleroziót, csökkenti a talajok lemosódását, növeli a talaj nitrogéntartalmát, gazdagítja a talaj szerves anyag és nedvességtartalmát. E mellett fontos szerepe van a fenntarthatóságban annak, milyen jellegű fajokat kívánnak telepíteni. A gyorsan növekvő, de nagy hő leadási képességű akác viszonylag kevés tápanyag igénye folytán, és az egyszerűbb újratelepítése miatt ideális fafajának tekinthető,¹⁷⁴ míg a gyors, de kisebb hő leadási képességgel rendelkező fűz- és nyárfa fajoknál felvethető a talaj kimerülésének és a utánpótlás megszűnésének lehetősége, ami hatványozottan jelentkezik a lágyszárú energia ültetvények esetében. Itt csak olyan jellegű fajok telepítése támogatható, melyeknél fenntarthatósági szempontokként jelentkezik a termelés befejezésével a megfelelő talajerő utánpótlás és ennek ellenőrzése.

Összefoglalva: a fenntartható vidékfejlesztés csak alulról kezdeményezett stratégiák meghatározásával, fenntartató termelés és fogyasztás mellett, egy megváltozott szemléletű mezőgazdaság és ezzel szorosan összefonódó környezeti és megújuló iparfejlesztéssel működtethető. A fenntarthatósághoz hozzájárul a vidékfejlesztést segítő olyan állami vidékpolitika kialakítása, mely törekszik a lehetőségek kiaknázására, mint a bevételek és jövedelmek helyben gyümölcsösztetésére, nagy hozzáadott értékű élelmiszeripari termékek előállítására és piacának megteremtésére. A mezőgazdaság meglévő kapacitásai alapot adhatnak egy megújuló energiatermelő ágazat kialakításának, mely megfelelő energiapolitikával kiegészíthető a komoly potenciállal rendelkező geotermális energia megfelelő hasznosításával. Mindezeket megfelelő hálózatok és fejlesztési pólusok kialakításával, a¹⁷⁵ városok által koordinált és összehangolt fejlesztésekkel együtt valósíthatók meg.

¹⁷³ CSETE – LÁNG op. cit. 102. p.

¹⁷⁴ CSETE – LÁNG op. cit. 105. p.

¹⁷⁵ LUKÁCS Gergely Sándor: A magyar vidék felemelkedésének feltételei In: Lukács Gergely Sándor: *A megújuló energia és a vidékfejlesztés*, Szaktudás kiadó, Budapest, 2008, 230-233. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2. FEJEZET: AZ AGRÁR- KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS, MINT A MEGÚJULÓ ENERGIATERMELÉS ALAPJA

2.1. A FENNTARTHATÓ KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁS¹⁷⁶

Ami az iparszerű mezőgazdálkodás hiányossága volt, az megjelenik az európai agrármodellben, a környezet- és tájgazdálkodásban, sőt alapjává válik: ez pedig a fenntarthatóság és az ökoszociális piacgazdaság megjelenése, jelentőségének felismerése. A fenntarthatóság „olyan fejlődés, amely a jelen generációk igényeit és törekvéseit úgy elégíti ki, hogy az a jövő generációk igényeinek kielégítését nem veszélyezteti.”¹⁷⁷ A fenntartható fejlődés fontosságát már az 1992-es Rio de Janeiro-ban tartott konferencián is felismerték, hiszen a környezet és a fenntartható fejlődés volt a fő témája.¹⁷⁸ E konferencia terméke volt többek között a környezetről és a fejlődésről szóló riói nyilatkozat, melyet 2002-ben, Johannesburgban erősítettek meg és fogadtak el, valamint a dolgozatomban szempontjából még a jelentőséggel bíró biológiai sokféleségről szóló ENSZ-egyezmény.¹⁷⁹

„A biológiai sokféleség a különböző, bármilyen eredetű élőlények közötti változatosságot, a szárazföldi, tengeri és más ökológiai rendszerek (növény-, állat és mikroorganizmus közösségek, valamint ezek élettelen környezetének dinamikus, funkcionális egységben való együttese), a fajokon belüli és az azok közötti, valamint az ökológiai rendszerek közötti sokféleséget jelenti.”

Tehát a Biológiai Sokféleség Egyezményt, vagy más néven biodiverzitásról szóló egyezmény célja a biológiai sokféleség megőrzése, a genetikai erőforrások használatából származó előnyök igazságos és méltányos elosztása, ezen erőforrásokhoz való megfelelő hozzáférés biztosítása, technológiai hozzáférhetőségének és átadásának lehetővé tétele,

¹⁷⁶ ÁNGYÁN József: *Mezőgazdasági stratégiák*, Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, 2008, 10. p.

¹⁷⁷ ÁNGYÁN op. cit. 32-33. p.

¹⁷⁸ A fenntarthatóságról és ennek környezetjogi és felelősségi aspektusairól lásd: CSÁK Csilla: A hulladék fogalmának értelmezése az uniós ítélkezési gyakorlat alapján. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXIX/2. (2011), 423-434.pp. Miskolc University Press Miskolc, 2011. ; CSÁK Csilla: Gondolatok a „szennyező fizet” elvének alkalmazási problémáiról. *Miskolci Jogi Szemle* VI. évfolyam 2011 Különszám 31-46.pp; CSÁK Csilla: A közös felelősség a környezeti fenntarthatóságban. In: Tóthné Szita Klára (szerk.): *A fenntarthatóság aktuális kérdései*. Miskolc, 2005, Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet, 67-77. pp.; CSÁK Csilla BOBVOVS Pállal, OLAJOS Istvánnal, HORVÁTH Szilviával, SZILÁGYI János Edével és PRUGBERGER Tamással közösen: The polluter pays principle in the agriculture. *Journal of Agricultural Law*, 2006, 1. szám. (fordította: JAKAB Nóra, VARGA Zoltán).

¹⁷⁹ SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog II. kötet. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 15. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

továbbá az ezekhez kapcsolódó anyagi erőforrások biztosítása.¹⁸⁰ Magyarország köztársasági elnöke 1992. június 13-án írta alá Rio-ban az Egyezményt. Az országgyűlés 1993. december 29-én egyhangú határozattal fogadta el, majd kihirdetésére az 1995. évi LXXXI törvénnyel került sor.¹⁸¹

Visszatérve, az ökoszociális piacgazdaság a fenntarthatóság eszközeként említhető, melynek vezér elve, hogy az árak és a költségek megváltoztatásával kell jeleznünk a piac felé a fenntarthatóság felé mutató irányt. Ennek megfelelően ezeknek a termékeknek előnyt kell biztosítani a piaci versenyben, ugyanis ezzel segíthető elő az ökoszociális piacgazdaság.¹⁸²

Új stratégiára van tehát szükség ahhoz, hogy elinduljon a változás egy olyan mezőgazdálkodás felé, amelynek célja többek között a biztonságos, egészséges termékek előállítására, a meg nem újuló nyersanyagok energiatakarékos felhasználására, a környezetterhelés csökkentésére, a vidék kulturális értékeinek megőrzésére. Ez pedig a multifunkcionális mezőgazdaság, a környezet- és tájgazdálkodás kialakítása. Az új rendszer legfőbb ismérve, a hosszú távon működőképesség és a fenntarthatóság mellett, a környezeti alkalmazkodás: „a földet mindenütt arra és olyan intenzitással használjuk, amire az a legalkalmasabb, illetve amit képes károsodása nélkül elviselni.”¹⁸³

1980-ig a köztudatban az a szemlélet uralkodott, hogy a termőföld 75%-a intenzív mezőgazdasági művelésre alkalmas. A magyar földhasználati rendszer átalakulása azonban megkívánja azoknak a szempontoknak a meghatározását, melyek alapján különböző területeket ki kell vonni a művelés alól, és így bizonyos területeket a termőképességük megőrzése érdekében extenzív művelés alá kell vonni.¹⁸⁴

A legfontosabb annak felismerése, hogy a helyi erőforrásokra való támaszkodás, illetve a helyi környezethez való alkalmazkodás ökológiailag, társadalmi szempontból és gazdaságilag is előnyös lehet a számunkra. A legfőbb objektuma a környezethez alkalmazkodó földhasználat, amely a környezet adottságaihoz mérten, a termelt növények, illetve tenyésztett állatok igényeit szem előtt tartva, a legmegfelelőbb agrotechnikai műveleteket alkalmazza.¹⁸⁵

Harz holland agrárközgazdász elmélete szerint, úgy lehet igazságosabb támogatási rendszert kialakítani, ha figyelembe vesszük az adott terület adottságaihoz mért profit mértékét, és csak azokat az üzemeket támogatják, ahol legkedvezőbb körülmények között gazdálkodó profitját a termőterület kedvezőtlenebb adottságai miatt nem lehet

¹⁸⁰ SZABÓ Ágnes: A szellemi tulajdonvédelem és a biodiverzitás In: CSÁK Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 263. p.

¹⁸¹ Az Egyezmény hazánkban. Forrás (2012.01.2.): http://biodiv.kvvm.hu/convention/cbd_national

¹⁸² ÁNGYÁN op. cit. 32-35. pp.

¹⁸³ ÁNGYÁN op. cit. 36. p.

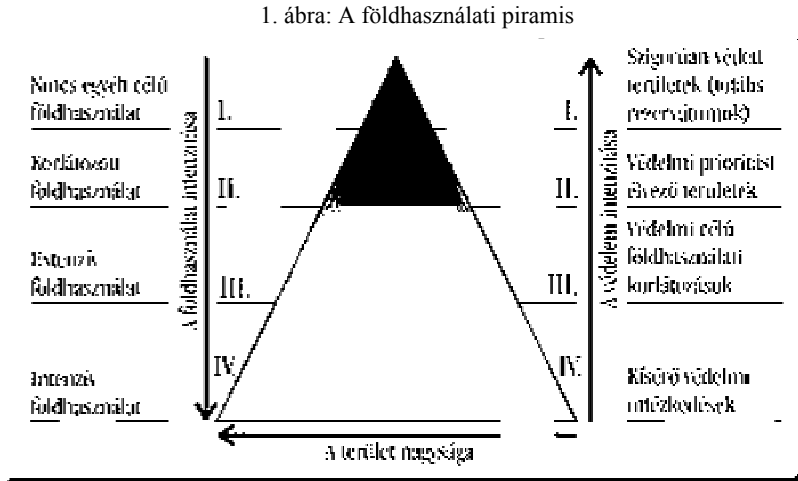
¹⁸⁴ OLAJOS István: A pontosított földértékelés In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 187. p.

¹⁸⁵ ÁNGYÁN op. cit. 38. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

elérni, és a támogatás mértéke nem nagyobb, mint a két terület adottságainak különbsége. Ezt az elméletet nevezzük támogatási piramisnak.¹⁸⁶

A támogatási piramis elméletének továbbgondolt változata¹⁸⁷ a földhasználati piramis (1. ábra). Célja, a földhasználat és a környezetvédelem integrálása, a táj adottságainak és területnagyságának figyelembevételével határozza meg a földvédelem és földhasználat intenzitását.¹⁸⁸

Forrás: ÁNGYÁN József – PODMANICZKY László: Földhasználat és fenntarthatóság a mezőgazdaságban, forrás (2012.01.22.): <http://www.c3.hu/~levego/9904/990407a.htm>

A földhasználat kategóriáit, a mezőgazdálkodás és a természetvédelem igényeit egyesítve, és összhangba hozva határozza meg. A piramis csúcsán helyezkednek el a szigorúan védett területek (totális rezervátumok), melyek természetvédelem alatt állnak, ezért ezeken a területeken kizárt a földhasználat. A piramis legfelsőbb részét magzónának nevezzük. Magzóna az a terület, ahol a természet emberi behatásoktól mentesen, zavartalanul fejlődhet. A következő szinten a védelmi prioritást élvező területek, azaz a magterületet körülvevő, védelmező pufferzónák helyezkednek el. A földhasználat itt már korlátozottan megengedett. A piramis harmadik szintjén azok az átmeneti területek helyezkednek el, melyek védelmi célú földhasználati korlátozást igényelnek és extenzív földhasználati hasznosíthatók. Extenzív agrárzónának vagy átmeneti zónának nevezzük őket. A mag-, illetve a pufferzónát veszik körül, az emberi hasznosítás itt már jelentősen

¹⁸⁶ OLAJOS op. cit. 187. p.

¹⁸⁷ OLAJOS op. cit. 187. p.

¹⁸⁸ ÁNGYÁN op. cit. 39. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

megjelenik. A legalsó, és egyben legszélesebb bázisú szinten a termőhelyhez alkalmazkodó mezőgazdálkodás zónája található, ahol a környezet kímélésével, intenzív földhasználat végezhető.¹⁸⁹ A támogatás azokon a területeken a legnagyobb, ahol a tájmegőrző funkciók betartása miatt korlátozott a termelő magán autonómiája. Mivel általában a kevésbé művelhető területek természeti adottságai értékesek, így a két rendszert összekapcsolva, a természetileg értékes területeken állami kompenzációért cserébe a termelő természet védelmét segíti elő.¹⁹⁰

A földértékelés szempontjaihoz egy agrár- és egy környezetvédelmi értékelési rendszer készült, melyek alá az ország minden termőföldjét alávetették. Az agrárértékelés a domborzati és talajparaméterek, valamint a klímaparaméterek alapján került meghatározásra. A környezeti értékelés értékmérői az élővilág, a talaj és a víz. Mindkét értékelés szempontrendszerében az egységnyi földterület került 1-198-ig pontozásra. Az agrár értékszámából kivonásra került a környezeti értékszám, majd ehhez hozzáadtak százat. Az így kapott értéket 1-198 terjedő skálán helyezték el. A mezőgazdasági művelés alatt álló területek a következőképpen csoportosíthatók: (a) 0-90 pont között: környezetvédelmi magzóna, (b) 90-110 pont között: környezetvédelmi pufferzóna, (c) 110-130 pont között: átmeneti zóna, (d) 130 pont felett agrárzóna.¹⁹¹

¹⁸⁹ ÁNGYÁN op. cit. 39-42. pp.

¹⁹⁰ OLAJOS op. cit. 188. p.

¹⁹¹ OLAJOS op. cit. 188-189. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.2. EGYSÉGES TÁMOGATÁSI RENDSZER (SPS)

2.2.1. Közvetlen kifizetésekre vonatkozó általános rendelkezések: a kölcsönös megfeleltetés (továbbiakban: KM)

A kölcsönös megfeleltetés egy komplex ellenőrzési rendszer, mely a közvetlen kifizetések kedvezményezettjeként nyilvántartott mezőgazdasági termelők az ellenőrzési rendszer követelményein keresztül¹⁹² ösztönzi arra, hogy a tevékenységükre vonatkozó különböző szabályokat betartsák.

A kölcsönös megfeleltetés betartása nincs összefüggésben azzal, hogy Magyarország még nem tért át az SPS rendszerre. 2004-től az egységes területalapú támogatások bevezetésével kerültek elfogadásra a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” (továbbiakban: HMKÁ előírások) előírásai. 2004-ben még csak három előírás, 2008-ban már 8, 2010-ben 10, míg most 2012. január 1-jétől egy újabb ponttal bővült a HMKÁ előírások köre.

2009-től került bevezetésre a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények (továbbiakban: JFGK) első nyolc pontja (1-8), 2011-ben további 7 pontja (9-15), míg 2013-tól újabb három ponttal bővül a JFGK magyarországi alkalmazásának köre (16-18). A KM előírásait a gazdaság teljes területén be kell tartani.

A jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket a közösségi jogszabályok a (a) köz-, állat-¹⁹⁶ és növényegészségügy, (b) a környezet és (c) az állatjólét területén állapítják meg.

A Tanács 73/2009/EK rendelete előírja, hogy a tagállamoknak igazgatási ellenőrzéseket kell végezniük mind a jogosultsági feltételek helyességére, mind pedig arra, hogy a mezőgazdasági termelők a jogszabályokban előírt kötelezettségeket be tartják-e. Az igazgatási ellenőrzést a támogatásra jogosultak körében, helyszíni ellenőrzésekkel egészítik ki.

¹⁹² Egyszeregy a kölcsönös megfeleltetésről, forrás (2012.01.24.): <http://www.kolcsonosmegfeleltetes.hu/Portals/0/KM/Downloads/Manuals/KM1x1.pdf>

¹⁹³ Kölcsönös megfeleltetés – Általános ismertető, forrás (2012.01.24.): <http://www.kolcsonosmegfeleltetes.hu/K%C3%B6lcs%C3%B6n%C3%B6sMegfeleltet%C3%A9s.aspx>

¹⁹⁴ FARKAS CSAMANGÓ Erika: Az agrártámogatások és a földvédelem, továbbá a talajvédelem összefüggései In: CSÁK Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 98. p.

¹⁹⁵ SZILÁGYI op. cit. 399. p.

¹⁹⁶ A TANÁCS 73/2009/EK rendelete a közös agrárpolitika keretébe tartozó, mezőgazdasági termelők részére meghatározott közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott egyes támogatási rendszerek létrehozásáról, az 1290/2005/EK, a 247/2006/EK és a 378/2007/EK rendelet módosításáról, valamint az 1782/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban: 73/2009/EK rendelet) 5. cikk.

¹⁹⁷ Lásd: 73/2009/EK rendelet 22. cikk.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.2.2. Egységes támogatási rendszerre vonatkozó sajátos előírások

Az SPS rendszer kialakulásáról és annak hazánkba való bevezetéséről az előző fejezetben ejtettem szót. A következőkben a rendszer szabályait szeretném ismertetni.

A mezőgazdasági termelő a 1782/2003/EK rendelet alapján szerzett, átruházással, nemzeti tartalékból szerzett, illetve egyéb esetekben szerezhethet támogatási jogosultságot. A támogatási kérelmet az egységes támogatási rendszer keretében, minden év május 15-ig kell benyújtania elektronikus úton az illetékes Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz (továbbiakban MVH). Támogatható a mezőgazdaság bármely olyan mezőgazdasági földterülete, amelyet mezőgazdasági tevékenységre használnak. A támogatott területeknek a támogatási időszak alatt meg kell felelniük a támogathatósági feltételeknek.¹⁹⁸

2.2.3. Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A SAPS támogatás, mint már fentebb is említettem, arra volt hivatott, hogy az új tagállamok számára bevezesse az egyszerűsített közvetlen kifizetési rendszert, megkönnyítve ezzel a tagállamok beintegrálódását a KAP bonyolult működésébe. Lényegében egy elkülönített támogatási rendszer, amelyben nincs termelési és területpihentetési kötelezettség. A kifizetés nem a termelés mennyisége vagy az állatlétszám alapján történik, hanem kizárólag a mezőgazdasági földterület nagysága alapján. A kifizetés alapja az Európai Bizottság által megállapítandó nemzeti pénzügyi csomag. A hektáronkénti támogatási összeget úgy határozzák meg, hogy az érintett tagállam nemzeti pénzügyi csomagját elosztják a tagállam mezőgazdasági területével.¹⁹⁹

Az a mezőgazdasági termelő nyújthatja be az egységes területalapú támogatás iránti kérelmet, aki jogszerű földhasználónak minősül, tehát a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett ügyfélnek kell lennie. Csak az a terület támogatható a terület, ha az egységes területalapú támogatási kérelem vonatkozásában a támogatható terület nagysága eléri vagy meghaladja az egy hektárt.

Ha a támogatható terület több mezőgazdasági parcellából²⁰⁰ áll, akkor a parcelláknak egyenként el kell érniük a 0,25 hektárt. Ha a támogatható terület együttesen nem éri el az egy hektárt, de a mezőgazdasági termelő rendelkezik 0,3 hektárnál nagyobb nagyságú, támogatható szőlő- illetve gyümölcs ültetvényvel, a támogatás kifizethető. Szőlő-, illetve gyümölcsös ültetvény esetén 0,3 hektárnál nagyobb területre kifizethető a támogatás.²⁰¹

¹⁹⁸ SZILÁGYI op. cit. 399-401. pp.

¹⁹⁹ HORVÁTH op. cit. 343. p.

²⁰⁰ SZILÁGYI János Ede: Speciális földnyilvántartások a támogatások rendszerében In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 192. p.: összefüggő mezőgazdasági földterület, amelyen egyetlen termelő egyetlen növényfajt/növényfajta termeszti.

²⁰¹ 25/2011. (IV.7.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás (SAPS), valamint az ahhoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatások (top up)

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A SAPS támogatás alapjául szolgáló terület megállapításánál nem vehető figyelembe az a terület, amely után erdősítésre nyújtott támogatás jár, tehát az a parcella, amely 2003. június 30-án nem tett eleget a termőföld törvényben előírt hasznosítási kötelezettségeknek, vagy épített műtárgy területén helyezkedik el. Igényelheti a SAPS támogatást az a mezőgazdasági termelő is, aki felszámolási, végelszámolási vagy adósságrendezési eljárás alatt áll, viszont a feltételeknek megfelel. Ellenőrzése a MePAR rendszeren keresztül történik.²⁰²

A támogatás igénylése elektronikus úton történik, az egységes kérelem részeként, minden év május 15-ig kell benyújtani az illetékes MVH felé. Eddig az időpontig történő benyújtás szankciómentes, ezt követően a támogatási összeg munkanaponként 1%-os csökkentése mellett még június 9-ig be lehet nyújtani.²⁰³

Az egységes területalapú támogatás tárgyában hozott határozatnak tartalmaznia kell az igényelt terület nagyságát, a támogatható terület nagyságát, a támogatási összeget és az alkalmazott jogkövetkezményeket. A támogatás keretében kendertermesztésre is van lehetőség, azzal a további feltétellel, hogy az egységes kérelemhez a vetőmagcímket,²⁰⁴ illetve az Európai Unió kötelező jogi aktusa szerinti szerződést is csatolni kell.

Vis maior esemény esetén a támogatásra jogosult termelőnek bejelentési kötelezettsége van. A vis maior olyan elháríthatatlan külső ok, különleges körülmény, cselekmény vagy esemény, amely előre nem látható, és amelynek következményeit az adott helyzetben elvárható gondosság tanúsítása esetén sem, vagy csak aránytalan áldozat árán lehetett volna elhárítani.²⁰⁵ A bejelentést, a vis maior kérelem a megyei Kormányhivatal szakigazgatási szervéhez történő elektronikus beküldésével kell megtenni. A következő lépés a terület minősítésének a megváltoztatása. A terület MePAR használati kódját kell pihentetett területté átminősíteni. SAPS támogatás esetén a pihentetett területre is ugyanúgy jár a támogatás.²⁰⁶

A termelőnek a kár bekövetkezése után tizenöt napon belül a bejelentést meg kell tennie, ha a vis maior esemény az ügyfelet akadályozza, akkor attól az időponttól számított tizenöt napon belül, amikor a termelő olyan helyzetbe kerül, hogy meg tudja tenni a²⁰⁷ bejelentést, de legkésőbb a vis maior bekövetkezésétől számított hatvan napon belül.

2011. évi igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről (továbbiakban: egységes területalapú támogatás rendelet) 3. §.

202 Lásd: egységes területalapú támogatás rendelet 3. §.

203 CSIRKE Ildikó (szerk.): *Agrártámogatások 2011*, Mezőgazda Kiadó, Budapest, 2011.

204 Lásd: egységes területalapú támogatás rendelet 4-7. §.

205 44/2007. (VI.8.) FVM rendelet az elháríthatatlan külső ok (vis maior) esetén alkalmazandó egyes szabályokról, valamint egyes agrár tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról (továbbiakban: vis maior rendelet).

206 OLAJOS István: A „vis maior” szerepe a támogatásokban, különös tekintettel az árvíz és belvíz helyzetre In: CSÁK Csilla (szerk): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 207. p.

207 Lásd: vis maior rendelet 4. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.3. AZ AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI (AKG) PROGRAM BEMUTATÁSA

2.3.1. Célja, a támogatás jellege, támogatható területek

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, a környezettudatos gazdálkodás és a fenntartható mezőgazdasági gyakorlat kialakítása, ezzel összefüggésben a környezet állapotának javítása, minőségi élelmiszer előállítás, valamint a gazdaságok életképességének megtartása és gazdasági hatékonyságának növelése, a meghatározott célprogramok által előírt kötelezettségvállalások alapján²⁰⁸ felmerülő többletköltségek és kieső jövedelem ellentételezésének megvalósításával. Tehát a program²⁰⁹ kiemelt célkitűzései a talajvédelem, melynek középpontjába az erózió kerül. A természetvédelem, ahol is a célprogramok²¹⁰ Magas Természeti Értékű Területeken (a továbbiakban: MTÉT), fizikai blokk²¹¹ szinten lehatárolt mintaterületeken valósulnak meg. További célkitűzés a vegyszermentes, biztonságos élelmiszerek előállítása, a legeltetésen alapuló állattartás hagyományainak erősítése²¹², valamint a kultúrtörténeti tájkép megőrzését szolgáló tanyás gazdálkodás támogatása.

A támogatás jellege normatív, területalapon és többletvállalásokért járó, vissza nem térítendő támogatás. A kötelezettségvállalás időtartam öt év, azaz 2009.²¹³ szeptember 1-jétől 2014. augusztus 31-ig, illetve tíz év, amely 2019. augusztus 31-ig tart.

Négy nagy célprogram keretében vehető igénybe a vissza nem térítendő támogatás, mégpedig a szántóföldi, a gyepgazdálkodási, az ültetvényekre vonatkozó és a vizes élőhely földhasználathoz kapcsolódó agrár-környezetgazdálkodási, melyek további zonális és horizontális célprogramokra bonthatók. A horizontális célprogramok az ország bármely területén igényelhetők, azonban a zonális célprogramok esetében csak a jogszabályban meghatározott, talajvédelmi, természetvédelmi²¹⁴ vagy vízvédelmi szempontból kiemelkedően fontos, azaz MTÉT területeken.

²⁰⁸ 61/2009. (V.14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről (továbbiakban: agrár-környezetgazdálkodási rendelet) 1. §.

²⁰⁹ Az AKG céljai: egészséges környezet – megbízható élelmiszer, forrás (2012.01.23.): <http://akg.umvp.eu/index.html>

²¹⁰ 115/2003. (XI.13.) FVM rendelet a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről alapján: a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

²¹¹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 2. §.

²¹² Az AKG céljai: Egészséges környezet – megbízható élelmiszer, forrás (2012.01.23.): <http://akg.umvp.eu/index.html>

²¹³ CSIRKE Ildikó op. cit. 96-97. pp.

²¹⁴ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet) 3. §.

²¹⁵ CSIRKE op. cit. 96. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.3.2. Jogosultsági feltételek

A támogatás igénybevételének a feltétele, hogy a földhasználó a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett, legkésőbb 2009. szeptember 1-jétől, a támogatási időszak teljes időtartamára jogosult földhasználó legyen és a földterületet művelésre használja. Földhasználónak kell tekinteni az adott földterület viszonylatában azt a hasznosításra jogosult személyt, aki az ezzel összefüggésben felmerülő költségeket, illetve kockázatot viseli.²¹⁶ Ez minden célprogramra vonatkozó általános feltétel. Ha a tulajdonosi jogokat a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet gyakorolja, akkor a földhasználónak rendelkeznie kell a vagytonkezelő által a támogatási időszakot megelőzően kiállított nyilatkozattal, amely alapján a támogatható földterületet a teljes támogatási időszak alatt használhatja. Amennyiben a földterület osztatlan közös tulajdonban van, szükséges minden tulajdonostól a földrésztel kizárólagos használatára vonatkozó jogosultság igazolásának megléte, a támogatási időszak teljes időtartamára.²¹⁷ További feltétel a kérelmező által vállalt célprogramok egyes jogosultsági feltételeinek való megfelelés.²¹⁸

Az a terület jogosult a programban való részvételre, amely egyrészt, egy egységként meghatározott, összefüggő, egy fizikai blokkon belüli, jól láthatóan elkülönített földterület,²¹⁹ tehát kötelezettségvállalással érintett egybefüggő terület (továbbiakban: KET). Területalapú támogatás kizárólag egy agrár-környezetgazdálkodási célprogram alapján igényelhető. Másrészt a szántóföldi zonális, az erózió elleni, a gyepgazdálkodási zonális, a szántóföldi gazdálkodás gyepgazdálkodássá alakítása, a zonális vizes élőhelyekre vonatkozó célprogramokhoz, tehát a zonális célprogramokhoz kapcsolódó támogatás, kizárólag a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (továbbiakban: MePAR) lehatárolt fizikai blokk alapján vehető igénybe.²²⁰

Az adott területre csak akkor vehető igénybe a támogatás, ha a célprogram előírásai szerint hasznosítják. Fontos feltétel még, hogy a területazonosítási kérelmen megadásra kerüljenek a KET elhelyezkedését az Egységes Országos Vetületi (továbbiakban: EOV) Rendszerben legalább 3 méter pontossággal megadó koordináták. Ha a KET területén tájképi elemnek minősülő kunhalom található, annak megőrzése kötelező. Területén az előkészítő beavatkozások kivételével bármilyen művelési munkák végzése tilos.²²¹ A kifizetés a kunhalmok területére is igényelhető. Ha a tábla²²² területe

²¹⁶ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 2. §.

²¹⁷ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 5. §.

²¹⁸ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 4. §.

²¹⁹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 2. §.

²²⁰ OLAJOS István: A KAP második pillére: a vidékfejlesztés In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 434. p.

²²¹ 50/2008. (IV.24.) FVM rendelet az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról.

²²² A mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egy földhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyes gyümölcsösöket is.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

túlnyúlik a KET határán, akkor is a teljes táblára be kell tartani a vállalt célprogram előírásait, és a tábla másik része nem támogatható más célprogram alapján.²²³

A gyepgazdálkodási, valamint a zonális vizes élőhelyekre vonatkozó célprogramok esetében a kérelmezőnek nyilvántartott állattartóként kell szerepelnie, továbbá az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszerben (továbbiakban: ENAR) nyilván kell tartania a tartott állatállomány, illetve eleget kell tennie az ide történő bejelentési kötelezettségének.²²⁴

2.3.3. Általános feltételek

A támogatásra jogosult gazdálkodónak a támogatási időszak teljes időtartama alatt be kell tartani az általa vállalt célprogram előírásait, a gazdasága teljes területén is: a kölcsönös megfeleltetés részét képező JFGK és a HMKÁ fenntartására vonatkozó előírásokat, a tápanyag gazdálkodásra, valamint a növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelményeket. Köteles továbbá mindkét képzési időszakban szervezett agrár-környezetgazdálkodási képzésen részt venni egy-egy alkalommal, tehát a támogatási időszak első két gazdálkodási évében, illetve a harmadik, negyed és ötödik gazdálkodási évében.²²⁵

2.3.4. Gazdálkodási napló és monitoring

A gazdálkodási napló vezetése papír alapon vagy elektronikusan, a gazdaság teljes területén elvégzett tevékenységekről, naprakészen, kötelező, a következő módon: napi bontásban a permetezési naplót, heti bontásban a művelési naplót, havi bontásban az állatállomány változás nyomon követését, illetve éves bontásban a szerveztrégia nyilvántartást. A gazdálkodási naplót minden gazdálkodási év kezdetétől, azaz szeptember 1-jétől, a gazdálkodási év végéig, azaz augusztus 31-ig kell folyamatosan vezetni. A támogatásra jogosult köteles a gazdálkodási napló meghatározott részeit minden év szeptember 1. és november 30. között elektronikusan benyújtani a Nemzeti Élelmiszerbiztonsági Hivatalhoz (továbbiakban: NÉBIH). Papír alapon történő benyújtás nem lehetséges. Hiánypótlásnak nincs helye. A helyszíni ellenőrzés minden esetben a gazdálkodási napló eredeti példánya alapján történik.²²⁶

A támogatási célok megvalósulásának nyomon követése érdekében a támogatásra jogosultnak évente nyilatkoznia kell a monitoring adatokról. A monitoring adatszolgáltatáson túl a program résztvevőinek, abban az esetben, ha kiválasztásra kerülnek, kötelesek a támogatási időszak alatt és az azt követő gazdálkodási évben az Irányító Hatóság által működtetett hatásindikátor monitorozó rendszerben, megfelelő adatszolgáltatással közreműködni.²²⁷

²²³ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 7-9. §.

²²⁴ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 10. §.

²²⁵ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 11-12. §.

²²⁶ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 18. §.

²²⁷ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 19. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.3.5. Kötelezettségvállalásra vonatkozó szabályok

A támogatási időszak alatt nem változhat a beazonosított KET helyzete, ezen kívül nem lehetséges a célprogramok közötti váltás. Módosíthatók az azonos célprogramon belüli parcellák, táblák határai, valamint ezek száma gazdálkodási évenként változhat. Integrált gyümölcs- és szőlőtermesztés, valamint a hagyományos gyümölcsstermesztés célprogramok esetében ültetvény kivágás, illetőleg újra telepítése csak a teljes KET területén lehetséges. Ha az új telepítésű ültetvényre alacsonyabb támogatási összeg jár, mint az előzőleg kivágottra, akkor erre a területre a támogatási összeg meghatározásánál az új növényfaj szerinti hektáronkénti alacsonyabb támogatási mérték kerül figyelembevételre. Ha fordított a helyzet, tehát az új telepítésű növényre hektáronként magasabb támogatási összeg járna, akkor a területazonosítási kérelemre hozott határozat alapján támogatható növényfaj szerinti hektáronkénti támogatási mérték kerül figyelembevételre.²²⁸

A támogatásra jogosultnak lehetősége van a célprogrammal vállalt kötelezettségének átruházására, azonban csak a jogosultsággal együtt ruházhatja át és csak olyan személynek, aki az intézkedés jogosultsági kritériumainak megfelelő földhasználó. A kötelezettséget átvevő személy földterületeinek meg kell felelnie az átvett célprogram előírásainak, és ugyanez igaz a kötelezettség átadójára is, ugyanis a célprogramban maradó területeinek is meg felelni az imént említett kritériumoknak. A kötelezettség átadás további feltételei, hogy a KET területénél kisebb területet nem lehet átadni, a kötelezettség átadás csak teljes gazdálkodási évre vonatkozhat, ezért erre az első gazdálkodási évben nincs lehetőség. Egy adott területhez tartozó kötelezettség csak egyszer adható át, csak kivételes esetben, tehát jogutódlás vagy vis maior esetén kerülhet rá sor. Kötelezettség átadás és jogutódlás esetén az MVH és az átruházó közötti jogviszonyból származó valamennyi jog és kötelezettség az átvevőt illeti meg. A kérelmet az MVH-hoz kell benyújtani elektronikus úton, emellett egy kinyomtatott példányát a kötelezettséget átadó és átvállalni kívánó együttes aláírásával ellátva kell benyújtani a kötelezettségátadást kérelmező lakhelye vagy székhelye szerinti illetékes MVH kirendeltségre. Beadásának határideje a második gazdálkodási évben 2010. december 31-e, a harmadik gazdálkodási évben 2012. január 15-e, a negyedik gazdálkodási év vonatkozásában 2012. augusztus 31-e, az ötödik gazdálkodási évre vonatkozólag pedig 2013. augusztus 31-e.²²⁹ A kérelemben több terület átadását is lehet

²²⁸ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 20-21. §.

²²⁹ A jogosulatlanul igényelt támogatás pénzügyi jogi vetületére lásd: ERDŐS Éva: Új tendenciák az egyenes adók harmonizációjában In: *Miskolci Jogtudományi Műhely 3., Magyarország az Európai Unió csatlakozás küszöbén* (a 2003. május 28-i tudományos ülés anyaga), szerk.: Róth Erika, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2003. 69-88. pp. ERDŐS Éva: Az adójogi harmonizáció folyamata és eszközei az Európai Unióban In: *Ünnepi Tanulmányok Prof. Dr. Kalas Tibor egyetemi tanár oktatói munkásságának tiszteletére* Z-Press Kiadó, 2008. Miskolc 105-125.pp.; Eva Erdős: Conflicts in the international tax law and answers of European tax law, *Curentul Juridic (Juridical Current)*, year: XIV, No. 4 (47), 4/ 2011. Editura Universitatii Petru- Maior , “Petru Maior” University’s Publishing House, Tirgu-Mures, Romania, ISSN 1224-9173, 2011. pp.159-175 ; ERDŐS Éva: Az állami támogatások jogi

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

kérelmezni. A kötelezettség átvevője nem lehet olyan földhasználó, aki az intézkedésben támogatásra jogosult volt, vagy korábban a teljes támogatási időszakra kizárásra került. A kérelemről hozott helyt adó vagy részben helyt adó határozat kézhezvétele után a kötelezettség átvevője az egységes kérelemmel együtt kifizetési kérelmet köteles benyújtani az illetékes MVH-hoz. A kötelezettség átadására vonatkozó kérelmet a benyújtást követő hatvan napon belül mindkét fél visszavonhatja, azonban hatvan napon túl kizárólagosan már csak együttesen tehetik meg a kérelemről döntő határozat jogerőre emelkedéséig.²³⁰

A támogatási időszak alatt a támogatásra jogosult kérelmezheti a teljes kérelem, a teljes célprogram, illetve az adott célprogramba bevitt földterület részleges visszavonását. A visszavont területre kifizetett támogatás jogosulatlanul kifizetett támogatásnak minősül, ezért azt vissza kell fizetni vagy az adott gazdálkodási év támogatásából való levonással is teljesíthető. A kérelmet elektronikus úton – kivéve a támogatott ügyfél halála esetén – kell benyújtani az illetékes MVH-hoz. A támogatásra jogosult a támogatási jogosultsággal érintett ültetvény kivágja, és nem telepíti újra, akkor a kivágás befejezésének bejelentésétől számított 10 napon belül a kivágott terület nagysága szerint alkalmazandó visszavonási kérelmet kell benyújtani az MVH-hoz. Az MVH hivatalból részleges kizárást indíthat abban az esetben, ha helyszínj²³¹ ellenőrzés vagy adategyeztetés során kiderül, hogy a KET mérete csökkentésre szorul.

2.3.6. A támogatási kérelem

A támogatási kérelmet elektronikus formában, a mellékleteket írott formában, postai úton kell benyújtani az illetékes MVH-hoz, 2009. június 1. és július 25. között. A kérelem beérkezésének tényét és időpontját a kérelmező ideiglenes tárhelyére kapott automatikus értesítés igazolja. A határidő elmulasztása jogvesztő. Egy kérelmező egy támogatási kérelmet nyújthat be, de több agrár-környezetgazdálkodási célprogram megvalósítására is igényelhet támogatást. Az adott célprogramban igényelt terület nagyságát fizikai blokkonként kell feltüntetni.²³²

A támogatási kérelmet az MVH a jogosultsági vizsgálatot követően, célprogramonként meghatározott pontrendszer alapján bírálja el. Többletpontok adhatók a bírálat során azon földhasználók részére:

(a) akik a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv Agrár-környezetgazdálkodási intézkedés első négy gazdálkodási évében kifizetési kérelmet nyújtottak be, és helyt adó, illetve részben helyt adó határozattal rendelkeznek, (b) akik felsőfokú agrárvégzettséggel rendelkeznek.

Akik középfokú agrárvégzettséggel rendelkeznek, ha azonban rendelkezik felsőfokú agrárvégzettséggel, csak az után jár a többletpont, (c) akik szaktanácsadási

szabályozásának anomáliái, *Pénzügyi Jogot Oktatók Konferenciáinak előadásai 2006-2009.* Novotni Kiadó, ISBN.978 963 9360 74 7, Miskolc, 2010. 132.o-145.pp.

²³⁰ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 23-25. §.

²³¹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 26-28. §.

²³² Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 31. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

szolgáltatói szerződéssel rendelkeznek(d). Akik fiatal gazdálkodók(e), akik a szántóföldi célprogramban vesznek részt és legalább 0,2 állategység/hektár, a kérelmező tenyészetébe bejelentett állattal rendelkeznek (f), akiknek egy adott célprogramba bevitt földterület arányáért járó többletpont az alapján kerül meghatározásra, hogy a teljes gazdaság célprogrammal azonos hasznosítási irányú területének mekkora része kerül bevonásra (tizedes jegy pontossággal) (g). A akiknek földterületük egy része Natura 2000²³³ nitrát-érzékenység, sérülékeny vízbázisú védőterület, kedvezőtlen adottságú terület²³⁴ (g). MTÉT zóna, VTT térszint kategóriába esik, (i) akiknek lakhelye vagy székhelye hátrányos helyzetű területen van. Előfordulhat, hogy a célprogram szerinti fizikai blokk területe nagyobb, mint a célprogram szerinti fizikai blokk támogatható mérete. Ilyenkor túligénylés állapítható meg. Tisztázására az MVH helyszíni szemlélet rendelhet el, továbbá felszólítja az érintetteket, hogy helyesbítsék a kérelemben megadott adatokat. Ha a túligénylés továbbra is fennáll, akkor területcsökkentésre kerül sor a túligénylés mértékéig, a kérelmezett terület arányában.²³⁵

2.3.7. A forráskeret meghatározására és elosztására vonatkozó szabályok

A forráskeret meghatározás az Irányító Hatóság feladata. A rendelkezésre álló forráskeret és a támogatandó területek célprogram csoportonként, százalékos arányban kerülnek meghatározásra, a horizontális és zonális célprogramokra is. A támogatási kérelmek között rangsort állítanak fel a célprogramok alapján.²³⁶

2.3.8. Területazonosítási kérelem és a területek beazonosítása

A kérelmezőnek az első kifizetési kérelmet megelőzően területazonosítási kérelmet kell elektronikusan az illetékes MVH-hoz benyújtania. 2011-ben csak az a kérelmező nyújthatja be a területazonosítási kérelmet, aki 2010-ben ezt nem tette meg. A kérelemnek tartalmaznia kell a KET-ek legalább 3 méter pontossággal megadott EOV koordinátáit. Továbbá a kérelemhez csatolni kell a területmérési jegyzőkönyv másolati példányát. A támogatásra jogosultnak rendelkeznie kell a mérések pontosságát bizonyító, az ügyfél és a mérést végző személy aláírásával ellátott eredeti példánnyal. A véglegesen jóváhagyott területeket tartalmazó területazonosítási kérelemnek helyt adó vagy részben helyt adó határozatban jóváhagyott területek képezik a támogatási időszakban a kötelezettségvállalás tárgyát, fizikai blokkonként és célprogramonként. Ha a területazonosítási kérelemben az adott célprogram vonatkozásában a KET-ek között átfedés van, akkor az MVH felszólítja a kérelmet benyújtó ügyfeleket az adatok helyesbítésére. A helyesbítést a korábban megadott EOV koordináták között kell

²³³ 269/2007. (X.18.) Kormányrendelet a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól.

²³⁴ 25/2007. (IV.17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól.

²³⁵ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 32-36. §.

²³⁶ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 37. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

megtenni. Ha az átfedés továbbra is fennáll, akkor a KET-ek által átfedett részek jogosulatlan területnek minősülnek.²³⁷

A földterületek beazonosítása a terepen, sarokpontok kijelölésével történik. A sarokpontok közül legalább egyet a támogatási időszak teljes időtartama alatt jól láthatóan, a tájba illeszkedő módon, természetes anyag felhasználásával kell megjelölni.²³⁸

2.3.9. A kifizetési kérelem benyújtása és a támogatás folyósítása

A kifizetési kérelmet a támogatott területekre kell benyújtani. Az a gazdálkodó nyújthatja be, aki területazonosítási kérelmet adott be. A kifizetési kérelmet 2010-től az egységes kérelem részeként, minden év május 15-ig kell beküldeni. Feltételei továbbá a megfelelő beazonosíthatóság és az ingatlan-nyilvántartásba történő átvezetés. A kérelemben feltüntetett adatok módosítására a határidő lejártát követő 25 napon belül van lehetőség, pontosítására azonban a gazdálkodási év végéig, illetve helyszíni ellenőrzés esetén az erről szóló értesítés kézhezvételéig van lehetőség elektronikus úton. Nem hiánypótolhatók a rosszul megadott fizikai blokkazonosítók, célprogram azonosítók, hasznosítási kódok vagy területméret adatok.²³⁹

Az adott évi támogatási részlet csak a lefolytatott adminisztratív, kereszt- és helyszíni ellenőrzések után fizethető ki, egy részletben. Az MVH a kifizetési kérelem adatait összeveti a MePAR adatbázis adataival, így ha túligénylés mutatható ki, az érintett földhasználót felszólítja ennek tisztázására. Azonos területekre vonatkozóan a kérelmező jogosult az egységes kérelemben belül igényelhető területalapú, tehát a NATURA 2000, a kedvezőtlen adottságú területek, valamint az agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénylésére.²⁴⁰ Ha a támogatásra jogosult gazdálkodó az adott évben nem nyújt be kifizetési kérelmet, akkor arra a gazdálkodási évre vonatkozólag nem részesül kifizetésben, viszont a célprogram előírásait ugyanúgy be kell tartania, tehát a vállalt kötelezettségei abban a gazdálkodási évben is fennállnak. Ebben az esetben az MVH helyszíni ellenőrzés keretében ellenőrizheti a kötelezettségek betartását.²⁴¹

2.3.10. Ellenőrzése

Az évente történő agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségek és jogosultsági feltételek ellenőrzéseket az MVH végzi, megállapodás szerint bevonhat állami szerveket is, míg a JFGK, a HMKÁ, a tápanyag-gazdálkodásra, valamint a növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelmények teljesítését az arra hatáskörrel rendelkező hatóság végzi. Az ellenőrzés történhet adminisztratív, keret- illetve helyszíni

²³⁷ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 39-40. §.

²³⁸ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 41. §.

²³⁹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 42-43. §.

²⁴⁰ OLAJOS op. cit. 436. p.

²⁴¹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 44. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

ellenőrzés keretében. Az MVH az illetékes állami természetvédelmi szervvel együttműködési megállapodást köt, és ez alapján tesz neki jelentést, emellett az ellenőrzések elvégzése érdekében az illetékes ökológiai ellenőrző szervezettől pedig tájékoztatást kérhet.²⁴²

Az MVH a helyszíni ellenőrzés során a termőföld törvény alapján ellenőrzi a jogszerű földhasználatot. A földhasználónak az ellenőrzés során igazolnia kell, hogy jogszerű földhasználó: ha ő a tulajdonos, akkor a tulajdoni lap másolatával, ha nem tulajdonos, akkor a vagyonkezelő által kiállított nyilatkozattal. A helyszíni ellenőrzés során lehetővé kell tennie a támogatás feltételeinek teljes körű ellenőrzését. Rendelkezésre kell állnia a gazdálkodási naplónak, a tápanyag-gazdálkodási tervnek és a földhasználati tervnek az adott gazdálkodási évre és a támogatási időszak korábbi éveire vonatkozó példányainak, valamint az ezekben szereplő adatok alátámasztására szolgáló számláknak és bizonylatoknak.²⁴³

2.3.11. Jogkövetkezmények

A vállalt kötelezettségeknek való meg nem felelés esetén alkalmazandó jogkövetkezmények a figyelmeztető levéltől, a támogatás 3%-kal való csökkentésén keresztül,²⁴⁴ egészen a teljes támogatási időszakra történő kizárásig differenciáltan történhet a szankciók alkalmazása. A szankciók betűjelei a legenyhébbtől, tehát S0-tól a legdrasztikusabbig, azaz S14-ig növekvő sorrendben következnek.²⁴⁵ A hiányosságok főként a területeltérésből, a minimumkövetelmények be nem tartásából, az általános követelményeknek történő meg nem felelésből és a célprogramra vonatkozó jogosultsági feltételeknek való meg nem felelésből adódnak.²⁴⁶

A területeltérésre visszavehető hiányosságok körébe tartozik, ha a helyszíni ellenőrzés során igényelt terület nagyság nagyobb, mint a kifizetési kérelemben igényelt terület nagysága, ha az igényelt terület nagysága meghaladja a célprogramban maximálisan támogatott terület nagyságát, illetve a tábla méretét, továbbá az ügyfél által felmért, illetve a helyszíni ellenőrzésen mért terület eltéréséből adódó különbözethez ként jelentkező KET részei nem jogosult támogatásra, a támogatási időszak lejáráig kizárással kerül.²⁴⁷

A minimumkövetelmények be nem tartásának körébe a kölcsönös megfeleltetés érdekében kötelező követelmények be nem tartása, illetőleg a tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi minimumkövetelményeknek való meg nem felelés tartozik.²⁴⁸

²⁴² Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 45. §.

²⁴³ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 46. §.

²⁴⁴ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 48. §.

²⁴⁵ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 46. §.

²⁴⁶ OLAJOS op. cit. 436. p.

²⁴⁷ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 49. §.

²⁴⁸ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 50. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

Az általános kötelezettségeknek való meg nem felelés hiányosságai a következők: (a) a jogszerű földhasználat igazolásának hiánya, a terület beazonosításának hiánya, (b) nem vesz részt a támogatási idő alatt agrár-környezetgazdálkodás képzésen. Nem vezeti a gazdálkodási naplót, illetve nem tesz eleget a benyújtási kötelezettségének (c), (d) nem nyújtja be a tápanyag-gazdálkodási tervet, (e) hatásindikátor monitorozó rendszer keretén belüli adatszolgáltatási kötelezettségének nem tesz eleget, (f) egynél több alkalommal nem nyújt be kifizetési kérelmet, ha a ritka növényfajt tartalmazó tábla nem különböztethető meg a nem ritka növényfajtaival bevetett táblától.

Az általános²⁴⁹ kötelezettségeknek való meg nem felelés jogkövetkezmenyei összeadódnak.

A célprogramnak való meg nem felelés negatív feltételei közé tartozik, ha ugyanazon a KET-en legalább három gazdálkodási évben vis maior esemény miatt nem történik meg a célprogram előírásainak megfelelő hasznosítás, akkor az adott KET a támogatási időszak lejártáig kizárásra kerül, azonban a támogatás visszafizetésének²⁵⁰ követelménye nem terheli az érintett gazdálkodót.

2.3.12. Vis maior

A vis maior eseménynek a bekövetkezése kötelezettségek teljesítése alól mentesíti a támogatásra jogosultat: az adott gazdálkodási évre vagy a támogatási időszak fennmaradó részére. Az első esetben a vis maiorral érintett földterületre az adott gazdálkodási évben járó támogatási összeg teljes összege kifizetésre kerül, a másik esetben azonban, ha a KET egy részét vagy annak egészét érinti, akkor az adott terület kizárásra kerül a támogatott területek²⁵¹ közül. Ilyenkor a területre már igénybe vett támogatást nem kell visszafizetni.

²⁴⁹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 51-52. §.

²⁵⁰ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 53. §.

²⁵¹ Lásd: agrár-környezetgazdálkodási rendelet 57. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.4. A TÁMOGATÁSOKHOZ TARTOZÓ SPECIÁLIS FÖLDNYIL- VÁNTARTÁS

2.4.1. A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR)

A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) a földterülethez kapcsolódó támogatások eljárásainak kizárólagos, állami tulajdonban lévő, országos azonosító rendszere. A földterület hivatkozási alapja a fizikai blokk, ezen belül történik a mezőgazdasági parcellák²⁵² megjelölése. A fizikai blokkrendszer térképi²⁵³ megjelenésének képi háttere az ortofotó²⁵⁴ vagy nagyon nagy felbontású űrfelvétel. Térinformatikai rendszerének térképi alapját az EOVS rendszerben kell elkészíteni és meg kell felelnie az 1:10 000-es méretarány²⁵⁴nak. A MePAR működésének alapja egy térinformatikai rendszer és annak adatbázisa.

A MePAR-t az Európai Unió szabályozásával összhangban úgy kell létrehozni és működtetni, hogy lehetővé tegye (a) a mezőgazdasági parcellák fizikai blokkon belüli elhelyezkedésének rögzítését, (b) a benyújtott kérelmek adminisztratív ellenőrzését, (c) az MVH-hoz beérkező pályázatok kezelését, (d) a támogatásra jogosult területek cseréjének nyilvántartását, továbbá²⁵⁵ (e) megállapítható legyen a kataszteri fedvény és a fizikai blokkok kapcsolata.

A következő alapvető adatokat tartalmazza: fizikai blokkok határvonalai, a fizikai blokkon belül a jogcím szerint támogatható terület vagy²⁵⁶ annak határvonalai, támogatható és nem támogatható területek mértéke, blokkazonosító,²⁵⁷ ortofotó²⁵⁷ vagy nagy felbontású űrfelvétel^{258,259} valamint további összetevői a tematikus rétegek,²⁶⁰ valamint a kataszteri fedvény. A Földmérési és Távérzékelési Intézet hozza létre az országos térinformatikai²⁶⁰ bázisát, majd átadja az MVH részére, aki a tulajdonosi jogokat is gyakorolja.

A MePAR mindenki számára nyilvános. Az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (továbbiakban: IIER) részét képezi, amely a közösségi agrártámogatások

²⁵² 115/2003. (XI.13.) FVM rendelet a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről (továbbiakban: MePAR rendelet) 1. § alapján: a rendelet céljainak megfelelő pontosságú méretek és területek meghatározására alkalmas, térképszerűen átdolgozott légifelvétel.

²⁵³ MePAR rendelet 1. § alapján: a földfelszín 1,5 méter felbontásnál finomabban ábrázoló űrfelvétel.

²⁵⁴ MePAR rendelet 2. §.

²⁵⁵ MePAR rendelet 3. §.

²⁵⁶ MePAR rendelet 1. § alapján: a fizikai blokkok egyedi és egyértelmű megjelölésére szolgáló betűvel vegyes számsorozat.

²⁵⁷ MePAR rendelet 1. § alapján: a térinformatikai rendszer részét képező, logikailag összetartozó adatokat tartalmazó részhalmoz.

²⁵⁸ MePAR rendelet 1. § alapján: az ingatlan-nyilvántartási térkép olyan nem hiteles digitális másolata, mely csak a földrészlet-határokat és a helyrajzi számokat tartalmazza.

²⁵⁹ MePAR rendelet 4. §.

²⁶⁰ MePAR rendelet 8. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

nyomon követésére szolgáló információs rendszer. Az alapját három nyilvántartás képezi: a gazdaregiszter, a meghatározott állatfajokra vonatkozó nyilvántartások és földregiszter, azaz a MePAR. Az IIER legfontosabb célja a támogatások kifizetése során a kettős igénylések és a jogosulatlan igénylések kiszűrése. Területalapú támogatások – mint a SAPS és az AKG is – kifizetésekor az adminisztratív ellenőrzés során, a különböző adatbázisok ²⁶¹összevetésével ellenőrzik a benyújtott támogatási kérelemben szereplő adatok helyességét.

²⁶¹ SZILÁGYI op. cit. 191-192. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

2.5. AZ EGYSÉGES TERÜLETALAPÚ TÁMOGATÁS ÉS AZ AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az előző fejezetekben bemutattam az egységes területalapú támogatás, illetve az agrár-környezetgazdálkodási támogatás céljait, a támogatás jellegét, a támogatható területeket, a rendeletét, igénylési formáját, a kérelem benyújtásának módját, a földhasználat kritériumait, ellenőrzését, most kiemelném a legfontosabb hasonlóságokat és különbségeket.

A SAPS közvetlen, területalapú támogatás, még az AGK kompenzációs támogatás: célprogramok által előírt kötelezettségvállalások alapján felmerülő többletköltségek és kieső jövedelem ellentételezése.

A SAPS igénylése az egységes kérelem benyújtásával egyszerre történik, minden év május 15-ig, ekkor kell benyújtani – szintén az egységes kérelem részeként – az AKG kifizetési kérelmét is.

A SAPS kifizetése mezőgazdasági földterület nagysága alapján történik. Az a mezőgazdasági termelő nyújthatja be, aki jogszerű földhasználónak minősül, tehát a földhasználati-nyilvántartásba bejegyzett ügyfél. Az AKG támogatás igénybevételének a feltétele, hogy a földhasználó a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett, legkésőbb 2009. szeptember 1-jétől, a támogatási időszak teljes időtartamára jogosult földhasználó legyen és a földterületet művelésre használja.

A kölcsönös megfeleltetés szabályai (HMKÁ, JFGK) mindkét támogatási formát igénybevevő termelőkre vonatkoznak.

A vis maior a SAPS-ban: MePAR használati kódját kell pihentetett területté átminősíteni, a pihentetett területre is ugyanúgy jár a támogatás, vis maior az AKG-ban: mentesíti kötelezettségek teljesítése alól támogatásra jogosultat az adott gazdálkodási évre vagy a támogatási időszak fennmaradó részére. Az első esetben a vis maiorral érintett földterületre az adott gazdálkodási évben járó támogatási összeg teljes összege kifizetésre kerül, a másik esetben azonban, ha a KET egy részét vagy annak egészét érinti, akkor az adott terület kizárásra kerül a támogatott területek közül.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3. FEJEZET: A VIDÉKFEJLESZTÉS MEGÚJULÓ ENERGIÁHOZ KAPCSOLHATÓ TÁMOGATÁSAI

3.1. AZ ELSŐ PILLÉRES TÁMOGATÁSOK KIHÍVÁSAI ÉS EREDMÉNYEI AZ UNIÓS TÁMOGATÁSI IDŐSZAKBAN (2002- 2011)

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv legnagyobb arányú támogatásait a mezőgazdaság versenyképességének javítását célul kitűző első pillér kapta. E pillér kiemelt támogatását indokolta, hogy a magyar mezőgazdaság a rendszerváltás előtti eredményeihez képest nagymértékben hanyatlott. Amíg a közép-kelet-európai versenytársainknál 20-25%-kal nőtt az ágazat teljesítménye, addig Magyarország ez 20%-kal csökkent. A csökkenés egyértelmű és egyenletes a mezőgazdaság gazdasági ágazatokon belüli arányát, a GDP-ből elfoglalt helyét, és a foglalkoztatásból történő részesedését tekintve is. A helyzetet súlyosbítja, hogy a nagyobb hozzáadott értéket termelő állattenyésztésről a növénytermesztésre helyeződött át az ágazat súlypontja. Itt is a nagyobb munkaerő igényű és komolyabb árakat felmutatni tudó kertészeti ágazatról a gabona, ipari és takarmánynövények termelése vált meghatározóvá. A magyar feldolgozóipar felelőtlen, jogilag alá nem támasztott szerződésekkel történő, tovább foglalkoztatást, és tőkebefektetést elő nem író privatizációjának köszönhetően a feldolgozóipar eltűnt hazánkból, és az újonnan kiépülő üzemek folyamatos termelésük érdekében a megfelelő magyar beszállítói csatornák és rendszerek hiányában vágóállat exportra szorulnak.

A mezőgazdaság helyzetét nehezíti az tény, hogy az ágazatból munkavállalóként kikerülők kényszervállalkozóként próbálnak néhány hektáros területeiken nagyüzemi jellegű növénytermesztésből megélni. Ennek a szerepnek a felvállalása nehezíti növelte a birtokok elaprózódását, és nehezítette a kis- és középvállalkozások birtokkoncentrációját.

A kis- és középvállalkozások tőkehiánya folyamatos, és a vállalkozásoknak komoly gondot okoz az alapvető élelmiszerbiztonsági, higiéniai és környezetvédelmi feltételek megteremtése. A KKV szektorból kikerülő, újonnan induló élelmiszervállalkozásoknál kimutatható, hogy a marketing és piackezelés, valamint az innováció szintje alacsony, és a versenyképesség javításához szükséges szerkezetátalakulás.

Ilyen előfeltételek után mind a SAPARD, mind az AVOP/NVT mind az ÚMVT időszakában elmondható, hogy a lehetséges támogatási lehetőségek közül a programok tervezői erőteljesen differenciáltak. A differenciált támogatási jogcímeik kiválasztását az ágazat fent jelzett alultámogatott, elavult mivolta, és a rendelkezésre álló keretek eltérő volta is indokolta. A SAPARD főleg a technológiai fejlesztésre, és a piaci pozíciók visszaszerzésére koncentrált, és kimaradt az újítás, az élelmiszer-minőségi rendszerek fejlesztése, valamint a természeti katasztrófák megelőzésére és helyreállítására vonatkozó jogcímeik beemelése. Ennek indokai a források koncentrációjában, és az alapkérdések

**Az első pilléres támogatások az uniós támogatási
időszakban (2002-2011)**

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

megoldásának eredmény centrikusságában rejlett. A SAPARD legfontosabb feladata az uniós támogatási szemlélet is a jog által szabályozott támogatási eljárásai rend megismerése és elfogadása volt, a komolyabb strukturális problémák megoldására ez a pénzügyi eszköz nem volt alkalmas, eredménynek az addigi lemaradás szinten tartása tekinthető.

Az AVOP/NVT időszakban a támogatások eredményességét nagymértékben csökkentette az eltérő eljárásrend és nem kellően átgondolt támogatási elosztás a két program között. Mindkét program fontos célkitűzése volt a kedvezőbb korstruktúra és a szakértelem növekedése, és a mezőgazdasági munkahelyteremtés és fenntartás. Az alapvető célkitűzések, mint látszik humánerőforrás jellegűek voltak, azonban a fizikai potenciálfejlesztésre adott támogatások (gépbeszerzés, állattartó telepek korszerűsítése) könnyen hozzáférhető volta, és jelentősebb volumene visszaszorította és hatékonyságát is csökkentette a humán jellegű támogatásoknak.²⁶² A foglalkoztatás növekedése az ilyen arányú fizikai tőkebefektetés támogatása mellett szinte lehetetlen. Célszerűbb lett volna kevésbé hangzatos, ám jobban teljesíthető minőségi humánerőforrás növekedést tervezni.

A korstruktúra a fiatal gazdáknak nyújtott jelentős támogatások hatására javult valamelyest, azonban az a tény, hogy az NVT-ben nem került meghirdetésre a korai nyugdíjaztatás támogatása, és az ÚMVP-ben is csak 2010-től pályázható ez a jogcím nem eredményezett gazdaságátadást, és ezzel együtt gazdaságkorszerűsítést.

Az ÚMVP időszakában a közel tízszeresére emelkedő források mellett a tervezésbe a versenyképesség és a modernizáció támogatásai mellett bevonták az innovációt is. Az eszközbeszerzéseknél az energiatakarékos, környezetbarát és hosszabb távon is versenyképességet biztosító eszközök beszerzése. E mellett komoly szerep jutott a feldolgozási tevékenységet elősegítő eszközbeszerzésnek. A humántőke fejlesztésben fontos szerepet kapott az AVOP/NVT-ben megvalósuló fejlesztések fenntarthatósága, és a hatékony gazdálkodás feltételeinek meghatározása a cél. A félig önellátó gazdaságok árutermelővé történő átalakításával a hatékony mezőgazdasági termelés fenntartása volt a cél. A termelők integrációjának támogatásától a hatékonyabb piacra jutás elősegítését remélték.

A támogatási időszak eredményeként elmondható, hogy növekedett a gépbeszerzések és az állattartó telepek korszerűsítésére irányuló támogatások aránya, mely az ágazat technológiai lemaradásának csökkentését eredményezte. Az állattartó telepek korszerűsítésének eredménye, hogy a terület környezetvédelmi szempontból egyre inkább megfelel az uniós előírásoknak. A korábban létrejött termelői szerveződések a minősített elismerés hatására tovább erősödnek, míg az integráció az ország jelentős területein továbbra is fehér folt maradt, és a tényleges piacra jutás és az integráció hatékonysága közigazgatási eszközökkel hatékonyan nem ellenőrizhető.

²⁶² A fizikai potenciál fejlesztésére az AVOP/NVT időszakban 67,7 Mrd forint, míg a humán erőforrás fejlesztésére 6,6 Mrd forint kerül kiosztásra. In: MOLNÁR András: Az Eu társfinanszírozásával megvalósuló főbb vidékfejlesztési intézkedések értékelése, *Agrárgazdasági Tanulmányok*, Budapest, 2010/13, 42. p., 7. táblázat.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A válság hatásaival ellentétes irányú tendenciát mutat az agrárexport a beruházás arány, valamint a foglalkoztatás növekedése, amely a támogatások jótékony hatásának tudható be.

A támogatások ellenére tovább romlott a mezőgazdasági termelők jövedelmi pozíciója, lemaradás tapasztalható a termelők szakmai felkészültségében, továbbra is magas az idős gazdálkodók aránya, és az igényeknek messze alatta van a fiatal gazdálkodóknak juttatott támogatások összege. Az állattenyésztésre juttatott támogatások jelentős részét már meglévő üzemek használták fel, inkább minőségi, mint mennyiségi növekedést indukálva, így továbbra is csökken az állattenyésztési ágazat súlya.²⁶³ A növénytermesztésen belül továbbra is gabonaágazat a meghatározó a termékfeldolgozást pedig nem sikerült az országon belül tartanunk.

Az ÚMVP célkitűzéséként írta elő, és támogatási jogcímként szerepeltette a kertészet, a gyümölcs ültetvények korszerűsítésére, és létrehozatalára vonatkozó támogatásokat. Az ágazat problémáinak megoldásán túl egyre komolyabb szerepet kellett, hogy kapjon azon tevékenységek köre, mely a mezőgazdaság alapanyag termeléssel más, környezetvédelmi vagy energetikai célú létesítmények fejlesztésével próbál az általános jellegű strukturális problémákon segíteni. E támogatások az első pilléres támogatások között kiemelt helyen az un. „dinamikus ágazatok”²⁶⁴ támogatásai között szerepel, és különösen fontos szerepet játszik a fenti hátrányok leküzdésében. Az ÚMVP azonban e területeken kiírt támogatásai között komolyabb szakmai programokat, és fejlesztési elképzelés leírását is számon kért. A kertészet és a gyümölcságazat támogatásai ellen ható körülmény, hogy a fenti időszakban folyamatosan csökkent a szőlő- és gyümölcságazat jövedelemtermelő képessége, és az un. borpiaci kivágási támogatások a termelésből való végleges felhagyásra ösztönözték. Ennek a támogatási formának, illetve az integráció alacsony fokának köszönhetően egyre csökkent azon termelők aránya, akik a 40%-os támogatási arányt megfelelő saját erővel ki tudják egészíteni, és a kialakuló fejlesztése gépbeszerzések, termálkút üzembe helyezések hatására a fenntartási időszakban is garantálni tudják a várt teljesítménynövekedést, és tartani tudják a támogatás feltételeként előírt 4 EUME üzemméretet.

Az energetikai támogatásnak minősülő fás- és lágyszárú energiaültetvény telepítéséről a fejezet későbbi alrészében részletesebben szólok. A konkrét támogatási kiírás előtt azonban érdemes elemzés alá venni azt a jogszabályi háttérrel, melyet a támogatások beadása előtt ismerni kell a pályázat készítőjének.

²⁶³ MOLNÁR András (szerk.): A vidékfejlesztési intézkedések megvalósulása In: *Az EU társfinanszírozásával megvalósuló vidékfejlesztési intézkedések átfogó értékelése* op.cit 39-45. pp.

²⁶⁴ KOLAJ László: Az I. tengely támogatásai, főiskolai előadás MTB szakos hallgatók részére Vidékfejlesztési politika tárgyból (2011.XI.03).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3.2. A TÁMOGATÁSI KIÍRÁSOK MEGISMERÉSÉNEK FOLYAMATA

Egy sikeres támogatási kérelem összeállításának elengedhetetlen előfeltétele a támogatási kiírás megfelelő ismerete. A gyakorlat azt támasztja alá, hogy többszöri elolvasás és az ismeretek szisztematikus rendszerezése elengedhetetlen. Ennek a szabálynak a betartása nagyon sok kellemetlenségtől kímélhet meg bennünket. Ugyan ilyen fontos, hogy ne dolgozzunk rutinból. Minden egyes ügylet előtt vegyük a fáradságot és olvassuk el még egyszer a lehetőleg aktuális kiírást. Egyrészt a legutóbbi ügyünk óta történhettek módosítások, másrészt az előző munkánk esetében más lehetett a hangsúly, mint most.

Felvetődik a kérdés, hogy honnan és hogyan ismerhetők meg a támogatási kiírások, hogyan követhetők nyomon a változások?

Az első kérdésre viszonylag egyszerű a válasz. Az egyes operatív programok nagyon jól megismerhetők az irányítóhatóságok, vagy közreműködő szervezetek honlapjai segítségével. Egy jó hírolvasó program segítségével pedig könnyedén lehetünk naprakészek.

A második már nehezebb és összetettebb kérdés. A válasz függ az operatív program „stílusától”. A GOP és KEOP kiírások általában azonos felépítést követnek jellemzőjük a viszonylag egységes, általában minden lényeges információt egy anyagban összefoglalóan tartalmazó pályázati kiírás és a kevés módosítás. A hátránya a viszonylag szűkre szabott személyes konzultációk lehetősége.

A ROP pályázati felhívások hasonló felfogást követnek, de itt már előfordulhat, hogy a szükséges információk nem egy anyagban jelennek meg, de logikus szerkezetűek és a személyes konzultációk lehetősége szélesebb.

Az ÚMVP egy, az előzőektől lényegesen különböző kategóriát képvisel. A megismerés több szinten, több anyag tanulmányozásával lehetséges. A „támogatási kiírás” jogszabályokban (törvény, rendelet) és úgynevezett közleményekben (MVH Közlemény és UMVP Közlemény) jelenik meg.

A megismerés folyamatában így figyelembe kell venni a jogszabályi hierarchiát és egyes jogszabályt értelmező módszereket. Az ÚMVP szabályozásának tekintetében az alábbi főbb megállapításokat tehetjük: (a) nem ritka az utólag szabályozott terület, (b) utólag tudatosult szabályokról is beszélhetünk, (c) bizonytalan, nehezen értelmezhető, homályos fogalmak és szabályok, (d) túlszabályozott területek.

Utólagos szabályozásra jó példa az egyes támogatási jogcímeknél az 5 éves üzemeltetési kötelezettség 6 évre történő megváltoztatása, a támogatási alap meghatározásának megváltoztatása az állattartó telephelyeknél, vagy a műszaki tartalom módosítási lehetőségének szabályozása.

Utólagosan tudatosult szabályoknak azokat hívjuk, amelyek időben történő megismerése magas szintű jogszabályi ismeretet tételez fel. Ez viszont ellentmond a 2007. évi XVII. törvény 5. §-ban megfogalmazott elvnek, amely a támogatásokhoz való egyszerű hozzáférést kívánja biztosítani. Márpedig a 3%-os szabály a támogatási

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

kérelmek benyújtásakor csak az 1975/2006/EK tanácsi rendeletből volt megismerhető, ami nem nevezhető egy egyszerű megismerési módnak. A hétköznapi ügyfelek részére csak az első pénzügyi lehívást szabályozó közlemények megjelenésekor vált nyilvánvalóvá ez a szabály.

Mi is ez a 3%-os szabály? Eszerint amennyiben a kifizetési kérelemben igényelt támogatási összeg több mint 3 %-kal meghaladja az MVH által, a kifizetési kérelem jogosultságának vizsgálata alapján megállapított támogatási összeget, az MVH a megállapított támogatás²⁶⁵ összeget csökkenti az igényelt és a megállapított támogatási összeg különbözetével. A különbséget vegyük észre. A támogatási kérelem benyújtásakor csak ajánlott az, hogy az ügyfél is végezze el a már bemutatott minimalizálási eljárást.

A minimalizálási eljárás alapja a projekt költségelemeinek számbavétele. A költség lehet: (a) tervezett költségek, (b) projekt költség, (c) elszámolható költség, (d) referencia alapon számolt költség, (e) elismert költség másképpen terv referencia költség, (f) tény költségek, (g) ténylegesen elismert költség, másképpen tény referencia költség.

A projekt költség magában foglalja mindazon tevékenységeknek a költségét, amelyek szükségesek a projekt céljainak a megvalósításához, a célokhoz értve a támogatási kiírás által megköveteltek is (célösszehangolás). Ez a legágabb kategória.

Ennél kisebb az elszámolható költségek köre, amely a támogatási kiírás által támogathatónak ítélt tevékenységhez kapcsolódik. A projekt és elszámolható költség egyben tervezett költség. Ezt általános módszerek, azaz árajánlat, tervezői költségvetés, stb. kapjuk. Ez az a költség, amelyre szerződünk a kivitelezővel, ez az, amelybe valószínűleg kerül a projektünk, amelyet számláz majd a vállalkozó.

Az azonban, hogy egy tevékenység a kiírás által támogathatónak elismert, még nem jelenti azt, hogy a ráeső, a beruházási szállító által kiszámlázott költséget teljes egészében el tudom számolni. Az elszámolható költséget korlátozza a referencia alapon meghatározott költség, és mint láttuk, ez akár nem is egy, ha nem több fajta alapon (MVH GÉP, MVH ÉNGY, Létesítmény) meghatározott is lehet. A támogatható tevékenységek tekintetében MVH Gépkatalógus, MVH ÉNGY segítségével referencia alapú költségeket határozunk meg. De ugyanilyen az is, amikor egy adott műszaki egységre valamilyen alapon számolunk ki költséghatárt. Ez tehát más alapú, mint a tervezett költség. Az egyik egy általában használatos, de tág értékhatárok között mozgó fajlagos árral, a másik az MVH által létrehozott, határozott értékekkel dolgozó rendszer.

Az MVH a két alapon számolt költséget összeveti, egy a minimumfüggvény segítségével határozza meg az elismert költséget, másképpen a tervreferencia költséget. Ez szolgál a támogatás alapjául. Vegyük észre, hogy ez nem feltétlenül egyezik meg a referenciaalapon számolttal (a tervező vagy a beruházási szállító által kalkulált terv költsége lehet alacsonyabb, mint a referencia alapon meghatározott). Egy esetben azonban

²⁶⁵ A kifizetési közleményben közölt szabály, hivatkozva a Bizottság 1975/2006/EK tanácsi rendeletének 31. cikkére.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

az egyezés automatikus, amikor a támogatási kiírás megengedi, hogy a referenciakatalógusban nem szereplő tételt árajánlással helyettesítsük.

A tényleges költség a megvalósult tervezett költség. A valóságban sok minden közbejöhethet a kivitelezés során. Lehetséges, hogy több vagy kevesebb mennyiséget kell megvalósítani, másrészt a vállalkozó is emelheti a díjait, ritkább esetben csökkentheti. A tevékenység mennyiségének változása módosítja a referencia alapú költséget is. A mennyiség változása mellett azonban a referenciaalap is változhat.

Az MVH változó referenciabázissal dolgozik. A kiinduló pontnak mindig a pénzügyi lehívás benyújtásának első napján hatályos referenciabázist kell tekinteni. A pénzügyi lehívás alkalmával az MVH az ismételt, így kiszámolt referencia alapú költséget veti össze a tényleges költségekkel és a kisebb költség fogja adni a ténylegesen elismert, vagy másképpen a tényreferencia költséget, amely a tényleges támogatás alapjául szolgál.

A lényeg tehát, hogy a támogatható tevékenység a támogatási kérelem kitöltésének és a költség meghatározás alapja. Fontos, hogy az egyes tevékenységeket megfelelő módon tudjuk elkülöníteni egymástól. Az egyes tevékenységi típusokhoz, meghatározott költségfajták tartoznak.

Fontos, hogy a támogatás alapját egy minimum keresés segítségével kapjuk, ahol a tervezett költséget és a referencia alapon számolt költséget hasonlítjuk össze és a kisebbet válasszuk ki.

Amennyiben nem végeztük el ezt a minimalizálási eljárást, az MVH azt a támogatás odaítéléséről szóló közigazgatási eljárásban minden szankció nélkül megtette azt helyettünk, és a helyes összeget a támogatási határozatban közölte velünk.

A kifizetési kérelem esetében azonban más a helyzet, ha nem helyesen határozzuk meg az igényelt támogatást, akkor komoly hátrány érhet bennünket. Ez a gyakorlatban különösen az építési tevékenységek esetében jelent jelentős többletmunkát. Ugyanis támogatási egységekként három költségvetést kell készítenünk (a támogatási határozatban közölt, a ténylegesen számlázott, az aktuális referencia bázison meghatározott költség), azaz az ügyfélnek is el kell végezni azt az összehasonlító eljárást (minimalizálás), amit a benyújtás után az MVH is elvéggez.

A gyakorlatban állandó vita tárgyát képezi, hogy ki készítse el ezt a támogatási egységenként megbontott és háromféle alapon elkészített költségvetést. Ennek elvégzését érdemes már a letelepedés szerződésben kikötni.

Nehezen átlátható szabályozás érvényesül a tevékenységek, költségek meghatározásánál, a határidők számításánál, a pontozási szempontok közzétételénél. A véleményem szerint, az MVH a határidők betartásának tekintetében jelenleg is jogsértést követ el.²⁶⁶ Mindezek alapján az ÚMVP esetében indokolt a fokozott odafigyelés.

²⁶⁶ Ez a véleményem szerint annak ellenére is igaz, hogy a 2007. évi XVII. törvény 55. § (3) bekezdését a jogalkotó úgy változtatta meg, hogy az ügyintézés 90 napos határidejét nem a kérelem benyújtására nyitva álló időszak utolsó napjától rendeli számítani, hanem valamennyi kérelem hiánytalan beérkezésétől. Két okból is jogilag aggályosnak tekinthető a szabályozás. Egyrészt nincs szabályozva, hogy az MVH-nak mennyi időn belül kell kiírni a hiánypótlást, másrészt a kívülálló számára egyáltalán

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A megismerés forrásait tekintve az energetikai támogatásoknál meg kell ismernünk a két legfontosabb forrást, a két ültetvénytelepítési támogatásról szóló rendeletet, és a rendeletekhez az MVH által mellékelte kitöltési útmutatót. Az alaprendeletek megismerése után célszerű megvizsgálni, hogy a rendeletekben megjelölt, elérni kívánt cél összeegyeztethető-e a vállalkozás általános céljaival, illetve hogy segíti elő közép és hosszútávon a vállalkozás érdekeit. A vállalkozás itt, mivel vidékfejlesztési támogatásról van szó, tipikusan kiterjesztő értelemben használatos fogalom.

Az általános profitszerzési cél mellett meghatározható, hogy a megvalósult energiatermelésre szakosodott termelés hogyan segíti elő a támogatás megrendelő önkormányzat, esetleg egyesület céljainak megvalósítását a környezetére. Milyen feldolgozó kapacitás építhető ki a segítségével, a megtermelt energia hogy csökkenti az önkormányzat, a vidéki lakosság energiaszükségleteit, mennyit spórolnak vele, és a megtermelt energiára milyen új tevékenységi kör építhető. E megrendelői érdekeket, ha kimutathatóan hasonló cél vezérli, mint a támogatással elérhető célok, akkor az összehangolás megtörtént, és pályázat elkészítője valószínű, hogy megkapja a megrendelést.

A következő lépés az alanyi kör vizsgálata. Itt zömében kizáró feltételekkel találkozhatunk, amit úgy tudunk áthidalni, hogy a pályázatiíró megkeresi azt a megbízóval hasonló érdekkörű, és tevékenységi területen működő, de a rendeletben még lehetséges pályázóként megjelenő szervezetet, amely bevonható a folyamatba.

Az alanyi kört követő kérdés a mire pályázunk kérdésköre. Itt az ÚMVP kapcsán sajátos logikai rendszer érvényesül, mely nehezen rakható össze a tervezők, és a kivitelezők logikájával. Az ÚMVP támogatási kérelmek központi kérdése a tevékenységek és költségek megfelelő meghatározása. Ismerni kell azt a logikát, amely, ezeknek a feladatoknak, a támogatási kiírás által elismert tevékenységek és költségek meghatározásának elvégzéséhez szükséges. A következő kérdésekre keressük itt a választ: (a) Mik azok a tevékenységek, amelyeket a támogatási kiírás elismer? (b) Mik az elszámolható költségek? (c) Hogyan lehet meghatározni az igénylendő támogatást?

A következőkben ezeket a kérdéseket vizsgáljuk meg, először egy általánosabb, majd egy szűkebb nézőpontból.

3.2.1. A tevékenység meghatározása

Minden támogatási kérelem korlátozza valamilyen módon a támogatható tevékenységeket. Egyszerű okra vezethető ez vissza. A pénzügyi források korlátozottak, emiatt a célok elérésének a leghatékonyabb módjait lehet csak támogatni. A korlátozásoknál kizárhatóak egyes költségfajták. Ilyen például az ÚMVP önálló építéssel nem járó gépek, technológiai berendezések beszerzéséhez nyújtott támogatás. Ennél csak is az eszköz beszerzés volt a támogatható. Kizárhatóak az egyes földrajzi területekhez, vagy iparágakhoz köthető beruházási tevékenységek is. Mindezekon kívül találkozhatunk

nem nyilvánvaló, hogy mikor érkezett be az utolsó hiánypótlás. A határidők be nem tartására jó példa a 2009. év novemberében kiírt öntözési pályázat, amelynek hiánypótlását az MVH 2010. év júliusába írta ki.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

olyan megkötéssel is, amelyek konkrét tevékenységi köröket zár ki. Például amikor az ÚMVP mikro vállalkozások támogatására kiírt felhívása kizárja a szálláshely szolgáltatás, vagy a turisztikai tevékenység támogatását.

Az ÚMVP mind ezeken az általános korlátozásokon kívül további szigorításokat is alkalmaz. Az általános alapelve, amit kisebb-nagyobb intenzitással igyekeznek követni, az, hogy ami nem megengedett, az tilos. Ezt több féleképp éri el. Egyrészt a legtöbb kiírásnál úgynevezett „építőkockákat” határoz meg. Ezek többféle elnevezéssel bírnak, támogatási egységek, létesítmények, stb. Ezekhez műszaki tartalmat és fajlagos költséget rendel. Az előírt műszaki tartalom lehet minimum és maximum feltétel. A maximálisan elszámolható költségek meghatározása egy adott műszaki jellemző egységére megadott fajlagos költségek alapján történhet.

Például:

- (a) az állattartó telephelyek fejlesztésének a támogatása: (a1) egyes létesítmények: (a1a) trágyatároló, (a1b) istálló, (a1c) takarmánytároló. (a2) a fajlagos költség meghatározása:(a2a) állategység alapján;
- (b) az öntözési beruházások esetén: (b1) egyes létesítmények: (b1a) kút, (b1b) vízkivételi mű, (b1c) tározó, (b2) a fajlagos költség meghatározása, (b2a) az egyes létesítmény jellemző paramétere alapján;
- (c) mezőgazdasági üzemek korszerűsítése:
 - (c1) egyes létesítmények: (c1a) terményszárító, (c1b) terménytisztító, (c1c) fogadógarat, (c1d) előtét tároló, (c1e) tranzit tároló,
 - (c2) a fajlagos költség meghatározása: (c2a) a jellemző műszaki paraméterek alapján.

A fentiek esetében a támogatási kiírások minden esetben meghatározták az egyes létesítményeket és azok műszaki tartalmát minimum, vagy maximum szinten. Ezek a megosztások egyes esetekben megegyeztek az általánosan elfogadott standardokkal, más esetekben nem. Mind ez azt jelentette, hogy az amúgy a szakmai szokásoknak, jogszabályoknak és az építési hatósági előírásoknak megfelelő, projektre vonatkozó tervünket át kellett dolgoznunk, adott esetben nem kevés költségráfordítással.

Sokszor előjöttek a túlszabályozás hátrányai: nehezen értelmezhető és pontatlan fogalmak, a szabályozás alól kihagyott és így tiltottá váló területek. Mind ez sok módosításhoz, nehezen áttekinthetővé váló szabályozáshoz és további tervezési munkákhoz vezetettek. A legjobb példája ennek a 34/2008. FVM rendelettel meghirdetett öntözési beruházás, amelyből olyan sok, amúgy a valóság által megkövetelt létesítményt hagytak ki a szabályozásból (emlékezzünk, ami nem megengedett, az tilos), hogy rövid időn belül egy módosítással ismét ki kellett írni a támogatást. Hasonló gondok jelentek meg az első állattartó telephelyfejlesztésre kiírt támogatások esetében is.

Vegyük észre, hogy az EMVA által alkalmazott módszer egy formalizálás, egy sablonok képzése felé mutat. A „csak abból lehet választani, amit én megadok” szemlélet

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

több problémát is felszínre hozott. Egyrészt elvezetett a túlszabályozottság és a nagyszámú módosítások felé. Ennek oka az volt, hogy a projektek, ha még látszólag egyforma területeken is hajtjuk őket végre, nagyon sokfélék lehetnek. Ezeket egy szűkre szabott „építőköcka” készlettel nem lehet lekezelni. A gazdasági területek jelentős részénél szinte lehetetlen előre felsorolni minden szükséges műszaki egységet, illetve meghatározni ezek tartalmát.²⁶⁷

Jogi eszközökkel való megkísérlésük esetén nagyon könnyen egy átláthatatlan, nehezen követhető, gyakran változó szabály anyagot kapunk, ami már felveti a jogbiztonság kérdését. Azt is vegyük észre, hogy az eredeti műszaki tervek átkódolása (szétbontása a megadott létesítményekre, MVH gépkód és MVH ÉNGY alkalmazása) azon kívül, hogy további munkákat is jelent, és sokszor nem is keveset, növeli a tévedés és a párhuzamos projektek kialakulásának a veszélyét.

Mindazonáltal egyes területek esetén az EMVA által bevezetett módszer elvileg alkalmazható megfelelő hatékonysággal. Ilyenek az egyszerűbb, jól behatárolható beruházási területek.

Másrészt a korlátozások mikro szinten is érvényesülnek, amikor az EMVA csak az MVH Gépkatalógusban, illetve az MVH ÉNGY-ben felsorolt tevékenységeket engedi alkalmazni. Itt érzékelhető tán legjobban a már említett alapelv. Ez egy rugalmatlan, nehezen alkalmazkodó rendszer. Ennek ellensúlyozására vezették be az úgynevezett árajánlatos tételeket, amelyek lehetővé teszik, az amúgy az előzőekben felsorolt katalógusokban nem szereplő tételeknek az elszámolását, amennyiben két független ajánlattevőtől származó árajánlattal lett a tétel alátámasztva.

Ennek alkalmazása azonban támogatási kiírástól függően változó. Van ahol egyáltalán nem, van, ahol csak az építésnél, és van, ahol korlátozottan alkalmazható. Ez utóbbira jó példa az élelmiszeripar támogatása. Az első kiírás alkalmával az árajánlatos tételek alkalmazása teljesen szabadon történhetett az építési tevékenységek tekintetében (természetesen figyelemmel az általános korlátokra és arra az alapfeltételre, hogy a tétel nem található meg az MVH ÉNGY-ben). A második kiírás viszont már korlátozta ezt, és további feltételként írta elő ezeknek a tevékenységeknek a tekintetében, hogy hatósági kötelezés teljesítése miatt legyen szükség ezekre. Azaz az MVH ÉNGY-ben nem szereplő építési tételeket csak akkor lehetett árajánlatos tételként beállítani a támogatási kérelembe, ha erre hatósági kötelezés miatt került sor. Ez a gyakorlatban sok problémát felvetett. Úgymint, hogy ki és milyen formában jogosult ilyen nyilatkozat kiadására. Mind ettől függetlenül az árajánlatos tételek szerepe kiemelt jelentőségű, mivel ez az, ami képes biztosítani a minimálisan elvárható rugalmasságot. Különösen igaz ez a III. tengely viszonylatában, amely az átlagtól is nagyobb változatosságot takar és úgynevezett sablonok képzésével nem igazán megoldható. Ezt mutatja az is, hogy itt az árajánlatos tételek nem csak az építési munkák, hanem az eszközbeszerzések esetén is alkalmazhatóak.

²⁶⁷ Erre utal Szintay István, amikor kifejti a gazdasági rendszerek meghatározatlanságát. Lásd: SZINTAY István: *Rendszermélelet, Rendszerszervezés*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1985.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3.2.2. A költségek meghatározása

A költségek meghatározása szoros egységet képez a tevékenységekkel. Ugyanazon referencia bázisokra támaszkodik. A költségek vonatkozásában az EMVA a tevékenységekhez hasonlóan, vagy inkább még erőteljesebb módon itt is létrehozta a saját referencia rendszerét, amely két formában jelenik meg: (a) MVH Gépkatalógus, (b) MVH ÉNGY.

Ezt egészítik ki: (a) a támogatási egységek, létesítmények fajlagos költségei, (b) az árajánlatok.

Valójában a referenciabázist biztosító eszközök a tevékenységnél és a költségeknél ugyanazok és csak az áttekinthetőség miatt bontottuk két részre az ismertetést. Azaz például az MVH Gépkatalógusban egyrészt ellenőrizhetem, hogy a projektben eredetileg feltüntetett gép szerepel-e, azaz támogatott tevékenység-e, és ha igen, akkor rögtön meg tudom határozni annak a referencia költségét is, amit összehasonlítva a gépre kapott, a gép értékesítője által adott árajánlattal, és a kisebbet kiválasztva megkapom a támogatás alapját.

A gyakorlatban, különösen az első támogatási kiírások alkalmával érdekes problémák vetődtek fel. Egy támogatási kérelem esetén az eredetileg 158 millió forintos tervezett költségvetéssel rendelkező beruházás a támogatás szabályozásának számításaival meghatározott elszámolható kiadása, változatlan műszaki tartalommal 52 millió forintban lett meghatározva az ügyfél felé kikézbésített határozatban. Másik példánkban egy integrátor vállalkozás beruházásának egyes műszaki tartalmait zárták ki és csökkentették a beruházás elszámolható költségét 50 MFt értékben. A kizárt műszaki tartalom megvalósítása teljes mértékben indokolt lett volna a vállalkozás részéről, de nem fért bele a formalizált sablonokba, nem volt lehetséges az egyedi szempontok figyelembe vétele. Ez enyhén fogalmazva is egy kérdéses megoldás. Miért? Egy ilyen jelentős eltérésnél két lehetséges alternatíva van. Az egyik az, hogy az ügyfél által szolgáltatott adatok valósak. Ekkor azonban a hivatal módszere, amely a valós összegtől ennyire eltérő értéket hoz ki, teljesen alkalmatlan a feladatra és inkább sorolható a rejtett támogatást csökkentő, mint a valós költségek megállapítását szolgáló eszközök közé. A másik változat pedig, hogy a hivatal által számított érték áll közelebb a valósághoz. Ekkor azonban az ügyfél oldaláról vagy valótlan adatszolgáltatással, vagy ehhez nagyon közel álló nagyfokú gondatlansággal állunk szemben, ez esetben viszont a támogatási kérelmet el kellett volna utasítani. Összességében tehát ilyen jelentős eltéréssel határozatot hozni gazdasági szempontokkal elég nehezen indokolható. Szerencsére az ilyen jelentős összegű eltérések, már ritkábban fordulnak elő.

3.2.3. A támogatás meghatározása

Az előzőekben láttuk, hogy a támogatás meghatározásának az alapja az úgynevezett elismert költség. A gyakorlatban a támogatás meghatározása az alábbiak szerint történik: (a) A támogatási kérelemben létesítményenként megadjuk az elszámolható tevékenységeket és az ehhez rendelt tervezett költségeket. (b) A támogatási kérelemben a megadott tervezett költségek alapján meghatározzuk az igényelt támogatást. Ez a kalkulált támogatás. Azért kalkulált, mert képzésének az alapját a tervezett költség

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

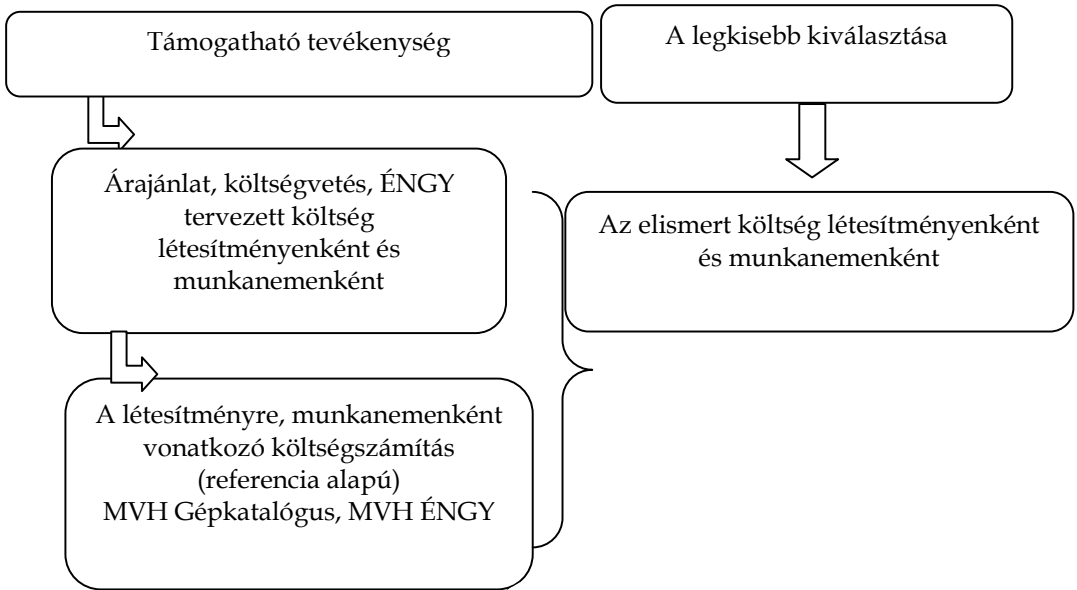
szolgáltatta és nem a már bemutatott minimumeljárás. (c) Az MVH a támogatási kérelemben megadott adatok alapján meghatározza referenciaalapú költségeket és a minimumeljárással meghatározza az elismert költséget és ennek alapján a számítja a támogatást, amelyet határozatban közöl velünk.

A fentiekhez a következő megjegyzéseket kell tennünk. A minimumeljárást az MVH, és nem az ügyfél végzi el. Az ügyfél csak becsüli, kalkulálja a támogatást a tervezett költségek alapján. Egyetlen kivétel van, a létesítményekre fajlagos költségek alapján számolt referenciaiköltség. Ahol ez meg van határozva, ott a támogatási kérelem kitöltésénél is figyelembe kell venni. Az MVH Gép és MVH ÉNGY referenciaikat viszont a költség meghatározásnál nem kell figyelnünk a támogatási kérelemben, a kalkulált támogatáshoz nem szükséges. Az a kijelentés, „*hogy nem szükséges*” azonban csak a támogatási kérelem oldaláról igaz, a projekt tervezés oldaláról már nem. Mint ahogy az előző pont utolsó részében rámutattunk, nagyon is fontos, hogy már a támogatási kérelem benyújtásakor tisztában legyünk a projekt tervezett és elismert költségével, a kettő közötti különbözettel. Törekednünk kell ugyan is a különbözet lehető legkisebbre való csökkentésére. Ez pedig elkerülhetlenné teszi azt, hogy a támogatást igénylő is foglalkozzon a minimumeljárással, annál is inkább, mert a pénzügyi lehívás alkalmával ez már kötelező elvárás és nem egyszerűen lehetőség.

A különbség csökkentésére már a kitöltési útmutató is felhívja a figyelmet. A gyakorlatban azonban, hogy ezt ki végezze el, már problémát okoz, hiszen adott esetben nem kis munkát jelent. Építési jellegű költségek esetén, ésszerűnek tűnik, hogy az a tervező végezze el, aki az eredeti költségvetést is csinálta, Ők azonban sokszor erre nem hajlandóak. Ajánlatos ezeket a kérdéseket már az elején tisztázni és a vonatkozó megbízási szerződéseket ez alapján megkötni.

A másik, amire utalnunk kell, hogy a költség és ezzel összhangban a támogatás meghatározása nem projekt szinten, hanem annál kisebb bázison történik. Az MVH a minimalizálást nem a projekt költségének végösszege alapján végzi el, hanem a gépeknél gépenként, az építésnél pedig létesítményenként (pontosabban hivatkozási azonosítóként lásd később) megadott munkanemekként (lásd később). A meghatározás logikáját pontosítva és sematikusabban ábrázolva az építési tevékenységeknél (2. ábra).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3. ábra A támogatható költségek meghatározása

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3.3. AZ ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK

A támogatások általános előírásai közé tartozik a támogatási eljárásai törvény (2007. évi XVII. törvény) és a konkrét támogatási rendeletek megfelelő szintű összehangolása.

Az összehangolás első lépése az általános alanyi feltételek vizsgálata. Az kaphat a mai Magyarországon bármilyen szintű agrártámogatást, aki a IIER ügyfélregiszterébe megfelelő módon regisztrált, és státusában, lakcímében és egyéb személyi állapotában történő változás esetén eleget tett változás bejelentési kötelezettségének.

Mint támogatást kérő, megfelel a támogatási törvény, és a végrehajtási rendeletek szigorúbb előírásainak is. Így többek között: (a) Nem áll csőd, felszámolás, végelszámolás, adósságrendezési eljárás alatt. Természetes személy nem áll végrehajtás alatt. (b) Nem áll kizárás hatálya alatt, azaz nem követett el támogatás felhasználása és elszámolása alatt olyan jellegű szabálytalanságot, ami miatt a támogatást kifizető ügynökség (MVH) jogerősen kizárta az adott jogcímen történő támogatásból. Ez a kizárás nem vonatkozik az ÚMVP hatálya alá nem tartozó, pályázatos úton kiírt agrártámogatásokra, melynél a „tiszta lap elve” érvényesül. (c) Nincs tartozása az MVH felé. Tehát nincs olyan jellegű visszafizetési kötelezettsége a kifizető ügynökség irányába, amelyre más elnyert támogatás nem nyújthat fedezetet. A jogosulatlanul kifizetett támogatások beszedésének legegyszerűbb, és leginkább elfogadott módja, hogy azt a beszámítás jogi eszközeivel élve az MVH az adott támogatottnak más jogcímen járó támogatásból visszatartja, vagy a hasonló jogcímen a következő évre jogosultsági alapon igényelt támogatásba nem fizeti ki. (d) Nem áll csőd, felszámolás, végelszámolás, adósságrendezési eljárás alatt. Természetes személy nem áll végrehajtás alatt. A fenti eljárásokat nem indították el ellene, vagy ha indult ilyen eljárás ellene, az a támogatási eljárás megindulásáig az adóssal történő megegyezéssel lezárult, és az adós cég képes tovább működni. (e) Rendezett munkaügyi kapcsolatokkal rendelkezik. Munkavállalói bejelentett munkavállalók, utánuk a társadalombiztosításba befizetendő közterheket a munkáltató rendezi, a munkaviszonyban töltött idő beszámít a munkavállaló nyugdíjába, és biztosítottként nyilvántartott az egészségbiztosítás rendszerében. Természetesen a rendezett munkaügyi kapcsolatok fogalom nem zárja ki azt, hogy a munkaviszonyon kívül más jogviszonyban (vállalkozás, megbízás) történjen a munka elvégzése. Ezekre a jogviszonyokra azonban tipikusan az önfoglalkoztatás a jellemző, amely kizárja a támogatást benyújtó felelősségét abban az esetben, ha a vele szerződési kapcsolatban álló személy nem, tesz eleget a társadalombiztosítási szervek felé a bejelentési és a fizetési kötelezettségének.

A második feltétel, hogyan vannak meghatározva a támogatási rendeletben a támogatás elszámolható költségei. A költségek felépítését és elszámolását az előző alfejezetben ismertettem. Ezért itt csak utalásszerűen: a költségek főszabály szerint az MVH gépkatalógus, az MVH építési normagyűjtemény (ÉNGY), valamint a fajlagos költségek és az árajánlatok szerint számolhatók el. Az MVH Gépkatalógus tartalmazza az egyes géptámogatásokhoz felhasználható gépek rövid leírását, kódját, és energetikai

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

kibocsátási, valamint környezetvédelmi jellemzőit, és árát. A katalógusban szereplő gépek beszerzése esetén a katalógus felhasználása kötelező. Más esetben 3 árajánlat beszerzés kötelező, amelyből összességében a legjobb ajánlatot kell elfogadni. Az árajánlatos jellegű gépbeszerzések esetén, ha az összességében legjobb ajánlat nem a legjobb árú ajánlatot takarja, a kiválasztás szempontjait nem árt a kifizető ügynökség felé indokolni.

Az MVH építési normagyűjtemény az építési munkák leírását, minimális műszaki jellemzőjüket és az építési munkák elfogadott árait (munkadíj és alapanyagár) tartalmazza. Ha egy építési munka nem szerepel az ÉNGY-ben, akkor lehet a fajlagos költségek alapján megállapítani az árát.

A harmadik feltételrendszer a támogatást kérő azon kötelezettségeinek rendszere, amelyek ismeretében vállalkozik a szerződésben vállalt eredmények produkálására:

(a) Megvalósítás 80% (a válság miatt 50%). A támogatást kérő az általa felépített beruházást a rendelkezésére álló saját erőből elkezdte, és a munkálatok 80%-a megvalósult. A megvalósult beruházás minden elemére a megfelelő módon kiállított számlákkal rendelkezik, amire a „támogatásra elszámolva” toldat szerepel. A költségek között az el nem számolható költségek aránya nem éri el a 20%-ot, és a támogatott kifizetésre benyújtotta az elszámolásokat.

(b) Megvalósítás ideje 1-2-3 év (közbeszerzési eljárás hosszabbítja). A megvalósításra rendelkezésre álló határidőt a konkrét támogatási rendelet írja elő a megvalósítandó eredmény összetettsége és bonyolultsága, valamint a rendelkezésre álló összeg, és az önerő nagysága alapján. A megvalósítás akkor teljesült, ha az ültetvény termőre fordult, a beállított gép üzemkész, az elkészült épület pedig megkapta az építésügyi hatóságtól a használatbavételi engedélyt. Ha a támogatást kérő egyes műveletekhez harmadik személyt is bevon, a harmadik személynek csak abban az esetben fizethet ki az ÚMVP-ből származó támogatási pénzt, ha a közbeszerzés szabályai szerint lett a közreműködő kiválasztva. A közbeszerzési szabályok betartásáról, és a speciális eljárásai rendjéről e könyv harmadik részében önállóan foglalkozom.

(c) Elkülönített nyilvántartás (tőketartalék). A támogatást kérő a támogatásiösszegről köteles elkülönített nyilvántartást vezetni. A támogatáshoz tartozó tételeket naprakészen könyvelni, és a támogatással kapcsolatos dokumentációt (számlák, teljesítési igazolások, könyvelések, engedélyek) az ellenőrök rendelkezésére bocsátani. A támogatási eljárási törvény előírásai szerint a kifizető szerv felé, meg kell jelölni az ellenőrzést megkönnyítendő, az elkülönített nyilvántartás pontos helyét. Ez a bejelentési kötelezettség folyamatos, és kiterjed a könyvelésre átadott anyagokra is.

(d) Kizárólagos joggal üzemeltetni 5 évig (változtatás 6 évig). Az elkészített üzem, építési termék legfontosabb haszna, hogy azt megfelelő módon üzemeltessék. A megfelelő módhoz járul egy minimális üzemeltetési idő, amely idő leteltéig a támogatást kérő akkor sem hagyhatja abba az üzem folyamatos működését, ha az a vállalkozásának gazdaságilag már nem racionális. Ha az eredeti tervtől eltértek, és a megvalósítási idő is elhúzódott, abban az esetben a szerződésben szereplő feltételek beállta estén 1 évvel növelhető az általános 5 éves tovább üzemeltetési kötelezettség. A kizárólagos jog ellenőrzése annyit jelent, hogy bizonyos esetben ez nem csak saját ingatlanon, hanem hosszabb időre bérbe vett, lízingelt területen is megvalósulhat a beruházás. Itt azonban az

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

ellenőrzést végző szervezet olyan lízing, és bérleti szerződés meglétét írja elő, mely a fenntartási idő alatt sem korlátozhatja a támogatást kérő üzemeltetési jogosultságát, és az elkészült beruházásra a támogatást nyújtó szervezet jelzálogjogának bejegyzését engedélyezi a tulajdonos.

(e) Nem idegeníthető el, nem adható bérbe (csere lehetősége). Ez a kitétel zömében a gépbeszerzések kapcsán érvényesül. A legfontosabb jelentősége abban áll, hogy a támogatást kérő maga végezze a gép segítségével azokat a feladatokat, melyekre vállalkozott. Az elidegeníthetőséggel kapcsolatos probléma lehet a gép olyan mértékű meghibásodása, mely a szavatosság keretében nem javítható, vagy a műszaki tartalom hibás közlése alapján bizonyos feladatok nem végezhetők el vele. Ebben az esetben a gépkatalógusban szereplő más, nagyobb értékű gépre cserélhető a kifizető ügynökség engedélyével. Ebben az esetben természetesen csökken az adott gépre a támogatás százalékos aránya.

(f) Az értékelést befolyásoló, üzleti tervben, pénzügyi tervben megadott mutatók teljesítése. A támogatás elbírálása kapcsán a megvalósíthatóságban, jövedelmezőségben, meglévő pénzügyi és vállalkozási kapcsolatok kiaknázásában lehetnek olyan lehetőségek, mely a versenytársakénál nagyobb nyereséget, jövedelmezőséget, vagy más mutató teljesíthetőségét valószínűsítheti. Ezek a mutatók, mint a vállalkozás vállalásai a támogatási okirat részét fogják képezni, és ha ezeket nem tudja teljesíteni a támogatást kérő, akkor a nem teljesítés különböző szankcióit vonhatja maga után.

(g) A vállalt foglalkoztatási kötelezettség teljesítése. A támogatási kérelem pozitív elbírálását elősegítő tényező, és sok esetben a támogatás alapfeltétele lehet, hogy a megvalósult eredmény hatására növekedjen az adott település, de minimális szinten a támogatást kérő cég foglalkoztatási szintje. Ezt tipikusan a megvalósított eredmény részeként ellenőrzik, azonban tipikusan a foglalkoztatási támogatásoknál (ÚMVP harmadik tengelye) azonban a fenntartási időszakban is ki kell mutatni ezt a tendenciát.

(h) A tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó kötelezettségek teljesítése. A tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó legfontosabb kötelezettség, hogy már a támogatások odaítéléséről szóló határozattal egy időben fel kell tüntetni, hogy melyik vállalkozás, milyen jogcímen, milyen elnevezésű üzleti tervvel, hány forint támogatást kapott. A másik, ezzel összefüggő kötelezettség, a megvalósulás helyszínén, már az építési munkákkal egy időben fel kell tüntetni, hogy az adott beruházás az ÚMVP-én keresztül az Európai Unió támogatásával valósult meg. A támogatás minden jelentősebb sarokpontjáról és az átadásról pedig a támogatás elnyerője köteles a nyilvánosságot tájékoztatni.

(i) A monitoring, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése. A támogatás megvalósításáról köteles évente legalább egyszer, de leginkább a támogatási okiratban előírt időpontban adatokat szolgáltatni, és ún. megvalósítási jelentést elkészíteni. A monitoring a vidékfejlesztési célok támogatásokon belül megvalósulását mérő intézmény. Azt vizsgálja, hogy a támogatások eredményei kapcsán mennyiben valósult meg az előírt eredeti támogatási cél. Amennyiben nem valósult meg, a monitoringot ellátó szervnek joga van a normák szintjén meglévő szabályozórendszeren (támogatási eljárási törvény,

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

támogatási rendelet) változtatni, viszont a határozatok szintjén megjelenő hatósági döntésbe a monitoring folyamán nem szólhatnak bele.

(j) Az általános feltételrendszerek közül az utolsó az ún. adminisztratív információk. Ezek közül a leginkább adminisztratívnak minősül a benyújtás formájának, helyének és idejének ismertetése. Ezen információk döntő részét a konkrét támogatási rendelet tartalmazza, azonban ha ezek az információk kimaradnak a rendeletből, bizonyos alapinformációk a támogatási törvényből is kiolvashatók. Ha a benyújtás helyéül más szervet nem jelöl meg a rendelet, tipikusan az MVH valamely illetékes igazgatóságának megyei kirendeltségére kell, postai úton benyújtani. A postai úton kívül a támogatási információk védelme miatt célszerű a postán az átvétel idejét és az átvevő személyét is igazoló tértivevényes forma kiválasztása. A támogatási kérelmet tipikusan egy példányban kell benyújtani. Ez alól a harmadik tengelyes vidékfejlesztési támogatások egy része a kivétel, ahol az MVH Igazgatóságán kívül saját szempontjai alapján a kistérségi helyi akciósoport is részt vett. A benyújtott okiratoktól további elvárás, hogy szkennelésre alkalmasak legyenek, tehát a formátum elektronikusan is olvasható legyen. A szkennelés munkálatait tipikusan az MVH végzi el. A szkennelés alóli általános kivétel a támogatási kérelemre rendszeresített formanyomtatványok rendszere. Itt jelen esetben az elektronikusan kitöltött és becsatolt formanyomtatványokat kell kinyomtatva az egyéb csatolandó dokumentumok közé besorolni.

A hiánypótlás. A támogatási eljárás azon része, ahol az eljárásra jogosultnak joga van a kérelmét az eljáró hatóság felszólítására módosítani, esetleges pótlólagos mellékleteket csatolni. Ha az intézkedésre vonatkozó jogszabály nem zárja ki, és a kérelemben található hiba az ügyfél közreműködése nélkül nyilvánvaló hibaként nem javítható ki, az ügyfelet legkésőbb az intézkedésre irányadó ügyintézési határidő kezdetét követő két hónapon belül hiánypótlásra kell felszólítani. Jogszabály ennél rövidebb határidőt is meghatározhat. Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában hiánypótlási, nyilatkozattételre való felhívás azonos tárgyban ismételtelen nem bocsátható ki. Az intézkedések igénybevételének részletes szabályait tartalmazó jogszabály meghatározhatja azon adatok, dokumentumok körét, amelyek a kérelem benyújtására nyitva álló határidő leteltét követően nem pótolhatók. A hiánypótlási és a nyilatkozattételre való felhívás teljesítésére rendelkezésre álló határidő nem haladhatja meg a harminc napot. Amennyiben a hiánypótlást vagy a nyilatkozatát az ügyfél a hiánypótlásra vagy a nyilatkozattételre nyitva álló határidőn túl nyújtja be, azt a döntés meghozatalánál nem lehet figyelembe venni. A kérelem elbírálása során nem lehet figyelembe venni az MVH által vezetett nyilvántartásokban,²⁶⁸ valamint más hatóságok által kezelt nyilvántartási rendszerekben²⁶⁹ szereplő olyan adatokat, amelyeket a kérelem benyújtását követően

²⁶⁸ Ügyfél-nyilvántartási rendszer, az intézkedések kezelésére szolgáló nyilvántartási és ellenőrzési rendszerek, földterület azonosítási rendszer, a szőlőültetvények országos térinformatikai nyilvántartása, intervenciók raktárregiszter, tevékenységi helynyilvántartási rendszer.

²⁶⁹ Más hatóságok által kezelt rendszerek: a vámhatóság által kezelt vámadatbázis, a nemzeti külkereskedelmi államigazgatási szerv által kezelt importengedély-nyilvántartás, a szőlőültetvény-kataszter, az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer (ENAR), az Országos Erdőállomány

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

pótoltak vagy módosítottak, amennyiben a módosítás az intézkedésben való részvétel feltételeinek utólagos teljesítésére vagy a kérelem kedvezőbb elbírálására irányul. Jogszábaely eltérő rendelkezése hiányában a hiánypótlásra azon dokumentumok és adatok esetén, amelyek kizárólag a pontozás szempontjából veendő figyelembe, nincs lehetőség. Jogszábaely eltérő rendelkezése hiányában a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv előtt folyó eljárás az ügyfél kérelmére a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 32. § (3) bekezdése alapján nem függeszthető fel, valamint a hiánypótlási, nyilatkozattételre való felhívás teljesítésére nyitva álló időszak nem hosszabbítható meg.

Fontos, a támogatási kérelem szempontjából érdemi jellegű adminisztratív intézkedésnek tekinthető az érdemi vizsgálat nélküli elutasítás alábbi esetei:

A kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani, ha: (a) a kérelmet a keret kimerülését követően nyújtották be; (b) a kérelem nem jogszábaelyban meghatározott módon (nyomtatványon) került benyújtásra; (c) az eljárást megindító kérelmet az igény érvényesítésére jogosult aláírásával nem hitelesítette, kivéve az ügyfélkapun keresztül történő kérelembenyújtást. További elutasítási okok: (d) a kérelmet nem az igény érvényesítésére jogosult személy terjesztette elő; (e) a kérelem a benyújtási időszakot megelőzően került benyújtásra, vagy elkésett; (f) az ügyfél nem rendelkezik regisztrációs számmal vagy a kérelemmel egyidejűleg sem nyújtott be intézkedésben való részvételhez szükséges, regisztrációs szám megállapítására alkalmas kérelmet. A pénzügyi következményekkel járó intézkedésben részt vevő ügyfél legkésőbb a kérelem benyújtásával egyidejűleg sem jelenti be a vállalkozása a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvény szerinti minősítését vagy fizetési számlaszámát. (h) A kérelem nem tartalmaz olyan adatot, dokumentumot, amely a kérelem benyújtására nyitva álló határidő leteltét követően nem pótolható. Ha a támogatást igénylő, a kérelmet, felszámolási, végelszámolási vagy adósságrendezési eljárás alatt álló ügyfél nyújtotta be. Amennyiben az intézkedésre vonatkozó jogszábaely alapján a kérelmet nyomtatványon kell benyújtani, és az eljárás megindítására irányuló kérelem nem tartalmazza a főlapot vagy az intézkedésben való részvételre vonatkozó jogszábaelyban

Adattár, a védett és védelemre tervezett természeti területek nyilvántartása, az Országos Támogatási Monitoring Rendszer nyilvántartása. A külön jogszábaely szerint elismert ökológiai termelést ellenőrző szervezet által vezetett, az ökológiai gazdálkodással összefüggő nyilvántartása, vetőmag-nyilvántartási rendszer, a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, a cégnyilvántartás, az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, az Országos Halászati Adattár, a munkaügyi és munkavédelmi hatóság adatbázisa. Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését ellenőrző közigazgatási szerv által kezelt adatbázisa, az I. és II. Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolódó információs rendszerek. Az adóhatóságtól az adózókra vonatkozó adóazonosító nyilvántartásból, továbbá az adóhatóság által kezelt gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerére (TEAOR '08), és a kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó adatbázis, valamint a köztartozás miatt végrehajtási eljárás alatt álló személyekre vonatkozó adatbázis. A Tenyészet Információs Rendszer, a Baromfi Információs Rendszer, az Országos Állat-egészségügyi Információs Rendszer, a hatáskörrel rendelkező hatóság nyilvántartási rendszerei, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság adattára az ügyfelek sajtójogú nyugalmasáról, az egyéni vállalkozók nyilvántartása, a vámhatóság által kezelt jövedéki adatbázis.

A támogatási kiírások megismerésének folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

meghatározott betétlapokat, vagy bármelyiket az igény érvényesítésére jogosult aláírásával a nyomtatványon megjelölt helyen nem hitelesítette.

Az ügyfél – az agrárkár-enyhítési eljárás kivételével – az intézkedésben való részvételre vonatkozó kérelemben nem nyilatkozik arról, hogy tudomásul veszi, hogy a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltató a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv hatósági átutalási megbízását a végrehajtható okirat csatolása nélkül köteles teljesíteni.

Ezeknek a szempontoknak a pontos ismerete lényeges, mert itt nincs helye hiánypótlásnak tehát ezeket a hibákat ismerni kell a támogatási kérelem benyújtójának, és lehetőség szerint el kell kerülnie.

Az adminisztratív fázis utolsó fontos ismerete a döntés folyamata. Itt a folyamatok egymásutániság a lényeges, és a határidők szerepe a meghatározó. A legfontosabb folyamatok az eljárás során tehát a következők: (1) Befogadás; (2) Nyilvánvaló hibák kijavítása; (3) Folyamatba épített ellenőrzés; (4) Hiánypótlás; (5) Támogatási kérelem módosítása. A döntés folyamata (6) a következő lehet: automatikus, a keret kimerüléséig minden megfelelő kérelem nyer; a benyújtás sorrendjében a teljesíthető kérelmek nyernek; rangsorolás és versenyeztetés- a legjobb kérelmek teljes egészében nyernek. Elutasító döntés ellen 30 napon belül fellebbezési lehetőség az MVH elnökéhez; (8) Bírósági jogorvoslat a Budapesti Törvényszéken; (9) Nyertes pályázatok kifizetési kérelme; (10) Utóellenőrzés.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3.4. AZ ENERGIAÜLTETVÉNYEK TELEPÍTÉSÉNEK TÁMOGATÁSAI

Az ültetvénytelepítési támogatások 2007-ben jelentek²⁷⁰ meg, és²⁷¹ még abban az évben módosultak.²⁷² Monitoring jellegű módosulásra 2008 és 2009 között²⁷³ került sor.

Az ültetvény telepítés és kivágás feltételeit kormányrendeleti, míg a támogatások részletes szabályait miniszeri rendeleti szinten szabályozták.²⁷³ A benyújtásra vonatkozó részletszabályokat az MVH közleményben rendezte.

3.4.1. Az ültetvénytelepítés engedélyezéséről

Az ültetvénytelepítés mezőgazdasági szakigazgatási kérdés,²⁷⁴ melyet a kormányrendelet a megyei Kormányhivatal szakigazgatási szervéhez telepített.

A telepítés megkezdése előtt a telepítő minden érintett ingatlanra formanyomtatványon rendszeresített kérelmet nyújt be, valamint csatolja: (a) A tulajdonos hozzájáruló nyilatkozatát, amennyiben nem saját tulajdonú földterületen történik a telepítés. (b) A telepítési tervet, amely tartalmazza: az alkalmazott fajta és faj meghatározását, a felhasznált szaporítóanyag származására vonatkozó nyilatkozatot, az alkalmazni kívánt technológia rövid leírását, különös tekintettel az alkalmazott egyszámra, sor- és tőtávra, a telepítési és ápolási technológiára vonatkozó ültetési hálózatra, valamint a faanyag letermelésének (betakarításának) módszerére és gyakoriságára. (c) Az ingatlan telepítéssel érintett területének azonosításra alkalmas vázlatát az ingatlan-nyilvántartási alaptérkép 1:4000 méretarányú másolatán, amennyiben a telepítés nem az egész ingatlant érinti. (d) A sarjasztatásos módon művelhető ültetvény esetében az célra nemesítés²⁷⁵ről, illetve az ilyen célú művelhetőségről a NÉBIH OMMI által kiállított igazolást.

²⁷⁰ 71/2007. (IV.14.) Kormányrendelet a fás szárú energetikai ültetvényekről valamint a 71/2007. (VII.27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az élőlő, lágyszárú energiaültetvények telepítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (továbbiakban lágyszárú rendelet) és a 72/2007. (VII.27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a rövid vágásfordulójú fás szárú energiaültetvények telepítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes feltételeiről (továbbiakban fás szárú rendelet)

²⁷¹ 133/2007. (XI.13.) FVM rendelet (továbbiakban lágyszárú1 rendelet) és 134/2007. (XI.13.) FVM rendelet (továbbiakban fás szárú 1 rendelet)

²⁷² A lágyszárú rendelet módosításai: 30/2008. (III.27.) FVM rendelet (továbbiakban lágyszárú 2 rendelet); 49/2009. (IV.16.) FVM rendelet (továbbiakban lágyszárú 3 rendelet), míg a fás szárú rendelet módosításai: 31/2008. (III.27.) FVM rendelet (továbbiakban fás szárú 2 rendelet); 48/2009. (IV.16.) FVM rendelet (továbbiakban fás szárú 3 rendelet).

²⁷³ 39/2008. (IV.03.) MVH közlemény illetve 92/2007 (XI.21.) MVH közlemény.

²⁷⁴ A középszintű közigazgatás átrendezése kapcsán 2011. január 1-től a hatáskör a megyei Kormányhivatalok mezőgazdasági és talajvédelmi szakigazgatási szerveihez került (846/2010. Kormányrendelet a megyei Kormányhivatalokról).

²⁷⁵ 71/2004. Kormányrendelet 2-3. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A NÉBIH az alkalmazni kívánt faj és fajta tulajdonságainak és ökoszisztémára gyakorolt hatásai alapján dönt. Ha a telepítés természetvédelmi területen történik, a telepítéshez kikéri az illetékes természetvédelmi hatóság szakhatósági hozzájárulását.

Az engedélyezést követően a telepítő a telepítésről naplót vezet, amit a munka elvégzését követően lead a megyei Kormányhivatalnak. A kormányhivatal mezőgazdasági szakigazgatási szerve a helyszínen ellenőrzi a telepítés és az esetleges megszüntetés elvégzését, és kérelemre a megfelelő módon történő elvégzésről hatósági bizonyítványt állít ki. Ha a helyszínen kiderül, hogy a telepítés nem a megfelelő módon történt, a hatóság köteles a hatósági bizonyítványt megtagadni, és elrendelni a telepített ültetvény kivágását a telepítő költségére. Ültetvény megszüntetésének engedélyezése esetén a talajvédelmi hatóság azt vizsgálja, hogy a földterület a telepítés előtti minőségi osztályba és művelési ágba került helyreállításra, valamint úgy került-e sor az ültetvény megszüntetésére, hogy a telepített fajta spontán terjedése megakadályozható legyen.²⁷⁶

3.4.2. Az energetikai ültetvények támogatása

Az ültetvénytelepítési támogatásokról szóló rendeletek hasonló felépítésüket, így összehasonlítható jelleggel fogom őket elemezni.

3.4.2.1. Első elemzési szempont: a támogatás célja

Lágyszárú növények esetében a mezőgazdasági területeken lágyszárú, élő, újratelepítés, illetve újratelepítés nélkül legalább 5 évig energetikai alapanyag termelésre fenntartható tartható energianövények telepítésével alternatív, a termőhelyi adottságokhoz igazodó kultúraválasztási lehetőségek biztosítása. Célja többek közt, hogy a nem élelmiszeripari növények termesztésére történő áttéréssel hozzájáruljon az élelmiszer termékpályák stabilizálásához. E mellett a szélerózió, illetve belvíz elleni védekezés, a kedvezőtlen talajszerkezet javítása a célja, továbbá az energetikai célú biomassza biztosításával hozzájárul a megújuló energiaforrások elterjesztésére vonatkozó célok teljesítéséhez. Végezetül a vidéki lakosság életszínvonalának javításához járul hozzá.²⁷⁷ E mellett a fásszárú növények telepítésének támogatásai célja az, hogy energetikai célú faanyag biztosításával hozzájáruljon a megújuló energiaforrások minél szélesebb körben való használatának elterjesztéséhez, mérsékelje az erdészeti potenciál túlzott energetikai célú használatára irányuló nyomást, a betakarítási, telepítési műveletekkel foglalkoztatási lehetőséget biztosítson a vidéken élő, alacsony képzettségű munkaerő részére.²⁷⁸

A célok tehát agrárpolitikaiak (kultúraválasztás szabadsága, piacstabilizáció, erdészeti potenciálra eső nyomás csökkentése), környezetpolitikaiak (szél- és talajerosztás, kedvezőtlen talajszerkezet javítása), energiapolitikaiak (megújuló erőforrások

²⁷⁶ 71/2007 Kormányrendelet 5-7. §.

²⁷⁷ Lágyszárú rendelet 2. §.

²⁷⁸ Fás szárú rendelet 1 § d-g) pontjai.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

elterjesztése), és vidékfejlesztési jellegűek (vidéki lakosság életszínvonalának növelése, foglalkoztatás növelése).

3.4.2.2. Második elemzési szempont: a támogatás igénybevételének feltételei

Alanyi és a támogatható terület feltételei:

Támogatás igénybevételére jogosult a mezőgazdasági termelő (a továbbiakban: ügyfél), ha a beruházással érintett mezőgazdasági üzemének mérete meghaladja a 4 európai méretegységet (EUME).

A fenti feltétel nem vonatkozik az induló vállalkozásra. Ha az ügyfél induló vállalkozás, akkor a támogatási kérelem benyújtásával egyidejűleg nyilatkozatban vállalja, hogy legkésőbb a beruházás befejezését követő első lezárt teljes naptári évben megfelel a 4 EUME üzemméretre vonatkozó feltételeknek. A legkisebb támogatható terület nagysága minimum 1 hektár.

Nem vehető igénybe támogatás a támogatási kérelem befogadásakor már megkezdett beruházáshoz.

Védett területek, illetve Natura 2000 területek esetében a támogatás igénybevételének további feltétele a telepítés helye szerint illetékes környezetvédelmi hatóság írásbeli hozzájárulása. Ezt a lehetőséget, tehát a NATURA 2000 és a természetvédelmi területekre történő telepítést a rendelet 2007. év végi módosítása kizárja, így²⁷⁹ a természetvédelmi hatóság szakhatósági kontrollja ténylegesen nem érvényesült.

Újabb kizárási szempontok érvényesülnek az olyan területek esetében, melyek a kérelem benyújtását megelőző öt éven belül az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap, illetve az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program vagy a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv társfinanszírozásában fás szárú energiaültetvény telepítési támogatást, vagy évelő, lágú szárú energiaültetvény telepítési támogatást, vagy ültetvénytelepítési támogatást, vagy erdőtelepítési támogatást igényeltek.

Telepítési terv:

A támogatás igénybevételének további feltétele, hogy a támogatási kérelemben megjelölt területekre az ügyfél rendelkezzen az ügyfél saját nevére szóló, agrár- vagy kertészmérnök végzettséggel rendelkező szakember által készített és aláírt telepítési tervvel. A telepítési terv tartalmazza az alkalmazott faj, fajta meghatározását, annak termőhelyi kritériumait, a termőhely legfontosabb paramétereit, a szaporítóanyag forgalmazónak és a telepítési terv készítőjének a termőhelyi megfelelésre vonatkozó nyilatkozatát. A tervezett sor- és tőtávot, illetve hektáronkénti tőszámot, az alkalmazott technológia rövid leírását, a betakarítás tervezett gyakoriságát, az ültetvény fenntartására, művelésre vonatkozó agrotechnológiai leírást. Az ültetvény felszámolását követően a lágú szárú energianövény kultúra maradéktalan eltávolításához, illetve a terület mezőgazdasági művelésre történő újbóli hasznosításához szükséges intézkedések meghatározását.

²⁷⁹ Lágyszárú 1 rendelet 1. § (1) bekezdés.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A felhasználás feltételei:

A támogatás igénybevételének további feltétele, hogy az ügyfél rendelkezzen a megtermelt lágyszárú energianövény értékesítésére vonatkozó, a termőre fordulástól számított legalább öt évre szóló előszerződéssel, illetve szerződéssel, vagy nyilatkozzon annak saját célú felhasználásáról. A rendelet első módosításakor rögzítették az előszerződés legfontosabb feltételeit az alábbiak szerint: (a) a szerződő felek azonosító adatai, az ügyfél regisztrációs száma; (b) a biomassa megnevezését (energiafű, Miscanthus); (c) az átadási helye, az átadás tervezett időpontja (év, hónap), továbbá mennyisége (t); (d) a szerződés időtartama.²⁸⁰

A támogatás eljárási feltételei a következők: Az ügyfél köteles a támogatási kérelemben megjelölt összes ültetvény vonatkozásában a támogatási határozat kézhezvételétől számított 12 hónapon belül a beruházást befejezni, a kultúra spontán továbbterjedését megakadályozni, vegetatív úton terjedő kultúrák esetében az ültetvényt évente körbetárcsázni, vagy körbeszántani.

Telepítési naplót kell vezetni, amely tartalmazza az elvégzett gépi és agrotechnológiai műveleteket, azok elvégzésének időpontját, a kijuttatott kemikáliák és talajerő-visszapótlásra felhasznált anyagok megnevezését, dózísát, a kijuttatás időpontját.

A telepítéshez ellenőrzött forrásból származó, minőségileg megfelelő,²⁸¹ a vonatkozó jogszabályok alapján minősített, kórokozótól mentes szaporítóanyagot²⁸² felhasználni, jogvédett fajta esetén annak használatához a jogtulajdonos vagy a jogtulajdonos megbízottjának hozzájáruló nyilatkozatát beszerezni, az ültetvényt kultúrállapotban tartani, annak termőképességét megőrizni. Mindezekhez 2007. év végétől 5 éves fenntartási és termőképesség megőrzési kötelezettség is társul.²⁸²

A telepítést, a kultúrállapotban tartást úgy megvalósítani, hogy a területen a kultúra minimális tőszáma meghaladja a minimális és a területen nem lehet – a művelőutak kivételével – 2000 m²-t meghaladó egybefüggő területen kultúrával nem borított folt.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében, e jogcím tárgyában szervezett kötelező képzésen részt venni az utolsó kifizetési kérelem benyújtása előtt.²⁸³ 15 milliót meghaladó támogatás esetén köteles üzleti tervet csatolni.²⁸⁴

A fás szárú ültetvénytelepítés további speciális eljárási feltételei a következők: (a) a támogatási határozat kézhezvételétől számított 12 hónapon belül az ültetvénytelepítést be kell fejezni; (b) az ültetvényt kultúrállapotban kell tartani, annak termőképességét meg kell őrizni. A sarjasztatásos módon művelt ültetvény hozamát a

²⁸⁰ Lásd: Lágyszárú 1 rendelet 1. § (3) bekezdés.

²⁸¹ A lágyszárú 1 rendelet 1. § (4) bekezdése a fémzárolt vetőmag illetve kórokozótól mentes szaporítóanyag használatát írja elő.

²⁸² Lágyszárú 1 rendelet 1. § (5) bekezdés.

²⁸³ Lágyszárú rendelet 4. §.

²⁸⁴ Lágyszárú 1 rendelet 1. § (9) bekezdés.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

telepítéstől, illetve az előző letermeléstől számított öt naptári éven belül maradéktalanul be kell takarítani. A telepítés telepítési engedély birtokában kezdhető meg.²⁸⁵

Összefoglalva a támogatás igénybevételének feltételeit: minimális 4 EUME egységgel rendelkező támogatást kérő nyújthat be támogatási igényt minimum 1 ha területre. A kérelemben konkrétan meg kell jelölni helyrajzi szám és MEPAZ blokkazonosító alapján is a telepítendő terület nagyságát. A támogatási okirat kiállítása után kezdődhet a telepítés, melyet lágyszárú ültetvények esetén telepítési terv, míg fás szárú ültetvény esetén az MGSZH, illetve utódszervezete által kiállított telepítési engedély birtokában kezdhető el. A telepítéshez kórokozótól mentes szaporítóanyagot kell használni, a termelés során az ültetvény kultúrállapotban kell tartani, amihez a környék rendben tartása is hozzátartozik. A telepítés megkezdése előtt kötelező képzésben részt venni.

3.4.2.3. Harmadik elemzési szempont: a támogatás mértéke

A támogatás összege évente és ügyfelenként legfeljebb 200 millió forint lehet. Támogatás beruházás összes elszámolható kiadásának 40%-ára vehető igénybe. A támogatás százalékos aránya fiatal mezőgazdasági termelő esetében vagy kedvezőtlen adottságú területen történő telepítéskor a beruházás összes elszámolható kiadásának 50%-ára mehet fel.

Ha az előző két feltétel együttesen áll fenn, beruházás összes elszámolható kiadásának 60%-a a támogatás. 2007. év végétől a támogatás mértéke a telepíthető fajtáktól függően korlátozható.

A támogatás intenzitása kultúránként nem haladhatja meg a megengedett hektáronkénti fajlagos mértéket.

A terület telepítésével felmerült elszámolható költségek alatt a következőket értjük: terület-előkészítés, tápanyag-utánpótlás, szaporítóanyag-beszerezés és tárolás, telepítés költségei. A telepítéshez kapcsolódóan elszámolható az éves ápolás díja. Költségtényező lehet a szolgáltatásként igénybe vett szoftver, adatszolgáltatási, kutatási, jogi, humánpolitikai, üzleti, termelés-szervezési, PR. tanácsadás, műszaki vizsgálat, mérnöki tevékenység, egyéb gazdasági szolgáltatás. Ezen szolgáltatások százalékos mértéke nem haladhatja meg a 6%-ot, az összeg pedig a 6 000 000 Ft-ot.²⁸⁶ Az ültetvény ápolási és szolgáltatási díjak együttes mértéke nem haladhatja meg az összes elszámolható költség 20%-át. Ezen kívül itt számolható el az engedélyezési eljárás díja, a szabadalmi jogok és licencek ellenértéke, valamint a közműszolgáltatónak fizetett közmű rácsatlakozási- és használatbavételi díj. Költségként merülhet a fel a kerítés és térburkolat-kialakítás is. A támogatás mértéke a két rendelet esetében szó szerint megegyezik.²⁸⁷

²⁸⁵ Fás szárú rendelet 4. §.

²⁸⁶ Az egyéb költségeket az EMVA társfinanszírozásában megvalósuló támogatások általános szabályairól szóló támogatásokról 23/2007. (IV.17.) Kormányrendelet 31. §-a valamint 3. számú melléklete nevesíti.

²⁸⁷ Lásd lágyszárú és fás szárú rendelet 5. §-ait.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3.4.2.4. Negyedik elemzési szempont: a támogatási kérelem benyújtására vonatkozó speciális eljárási szabályok

A támogatási kérelmet évente október 1-jétől november 2-ig a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz (a továbbiakban: MVH) lehet benyújtani. A támogatási kérelemhez mellékelni kell: (a) amennyiben az ügyfél őstermelő vagy egyéni vállalkozó, akkor az ügyfél nyilatkozatát a mezőgazdasági őstermelői igazolvány, illetve az egyéni vállalkozói igazolvány meglétéről, érvényességéről és számáról; (b) az energiaültetvények határvonalait ábrázoló MePAR rendelet szerinti egyedi blokkterképeket és az ültetvények tervezett határvonalainak vázrajzát, külső töréspontjainak Egységes Országos Vetületi Rendszerben legalább 0,5 m pontossággal megadott koordinátáinak feltüntetésével. A (c) a megtermelt energianövény értékesítésére vonatkozó előszerződést, illetve szerződést, vagy saját felhasználásra vonatkozó nyilatkozatot. A (d) védett természeti területen, illetve Natura 2000 területeken történő telepítés esetén a területileg illetékes környezetvédelmi hatóság hozzájáruló nyilatkozatát; (e) a telepítési terv (telepítési engedély) meglétére vonatkozó nyilatkozatot, valamint a telepítési terv készítőjének és a szaporítóanyag forgalmazójának a termőhelyi megfelelésre vonatkozó nyilatkozatát és a telepítési terv készítőjének végzettségét igazoló okirat másolatát. A (f) jogvédelem esetén a jogtulajdonos vagy a jogtulajdonos megbízottjának hozzájáruló nyilatkozatát, illetve ha a fajta nem áll jogvédelem alatt az ügyfél erre vonatkozó nyilatkozatát; (g) a pályázat értékelésénél szerepet játszó igazolásokat, nyilatkozatokat, dokumentumokat. Ezen igazolások meglétével, és a pályázat során történő értékelésével a következő alpontról részletesen foglalkozom.²⁸⁸

3.4.2.5. Ötödik elemzési szempont: a támogatási kérelem elbírálásának szempontrendszere

E szempontrendszer pontos áttanulmányozás a támogatási kérelem talán legfontosabb része, ugyanis ezen szempontok alapján²⁸⁹ rangsorolják a benyújtott támogatási kérelmeket, és döntenek el, melyik nyer támogatást.

Lágyszárú ültetvény-telepítés esetén az értékelésben 3 fő szempont szerepel: a szakmai szempontok (50%-ban) a horizontális szempontok (30%-ban) és az elkészített pénzügyi terv.

A lágyszárú ültetvények telepítésekor szerepet játszó szakmai szempontok:

(a) Önmaga használja-e fel gazdaságában a megtermelt energiát, vagy elismert piaci szereplővel kötött felvásárlási szerződést. Az értékelésben a saját célú felhasználás a preferált szempont, amit egy egyszerű nyilatkozattal lehet igazolni. A felvásárláskor a megkötött előszerződés mellett a felvásárló piaci pozícióját, és MVH regisztrációs számát is csatolni kell. A több melléklet ellenére a felvásárló közbeiktatásakor értékes pontok veszíthetők, ha a felvásárló piaci pozíciója az értékelő MVH szervezet számára nem egyértelmű. A szempontra 10 pont adható.

²⁸⁸ Lásd lágyszárú és fás szárú rendelet 6. §-ai.

²⁸⁹ Lásd lágyszárú és fás szárú rendelt 7. §-ai.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

(b) Az energetikai önellátást próbálja-e a termelő az ültetvény telepítéssel megoldani? Ha az ültetvény legalább 80%-ban önellátást szolgál, és a saját felhasználáshoz saját feldolgozás kapcsolódik, akkor erre a szempontra 15 pont adható. A felhasználás és a feldolgozás területét nyilatkozattal igazolhatja a kérelem benyújtója.

(c) Termelői csoport tagjaként végzi-e az ültetvény fenntartási és kitermelési munkálatokat? Ha igen 10 pont adható. A tagság meglétéről a termelői csoport ad ki igazolást.

(d) Mennyiben szolgálja a megtermelt energia a kérelmező szűkebb környezetének energiaellátását? Ha a saját felhasználáson felüli energiatermelés 30 km-en belül hasznosul 5 pont, ha 50 km-en belül 2 pont adható.

(e) Az utolsó szempont a komplexitás. A létrejövő ültetvény elsődlegesen a termelő gazdasága, másodlagos a termelő környezetének energiaellátását kell szolgálnia, de nem jelentkezhetsz konkurenciaként a nagy energiaellátási rendszerben. Így ha 5 KW alatti berendezésekben történik a felhasználás, az ügyfél és a felvásárló nyilatkozata alapján 10 pont adható.

(f) A két rendelet szakmai szempontjaiban van jelentősebb eltérés:²⁹⁰ (f1) A fás szárú energiaültetvény támogatásnál a komplex vízkezeléssel, rekultivációval kapcsolatos szempontoknak megfelelő ültetvény telepítése esetén 10 pont adható, ha az összes telepített ültetvények arányában a ár- és belvíz elleni védekezéshez hozzájáruló, szennyvíz, hígtrágya szikkasztását elősegítő, talaj nehézfém tartalmának csökkentéséhez hozzájáruló területek aránya meghaladja a 80%-ot. Erre a pontra nézve a zöldhatóság²⁹¹ adhat igazolást. (f2) Termelői csoport tagságra 5 pont adható.

(g) Önellátás vagy felvásárlás fent jelzett területeire 10 pont kapható.

(h) Új szempont, hogy az ültetvény növeli-e az agrár-energetikai potenciált és az energiamérleget. Itt a célirányosan sarjasztásos hasznosítási célra kinemesített szelektált kultúrák használatánál a kiírás szerint az ilyen kultúrák energetikai potenciálja magasabb az egyéb köztermesztésben lévő fajtáknál, így egységnyi energiafelhasználással több megújuló energiaforrás alapanyag állítható elő, így energiamérlegük kedvezőbb. Ha ilyen speciális fűz és nyárfélék telepítenek, akkor a telepítésre az értékeléskor 10 pont adható.

(i) Szállítási távolság ha 30 km-en belül van 10 pont, ha 50 km-en belül van 7 pont adható.

(j) Komplexitás: 5 KW teljesítmény alatt 5 pont jár.

Az energetikai ültetvények támogatásának horizontális szempontjai:

(a) A telepítés helyének kiválasztása nagy részben számít (15 pont). Egyrészt a hátrányos kistérségek (5 pont), másrészt a munkanélküliségi rátát 20%-kal meghaladó kistérségek (5 pont), harmadrészt a mezőgazdasági foglalkoztatottak átlagos mértéktől nagyobb száma (5 pont) játszik szerepet.

²⁹⁰ Lásd a fás szárú rendelet mellékletét.

²⁹¹ Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

(b) A második szempont, a térségi fenntarthatóság biztosítása (3 pont). Itt nagy részben az számít, hol van a pályázó székhelye/ állandó lakhelye a megvalósítás helyéhez képest. Ha 15 km-en belül 3 pont, ha 30 km-en belül 2 pont adható.

(c) A harmadik szempont az esélyegyenlőség megteremtése (12 pont). Itt a munkaerőpiacon hátrányos helyzetben lévők, a nők, romák, és csökkent munkaképességűek foglalkoztatásának emelése a cél. Ha természetes személy nő pályázik (3 pont), az ugyanolyan mértékben esik latba, mintha nem természetes személy pályázó legalább 50%-ben foglalkoztat nőket a benyújtott támogatási kérelméhez csatolt nyilatkozatában. Ha a nők foglalkoztatási aránya 20-50%-os, akkor a kérelemre 2 pont adható. Ha a pályázó természetes személy roma származású 4 pont, ha a pályázó jogi személy a roma foglalkoztatáshoz hozzájárul, a helyi kisebbségi önkormányzat vagy a megyei önkormányzat igazolása alapján 4 pont adható. Ha a pályázó csökkent munkaképességű, vagy jogi személyként csökkent munkaképességűt foglalkoztat, 5 pont jár.

(d) Az energetikai ültetvények támogatásának értékelésekor az utolsó 20 pont a pénzügyi terv értékelése. Itt a jövedelmezőség a legfőbb szempont. A különböző értékelési fázisokat (referencia adatok) a kiinduló pontként tekintett előző lezárt gazdasági év tényadataival vetik össze.

(e) Itt a támogatás során pontként jelentkeznek az, hogy milyen mértékben változik a vállalkozás saját tőkéje a beruházás ideje alatt. A saját tőke nem csökken, mert a támogatás a tőketartalék (3pont). Kérdés, hogy hogyan növekszik a működési időszak alatt.

(f) A következő szempont a pénzügyi terv valóság tartalmának vizsgálata. Itt referencia adatokként már működő vállalkozások tényadatai szerepelnek. Ezekkel vetik össze a pénzügyi tervben szereplő saját tőke jövedelmezőségére vonatkozó (2 pont), az eszközarányos jövedelmezőségre vonatkozó (2 pont), és a likviditási adatokat (1 pont)

(g) Az utolsó szempont az üzleti terv jövedelmezőségi hatékonysága. Ha a vállalkozás mezőgazdasági árbevétele a beruházás következtében 5%-kal nő, akkor 1 pont jár, de összesen erre a szempontra 5 pont adható.²⁹²

3.4.2.6. Hatodik elemzési szempont: a szankciók

A szankciók a rendelet eredeti szövegéből hiányoztak, tehát a működés során az első évben az általános, 2007. évi XVII. törvény szankciórendszere érvényesült azzal a termelővel szemben, aki nem megfelelően tett eleget ültetvénytelepítési vagy ültetvényápolási kötelezettségének, vagy az ültetvény megszüntetése esetén az a kivágási tervtől eltérően esetlegesen a nem őshonos kultúra elburjánzását eredményezve szüntette azt meg.

Az esetleges visszaélések megakadályozására, és azért, hogy a szankciók kizárólag a támogatási rendeletet ismerők számára is érvényesíthető legyen, a lágyszárú rendelet utolsó szakaszait 2009-ben a következők szerint módosították.

²⁹² Lágyszárú rendelet 2. számú melléklete az értékelésről.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

Amennyiben az ellenőrzés során megállapítást nyer, hogy az ügyfél a telepítési kötelezettségének nem, vagy nem a telepítési engedély szerint tett eleget, akkor köteles az érintett táblák területével arányosan a már felvett támogatási összeget a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni, és az érintett táblák vonatkozásában az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

Ha az ügyfél a telepítési, értékmegőrzési és letermelési kötelezettségét megszegi, akkor az érintett táblák területével arányosan köteles a már felvett támogatási összeget a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni, és az érintett táblák vonatkozásában az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.²⁹³

Ez azért is súlyos szankció, mert a területre az SPS előző fejezetben leírt szabályai szerint területi alapú támogatás is nyújtható,²⁹⁴ így a jogosulatlanul igénybe vett támogatás szerinti visszafizetési, és a jegybanki alapkamat kétszereséig terjedő kamatfizetési szankciókat követően az adott területre területi alapú egyszerűsített támogatás sem nyújtható, így a terület támogatási területként történő besorolása megszűnik.

²⁹³ Lásd lágyszárú 2 és fás szárú 2 rendelet 7. §.

²⁹⁴ Lásd: ANTAL József – KONDOR Attila – ANTAL Zsuzsanna: Az energetikai célú biomassza előállítás szabályozása az EU agrárpolitikájába – Magyarországi támogatások (továbbiakban: ANTAL 2008: Energetikai célú biomassza) In: Tóth Tibor (szerk.): *Földminőség, földértékelés és földhasználati információ a környezetbarát gazdálkodás versenyképességének javításáért*, MTA TAKI, Keszthely, 2008, 263-269. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

3.5. A BIOMASSZA HASZNOSÍTÁSÁNAK TÁMOGATÁSA A MEZŐGAZDASÁGBAN

Az első pilléres telepítési támogatások mellett 2007-ben újabb támogatás jelent meg mezőgazdasági energiaforrások megújuló energiával történő elősegítése érdekében. Ezt a támogatást a termelők fosszilis energiafüggőségének enyhítése, és az ültetvénytelepítések²⁹⁵ből származó energia alapanyag célszerű, helyben hasznosítása kapcsán írták ki.

3.5.1. A támogatás jellege

A fenti rendelet alapján vissza nem térítendő támogatás vehető igénybe mezőgazdasági energiafelhasználást biztosító biomassza kazán és az előállított energia szétosztását, tárolását szolgáló eszközök beszerzéséhez. Az előállított energia szétosztását, tárolását biztosító eszközök beszerzése kizárólag új biomassza kazán beszerzésével együtt támogatható. E rendelet szerint nem nyújtható támogatás nem mezőgazdasági beruházáshoz, különösen olyan létesítményhez közvetlenül kapcsolódó beruházáshoz, ahol értékesítési céllal állítanak elő keverés útján takarmányt.

Tehát a rendelet célja, mezőgazdasági alapanyag termelő és elsődleges feldolgozást elősegítő biomassza kazánok beállítása, az energia felhasználását segítő eszközök beszerzésével együtt.

3.5.2. A támogatás igénybevételének feltételei

Általános feltételek:

Támogatás igénybevételére jogosult a mezőgazdasági termelő és a termelői csoport (a továbbiakban együtt: ügyfél). A mezőgazdasági termelő ügyfél a támogatást akkor veheti igénybe, ha a beruházással érintett mezőgazdasági üzemének mérete meghaladja a 4 európai méretegységet (EUME). A 4 EUME üzemmértet, mint feltétel nem vonatkozik az induló vállalkozásra. Ha az ügyfél induló vállalkozás, akkor a támogatási kérelem benyújtásával egyidejűleg nyilatkozatban vállalja, hogy legkésőbb a beruházás befejezését követő első lezárt teljes gazdasági évben megfelel az üzemméretre vonatkozó feltételnek.

Technológiai terv:

A támogatás igénybevételének további feltétele, hogy az ügyfél rendelkezzen a fejlesztés megvalósítására vonatkozó, gépészmérnöki végzettséggel rendelkező személy által készített és aláírt technológiai tervvel. A technológiai terv tartalmazza (a) a telepítési vázlatrajzot, feltüntetve az energia szétosztását, tárolását biztosító eszközöket is; (b) a hasznos hőigény kiszámítását, ez alapján a veszteségek figyelembevételével a szükséges

²⁹⁵ 78/2007. (VII.30.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági energiafelhasználás megújuló energiaforrásokból történő előállításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (a továbbiakban megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

kazánteljesítmény méretezését; (c) az átlagos hőenergia igény kiszámítását; (d) a mezőgazdasági naturális adatokat; (e) az effektív hőenergia termelés kiszámítását; (f) az egyes fejlesztési komponensek legfontosabb műszaki-technikai adatait.

A támogatás igénybevételének további feltétele az ügyfél nyilatkozata a felhasználni tervezett – tüzelőberendezés típusával és az éves alapanyagigénnyel összhangban álló – biomassza tüzelőanyag forrásáról és formájáról.

A technológiai terv részeként megadott számítások alapjait képező fogalmakat a rendelet az alábbiak szerint határozza meg:

(a) *átlagos hőenergia igény*: az FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézete által mezőgazdasági üzemek átlagos hőenergia igényének kiszámítása tárgyában kiadott műszaki-tervezési útmutatónak megfelelően a mezőgazdasági naturális adatok alapján kiszámított éves, átlagos hőenergia igény.

(b) *mezőgazdasági naturális adat*: a hőenergia-felhasználással járó mezőgazdasági tevékenységnek az útmutatóban meghatározott szerkezetű adatai (állatlétszám, fóliasátor terület, terményszárító kapacitás, helyiség légköbméter, hűtőház paraméterek, stb.).

(c) *effektív hőenergia termelés*: az útmutatónak megfelelően, a támogatás igénybevételével megvalósítani tervezett berendezés névleges teljesítménye alapján számított átlagos, éves hőenergia termelés.

Az ügyfél kötelezettségei:

Az ügyfél köteles: a beruházással előállított energiát mezőgazdasági tevékenység keretében, illetve a mezőgazdasági üzemen (telephelyen) belül elhelyezkedő, a mezőgazdasági tevékenység folytatásához kapcsolódó infrastrukturális létesítményekben hasznosítani (karbantartó műhely, szociális helység, stb.), az állagmegóvásról gondoskodni, és 5 évig üzemeltetési kötelezettségének eleget tenni. További kötelezettsége az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében, e jogcím tárgyában szervezett kötelező képzésen részt venni az utolsó kifizetési kérelem benyújtása előtt. Végül pedig a beruházást a támogatási kérelemnek helyt adó határozat közlésétől számított 12 hónapon belül befejezni.²⁹⁶

3.5.3. A támogatás mértéke

Egy támogatási kérelem alapján igényelhető támogatás összege legfeljebb 30 millió forint lehet. Egy ügyfél egy támogatási kérelem benyújtási időszakban csak egy kérelmet adhat be. A támogatás mértéke az elszámolható kiadások 35%-a.

Elszámolható kiadásnak minősül: az MVH Gépkatalógusban szereplő biomassza kazán beszerzése.

A biomassza kazán üzemeltetéséhez szorosan kapcsolódó és az előállított hőenergia szétosztását, tárolását szolgáló vezérléstechnika, csővezetékek és szerelvényei, hőcserélő, keringtető, szivattyú, fűtőtest, puffer-, nyomáskiegyenlítő tartály, ventilátor,

²⁹⁶ Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet 4. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

befűvő berendezés, építéssel nem járó előtét tároló, rugalmas falú tartály, tüzelőanyag-fogadó és tüzelőanyag-adagoló, füstelvezető, kéményrendszer, füstgázsűrű, pernyeválasztó, hamuleválasztó és hamueltávolító beszerzése.

Egyéb elszámolható költségnek minősül a kapcsolódó, az ültevény támogatásoknál kifejtett szolgáltatások költségei a támogatás 6%-áig, maximum 6 millió forint értékig, valamint a fejlesztés üzembe helyezésével kapcsolatban felmerült költségek.

A beruházás elszámolható kiadásai nem haladhatják meg: a Gépkezelőben szereplő eszköz beszerzése esetén a Gépkezelőben meghatározott referenciaárat, az egyéb elszámolható költségekkel felmerülő kiadások nem haladhatják meg együttesen az összes elszámolható kiadás 35%-át.²⁹⁷

A támogatási kérelemhez mellékelni kell: (a) az értékelést alátámasztó igazolásokat, nyilatkozatokat, dokumentumokat; (b) a technológiai tervet és készítőjének végzettségét igazoló okirat másolatát; (c) a biomassza tüzelőanyag biztosítására vonatkozó nyilatkozatot, valamint (d)²⁹⁸ a támogatás benyújtásához rendszeresített nyomtatványon a költség-haszon elemzést.

3.5.4. Jogkövetkezmények

Ha az ügyfél a támogatási kérelemben vállalt munkavállalói létszámnál kevesebbet foglalkoztat az üzemeltetési kötelezettség fennállása alatt, akkor köteles a támogatási összegből – a hiányzó foglalkoztatottakként évente – a támogatási összeg 2%-át, de minimum 750 000 forintot visszafizetni.

Ha az ügyfél a fejlesztéssel megvalósított biomassza kazánhoz összességében az előállítható hőenergia 25%-át meghaladó kapacitású olyan fogyasztó(ka)t csatlakoztat, amely(ek) nem felel(nek) meg a felhasználási célnak, akkor köteles a már felvett támogatási összeg 50%-át a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni, és az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

Ha az 50%-át meghaladó kapacitású olyan fogyasztó(ka)t csatlakoztat, amely(ek) nem felel(nek) meg a felhasználási célnak, akkor köteles a már felvett támogatási összeget a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni, és az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

Ha az ügyfél a képzésre kötelezettségét megszegi, a támogatási összeget 20%-kal csökkenteni kell, kivéve, ha az utolsó kifizetési kérelem benyújtási időszakot megelőző 2 hónapban nem volt képzés.

Ha a mezőgazdasági termelő ügyfél – induló vállalkozásként – nyilatkozata ellenére a beruházás befejezését követő első teljes évben nem felel meg a 4 EUME üzemméretre vonatkozó feltételeknek, akkor köteles a már felvett támogatási összeget a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni és az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

²⁹⁷ Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet 5. §.

²⁹⁸ Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet 6. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

Ha a beruházás befejezését követő 3. év végére a költség-haszon elemzésben vállalt, a mezőgazdasági természetes adatok alapján számított átlagos hőenergia igény nem éri el a tényleges mezőgazdasági természetes adatai alapján számított átlagos hőenergia igény 85%-át, akkor az ügyfél az elmaradás arányában százalékpontonként köteles a támogatás 5%-át a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni.

3.5.5. Bírálati szempontok

A bírálati szempontok felépítése és rendszere megegyezik az ültetvénytelepítési támogatásoknál jellemzett szempontokkal. Itt is szakmai, horizontális, és a költség-haszon elemzés összevetésén alapul értékelés alapján rangsorolják a pályázatokat. A szempontok egymáshoz viszonyított aránya is megegyezik. A 100 pontból 50 adható szakmai, 30 horizontális szempontokra, és 20 a költség-haszon elemzésre.

A pályázat szakmai szempontjai:

(a) A fejlesztés szükségessége (20 pont): E szempontrendszer alapján akkor adható pont, ha a pályázó alá tudja támasztani azt, hogy a fejlesztés szükségessége elengedhetetlen. Az elengedhetetlenül szükséges fejlesztésre akkor kerülhet sor, ha a fejlesztés megvalósulása nélkül az adott tevékenység megszüntetésre kerülne, amelyet az illetékes hatóság a kérelem beadásától számított egy éven belül rendelne el, vagy szankcióval sújtaná. Az ügyfélnek nyilatkoznia meg kell jelölnie, hogy a szankció(k) kiszabása, az adott jogszabály mely feltételeinek megsértése miatt várható, következne be.

A szempont alapján a pontszám csak akkor vehető figyelembe, ha az ügyfél egyúttal a Horizontális szempontok között a foglalkoztatott létszám szinten tartását is vállalja, azaz a fejlesztés a mezőgazdasági tevékenység folytatásához, a foglalkoztatás fenntartásához elengedhetetlenül szükséges.

(b) Fejlesztés állattenyésztésre, kertészetre gyakorolt hatásai (10 pont): Ha a felhasznált energia közvetlenül kapcsolható a pályázó kertészeti illetve állattenyésztési tevékenységéhez. Ha a létrehozott energia 75%-a az említett két ágazatban hasznosul, akkor 10 pont, ha 50%-ban hasznosul a két ágazatban, akkor 5 pont adható. A szempont érvényesítéséhez ki kell mutatni a pályázó átlagos hőenergia igényét. Ezek után meg kell határozni a felhasznált fóliasátor, üvegház terület és az állatlétszám alapján számított átlagos éves hőenergia igényt. E két hőenergia igény hányados adja a pontszámot. A számítást a kérelmező végzi, a támogatást odaítélő szerv ellenőrizheti a számítások helyességét.

(c) A berendezés korszerűsége (20 pont): Itt a FVM Gépesítési Intézetének csatolt állásfoglalása alapján mindhét vizsgálgják, hogy: (c1) a berendezés automatizált, időszakos felügyelettel üzemeltethető-e (ha e szempontnak megfelel 10 pont adható). (c2) A második vizsgált szempont a kazánokra rendszeresített MSZ EN 303-5 szabványnak történő megfelelés (5 pont), míg a harmadik szempont az, hogy a kazán hatásfoka legalább a 80%-ot elérje, vagy meghaladja (5 pont).

A biomassza hasznosításának támogatása a mezőgazdaságban

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

A pályázat horizontális szempontjai:

(a) A horizontális szempontok legfontosabb gerincét a foglalkoztatás adja (12 pont): Ezen belül önálló szempont a bázisidőszakhoz képest a munkahelyek fenntartása a pályázó vállalkozásnál. Legalább 1 személy foglalkoztatását kell garantálni a támogatási időszak elején és végén is (4pont). A második szempont, hogy keletkezik-e új munkahely. Ha igen, és a munkahelyteremtés viszonylag kevés támogatás felhasználásával valósul meg (25 millió forint alatt, akkor 8, ha növekvő méretű támogatás indukál új munkahelyet, csökkenő pontérték adható. 1 pont 175 millió/munkahelynél jár).

(b) A telepítés helyének kiválasztása is horizontális szempontnak számít (5 pont): Itt a hátrányos kistérségekben megvalósuló pályázatok kaphatnak 5 pontot.

(c) A következő szempont, az esélyegyenlőség megteremtése (13pont): Itt a munkaerőpiacon hátrányos helyzetben lévő a nők, romák, és csökkent munkaképességűek foglalkoztatásának emelése a cél. Ha természetes személy nő pályázik (3 pont), az ugyanolyan mértékben esik latba, mintha nem természetes személy pályázó legalább 50%-ben foglalkoztat nőket a benyújtott támogatási kérelméhez csatolt nyilatkozatában. Ha a nők foglalkoztatási aránya 20-50%-os, akkor a kérelemre 2 pont adható. Ha a pályázó természetes személy roma származású 5 pont, ha a pályázó jogi személy a roma foglalkoztatáshoz hozzájárul, a helyi kisebbségi önkormányzat vagy a megyei önkormányzat igazolása alapján 5 pont adható. Ha a pályázó csökkent munkaképességű, vagy jogi személyként csökkent munkaképességűt foglalkoztat, 5 pont jár.

A költség-haszon elemzés szempontjai:

(a) Használható-e a biomassza kazán melléktermék tüzelésére? (5 pont) Melléktermék tüzelésére alkalmas berendezés, amely alkalmas szántóföldi növénytermesztésből képződő melléktermék, hulladék (szár, szalma), illetve kertészeti-, szőlő- és gyümölcsstermesztési hulladék (nyesedék, venyige), illetve olyan pellet, brikett eltüzelésére, amely legalább 80 tömegszázalékban a fenti melléktermékből áll.

(b) Milyen jellegű hasznot realizálhat a vállalkozás egységnyi fűtőmű beállításával? Ha a haszon 30% feletti 15, ha 25-30% közötti 11, ha 20-25% közötti 7, ha 15-20% közötti 3 pontot eredményez.²⁹⁹

²⁹⁹ A vidékfejlesztési rész elkészítésekor az alábbi, eddig nem hivatkozott irodalmi források voltak segítségemre: CHLEPKÓ Tamás – TAKÁCS Sándor: Hazai és nemzetközi szabályozási és támogatási környezet In: Chlepkó Tamás (szerk.): Megújuló Mezőgazdaság – Tanulmányok a zöldenergia termelésről és hasznosításról gazdálkodóknak, Magyar Katolikus Rádió, Budapest, 2008, 33-49. pp.; NYITRAI Ákos: A vidéki életmód megújuló energiái, *Via Futuri 2009 – Közösségi tulajdonú energiarendszerek*, IME Klaszter, Pécs, 2009, 45-63. pp.; SZABADKAI Andrea: Jogszábály-módosító javaslatok a vidékgazdaság ösztönzésére In: Lányi András – Farkas Gabriella: *Miért fenntarthatatlan, ami fenntartható*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2010, 281-311. pp.; CSÁKI Csaba – FARAGÓ László – G. FEKETE Éva – SMAHÓ Melinda – SZÖRÉNYINÉ Kukorelli Irén: A vidékpolitika, vidékfejlesztés stratégiai irányai In: Csáki Csaba (szerk.): *Élelmezésbiztonság*, MTA, Budapest, 2010, 77-102. pp.; BÚCSI András – GURÁLY Adrienn – JUHOS Katalin – MAGYAR Lajos – NÁDOSSY Ferenc – SZABÓ Veronika: Az energetikai faültetvények fajta és technológia kérdései In: Fazekas István – Szabó Valéria (szerk.): *Környezettudatos energiatermelés és felhasználás*, MTA DAB Megújuló Energetikai Munkabizottság, Debrecen, 2011, 47-54.pp.; CSAK Csilla: Cross-compliance, avagy a környezetvédelem

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
A megújuló energiához kapcsolódó vidékfejlesztési támogatások

III. RÉSZ: A ENERGETIKAI STRUKTURÁLIS TÁMOGATÁSOK

1. FEJEZET: AZ EURÓPAI STRUKTURÁLIS POLITIKA TÖRTÉNETE

1.1. A RÓMAI SZERZŐDÉS ÉS A REGIONÁLIS POLITIKA

Az Európai Gazdasági Közösséget (EGK) létrehozó 1957-es Római Szerződés első mondatai közt, már a preambulumban kiemelt fontossággal szerepel a szerződő államoknak azon törekvése, hogy: „erősítsék gazdaságaik egységét és biztosítsák harmonikus fejlődésüket a különböző régiók között meglévő különbségek és a hátrányos helyzetű régiók elmaradottságának csökkentésével.”³⁰⁰

A szerződés 2. cikkében a Közösség egyik fő feladatául jelölik meg „a gazdasági tevékenységek harmonikus fejlődését, a folyamatos és kiegyensúlyozott gazdasági növekedést, a nagyobb stabilitást és az életszínvonal gyorsabb emelkedését.”³⁰¹ Ennek legfontosabb módja pedig az egységes és szabad közös belpiac létrehozatala, azaz vámunió és az áruk, személyek és szolgáltatások szabad mozgásának biztosítása.

A régiók közötti gazdasági különbségek csökkentésének elsősorban azért volt kiemelt jelentősége már az alapító szerződésben is, mivel regionális kompenzáció híján az alapításkor jobb geográfiai, demográfiai és szociális adottságokkal rendelkező régiók előnye a szabad verseny következtében – normál gazdasági környezetben – tovább növekedhetett, a hátrányos helyzetű régiók lehetőségei pedig tovább romolhattak volna. A személyek, áruk és szolgáltatások szabad mozgása révén az előnyösebb helyzetben termelő vagy szolgáltatást előállító, de akár pusztán a sűrűbben lakott régiókkal szembeni versenyhátrány a későbbiekben leküzdhetetlenné vált volna, ha nem építenek be a Közösség „Alapító Atyái” speciális gazdasági fékeket és egyensúlyokat, redistribúciós mechanizmusokat és a szabad versenyt tompító elemeket a rendszerbe. A Közösség célja a gazdasági előnyök optimumához való közelítés volt, az egyenletes fejlődés mind gazdaságilag, mind földrajzi értelemben.

Az alapítás időpontjában és a Közösség első évtizedeiben az absztrakt célkitűzés mellé még nem társítottak kifejezetten közösségi szintű regionális politikát, ennek legfőbb oka az volt, hogy a tagállamok politikaformáló erői számára ekkoriban a belső piac egységének megteremtése és a szabad belkereskedelmet gátló mechanizmusok eltüntetése volt a prioritás. Mindemellett ekkoriban elterjedt közgazdaság-tudományi vélekedés volt,

a támogatás feltételeként In: *Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica* Tomus XXX/2. Miskolc University Press Miskolc, 2012, 423-433. pp.

³⁰⁰ Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról (Római Szerződés, 1957.03.25), Preambulum.

³⁰¹ Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról (Római Szerződés, 1957.03.25), 2. cikk.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

hogy a gazdasági növekedés – megfelelő mértékű tőkemobilitás mellett – önmagában megoldja a területi kiegyenlítődés problémáját,³⁰² ezt pedig az Egyesült Államokban tapasztalható jelenségek is alátámasztották.³⁰³

Noha speciális politikát nem alapítottak a regionális gazdasági kiegyenlítés érdekében, a Római Szerződés egyes rendelkezéseiben megjelentek a későbbi regionális politika csírái. Az általános rendelkezések alóli kivételek a regionális egyenlőtlenségek kiegyenlítése érdekében megjelennek például közös agrárpolitika kapcsán (39. cikk), a közlekedési díjak és feltételek esetében (80. cikk), az állami támogatások szabályozásánál (92. cikk), illetve a súlyos gazdasági nehézségek miatti védő intézkedéseknél (226. cikk).

Történelmileg visszatekintve a regionális redisztribúció intézményrendszerének alapjaként értelmezhető az a két pénzügyi alap, amit a Római Szerződés hozott létre.

Az egyik az Európai Szociális Alap (ESZA) (123. cikk), amelynek feladatákként a foglalkoztatáspolitikát, a szakképzés és a mobilitás fejlesztése volt megjelölve (a „munka-faktor”), és ami 1960-61-ben kezdte meg működését. A másik pénzügyi eszköz pedig az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA),³⁰⁴ ami a közösségi agrárpolitika és a vidékfejlesztés versenykiegyenlítő mechanizmusainak pénzügyi eszközszerét volt hivatva biztosítani, 1962-től kezdődően.

Ezek mellett létrejött az Európai Beruházási Bank (EBB) (130. cikk), amelynek feladata olyan kölcsönök és garanciák nyújtása volt, amelyek többek közt a kevésbé fejlett régiók fejlesztését célzó projekteket finanszíroznak (a „tőke-faktor”).

1.2. A TIZENKÉT ÉVES ÁTMENETI IDŐSZAK

Az a piaci tőke által generált kiegyenlítési mechanizmus, ami az USA-ban működőképesnek bizonyult, Európában nem vezetett eredményre. Ennek lényegi okai feltételezhetően a két kontinens közti gazdaságpolitikai és kulturális különbségek (mint például a munkavállalói mobilitás, a piacsabadság foka, az országhatárok) okozta eltérések voltak. Mivel a Közösség a regionális politikát elsősorban nemzeti belügyként³⁰⁵ kezelte és maguk a tagállamok sem használták ki igazán hatékonyan az ESZA és a

³⁰² Intergovernmental Committee on European Integration. The Brussels Report on the General Common Market (Spaak Report), 1956. június. Noha a Spaak-jelentés végkicsengése alátámasztotta a fent leírt tézist, a jelentésben is teret kapott a kivételes pénzügyi segítségnyújtás a regionális kiegyenlítés érdekében (II.1.2.2.b.; II.1.2.2.c.).

³⁰³ Thomas G. McCarthy 1993. március 4-én tartott előadása a „*Symposium on the use of the Structural Funds*” című szimpóziumon. Journal of the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland. Vol. XXVI. Part V. pp.149-152.; ANDERSON, Sarah – CAVANAGH, John: *Lessons of European Integration for the Americas*. Institute for Policy Studies, 2004, 6-10. pp.

³⁰⁴ A Római Szerződés 40. cikk (4) bekezdésében csupán annyi szerepel, hogy a „közös piacszervezés célkitűzéseinek elérése érdekében egy vagy több mezőgazdasági orientációs és garanciaalap hozható létre.” A Közösség költségvetése csak az orientációs részt tekinti strukturális alapnak (B2), a garancia részt külön költségvetési tételként kezeli (B1).

³⁰⁵ A Közösség működésének első szakaszában az ESZA fő prioritása a dél-olaszországi munkaerő-felesleg Németországba és Franciaországba való áramoltatásának motiválása volt. Minden forrás egyetért

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Beruházási Bank által kínált lehetőségeket, a különbségek nemhogy csökkentek volna, hanem még nőttek is.³⁰⁶

A Bizottság 1965-ben elkészített jelentése³⁰⁷ rámutatott arra, hogy egyre nő a gazdasági heterogenitás a régiók között, amit a Közösség és a tagállamok aktív szabályozásával kompenzálni kell, különben a lemaradó régiók tartós demográfiai válságba és gazdasági versenyhátrányba kerülhetnek.

A Közösség regionális politikájának összefogásának érdekében 1968-ban a Bizottság létrehozta a Regionális Politikáért Felelős Főigazgatóságot, ami a tagállami politikák koordinációját volt hivatva vezetni.

A hatvanas évek végén, a Római Szerződésben kikötött tizenkét éves „átmeneti időszak” befejeződésével felgyorsult a közösségi jogfejlődés. Az 1969-ben létrejött vámunió felgyorsította a gazdasági versenyt, az ezáltal okozott hatásokra tekintettel a Bizottság jelentést adott ki,³⁰⁸ amelyben négy fő cselekvési irányt jelölt meg: (1) fejlesztési terveket készíteni az elmaradott régiók felzárkóztatása érdekében, (2) pénzügyileg és intézményi szempontból is egyszerűsíteni a fejlesztési tervek végrehajtását, (3) hatékonyabban koordinálni a tagállami cselekvéseket, (4) biztosítani a magántőke bevonását.

A gazdasági-monetáris uniót célul tűző Werner-terv³⁰⁹ hatására a Közösség tagjai megállapodtak a gazdaságpolitikák szoros koordinációjáról, amely még nagyobb lendületet adott a regionális kiegyenlítő politika hatékonyabb koordinációjának. Az 1972-es Párizsi Konferencián a regionális politikát a Közösség megerősítésének lényegi faktoraként emelték ki, és eldöntötték, hogy létrehoznak egy új elkülönített közösségi pénzalapot, az Európai Regionális Fejlesztési Alapot (ERFA).

1.3. A BŐVÍTÉS ELSŐ HULLÁMA ÉS AZ ERFA

1973-ban, a franciák hosszas ellenállását megtörve – öt éves átmeneti periódust előírva – végre felvételt nyerhetett az Egyesült Királyság, Írország és Dánia a

abban, hogy az Alap aktivitása ebben a működési szakaszban „kevés, lassú és koherens stratégia nélküli” volt. Lásd: TAYLOR, P.: *The limits of European integration*. Columbia University Press, New York, 1983.

³⁰⁶ OLAJOS István: *A mezőgazdasághoz kapcsolódó vidékfejlesztés jogának bevezetése Magyarországon*. PhD értekezés, Miskolc, 2006.

³⁰⁷ Première communication de la Commission sur la politique regionale dans la Communauté économique européenne. First communication from the Commission on regional policy in the European Economic Community. SEC (65) 1170 final, 1 May, 1965.

³⁰⁸ A Regional Policy for the Community, COM(69) 950.

³⁰⁹ Report to the Council and the Commission on the realisation by stages of Economic and Monetary Union in the Community – "Werner Report" – definitive text, 8 October 1970. Bulletin of the European Communities, Supplement 11/1970 (Commission 16-956/II/70-F).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Közösségbe, de ennek a bővülésnek ára volt.³¹⁰ A felvétel időpontjában Írország gyakorlatilag egy az egyben gazdaságilag elmaradott régiókból állt,³¹¹ Dánia, noha belépésekor GDP-arányosan a Közösség leggazdagabb tagállama lett,³¹¹ behozta a földrajzilag kitett és jelentősebb gazdasági teljesítményt felmutatni már csak geográfiai adottságainál fogva képtelen Grönlandot is a Közösségbe,³¹² míg az Egyesült Királyság nettó befizetőként lépett be a Közösségbe,³¹³ és elvárta, hogy ezért hanyatló ipari régiói fejlesztése érdekében forrásokkal „ellentételezzék” az országot.

Az Egyesült Királyság két tagot delegált az 1973-77 között tevékenykedő, Francois-Xavier Ortoli vezetete Bizottságba, egyikük, George Thompson, a Közösség regionális politikaért felelős „minisztere” lett. Thompson 1973-as beszámolójában kihangsúlyozta, hogy nem maradhat fenn hosszú távon egy olyan államközösség, amelyben az életszínvonal az egyes régiókban messzemenőig különbözik, és rávilágított, hogy ha a tőke és a termelés szükségletei nincsenek egyenletesen elosztva a Közösség régiói közt, a munkafeltételek oly mértékben különböznek, hogy a munkavállalóknak nincs valós döntési lehetőségük.³¹⁴

1975. március 18-án elfogadta a Tanács az ERFA-val kapcsolatos szabályozást,³¹⁵ és az első működési év költségvetésére 258 millió ECU-t rendeltek hozzá.³¹⁶ Három támogatási célt jelöltek meg: (1) legalább 10 munkahelyet létrehozó vagy megtartó ipari, kézműves vagy szolgáltató kisvállalkozások támogatása, (2) a hozzájuk kapcsolódó infrastrukturális beruházások, (3) olyan hegyvidéki területek infrastrukturális beruházásainak támogatása, amelyek az EMOGA orientációs szekciójának támogatási körébe is belesznek.

³¹⁰ EMMERLING, Thea: *Von der Strukturpolitik zum europäischen Finanzausgleich?* Universität München, Sozialwissenschaftliche Fakultät. Forrás (2009.02.09): http://www.cap.uni-muenchen.de/download/2002/2002_emmerling.pdf.

³¹¹ SOMAI Miklós: *Az EU korábbi bővülései és a közös költségvetés változásai a bővülések idején*, 2002.

³¹² Grönland 1985-ben, nem sokkal az autonóm közösségi státusz kivívása után, kilépett a Közösségből.

³¹³ Ennek fő okai a következők: (1) az Egyesült Királyság – történelmi okokból, éppen a szabad világerkedelem okozta árparitás-előnyök miatt – viszonylag szerény saját agrárszektossal rendelkezett, így a KAP-ból minimális volt a részesedése, (2) import-orientált ország, ami miatt a közösségi költségvetésbe befizetett vámtételek jelentősek voltak, (3) az ország közösségi harmonizált ÁFA alapból való részesedése nagyobb volt, mint a közösségi GNP-ből való részesedése. Az Egyesült Királyság negatív szaldóját a Közösséggel szemben csak az 1984-es Fountainebleu-i Megállapodással sikerült megnyugtatóan rendezni.

³¹⁴ GROTE, Jürgen W. – BOGUMIL, Jörg: *Vorgeschichte der Strukturpolitik: Warum EU Strukturpolitik?* Forrás (2009.02.09.): <http://www.uni-konstanz.de/bogumil/Grote/download/Foliendownload/Struktur-11-05-2005.pdf>.

³¹⁵ Regulation (EEC) No 724/75 of the Council of 18 March 1975 establishing a European Regional Development Fund (Official Journal (OJ) L 73/8, 1975).

³¹⁶ DAVIDIS, Yvonne: *Die Europäische Regional und Strukturpolitik. Rissener Einblicke*. 2004/06-07, 66. p.

³¹⁷ Practical Guide to the Operation of the European Regional Development Fund. PE 50.046, July 1977. 3-4. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A Közösség regionális politikája ekkoriban három fő pilléren nyugodott: 1. egyrészt elindult az ERFA, 2. amelyet kiegészítettek az egyes régiókhoz rendelt tagállami alapok és intézmények, 3. illetve a közösségi, tagállami, regionális és helyi hatóságokat koordinálni hivatott közösségi szervek. A tagállamok erős befolyással bírtak a pénzeszközök allokációját illetően, és előre tervezett részarányok és kvóták alapján osztották szét e forrásokat. Mindemelllett a közösségi források minimálisak voltak az ügy jelentőségéhez képest (az 1976-os közösségi GDP 0,4%-a, a büdzsé 4,8%-a).³¹⁸

1978-ban, a MacDougall-jelentést követő költségvetési reform révén jelentősen bővültek a Közösség pénzügyi forrásai. Az ERFA büdzséjének 5%-át kivették a regionális kvóta-alapú elosztási rendszerből,³²⁰ és a Bizottság ellenőrzése alá rendelték. Ekkor írták elő a regionális fejlesztési tervek készítésének kötelezettségét. Habár ezek a rendelkezések jelentős előrelépést jelentettek, a közösségi támogatások továbbra sem váltották fel a tagállami támogatásokat.

1.4. A DÉLI BŐVÍTÉS

A nyolcvanas évek közepétől a strukturális pénzügyi eszközök átfogó reformfolyamata kezdődött el. A kvóta-rendszer kereteit folyamatosan szűkítették, majd 1985-ben végleg eltörölték, helyette projekt- és program-alapú támogatási rendszer lépett életbe. A Közösség déli irányú terjeszkedése (1981 – Görögország, 1986 – Spanyolország és Portugália) során jelentős mértékben elmaradott területekkel bővült az EGK, ez újabb reformok szükségességét vetítette előre a regionális fejlesztési célzatú pénzalapok tekintetében. A Tanács 1983-ban megfogalmazta az igényt, hogy egy háromirányú programot indítsanak útjára, az ún. Integrált Mediterrán Programcsomagot (IMP), amely (1) fejlesztési, (2) adaptációs³²¹ és (3) támogatási jellegű segítséget nyújthat Dél-Európa fejletlen térségei számára. Ez az 5-7 évesre tervezett program volt az első átfogó fejlesztési terv, amely több tagállamra vonatkozott egyszerre, és egybefogta a közösségi, nemzeti, regionális és helyi fejlesztési forrásokat is, mindemelllett a főpróbája volt a nemkvóta alapú programoknak. 6,6 milliárd ECU volt előirányozva a programra,³²² ami elsősorban Dél-Franciaország, Görögország és a dél-olaszországi ún. „Mezzogiorno-regiók” megsegítésére lett életre hívva, ám tervezési hibák miatt ennek csak töredékét tudták végül kiutalni. A hivatalos értékelés legfőbb problémaként a közösségi és a

³¹⁸ HONTELEZ, John (ed.): *Structural And Cohesion Funds in the New Member States – How Are They Supposed To Work?* European Enviromental Bureau (EEB), 2003, 7. p.

³¹⁹ Report of the study group on the role of public finance in european integration, Brüsszel, 1977.

³²⁰ A Bizottság eredeti javaslata alapján ez az arány 13% lett volna (In: OLAJOS, István: *A mezőgazdasághoz kapcsolódó vidékfejlesztés jogának bevezetése Magyarországon*. PhD értekezés, Miskolc, 2006, 56-57. pp.)

³²¹ Integrated Mediterranean Programmes. Commission Communication, 20 February 1983. *Bulletin of the European Communities*, 1985/2, 9-14. pp.

³²² TARSCHYS, Daniel: *Reinventing Cohesion – The Future of European Structural Policy*. Swedish Institute for European Policy Studies, Stockholm, 2003, 23. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

regionális intézmények közti hatékony kommunikáció hiányát, illetve a strukturális pénzügyi eszközrendszer (ESZA, ERFA, EMOGA) és az IMP közti átfedéseket jelölte meg. Emellett problémaként merült fel, hogy a Közösség részéről nem voltak hajlandók delegálni a döntési kompetenciákat, ami miatt a komplexebb lokális kérdésekben is a központi döntéshozatalra kellett hagyatkozni.³²³

A nyolcvanas évek közepén strukturális problémák is felmerültek az integrációs folyamatban. A tagállamok közti szabad kereskedelem de facto hiánya, a kereskedelmi jogi partikularizmus és a tagállami országhatárok protekcionizmusnak teret adó szerepe következtében felmerült az igény a Római Szerződés megújítására. Az 1986-ban aláírt Egységes Európai Okmány „Gazdasági és társadalmi kohézió” címet viselő fejezete egységes szerkezetbe foglalta a regionális fejlesztéssel kapcsolatos közösségi politikákat, és gyakorlatilag megalkotta a kohézióra fókuszáló európai strukturális politika fogalmát.³²⁴

Innentől számítva nevezik az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap Orientációs Részlegét, az Európai Szociális Alapot és az Európai Regionális Fejlesztési Alapot összefoglaló néven hivatalosan is strukturális alapoknak, a korábban sporadikusan használt „szolidaritási alapok” elnevezés helyett.

1.5. A DELORS I. CSOMAG

Az Egységes Európai Okmányban megfogalmazott célok elérése érdekében Jacques Delors, a Bizottság frissen kinevezett elnöke programcsomagot dolgozott ki, amely az ún. Delors I. csomag néven vonult be a köztudatba. A csomagot az 1988-as Brüsszeli Csúcsértekezleten fogadta el a Tanács.

A csomag legfontosabb vívmánya, hogy megduplázta a strukturális alapokra fordított költségvetési források összegét az 1987-1993-as költségvetési periódus alatt: a korábbi éves 7,2 millió ECU helyett 1992-ben már mintegy 14,5 millió ECU volt a felhasználható keret. Ezzel elsősorban a frissen csatlakozott, fejletlenebb gazdaságú déli országok kaptak lehetőséget a felzárkózásra, de kapóra jött az 1990-es német újraegyesítéssel a Közösséghez csatolt volt NDK számára is a kibővített forráslehetőség. A struktúrapolitika koordinációja érdekében az 1994-1999-es költségvetési ciklusra vonatkozóan öt új alapelvet, ezeken belül pedig öt fő célt tűztek ki a strukturális alapok számára, amelyek köré szerveződhetek a támogatott projektek.

³²³ Integrated Mediterranean Programmes. 1988 Progress Report. Presented by the Commission. SEC (89) 1665 final, 22 November 1989.

³²⁴ „Átfogó harmonikus fejlődésének előmozdítása érdekében a Közösség úgy alakítja és folytatja tevékenységét, hogy az a gazdasági és társadalmi kohézió erősítését eredményezze. A Közösség különösen a különböző régiók közötti egyenlőtlenségek és a legkedvezőtlenebb helyzetű régiók lemaradásának csökkentésére törekszik.” (In: Római Szerződés Egységes Európai Okmány által kiegészített III. része, V. cím, 130a. cikk)

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

I. alapelv: Koncentráció – támogatások csak adott célkitűzésekre és cél régiók számára adhatóak 1. célkitűzés: iparilag elmaradott régiók fejlesztésének támogatása (id tartozott például Görögország és Spanyolország legtöbb régiója) 2. célkitűzés: hanyatló iparágak regionális támogatása (ide tartozott például Wales és a német Ruhr-vidék) 3. célkitűzés: tartósan magas munkanélküliségi rátájú régiók támogatása 4. célkitűzés: fiatalok visszavezetése a munka világába 5. célkitűzés: a Közös Agrárpolitika reformja a) a tagállami agrárstruktúrák összehangolása b) vidéki területek támogatása
II. alapelv: Partnerség – a programokat a Bizottság és a tagállami, regionális és helyi intézmények partnerségére alapozva bonyolítja le az Unió.
III. alapelv: Adicionalitás – a közösségi vagy más külső támogatás csak egyidejű belső (tagállami) támogatás mellett engedélyezett.
IV. alapelv: Programozás – az adott támogatás egy többéves integrált program részévé kell, hogy váljon.
V. alapelv: Egyszerűsítés – a bürokratizmus leépítése c) a strukturális alapok igazgatásának hatékonyabbá tétele d) az eljárások egyszerűsítése

2. táblázat: Alapelvek és célok (saját táblázat)

A fent nevesített alapelvek mellett meg kell még említeni a Római Szerződésben megfogalmazott két általános elvet, amely átfogóan kell érvényesülnön a közösségi politikákban, így a strukturális alapok alkalmazásakor is: a szubszidiaritás és a transzparencia elvét. A **szubszidiaritás** lényegében az eszközfelhasználás decentralizációját jelenti, azaz hogy a döntések mindig az érintettekhez legközelebbi bürokráciaszinten szülessenek, ahol megvan a kellő rálátás és kompetencia.

A **transzparencia** kétirányú alapelv, egyrészt jelenti azt, hogy a szabályozók világosak, érthetőek, megismerhetőek legyenek, másrészt pedig az eszközök végfelhasználói részéről követeli meg az elszámoltathatóságot.

A program-alapú megközelítésnek hosszútávú pozitív hatásai voltak a strukturális alapok felhasználhatóságát illetően. A programozási kör többszintű, a tagállamoknak, illetve a régióknak kell kidolgozniuk saját fejlesztési terveiket, majd ezeket megtárgyalni és jóváhagyatni a Bizottsággal. A tárgyalási folyamat végén elkészül

A strukturális támogatási jog története

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

az adott tagállam vagy régió támogatási keretterve (Community Support Framework), majd ezt a keretertvet bontják le több, részletes operatív programmá.

A partnerség elve szorosan kapcsolódik a programozás elvéhez, és elsődlegesen az IMP-fiaszkóhoz hasonló problémák kiküszöbölését szolgálta. Az egész folyamat során együttműködésre van kényszerítve az európai, a tagállami és a helyi/regionális intézményrendszer a siker érdekében. A partnerség elvét tagállamonként más-más módon valósították meg a különböző közjogi felépítésű tagállamok. Az elv bevezetése alapvető változásokat idézett elő az alapok által kiírt programok kialakításában és megvalósításában: nagyobb beleszólást kaptak a helyi hatóságok és érdekcsoportok, illetve egyéb gazdasági és szociális partnerek, így közvetlenebbé, jobban érezhetővé vált maga a Közösség az állampolgárok számára is.

Az additionalitás elve révén a tagállami társfinanszírozás kulcsfontosságú elemévé vált az alapok támogatáspolitikájának. Mivel a strukturális alapok nem válhatták ki a tagállami támogatásokat, mert ragaszkodtak hozzá a tagállamok, ezeket ily módon vonták be a közösségi újraelosztási rendszerbe. Így nemcsak a tagállami támogatáspolitikák „önkéntes” összehangolódását „provokálhatták ki” az alapok, de a nemzeti támogatások felhasználásának monitoringját is elvégezheték anélkül, hogy a tagállamoknak oka vagy joga lett volna tiltakozni ez ellen.

1.6. A DELORS II. CSOMAG ÉS MAASTRICHT

Az 1991-ben aláírt Maastrichti Szerződés lezárta az addigi, pusztán tagállami kooperációra épülő integrációs fejlődési szakaszt, és új minőséget adott a Közösségnek. Az Egységes Európai Okmányban megfogalmazott politikai együttműködés beérrett, a többszintű integrációt felváltotta az Európai Unió, mint konföderatív közjogi entitás. Átalakult a Beruházási Bank is, előkészítendő az új, egységes európai valuta bevezetését. A strukturális alapokat is felülvizsgálták az ún. Delors II. csomag keretében.

Óriási emelkedés következett be az 1994-99-es strukturális büdzsében, több mint 138 milliárd euro állt az Unió rendelkezésére ezirányú programjai finanszírozására.³²⁵ Több új intézmény is támogatta az unió kohéziós és strukturáspolitikáját.

Az edinburgh-i tanácsülés során bevezetésre került a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE), amely a halászati és vízgazdálkodási ágazat támogatását tűzte ki céljául, különös tekintettel a flotta- és kikötő modernizációra, illetve a halászati termékek piaci népszerűsítésére.

Megalkották a Kohéziós Alapot is,³²⁶ amely az uniós GDP 90%-át el nem érő gazdasági teljesítményű országok³²⁷ számára nyújtott támogatást környezetvédelmi és

³²⁵ Noha az emelkedés óriási, és a strukturális alapok így már az EU költségvetésének egyharmadát tették ki, még így is csupán az uniós GNP ~0,5%-át jelentette ez az összeg. Lásd: BOLLEN, Frank: *The Reform of the EU Structural Funds: 10 Questions on the Magnitude and Direction of Reforms*. 3. p.

³²⁶ A Kohéziós Alapot az 1164/94/EK rendelet hozta létre.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

szállítási infrastruktúrájuk fejlesztésére. Az eddig elkülönülten kezelt különböző jogcímen strukturális segítséget nyújtó pénzeszközöket összefogták Közösségi Kezdeményezésű Programok (KKP) címszó alatt.

1994-ben elkezdte tevékenységét a konzultatív jellegű Régiók Bizottsága is, ami a régiók számára egyfajta közösségi kvázi-parlamentari intézményként működik. Emellett bevezetésre került a Bizottság háromévenkénti beszámolási kötelezettsége is a kohéziós politika tekintetében.

Az Unió 1995-ös bővítésével, a skandináv országok nyomására bevezetésre került egy hatodik célkitűzés is az extrém alacsony népsűrűségű régiók (8 fő/km ² alatt) támogatásával kapcsolatban.	1	2	3	4	5a	5b	6
ESZA	X	X	X	X		X	X
ERFA	X	X				X	X
EMOGA - Orientációs rész	X				X	X	X
HOPE	X				X		X

4. ábra: A strukturális alapok felhasználhatósága az 1994-1999-es célkitűzések vonatkozásában

1.7. AGENDA 2000

Az Agenda 2000 terv alapját egy 1997-es bizottsági akcióprogram képezte, ami az Unió előtt álló keleti bővítésre volt hivatott felkészíteni az Uniót. A Bizottság a

³²⁷ Ezek az országok Görögország, Spanyolország, Portugália és Írország voltak. Lásd: HORVÁTH Zoltán: *Strukturális Alapok, Kohéziós Alap és az Ehcsatlakozási Alapok*. FVM továbbképzésre készült jegyzet Budapest, 1999, 56. p.

³²⁸ Az 1988-1993 közötti időszakban a következő pénzügyi források álltak rendelkezésre: INTERREG, REGEN, REGIS, EUROFORM, NOW, HORIZON, RECHAR, RESIDER, KONVER, RETEX, RENEVAL, LEADER, STRIDE, PRISMA, TELEMATIQUE, STAR, ENVIREG, VALOREN. 1994-99 között sokat ezek közül összevontak, de néhány újat is létrehozta (INTERREG II. – REGEN, REGIS II., EMPLOYMENT, RECHAR, RESIDER, KONVER, RETEX, PORTUGAL TEXTIL, LEADER II., SME, PESCA, URBA, ADAPT, RESERVE). In: OLAJOS 63. p.

³²⁹ Svédország és Finnország belépésükkel nettó befizetővé váltak volna, mivel jó gazdasági helyzetű régiók és alacsony agrárkapacitásuk folytán nem juthattak volna strukturális forrásokhoz. A csatlakozási tárgyalások során kiharcolt hatodik cél bevezetésével kompenzálta ezt a problémát az Unió. (AXT, Heinz-Jürgen: *EU-Strukturpolitik – Einführung in die Politik des wirtschaftlichen und sozialen Zusammenhalts*, Leske + Budrich, Opladen, 2000, 72. p.).

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

programcsomaggal azt kívánta érzékeltetni, hogy nemzeti hozzájárulások emelése nélkül, egy ütemben is teljesíthető a keleti bővítés és a belső integráció elmélyítése.

A terv három fő részre tagolódik. Az első rész a belső reformra koncentrál, itt találhatóak többek közt a strukturális alapokra vonatkozó reformrendeletek is. A legfontosabb változás mellett, hogy ismét jelentősen megnövelték az alapok büdzsáját, hogy a célkitűzések számát a következő háromra redukálták:

1. célkitűzés: olyan, társadalmi és gazdasági szempontból elmaradt régiók fejlődésének, strukturális átalakulásának támogatása, ahol az egy főre eső GDP kisebb az uniós átlag 75 %-ánál;

2. célkitűzés: A strukturális problémákkal küzdő területek gazdasági és társadalmi átalakításának támogatása;

3. célkitűzés: Oktatási, szakképzési és foglalkoztatási politikák és rendszerek korszerűsítésének, átalakításának támogatása.

A strukturális alapokból nyújtott pénzügyi támogatás lehívása a 2000-2006-os pénzügyi időszakban négyféle jogalapon történhetett.

(1) A nemzeti strukturális alapok 94 %-át a tagállamok által kialakított Nemzeti Fejlesztési Tervek alapján osztották szét.

(2) A közösségi szempontból kiemelt jelentőségűnek ítélt intézkedéseket támogató Községi Kezdeményezésű Programok számát jelentős mértékben lecsökkentették a forráskoncentráció jegyében.

Négy ilyen programot hagytak meg:

(1) az EQUAL program célja a munkaerőpiaci diszkrimináció és az egyenlőtlenségek kiküszöbölése. (2) az INTERREG program a határokon átvívelő együttműködés fejlesztése érdekében lett létrehozva. (3) a LEADER program a vidéki régiók fejlesztését célozza. (4) az URBAN program célja a városi válságövezetek gazdasági és társadalmi rehabilitációja.

A strukturális alapok kevesebb, mint fél százalékát ún. Innovatív Intézkedésekre különítették el. Ezek feladata újszerű módszerek és eszközök (pl. kutatási tervek, mintaprojektek) kidolgozása. Az alapok 0,25%-a fedezte a Technikai Segítségnyújtási feladatokat, azaz olyan feladatokat, mint pl. számítógépes rendszerek bevezetése, adminisztráció.

Az Agenda 2000 második szekciója a keleti bővítés pénzügyi eszközrendszerét erősítette meg. Az 1989-ben a Lengyelországra és Magyarországra koncentráló PHARE program mellett ekkor indították be a 2000-től tevékenykedő SAPARD és ISPA programokat. A SAPARD a vidékfejlesztés és a mezőgazdasági ágazat felzárkóztatását, az ISPA pedig a környezetvédelmi és közlekedési infrastrukturális beruházások támogatását célozza. Az előcsatlakozási alapok biztosították annak a lehetőségét, hogy a tagjelölt országok menet közben, fokozatosan tanulják meg az uniós alapok kezelését az előcsatlakozási programokon keresztül, már a csatlakozás előtt részesülve uniós forrásokból.

Így került ki az Unió azt, hogy egy újabb elkülönített „csatlakozási alapot” kelljen létrehozni, miközben, még ha minimális mértékben is, de eleget tett a kohéziós felzárkóztatás követelményének is.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Az Agenda 2000 harmadik szekciója a bővítés lehetséges utóhatásait próbálta elemezni. A programcsomagot tartalommal megtöltő rendelethalmazt az 1999-es berlini csúcson erősítette meg a Tanács, ezért a szakirodalom a „Berlini Csomag” néven is említi az Agenda 2000 reformjait.

	1	2	3	Interreg III.	EQUAL	Leader +	Urban II.	Innovatív Intézkedések	SAPARD	PHARE
ESZA	X	X	X		X			X		X
ERFA	X	X		X			X	X		X
EMOGA - Orientációs rész	X					X			X	
HOPE	X							X		

5. ábra: A strukturális alapok felhasználhatósága 2000-2006 között³³⁰

1.8. A LISSZABONI STRATÉGIA ÉS A JELENLEGI SZABÁLYOZÁS

A 2007-2013 közötti költségvetési időszakra vonatkozóan újabb reformokat fogadott el az Unió. A legfontosabb kihívás az új rendelkezéscsomag háttérében a bővülés révén tovább mélyült régiók közötti fejlettségi szakadék szűkítése, illetve az intézményrendszer modernizációja, további egyszerűsítése volt. Ezzel egyidejűleg a 2000-ben megfogalmazott Lisszaboni Stratégia célkitűzéseivel is összhangba kellett hozni az alapok támogatáspolitikai preferenciáit.

A Lisszaboni Stratégia lényegében egy általános érvényű célkitűzés volt, amely azt irányozta elő, hogy 2010-re az Unió utolérje és túlszárnyalja az Egyesült Államokat a gazdasági fejlődés tekintetében, miközben a hagyományos európai értékek megőrződnek.³³¹ Az ambiciózus terv a 2000-es lisszaboni uniós csúcson indult útjára, főbb programpontjai a következők voltak:

- (1) a tudás-alapú társadalomra és gazdaságra való átállás;
- (2) az európai szociális modell modernizálása;³³²
- (3) a pozitív gazdasági növekedés fenntartása.

³³⁰ Az ISPA program a Kohéziós Alaphoz kapcsolódik.

³³¹ GÁCS János: A Lisszaboni Folyamat: Rejtélyek, elméleti problémák és gyakorlati nehézségek. *Műhelytanulmányok*, 2005/1, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2005, 8. p.

³³² Lisbon European Council 23 and 24 March 2000 – Presidency Conclusions, I.5. programpont. Forrás (2009.02.12.): http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm#a.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Az adaptáció során jelentősen módosult a strukturális alapok szerkezete. A HOPE helyébe az Európai Halászati Alap, míg az EMOGA helyébe az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap és az Európai Mezőgazdasági és Garancia Alap lépett. Ezeket az agrárfókuszú alapokat kivették a strukturális alapok közül, így csak az ERFA, az ESZA és a Kohéziós Alap számítanak jelenleg a strukturális alapok közé.

A célkitűzések rendszerében is átalakítás következett be. A korábbi három célkitűzést átfoglalmazták a lisszaboni elvárásoknak megfelelően.

Az új rendszerben az 1. célkitűzés, a „Konvergencia” lényege a legkevésbé fejlett, az uniós GDP/fő-átlag 75%-át el nem érő régiók növekedésének elősegítése. A 2000-2006-os 1. célkitűzéshez hasonlóan 2007-től kezdődően is ez a szekció használja a pénzeszközök legnagyobb hányadát, lévén, hogy a keleti bővítés új tagállamainak szinte teljes egésze támogatásra szorul ezen célkitűzés alapján.³³³

Az új 2. célkitűzés a „Regionális versenyképesség és foglalkoztatás” fő prioritása, hogy az innováció, a tudásalapú társadalom, és a környezetvédelem elősegítésével, illetve több és jobb minőségű munkahely teremtésével és a humán-erőforrásban fektetett beruházásokkal elősegíteni a Lisszaboni Stratégia céljainak megvalósulását.

Az új 3. célkitűzés, a „Területi együttműködés” a határokon átvívelő kooperáció erősítése révén a határmenti gazdasági-társadalmi előnyök kiaknázását célozza.

A Közösségi Kezdeményezésű Programokat a 2007-től a három célkitűzés alá sorolták, így megszűnt a nemzeti stratégiákat kikerülő központi redisztribúció lehetősége, és az addicionalitás általánosan érvényesülő elvvé lépett elő.

Az URBAN az 1. célba, az EQUAL a 2. célba lett beolvasztva, az INTERREG pedig a 3. célhoz lett hozzárendelve. A LEADER az EMVA keretében, a strukturális alapok rendszerén kívül folytatódik tovább.

Az Európai Beruházás Bankkal és egyéb európai transznacionális pénzügyi intézetekkel együttműködve az Unió életre hívott három új pénzügyi eszközt, amelyek elsősorban technikai segítségnyújtásra és tartalékképzésre szolgálnak.

A JASPERS-program³³⁴ a Kohéziós Alap és az ERFA által támogatott környezetvédelmi és közlekedési projektek előkészítését hivatott segíteni elsősorban ingyenes szakmai tanácsadást kínálva.

A JEREMIE-program³³⁵ a kisebb méretű vállalkozások pályázati forráshoz jutását elősegítő eszköz, amely a pályázói önrész előteremtése érdekében társhitelezők

³³³ A bővítés GDP/fő-átlagra gyakorolt csökkentő jellegű hatása révén egyes, korábban támogatásra jogosult régiók kiestek ebből a célkitűzésből (ilyen régiók például a volt NDK déli régiói). Ezen régiók a 2. célkitűzés elkülönített különleges juttatásaiból tudnak fokozatosan (phasing in) fejlesztési forráshoz jutni.

³³⁴ Joint Assistance to Support Projects in European Regions: Európai régiók beruházásait támogató közös segítségnyújtás; A Bizottság közleménye a növekedési és foglalkoztatási stratégia és az európai kohéziós politika reformja Negyedik helyzetjelentés a kohézióról, COM(2006) 0281, 10. p.

³³⁵ Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises: Közös európai források a mikroméretűtől a közepes méretűig terjedő vállalkozások számára; COM(2006) 0281, 11. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

generálásában és a kockázati tőke bevonásában segít a regionális programokért felelős hatóságoknak.

A JESSICA-program³³⁶ városfejlesztési projektekhez nyújt segítséget hitelek és kölcsönök ötvözésével.

A három eszközhöz 2008-ban csatlakozott a JASMINE-program,³³⁷ amelynek célja a pályázóknak mikrohitelt nyújtó intézmények ösztönzése.

2007-től az előtársulási alapok rendszere is átalakult. Az eddigi széttagolt pénzügyi eszközrendszer (PHARE, SAPARD, ISPA, CBC³³⁸ CARDS, egyéb pénzügyi eszközök Törökország számára) egy közös alapba, az IPA-ba³³⁸ integrálták.

Az IPA öt támogatási célt tűzött ki: (1) átmenet és az intézmények megalapításának támogatása, (2) határ menti együttműködés az EU és a tagjelölt országok közt, (3) a gazdaság, a környezetvédelem és a szállítás regionális fejlesztése, (4) humán erőforrások fejlesztése és nagyobb társadalmi részvétel, (5) vidékfejlesztés.

Ezen célok közül mindegyiknek kedvezményezettje Horvátország, Macedónia és Törökország, míg Albánia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Szerbia és Koszovó csak az első két cél által érintett projektekre igényelhet támogatást.

	Konvergencia	Versenyképesség	Együttműködés	Tartalék	Szakmai segítség
ESZA	X	X		X	X
ERFA	X	X	X	X	X
Kohéziós Alap	X			X	X
„3+1 J”	X	X	X		X

3. táblázat: A strukturális alapok felhasználhatósága 2007-2013 között

³³⁶ Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas: A városokba történő fenntartható beruházások közös európai támogatása; COM(2006) 0281, 11. p.

³³⁷ Joint Action to Support Micro-finance Institutions in Europe: Európai mikrofinanszírozási intézményeket támogató közös tevékenység; A European Initiative For The Development Of Micro-Credit In Support Of Growth And Employment, COM(2007) 708.

³³⁸ Instrument for Pre-Accession: Előcsatlakozási Eszköz.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Célterület	200-2006	2007-2013	Célterület
1.	Azon térségek ahol a GDP kevesebb, mint az EU átlagának 75%-a	Azon térségek, ahol a GDP kevesebb, mint az EU átlagának 75%-a	Konvergencia
2.	Gazdasági szerkezetváltáson átmenő térségek (övezetekkel)	A többiek (övezetek nélkül)	Versenyképesség
3.	Az oktatási, képzési és foglalkoztatási rendszerek átalakítása és modernizációja	Határokon átnyúló együttműködés	Együttműködés

4. táblázat: A strukturális célok összehasonlítása 2000-2006 és 2007-2013 között³³⁹

Célterület	2000-2006	2007-2013	Célterület
1.	69,7%	78%	Konvergencia
2.	11,5%	18%	Versenyképesség
3.	12,3%	4%	Együttműködés

5. táblázat: A strukturális célok finanszírozási arányainak összehasonlítása 2000-2006 és 2007-2013 között

1.9. A STRUKTURÁLIS POLITIKA FEJLŐDÉSÉNEK ÉRTÉKELÉSE

Noha az Unió alapvetően hű maradt a Római Szerződésben megfogalmazott célokhoz a regionális konvergenciát illetően, a történeti fejlődési folyamatból kiténik, hogy ez a politika sem volt kivétel a közösségi politikák fejlődésére jellemző általános „bargaining” jelleg alól.

A tagállamok partikuláris érdekei nagyban befolyásolták az újraelosztási folyamatot, jelentős versenyhátrányt jelentve a globális versenyben a Közösségnek, mint transznacionális entitásnak. Ennek ellenére nagy jelentőségű már maga az a tény is, hogy a nagy és gazdag tagállamok hajlandóak és képesek voltak strukturális segítséget nyújtani társaiknak, és nem csak a vámunió előnyeit kihasználva pusztán felvevőpiacként

³³⁹ HARVEY, Brian: *Kézikönyv az Európai Unió strukturális alapjainak felhasználásáról*. Európai Szegénységellenes Hálózat, 2006, 8. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
Energetikai strukturális támogatások

„használták” a szegényebb új belépőket, hanem effektív lépéseket tettek a koherens, ezáltal fenntarthatóvá váló közösségi belső piac érdekében.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
Energetikai strukturális támogatások

2. FEJEZET: A HAZAI PÉNZÜGYI RENDSZER ELEMEI: PROGRAMOZÁS

2.1. A PROGRAMOZÁS FOGALMA

A programozás³⁴⁰ az EU támogatási rendszerének egyik alapelveként érvényesülése. Az unió támogatási rendszere egy meghatározott, jogilag felépített rendszere, mely a tagállamok és az unió szervei közötti együttműködési mechanizmus alapján építi fel a döntési folyamatot. A döntési folyamat legfontosabb jellemzői: együttes fellépés a célok elérése végett. A fellépés maga egy szervezési, döntési, finanszírozási folyamat. A folyamat a projektmenedzsmenthez hasonló célmeghatározás, tervezés, döntés, megvalósítás, ellenőrzés rendszerének vertikálisan is tagolt egységes rendszere. A végeredmény egy alaprendeletben megvalósuló írásbeli dokumentum, mely kijelöli a tagállami cselekvés felépítését és kereteit.

A fenti fogalomból következően a programozás: a támogatások odaítélésének általános eszköze. Az eszközjelleg legfontosabb feladata az összehangolás. A közösség alaprendeletben meghatározott érdekeit kell összehangolni a tagállam fejlesztési céljait meghatározó stratégiával, tervezéssel és operatív programozással, aminek összehangolt megjelenítése az adott ország pályázati kiírása. Az adott régió érdekei érvényesülhetnek a pályázat területi korlátozásainál és az értékelési rendszer elemei közt. Az adott régió határozottabban tudja érvényesíteni érdekeit a regionális operatív programok esetében, ahol a pályázat kiírása is lehet regionális szintű. Mindezekkel kell összehangolni a pályázatot beadó vállalkozás érdekeit kell a beadott pályázatban.

A programozás maga hosszú távú célok, prioritások megvalósítását szolgálja, ami az adott programozási folyamat hatékonyságát, eredményességét jeleníti meg. Az összehangolás, mint rendszer eredményeinek mérésére szolgál a monitoring, mely az összehangolás különböző szakaszaiban vizsgálja a prioritások érvényesülését, és az összehangolás bármelyik szakaszában beavatkozhat a prioritások megfelelő érvényesíthetősége érdekében. A partnerség elve a legfontosabb elv, amely nélkül az egész folyamat nehezen elképzelhető. A programozás egy egységes, horizontálisan és vertikálisan is tagolt folyamat.

2.2. A PROGRAMOZÁS VERTIKÁLIS FOLYAMATA

Első kérdés a küldetés és a jövőkép, azaz a politikai prioritások meghatározása. Ezeket az előző fejezetben említett Lisszaboni Stratégia tartalmazza.

³⁴⁰ A programozás fejezet felépítésére lásd: CSÁK Csilla: A programozás. In: Olajos István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2009, 53-58. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A kohéziós alap tekintetében másodszer a fejlesztési prioritások meghatározására kerül sor. A fejlesztési prioritásai a 2007-2013-as időszakban szociális és területi dimenzióra oszthatók.

A szociális dimenzió három további nagy iránymutatásra osztható. Az első, hogy Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá kell tenni. Ezen iránymutatást az alábbi prioritások fejtik ki: a közlekedési infrastruktúrák kiterjesztése és fejlesztése; a környezetvédelem és a növekedés közötti együttműködés erősítése; válasz a hagyományos energiaforrások intenzív európai felhasználásának kérdésére. A cselekvést szolgáló második nagy iránymutatás összefoglaló neve a növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése, mely az alábbi prioritások köré építhető: a kutatás-fejlesztésbe történő beruházás növelése és célirányosabbá tétele; az innováció elősegítése és a vállalkozói szellem ösztönzése; a mindenki számára megvalósuló információs társadalom ösztönzése; a pénzeszközökhöz való hozzáférés fejlesztése. A harmadik iránymutatás a több és jobb munkahely elnevezést kapta. Az iránymutatáshoz tartozó prioritások a következők: több ember bevonása és megtartása a foglalkoztatásban és a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése; a munkavállalók és vállalkozások alkalmazkodóképességének és a munkaerőpiac rugalmasságának fokozása; a humán erőforrásba való beruházás növelése a jobb oktatás és képzés révén, az igazgatási kapacitás; az egészséges munkaerő fenntartásában nyújtott segítség.

A kohéziós politika területi dimenziója az alábbi prioritásokra bontható: a városok hozzájárulása a növekedéshez és a foglalkoztatáshoz; a vidéki területek, a halászterületek és a természeti hátránnyal küzdő területek gazdasági sokféleségének támogatása; a határokon átnyúló együttműködés; transznacionális együttműködés; régiók közötti együttműködés.³⁴²

A fejlesztési prioritások meghatározása után kerülhet sor a támogatások felhasználási kereteit és a programok prioritásait rögzítő dokumentumok összeállítására. Erre jelenleg két eljárási forma létezik: *a háromlépcsős, valamint az egyszerűsített programozás.*

Az EU-tól kapott forrás azonban a célok megvalósítását csak részben fedezi – az addicionalitás (társfinanszírozás) elvének így kötelező jelleggel kell érvényesülnie. Ez több szinten elvárt: az egyik az uniós források magyar állam általi kiegészítésének kötelezettsége, míg a másik, amikor magának a pályázónak kell önrésszel rendelkeznie az elnyert támogatás kiegészítéséhez.³⁴³

A vertikális programozás harmadik szakaszában tagállamoknak el kell készítenie és be kell nyújtania a Bizottságnak nemzeti fejlesztési tervét, a *Nemzeti Fejlesztési Tervet* (NFT), amelynek keretében kell a kormányának kidolgoznia a fejlesztési célkitűzéseket és prioritásokat ahhoz, hogy igénybe vehessék a strukturális alapok támogatásait. Ennek

³⁴¹ Tanács 2006/702/EK (2006. október 6.) határozata a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról I. számú melléklet 1.1-1.3 iránymutatások (továbbiakban kohéziós iránymutatások).

³⁴² Kohéziós iránymutatások op. cit. 2. iránymutatás.

³⁴³ Lásd: OLAJOS István: *A vidékfejlesztési jog kialakulása és története*, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2008, 115-118. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

abban van jelentősége, hogy az unió költségvetéséből csak a közösség másodlagos jogalkotása által meglehetősen részletességgel rögzített célokra lehet pénzt fizetni a specialitás elvének megfelelően. A magyar költségvetés szempontjából ez annyit tesz, hogy az uniós források ún. „pántlikázott pénzek.” Ugyanakkor ezek a felhasználási célok kimondottan megkövetelik a fogadó tagállam konkrét célkijelölő munkáját is. Az államháztartás részére juttatott, az Európai Unióból származó források elkülönített elszámolás mellett és kizárólag arra a célra használhatók fel, amelyre azt az adományozó juttatta. Ebből következik, hogy az EU – forrásokból finanszírozott vagy támogatott szervezeteket, illetve magánszemélyeket számadási kötelezettség terheli a részükre céljelleggel juttatott összegek rendeltetésszerű felhasználását illetően. Ennek az a jelentősége, hogy amennyiben kötelezettségének nem tesz eleget határidőn belül, akkor a további finanszírozást (támogatást) fel kell függeszteni.

Az uniós pénzek ezen kötött felhasználására vonatkozó részletes országos programot Magyarország esetében a 2006-ban elfogadott, és a 2007-2013-as pénzügyi perspektívára vetített „Új Magyarország Fejlesztési Terv” testesíti meg.

Második szakaszban a támogatások jogi alapját képező közösségi alapdokumentum, a *Közösségi Támogatási Keret (KTK)* jóváhagyására kerül sor. A Bizottság – a tagállammal egyetértésben – az adott programozási időszakra szóló, a nemzeti fejlesztési terven alapuló tagállami szintű közösségi támogatási keretet hagy jóvá. Ez tartalmazza:

(a) a közös tagállami és közösségi intézkedések alapjául szolgáló fejlesztési stratégiát, prioritásokat, az ezeket szolgáló gazdaságpolitikát és foglalkoztatási stratégiát, a várt eredmények értékelését;

(b) a közösségi támogatási keret kidolgozását követő operatív programok jellegét, prioritásait és időhorizontját;

(c) indikatív finanszírozási tervet, évenkénti, prioritásonkénti és strukturális alaponkénti bontásban, megjelölve a társ-finanszírozható költségvetési és a tervezett magánfinanszírozás teljes összegét;

(d) az irányító hatóságok nevesítését és a partnerség elveinek alkalmazását.

A harmadik szakaszban a kitűzött célok elérése érdekében megvalósítandó intézkedéseket szektorális és regionális *Operatív Programok (OP)* tartalmazzák. Az NFT-ben tervezett fejlesztéseket nagy projektekből, illetve támogatási konstrukciókból álló intézkedések keretében lehet megvalósítani. Az 2004-2006-os időszakot érintő I. Nemzeti Fejlesztési Terv öt, míg a 2007-2013-as költségvetés keretében megvalósítandó „Új Magyarország Fejlesztési Terv” már 14 operatív programot foglal magába. Az Operatív Programokban definiált egyes intézkedések részletes leírását a program kiegészítő dokumentumok tartalmazzák.

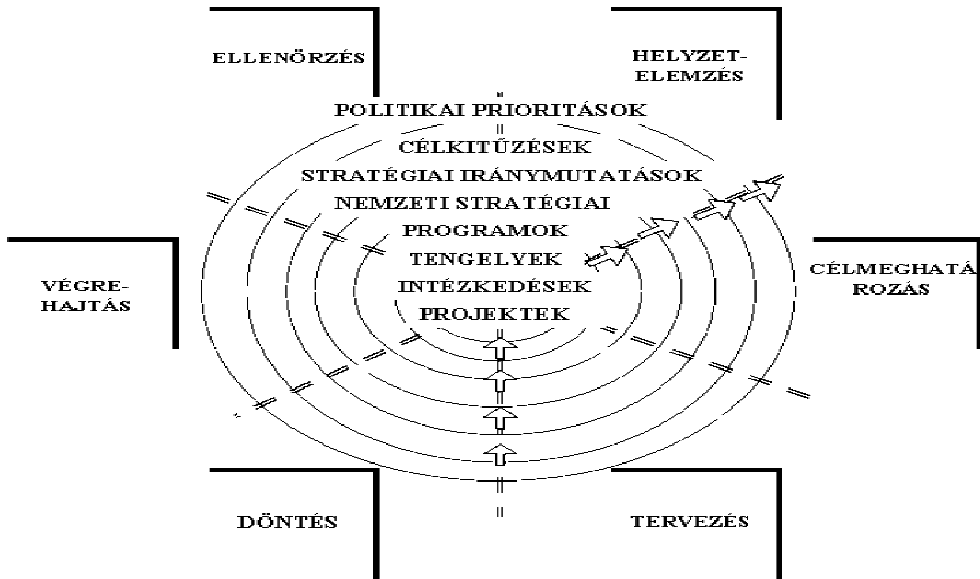
Az intézkedéseknek két típusa van: támogatási konstrukció (vagy más néven pályázati rendszer), továbbá az előre meghatározott projektek, programok köre.

A programozás másik formája, az egyszerűsített programozás alapvetően a háromlépcsős eljárás szakaszainak összevonását jelenti. Ebben az eljárásban a tagállamok regionális fejlesztési terv helyett az operatív programok szerkezetét és tartalmát követő

A strukturális támogatások programozása

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

egységes programozási dokumentum tervezetét nyújtják be a Bizottságnak, amely arról döntést hoz. Ezt közvetlenül követően megindulhat a fejlesztési programok végrehajtása.

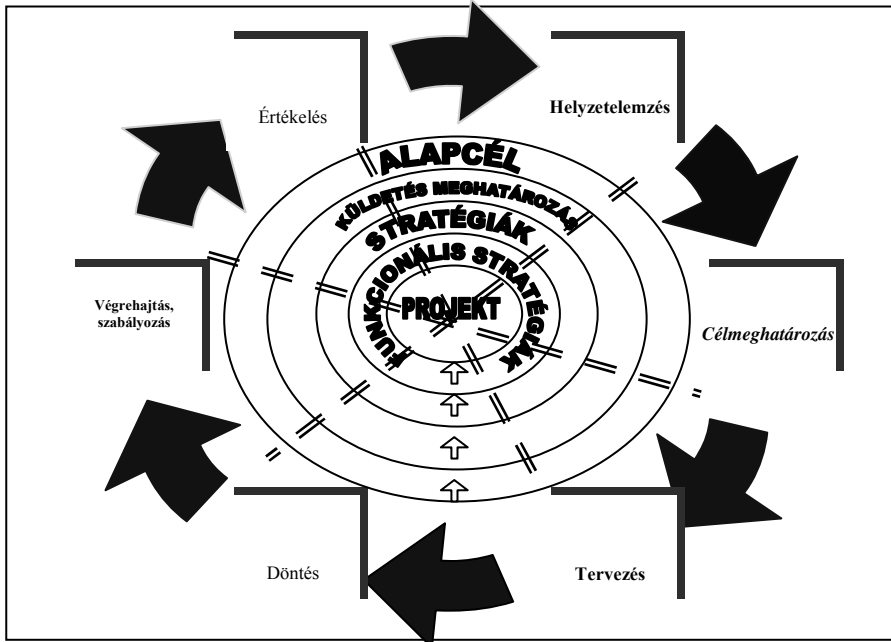
4. ábra: A programozás vertikális folyamata a kohéziós politikák esetében

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

2.3. A PROGRAMOZÁS HORIZONTÁLIS FOLYAMATA

A programozás horizontálisan egy folyamat folyamatosan ismétlődő ciklusainak összességéként jellemezhető. Az alábbi ábra alapján először a cél, majd a küldetés, a stratégiák, a funkcionális stratégiák megalkotása során juthatunk el a projekt kialakításáig. A folyamat mindenhol hasonló, és a folyamatokon hasonló módon kell végigmennünk, tehát ezen pont keretében a továbbiakban az ábrán zölddel jelzett tevékenységi folyamatot jellemzem.

Elemi: (1) Helyzetelemzés: A piaci, gazdasági, környezet helyzetének felmérése. A tevékenységek, erőforrások megismerése. Céljainak, lehetséges céljainak a meghatározása. (2) Tervezés: A célok elérésének lehetőségei, figyelembe véve az erőforrásokat, a lehetőségeket és a veszélyeket. (3) Előzetes értékelés: Az egyes lehetőségek értékelése, összevetése, módosítások elvégzése. (4) Döntés: A célok elérését legjobban biztosító lehetőség kiválasztása. (5) Végrehajtás, szabályozás: A meghozott döntés végrehajtása. Például, ha ki választjuk a céljaink elérése szempontjából legjobb funkcionális stratégiákat, akkor a végrehajtás szakaszában ezeket pontosítjuk és meghatározzuk az ezek eléréshez szükséges projekteket. A projektek részletes tervezésére és végrehajtására a következő körben kerül majd sor. (6) Értékelés: Itt az kerül vizsgálatra, hogy a végrehajtás folyamán sikerült-e elérni a céljainkat, ha nem, akkor újabb projekt indítása szükséges.

5. ábra: A programozás horizontális folyamata

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

2.4. A HAZAI PÉNZÜGYI RENDSZER ELEMEI: A KIFIZETÉS MENETE

A tagállam és a Bizottság egy pénzügyi szerződést kötnek, amelyben a Bizottság az elfogadott programozási dokumentum alapján kötelezettséget vállal az éves kifizetésekre. Ehhez minden évben, legkésőbb április 30-ig be kell nyújtani a költség-előirányzatokat a Bizottság részére. A tagállamnak minden program esetén ki kell jelölnie a kifizető hatóságot, amely közvetítőként működik a Bizottság és a végső kedvezményezettek között. A Strukturális Alapok vonatkozásában a Pénzügyminisztérium került Kifizető Hatóságként kijelölésre, és ennek értelmében felelős a lehvási kérelmek összeállításáért és benyújtásáért, valamint a Bizottság kifizetéseinek fogadásáért, vagyis az Alapok számlájára történő kifizetések intézése, valamint annak biztosítása, hogy a végső kedvezményezett a lehető leghamarabb hozzájuthasson az EU hozzájárulásához, szintén a Kifizető Hatóság felelőssége. A kifizető hatóság az irányító hatósággal együtt felügyeli a végső kedvezményezettek kiadásait, ami alapján igazolt lehvási kérelmeket állít össze és benyújtja a Bizottságnak a végső kedvezményezettek felmerült, tényleges kiadások alapján. A tényleges pénzmozgás a Közösség és a tagállamok között akkor történik meg, mikor a Bizottság megkapja a kiadásokat kifizető hatóság által jóváhagyott bizonylatait.

2.4.1. A hazai pénzügyi rendszer elemei: a pénzügyi ellenőrzés

A pénzügyi ellenőrzéseket (helyszíni ellenőrzés, pénzügyi vizsgálat) a tagállam hivatalból, vagy a Bizottság felhívására önállóan, illetve a tagállamokkal kötött megállapodás alapján a Bizottság tisztviselői végzik el. A Kifizető Hatóság felelőssége egyrészt, hogy az adminisztratív hibák felfedezése, valamint a program irányítása során elkövetett szabálytalanságok miatt alkalmazott pénzügyi korrekciók révén visszakövetelt összegeknek az alapok felé történő visszatérítéséről gondoskodjon. Másrészt pedig feladata az is, hogy a visszatérítésre vonatkozó nyilatkozatot évi rendszerességgel elkészítse és a Bizottság számára benyújtsa.

Jogsértés esetén a tagállamnak kell megtenni a kellő lépéseket, amely jelentheti a kifizetések egészének vagy egy részének a törlését, illetve felfüggesztését. A végső kedvezményezettek által elkövetett visszaélésekre természetesen vonatkoznak a nemzetközi büntetőjogok irányadó rendelkezései.

A rendelet háromfajta értékelést ismer: az ex-ante értékelést a tagállami hatóságoknak kell elvégezniük. A köztes (mid-term) értékelést az irányító hatóság végzi el a Bizottsággal együttműködve. Az ex-post értékelést a Bizottság végzi el együttműködve a tagállammal és az irányító hatósággal. Az értékelés eredményét közzé kell tenni. A Strukturális Alapokból érkező támogatás felhasználásának hatékonyságát és minőségét a Monitoring Bizottságok végzik.

Az EU szabályozta a közpénzek belső irányítási rendszerét (PIFIC). Elvárás, hogy az egyes nemzeti kormányok is ezzel a konform szabályozással megfelelő módon védjék a nemzeti forrásokat. A 2007-2013 közötti időszakban a Strukturális és Kohéziós

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

támogatások felhasználásának ellenőrzése céljából hazánkban is minden intézménynek vagy testületnek, amely részt vesz a Strukturális Alapok révén kapott támogatás lebonyolításában, rendelkeznie kell saját belső ellenőrzési egységgel, amely hagyományos belső ellenőri feladatokat lát el. Az érvényes jogszabályok értelmében minden költségvetési intézménynek működtetnie kell saját belső ellenőrzési egységet. A minisztériumok belső ellenőrzési egységei, valamint az Irányító és Kifizető Hatóságok belső ellenőrzési egységei, mind funkcionálisan, mind pedig szervezetileg függetlenek.³⁴⁴

2.4.2. A hazai pénzügyi rendszer elemei: a pénzügyi korrekciók

Az EU a Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezéseket a Tanács 1083/2006/EK rendeletében (2006. július 11.) szabályozza. Itt kerül sor a szabálytalanság fogalmának meghatározására³⁴⁵ is. E szerint: szabálytalanság a közösségi jog valamely rendelkezésének egy gazdasági megvalósító cselekedetből vagy mulasztásból adódó bármiféle megsértése, amely az Európai Unió általános költségvetését az általános költségvetésre rótt indokolatlan költség formájában sérti vagy sértheti.

Elsődlegesen a tagállamok feladata a szabálytalanságok kivizsgálása, a műveletek vagy operatív programok végrehajtásának, illetve ellenőrzésének jellegét vagy feltételeit érintő minden jelentősebb változás megállapítása nyomán történő fellépés, valamint a szükséges pénzügyi korrekciók elvégzése. A tagállam által elvégzett korrekciók az operatív programnak nyújtott közpénzből való hozzájárulásának részben vagy egészben történő törlését jelentik. A tagállamnak figyelembe kell vennie a szabálytalanságok természetét és súlyosságát, valamint az alapot ért pénzügyi veszteséget. Az alapoktól ilyen módon felszabaduló forrásokat 2015. december 31-éig újra felhasználhatja az érintett operatív programra. Megszüntetett hozzájárulás azonban nem használható fel újra a korrekció tárgyát képező művelet vagy műveletek számára, sem pedig – amennyiben a pénzügyi korrekció a rendszerből adódó szabálytalanság miatt szükséges – az olyan műveletek esetében, amelyek részben vagy egészben abba a prioritási tengelybe tartoznak, ahol a rendszerből adódó szabálytalanság előfordult. Rendszerből adódó szabálytalanság esetén a tagállamnak valamennyi valószínűleg érintett műveletre ki kell terjesztenie vizsgálatait.

A másik eshetőség, amikor nem a tagállam, hanem maga a Bizottság hajtja végre a pénzügyi korrekciót. Ez valamely operatív programhoz nyújtott közösségi hozzájárulás részben vagy egészben való megszüntetésével történhet, amennyiben a Bizottság a szükséges vizsgálatokat követően az alábbiakat állapítja meg:

(a) a program irányítási és ellenőrzési rendszerében olyan súlyos hiányosság van, amely kockáztatja a program számára már korábban kifizetett közösségi hozzájárulást;

³⁴⁴ Lásd: OLAJOS 121-124. pp.

³⁴⁵ Lásd: CSÁK Csilla: A programozás In: Olajos István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája Magyarországon*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2009, 93. p.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

(b) valamely igazolt költségnyilatkozatban szereplő költség szabálytalan, és ezt a tagállam a korrekciós eljárás megindítását megelőzően nem helyesbítette;

(c) valamely tagállam a Bizottság általi korrekciós eljárás megindítását megelőzően nem teljesítette a tagállamokat terhelő – a fentiekben kifejtésre került – kötelezettséget a szabálytalanságok kivizsgálására és annak feltételeinek fennállása esetén a pénzügyi korrekció elvégzésére.

A Bizottság a korrekció összegének meghatározásakor figyelembe veszi a szabálytalanság természetét és súlyosságát, valamint az érintett operatív programban feltárt hiányosságok nagyságát és pénzügyi hatásait. Amennyiben a Bizottság az álláspontját nem a saját szolgálatának ellenőrei által megállapított tények alapján alakítja ki, a pénzügyi következményekre vonatkozó saját következtetéseit a tagállam által meghozott intézkedéseknek, valamint a tagállam által benyújtott jelentéseknek és a tagállam válaszáinak megvizsgálása alapján vonja le.

A Bizottság a pénzügyi korrekcióról szóló határozat meghozatalát megelőzően azzal kezdi az eljárást, hogy tájékoztatja a tagállamot előzetes következtetéseiről, és felkéri, hogy két hónapon belül nyújtsa be észrevételeit. A Bizottságnak a bejelentés kézhezvételét követően két hónap áll rendelkezésére ahhoz, hogy a javasolt támogatást megvizsgálja. Fontos megjegyezni, hogy a bejelentést a tagállam és nem a kedvezményezett teszi. Amennyiben a Bizottság úgy dönt, hogy nem emel kifogást, az érintett támogatás odaítélhető. Amennyiben azonban a Bizottság kétségesnek találja, hogy a támogatás összeegyeztethető-e az állami támogatásra vonatkozó szabályokkal, hivatalos vizsgálatot végez, amelynek során bármely harmadik fél és az összes tagállam lehetőséget kap arra, hogy észrevételt tegyen.

Ha a Bizottság pénzügyi korrekciót javasol, a tagállamnak lehetőséget kell kapnia – az érintett dokumentumok átvizsgálása révén – annak bizonyítására, hogy a szabálytalanság tényleges mértéke kisebb volt a Bizottság értékelésénél. A Bizottság figyelembe veszi az ezen két hónapos időtartamon belül benyújtott valamennyi bizonyítékot. Amennyiben a tagállam nem fogadja el a Bizottság ideiglenes következtetéseit, a Bizottság meghallgatásra hívja a tagállamot, és erőfeszítéseket tesz, hogy megegyezzen az észrevételek és az azokból levonandó következtetések tekintetében. Megegyezés estében a tagállam újra felhasználhatja az érintett közösségi alapokat. Annak hiányában viszont a Bizottság a meghallgatást követő hat hónapon belül határoz a pénzügyi korrekcióról, figyelembe véve az eljárás folyamán benyújtott valamennyi információt és észrevételt.

Amennyiben a negatív döntéssel érintett támogatást már odaítélték, a Bizottság előírja az adott tagállam számára, hogy a kedvezményezettel visszafizettesse a támogatás és annak kamatainak összegét. A Bizottság nem vesz figyelembe olyan érvelést, mely szerint a kedvezményezett jogosan várhatta el, hogy részesül a támogatásban, ha erre az elvárásra a Bizottság maga nem adott alapot. Az Európai Unió általános költségvetésébe teljesítendő visszafizetést a visszafizetési felszólításon feltüntetett esedékességi időpontig kell teljesíteni.

Az európai uniós támogatás visszafizetési kötelezettségének megállapítása, vagy valamely EU által társfinanszírozott program, projekt terhére történő közvetlen levonás

A strukturális támogatások programozása

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

érvényesítése esetén a szabálytalansáért felelős, illetve ennek hiányában a szabálytalanul felhasznált forrást folyósító fejezet költségvetéséből kell a visszafizetést, visszapótlást teljesíteni.

Az adott költségvetési fejezeten belül a szabálytalanul felhasznált európai uniós támogatást a támogatás céljával megegyező célú előirányzatról, ám amennyiben erre nincs lehetőség, a visszafizetést, visszapótlást a Kormány által meghatározott előirányzatról kell teljesíteni.

Abban az esetben, ha a szabálytalansággal érintett összeg a későbbiekben behajtásra, megtérítésre kerül, úgy ezen összeget az előirányzat részére vissza kell téríteni. A szabálytalanul igénybe vett támogatások adók módjára behajthatandó köztartozásnak minősülnek.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

3. FEJEZET: A TÁMOGATÁSOK INTÉZMÉNYRENDSZERE

Az Európai Unió regionális politikájának megvalósítása meghatározott eljárásrendhez kötődik. Az eljárási szabályok meghatározzák a támogatásra jogosult területek lehatárolását, a tagállamonkénti indikatív támogatási keretek nagyságát, a közösségi támogatásban részesülő projektek beazonosítását, a végrehajtási rendet, a kifizetési mechanizmusokat és az ellenőrzés módját, továbbá az ezen folyamatokban résztvevő közösségi és tagállami intézmények szerepét és feladatkeretét.³⁴⁶

3.1. JOGFORRÁSOK RENDSZERE A 2007-2013-AS PROGRAMOZÁSI IDŐSZAKBAN

Az Európai Unióban való felvételt megelőzően illetőleg azt követően is komoly feladat a tagállamok részére a közösségi joganyag átvétele, a tagállami szabályozás megfelelésének biztosítása. A kohéziós politika szabályozása alapvetően rendeleti úton történik, amelyek nem igényelnek harmonizációt, közvetlenül bírnak kötelező erővel.³⁴⁷

³⁴⁶ Az intézményrendszerre lásd még: SZILÁGYI János Ede: Az uniós támogatási rendszer serkentő hatása a szendergő köztestületre. Az agrárkamarák feltámadása. *Cég és Jog*, 2003. december, 21-26. pp.; SZILÁGYI János Ede: Az agrártámogatások rendszere pénzügyi és közigazgatási jogi megközelítésben, kitekintéssel a borrendtartásra. *Collega*, 2005/3, 9-15. pp.; SZILÁGYI János Ede: Közös Agrárpolitika, a WTO új szabályai és a regionális egyensúly – Magyar Nemzeti Jelentés. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, 3-18. pp.; SZILÁGYI János Ede: Common Agricultural Policy, new rules of WTO and regional equilibrium – Hungarian National Report. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, 3-18. pp.; SZILÁGYI János Ede: A magyar SAPARD Hivatal szervezésének tanulságai. In: STIPTA István (szerk.): *Miskolci Egvetem Állam- és Jogtudományi Kar Díjnyertes TDK dolgozatai 2003*. I. kötet, Miskolc, 2003, Bíbor Kiadó, 377-446. pp.; SZILÁGYI János Ede: A SAPARD Hivatal tapasztalatai a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal szervezésének tükrében. *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, Miskolc, Bíbor Kiadó, Tomus: 6/2, Fasciculus: 12. (ann. 2005), 247-268. pp.; SZILÁGYI János Ede: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere: 2007. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXV/2. (2007), 719-733. pp.; SZILÁGYI János Ede: Az agrártámogatások rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. II. kötet, Novotni Kiadó, Miskolc, 2005, 222-234. pp.; SZILÁGYI János Ede: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, 347-359. pp.; SZILÁGYI János Ede: A vidékfejlesztés pénzügyi és intézményi rendszere a Közös Agrárpolitikában. In: OLAJOS István (szerk.): *Vidékfejlesztési politika támogatásának joga*, Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 65-93. pp.; SZILÁGYI János Ede: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A Közös Agrárpolitika megvalósulása Magyarországon*, Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 342-356. pp.; SZILÁGYI János Ede: Common Agricultural Policy. In: ANGYAL Zoltán et al.: *Public Policies of the European Union*, Târgu – Mureș, 2008, Editura Universității „Petru Maior”, 88-104. pp.; SZILÁGYI János Ede: Az agrár-és vidékfejlesztési támogatások intézményi rendszere In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 360-371. pp.

³⁴⁷ EK Szerződés 249. cikkely.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

3.1.1. Közösségi szintű szabályozás

A legmagasabb szintű szabályozás az EK Szerződés,³⁴⁸ valamint felhatalmazása alapján a Tanács és az Európai Parlament vonatkozó rendeletei. A rendeleti szintű szabályozás egy általános rendeletből áll, amely a végrehajtás során alkalmazandó közös elveket és eljárási szabályokat fogalmaz meg, illetőleg öt rendeletből álló rendelecsomagból, amely az egyes eszközök részletes szabályait tartalmazza.

Az általános rendelet a Tanács 1083/2006/EK rendelete (2006. július 11.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1260/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

Ehhez kapcsolódó speciális rendeletek:

(a) az Európai Parlament és a Tanács 1080/2006/EK rendelete (2006. július 5.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és az 1783/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről;

(b) az Európai Parlament és a Tanács 1081/2006/EK rendelete (2006. július 5.) az Európai Szociális Alapról és az 1784/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről;

(c) a Tanács 1084/2006/EK rendelete (2006. július 11.) a Kohéziós Alap létrehozásáról és az 1164/94/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről;

(d) a Bizottság 1828/2006/EK rendelete az európai területi együttműködési csoportosulásról az 1083/2006/EK tanácsi rendelet végrehajtásának részletes szabályairól. A kohéziós rendeletek végrehajtásához nemzeti szinten kell meghatározni végrehajtási rendeleteket.

A rendeleti szabályozás mellett közösségi szinten megjelenik egy másik jogforrás a határozat, amely azokra nézve kötelező érvényű, akiket címzettként megjelöl.³⁴⁹ A gazdasági, társadalmi és területi kohézióra vonatkozó iránymutatásokat kell megállapítani.³⁵⁰ A Közösségi Stratégiai Iránymutatások elkészítése a Tanács kötelezettsége.

Az Unió az alkotmányos normák szintjén nem szól bele a tagállam közjogi berendezkedésébe, a közösségi normák ugyanis csak az intézményrendszerre vonatkozóan tartalmaznak rendelkezéseket, de az egyes nemzetállamok számára meglehetősen tág mozgásteret biztosítanak a tényleges szervezetrendszer kialakítása tekintetében. S ebből a csupán keretjellegű szabályozásból következik a nemzeti döntéshozókra háruló komoly feladat és felelősség az adekvát eljárási- és intézményrendszer kialakítása és fenntartása.

3.1.2. Nemzeti szintű szabályozás

Ide tartoznak azok a dokumentumok (programozási dokumentumok, nemzeti fejlesztési tervek, kormányrendeletek, miniszteri rendeletek stb.), amelyek a közösségi

³⁴⁸ EK Szerződés 158-162 cikk a kohéziós politika célját és a strukturális alapok létrehozását fogalmazza meg. Lásd bővebben 146-148 cikk.

³⁴⁹ EK Szerződés 249. cikk.

³⁵⁰ 1083/2006/EK rendelet 25. cikk.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

támogatások tervezési folyamatait, végrehajtását jelentik. A programozási dokumentumok közül kiemelkedő jelentőségű a Nemzeti Stratégiai Referenciakeret, amelyet a tagállamok a közösségi iránymutatás alapján készítenek el. A Nemzeti Stratégiai Referenciakeret elnevezése az egyes tagállamokban eltérő Magyarországon, ezalatt értjük az „Új Magyarország” Fejlesztési Tervet illetően az „Új Magyarország” Fejlesztési Programot. Ezek olyan stratégiai dokumentumok, amelyek meghatározzák a célokat, prioritásokat, operatív programok kereteit, a további tervezési dokumentumok (pl. regionális) alapjául szolgálnak. Elfogadása során a Bizottsággal folyamatosan egyeztetni kell.

A tagállamokban az alapok a nemzeti stratégiai referenciakereten belül operatív programok formájában fejtik ki tevékenységüket.³⁵¹ Az operatív programok két csoportját különböztetjük meg: a szektorális (ágazatokra, kidolgozása kormányzati szinten történik) és a regionális (régiós szinten dolgozzák ki, földrajzi alapon nyugszik). A Bizottság szerepe az operatív programok elfogadását követően monitoring³⁵² (nyomon követés) jellegű. A programok tényleges irányításában, ellenőrzésében nem vesz részt ezek a feladatok tagállami hatáskörben vannak.

A 1083/2006/EK rendelet alapján minden operatív programmal kapcsolatban, a tagállamokban létre kell hozni egy irányító, egy igazoló és egy ellenőrző hatóságot. Ezek a hatóságot létrejöhetnek nemzeti, regionális vagy helyi hatósági szinten is.

3.2. A MAGYAR STRUKTURÁLIS TÁMOGATÁSOK INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK FELÉPÍTÉSE

A 2007–2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó³⁵³ támogatások felelős intézményeit a 4/2011. (I.28.) Kormányrendelet határozza meg.³⁵⁴ A rendelet hatálya kiterjed a 2007-2013-as programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból³⁵⁴ és a Kohéziós Alapból (a továbbiakban: alapok) az Új Magyarország Fejlesztési Terv³⁵⁴ (a továbbiakban: ÚMFT) keretében társfinanszírozott támogatások hazai lebonyolításában részt vevő természetes személyekre, jogi személyekre, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre.

³⁵¹ 1083/2006/EK rendelet 32. cikk (1) bekezdés.

³⁵² Létre kell hozni tagállami szinten monitoring bizottságot, amely a programok végrehajtásának eredményességét és minőségét vizsgálja. A monitoring bizottságba a Bizottság képviselőjének tanácsadói jogosultsággal részt kell vennie.

³⁵³ A fejezet szerkezetére lásd: CSÁK Csilla: A hazai intézményrendszer felépítése. In: Olajos István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája Magyarországon*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2009, 93. p.

³⁵⁴ Az Új Magyarország Fejlesztési Terv: a Tanács 1083/2006/EK rendelete (2006. július 11.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1260/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről 1083/2006/EK rendeletben foglalt nemzeti stratégia referenciakeret fogalma szerint értendő megnevezés.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Ez a rendelet a következő közösségi rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezéseket állapítja meg.

3.2.1. Kormány és a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság

A Kormány az ÚMFT tekintetében:³⁵⁵ dönt a fejlesztéspolitikai tevékenység irányítási, finanszírozási, intézményi és szabályozási rendszerének kialakításáról.

A Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság kezdeményezésére a Kormány egyedi ügyben hozott nyilvános határozatot tesz közzé. A kiadott határozat legalább a projekt megnevezését, a kapcsolódó operatív program megjelölését, a támogatást igénylő nevét, a támogatás összegét és a projekt rövid bemutatását, és – feltételhez kötött támogatás esetén – a támogathatóság feltételeit tartalmazza.

A Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság külön jogszabályban meghatározottak szerint: (a) dönt az operatív programok tartalmára és azok módosítására vonatkozóan az Európai Bizottság számára benyújtandó javaslatokról, (b) elfogadja a nagyprojektekre vonatkozóan az Európai Bizottság számára benyújtandó javaslatokat, (c) dönt az akciótervről és annak módosításáról, (d) dönt a kiemelt projektek nevesítéséről, (e) dönt az egymilliárd forintot meghaladó támogatási igényű projektjavaslatokról.

3.2.2. A fejlesztéspolitikáért felelős miniszter

A fejlesztéspolitikáért felelős miniszter feladata – a teljesség igénye nélkül – különösen a következő:³⁵⁶

(a) összehangolja a központi államigazgatási szervek országos szintű fejlesztéssel kapcsolatos tevékenységét, módszereket és követelményeket dolgoz ki a támogatáspolitikai intézkedésekhez;

(b) folyamatosan figyelemmel kíséri a fejlesztési folyamatokat, összehangolja a nemzeti és az európai uniós támogatási források felhasználását, nyomon követi a fejlesztéspolitikai programok végrehajtására javasolt intézkedések hatásait és azokról a Kormányt tájékoztatja;

(c) javaslatot tesz a fejlesztéspolitikai tevékenység irányítási, finanszírozási, intézményi és szabályozási rendszerének kialakítására, fejlesztésére, gyakorolja a közreműködő szervezetek feletti felügyeleti, irányítási és – a Magyar Állam kizárólagos tulajdonában lévő, közreműködő szervezetként kijelölt gazdálkodó szervezet feletti – tulajdonosi jogokat;

(d) előkészíti a fejlesztéspolitikát szolgáló központi állami források felhasználására vonatkozó szabályozást;

(e) irányítja az NFÜ-t, és elbírálja a döntései ellen benyújtott jogorvoslati kérelmeket;

(f) gondoskodik az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzésének koordinálásáról, különös tekintettel az európai uniós jogi aktusok állami támogatási

³⁵⁵ 4/2011. (I.28.) Kormányrendelet 3. §.

³⁵⁶ 4/2011. (I.28.) Kormányrendelet 5. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

rendelkezéseinek való megfelelés biztosítására, valamint az Európai Bizottsággal való együttműködésre;

(g) javaslatot nyújt be a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság részére a Kormány egyedi döntéseire vonatkozóan;

(h) felügyeli a pályázati felhívás előkészítésének folyamatát, jóváhagyja a pályázati felhívásokat;

(i) döntés-előkészítő bizottság összehívása esetén tagot delegálhat a döntés-előkészítő bizottságba.

3.2.3. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökséget³⁵⁷ (NFÜ) 2006 évben hozta létre a Kormány, mint a Nemzeti Fejlesztési Hivatal általános jogutóda. Az Ügynökség a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter irányítása alatt működő központi hivatal. Székhelye Budapest. Az Ügynökséget elnök vezeti, akit a munkájában elnökhelyettesek segítenek.

Az NFÜ fő feladata az NFT tervezésének, programozásának, értékelésének és megvalósításának összehangolása, az operatív programok tervezésének, programozásának és megvalósításának koordinációja. Ennek érdekében elkészíti az ország átfogó fejlesztési tervét és a nemzeti fejlesztési terveket, szervezetén belül létrehozza az operatív programok irányító hatóságát. Szervezi az operatív programok végrehajtását és azok monitoring rendszerét, koordinálja a feladathoz kapcsolódó uniós és hazai költségvetési források felhasználását. Tárgyalásokat folytat az Európai Unió intézményeivel a fejlesztési stratégia és az annak megvalósítására szolgáló operatív programok egyeztetése érdekében, szervezi az Európai Unió strukturális és kohéziós politikájával kapcsolatos hazai feladatokat, a Kormány által meghatározott körben ellátja az Európai Unió pénzügyi támogatásainak felhasználásához szükséges feladatokat, és koordinálja a pénzügyi támogatások felhasználásával kapcsolatban kialakított intézményrendszer működését.

Az NFÜ feladatai sokrétűek, átfogóak és többirányúak. Feladatokat lát el az NFT végrehajtását illetően, operatív programokat irányító hatóságként jár el, és közreműködő szervezetekkel kapcsolatos feladatokat is végez. Ebben a csoportosításban példálózó jelleggel néhány feladatkört emelünk ki.

3.2.3.1. Az NFÜ-nek az NFT megvalósításával kapcsolatos feladatai

(a) az operatív programok irányítási és kontrollrendszere leírásainak kidolgozása, folyamatos aktualizálása és megküldése az Európai Bizottság és az ellenőrzési hatóság részére, a programok megvalósulásával kapcsolatos értékelő munka koordinációja,

(b) a támogatások felhasználásával kapcsolatos belső eljárásrendek kialakításához egységes működési kézikönyv kidolgozása, szabálytalanságkezelési rendszer kialakítása és működtetése,

(c) a monitoring bizottság működtetése, ügyrendjének kidolgozása, titkársági feladatainak ellátása,

³⁵⁷ Nemzeti Fejlesztési Ügynökségről szóló 130/2006. (VI.15.) Kormányrendelet.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

- (d) a döntés-előkészítés módjának meghatározása,
- (e) elszámolás az igazoló hatóság felé,
- (f) az EMIR folyamatos továbbfejlesztése és működtetése, a jogszabályokban meghatározottak szerint,
- (g) a programok megvalósítására vonatkozó egységes kommunikációs stratégia kidolgozása és módosítása, az 1083/2006/EK tanácsi rendelet 69. cikke szerinti tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése,

3.2.3.2. Az NFÜ-nek az operatív programok megvalósításával kapcsolatos irányító hatósági feladatai

- (a) az operatív programok tervezésének koordinációja, az operatív program szakmai előrehaladásának nyomon követése és felügyelete, különös tekintettel az indikátorok teljesülésére,
- (b) javaslatlétél az operatív program módosítására, beleértve a pénzügyi tábla prioritástengelyek közti módosítását, a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság által jóváhagyott operatív programok, valamint azok módosításának benyújtása az Európai Bizottsághoz,
- (c) az akciótervek és módosításuk elkészítése,
- (d) forrás biztosítása az operatív programok fejezeti kezelésű előirányzat-felhasználási keretszámláin, illetve a lebonyolítási számlákon, a jogosulatlan vagy szabálytalan felhasználásból eredő összegek visszautalása az igazoló hatóság vonatkozó pénzforgalmi számláira,
- (e) a komplex programok tervezése és értékelése, megvalósításának koordinációja, nyomon követése,
- (f) a programok megvalósításának folyamatos nyomon követése, az operatív programokat érintő kérdésekben kapcsolattartás az Európai Bizottsággal, és Magyarország érdekeinek képviselése,
- (g) a pályázati kiírások és támogatási szerződés minták, valamint az ezen mintáktól eltérő egyedi támogatási szerződések elkészítése,
- (h) egységes, minden operatív programot lefedő pályázati ügyfélszolgálat kialakítása és működtetése,
- (i) pályázati kiírások elkészítése és megjelentetése,
- (j) az operatív programok prioritásonként előírt uniós és nemzeti társfinanszírozás keretének és arányának betartása az elszámolás alapjaként megjelölt elismerhető közkiadáson belül úgy, hogy a nemzeti társfinanszírozási rész kizárólag a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság egyetértésével haladhatja meg az elismerhető közkiadás 15%-át,
- (k) a pályázati felhívás előkészítése során a támogatási konstrukciónak az operatív programhoz való illeszkedési, európai uniós és nemzeti elszámolhatósági, továbbá - ahol erre jogszabály felhatalmazza - költséghatékonysági szempontú vizsgálata,
- (l) a projektfelügyeleti rendszer működtetése,
- (m) javaslatot tesz a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter részére a támogatási konstrukció módosítására vagy visszavonására, ha a pályázati szakaszban a pályázati keret

A strukturális támogatások intézményrendszere

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

forrásfelhasználása nem megfelelően halad, illetve a kiemelt projekt szakmai és pénzügyi előrehaladása a támogatási szerződésben rögzítettektől jelentős mértékben elmarad,

(n) a források felhasználásának alakulásáról, a határidőre nem teljesítő projektek köréről és végrehajtásuk támogatása érdekében megtett intézkedésekről az NFÜ negyedéves rendszerességgel jelentést készít a Kormány részére.

3.2.3.3. Az NFÜ-nek a közreműködő szervezetekkel kapcsolatos feladatai

(a) javaslattétel a fejlesztéspolitikáért felelős miniszternek a közreműködő szervezet kiválasztására

(b) szerződés megkötése a közreműködő szervezettel, teljesítményalapú finanszírozás biztosítása a közreműködő szervezet szolgáltatásaiért, a finanszírozás éves felülvizsgálata és indokolt esetben korrekciója,

(c) a közreműködő szervezet támogatások felhasználásával kapcsolatos belső eljárásrendjének jóváhagyása

(d) az operatív program megvalósításának részleteit szabályozó utasítások kidolgozása és kiadása.

(e) a közreműködő szervezet operatív programmal kapcsolatos tevékenységének támogatáspolitikai felügyelete, ellenőrzése és értékelése

(f) rendszerszintű szabálytalanság felmerülése esetén a közreműködő szervezet által végzett és a szabálytalansággal érintett tevékenységek felfüggesztése, illetve szükség szerint egyéb korrekciós intézkedések megtétele.³⁵⁸

3.2.4. A miniszterek

A miniszter feladata a szakmai felelősségébe tartozó operatív program vagy prioritástengely és akcióterv szakmai kidolgozásában való részvétel, ennek során a Kormány szakpolitikájának érvényesítése.

A miniszternek az operatív program vagy prioritástengely és akcióterv kidolgozásával és megvalósításával kapcsolatos feladata különösen:

(a) javaslatot tesz az operatív program tartalmára, és kezdeményezi annak módosítását,

(b) javaslatot tesz az akcióterv tartalmára, és kezdeményezi annak módosítását,

(c) javaslatot tesz – az érintett miniszter véleményének kikérésével – a kiemelt projektek azonosítására, véleményezi a más szervezetek által javasolt kiemelt projektekre vonatkozó javaslatot, kiadja a kiemelt projektek befogadási kritériumaként meghatározott támogató nyilatkozatot, kivéve, ha a projektjavaslatot a miniszter nyújtja be,

(d) részt vesz a pályázati kiírások kidolgozásában,

(e) az egységes működési kézikönyvben meghatározott módon részt vesz a döntés-előkészítési folyamatban, döntés-előkészítő bizottság összehívása esetén tagot delegál a döntés-előkészítő bizottságba,

³⁵⁸ 4/2011. (I.28.) Kormányrendelet 15. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

(f) szakmai szempontból nyomon követi a feladatkörébe tartozó pályázati felhívásokat és kiemelt projekteket,

(g) felel – az érintett miniszter véleményének kikérésével – a támogatási konstrukciók szakmai tartalmának előkészítéséért, melynek keretében biztosítja, hogy a szakmai tartalom illeszkedjen a Kormány stratégiai céljaihoz és a kormányzati programhoz.³⁵⁹

3.2.5. Az államháztartásért felelős miniszter

Az államháztartásért felelős miniszter feladata az alapokból származó támogatások ellenőrzésének szabályozása, harmonizációja, koordinációja, valamint az ellenőrzési hatósági és igazoló hatósági feladatok ellátásának biztosítása. E feladata keretében dönt:

(a) az alapokból származó támogatások az irányítási és kontrollrendszerére vonatkozó nemzeti jogszabályok és módszertanok előkészítéséről, kidolgozásáról és folyamatos továbbfejlesztéséről,

(b) az ellenőrzési vonatkozású közösségi jogszabályok és módszertani útmutatók kialakításában, továbbfejlesztésében, a magyar álláspont képviselésében való részvételről. Az (c) ellenőrzéseknek a megfelelő nemzetközi ellenőrzési standardok és harmonizált módszertan szerint történő lefolytatásáról. Az irányítási és kontrollrendszerek felállításáról szóló – az ellenőrzési hatóság által elkészített – értékelés (akkreditáció) kritériumrendszerének véleményezéséről (d). A nemzeti ellenőrzési stratégiában foglalt ellenőrzések és az alapokból származó támogatások lebonyolításában, ellenőrzésében érintett szervezetek által az alapokból származó támogatások tekintetében végzett egyéb ellenőrzések áttekintéséről, harmonizálásáról, ezek révén az ellenőrzési erőforrások átfedésektől mentes, hatékony és eredményes felhasználásának biztosításáról. Az Európai Bizottság által végzett ellenőrzésekre adandó tagállami válaszok kialakításában, a szükséges tárgyalások lefolytatásában való részvételről (f), (g) minőségértékelés keretében a folyamatba épített ellenőrzéseket, továbbá a rendszer- és mintavételes ellenőrzéseket végző szervezetek tekintetében a jogszabályok, a módszertani útmutatók, a nemzetközi ellenőrzési standardok alkalmazásának és végrehajtásának figyelemmel kíséréséről, vizsgálatáról, (h) az európai uniós támogatások ellenőrzésének helyzetére vonatkozó beszámoló készítéséről a Kormány számára.

Az ellenőrzési hatóság az alábbi feladatokat látja el az Európai Bizottság és az államháztartásért felelős miniszter irányutatásai, valamint a nemzetközileg elfogadott standardok alapján: (a) kidolgozza az irányítási és kontrollrendszerek értékelése kritériumrendszerét, lefolytatja az értékelést, elkészíti az értékelésről szóló jelentést és véleményt. Elkészíti a nemzeti ellenőrzési stratégiát (b), elvégzi a rendszerellenőrzéseket (c), elvégzi a műveletek mintavételes ellenőrzését (d). Ellenőrzést végez az Európai Bizottság felkérése esetén (e). Nyomon követi az ellenőrzési jelentések megállapításait, javaslatai hasznosulását (f), az intézkedési tervek végrehajtását, (g) teljesíti az Európai

³⁵⁹ 4/2011(I.28.) Kormányrendelet 6. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Bizottság felé az éves beszámolási kötelezettségeket, *(h)* elkészíti a részleges zárónyilatkozatot és az azt megalapozó jelentést, *(i)* elkészíti a zárónyilatkozatot és az azt megalapozó jelentést, *(j)* részt vesz az Európai Bizottság által végzett ellenőrzésekre adandó tagállami válaszok kialakításában, a szükséges tárgyalások lefolytatásában.

Az igazoló hatóság az alábbi feladatokat látja el: *(a)* az alapokból származó támogatások folyósítása érdekében összeállítja az operatív programra vonatkozó átutalás igénylési dokumentációt. Igazolja a költségnyilatkozatok számszaki pontosságának és megbízhatóságának, valamint a költségek alátámasztottságának ellenőrzésére irányuló eljárások európai uniós és nemzeti jogszabályoknak való megfelelését. Benyújtja az igazolt átutalás igénylési dokumentációt az Európai Bizottság részére. A költségek megfelelésének ellenőrzése érdekében tényfeltáró vizsgálatot és tényfeltáró látogatást végez a pénzügyi lebonyolításban részt vevő szervezeteknél *(b)*. Az NFÜ által közölt kifizetési ütemezések alapján összeállítja és benyújtja a tárgyévre és a következő évre vonatkozó kifizetési előrejelzéseket az Európai Bizottság részére *(c)*. Fogadja az alapokból származó támogatásokat az Európai Bizottságtól *(d)*, vezeti az igazoló hatóság pénzügyi nyilvántartásait, ennek keretében nyilvántartja az alapokból származó támogatás részben vagy egészben történő törlése következtében visszafizetendő, valamint visszavont összegeket *(e)*, *(f)* végrehajtja az adminisztratív hibák, valamint az operatív program megvalósítása során bekövetkezett szabálytalanságok következtében szükségessé váló pénzügyi korrekciókat, és³⁶⁰ elszámol az alapokból származó visszafizetett támogatásokról az Európai Bizottsággal.

3.2.6. A közreműködő szervezetek

Az ÚMFT végrehajtásában közreműködő szervezetként részt vehet, mint *(a)* közvetlenül vagy közvetetten többségi állami tulajdonban lévő szervezet; *(b)* költségvetési szerv; *(c)* közalapítvány; *(d)* gazdasági társaság.

Közreműködő szervezet csak olyan szervezet lehet, amely az NFÜ által lebonyolított előminősítési eljáráson megfelel. A közreműködő szervezet kijelöléséről – a miniszterrel történt konzultációt követően – az NFÜ javaslatot készít a fejlesztéspolitikáért felelős miniszternek. A közreműködő szervezet kijelöléséről és a közreműködő szervezet számára biztosított kizárólagos jogról a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter rendeletben intézkedik.³⁶¹

Ha a közreműködő szervezet feladatát nem megfelelően látja el, az NFÜ javaslatára a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter a kijelölést visszavonhatja az államháztartásért felelős miniszterrel egyetértésben, és helyére új közreműködő szervezetet jelölhet ki.

A közreműködő szervezet feladatai különösen a következők: *(a)* részvétel az operatív program és az akcióterv kidolgozásában és módosításában, *(b)* éves munkaterv

³⁶⁰ 4/2011. (I.28.) Kormányrendelet 7. §.

³⁶¹ Lásd a 4/2007. (I.30.) MeHVM – GKM együttes rendeletet, az 5/2007. (II.2.) MeHVM – SZMM együttes rendeletet, a 6/2007. (II.6.) MeHVM – GKM együttes rendeletet, a 11/2007. (III.28.) MeHVM – ÖTM együttes rendeletet.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

készítése és megküldése az NFÜ-nek. Támogatói okiratok kibocsátása, támogatási szerződések megkötése és módosítása, biztosítéki szerződések megkötése és módosítása *(c)*. A projektek megvalósítása előrehaladásának nyomon követése, a támogatás kifizetésének engedélyezése. Folyamatba épített ellenőrzések (dokumentumalapú ellenőrzések és kockázatelemzésre alapozott helyszíni ellenőrzések) végzése, a projektek zárásával kapcsolatos feladatok ellátása. Közreműködés a szabálytalanságkezelési rendszer működtetésében *(d)*. Ellenőrzési nyomvonal készítése és folyamatos aktualizálása *(e)*. Az adatok folyamatos rögzítése az EMIR-ben, az adatbázis naprakészségének, hitelességének és megbízhatóságának biztosítása *(f)*. Beszámolóok készítése és megküldése a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter és az NFÜ, illetve a szakmailag illetékes miniszter részére az akcióterv és az éves munkaterv megvalósításában történt előrehaladásról, az egyes konstrukciók előrehaladásáról és a szükséges intézkedésekre vonatkozó javaslatokról *(g)*. Támogatást igénylők és kedvezményezettek szakszerű tájékoztatása *(h)*. Részvétel a felhívás és az útmutató, valamint a támogatási szerződésminta kidolgozásában és módosításában *(i)*.

A közreműködő szervezet az NFT megvalósításával kapcsolatos feladatainak ellátásához alvállalkozót kizárólag átmeneti jelleggel vagy speciális szakterületen, és az NFÜ egyetértésével vonhat be. A közreműködő szervezet felelős az alvállalkozók teljesítéséért.

3.2.7. A forráskezelő szervezet³⁶²

Forráskezelő szervezet: az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1260/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 1083/2006/EK rendelet 44. cikke *b)* pontjának *(ii)* alpontja alapján az ott hivatkozott holdingalapra, illetve annak kezelésével összefüggésben felmerülő feladatok ellátására kijelölt pénzügyi vállalkozás.

A forráskezelő szervezet feladata a kis- és középvállalkozások finanszírozását célzó pénzügyi programok kidolgozása és lebonyolítása, ideértve különösen a következőket: *(a)* a pénzügyi közvetítő kiválasztására irányuló felhívások elkészítése, és az NFÜ jóváhagyásra történő előterjesztése, *(b)* a kiválasztott pénzügyi közvetítővel a pénzügyi eszközök kihelyezésére vonatkozó szerződések megkötése, *(c)* a rendelkezésre álló források felhasználásának ellenőrzése, nyilvántartása és az erről szóló beszámoló elkészítése az NFÜ részére.

A forráskezelő feladataira és finanszírozására vonatkozóan az NFÜ a forráskezelő szervezettel – egy, illetve több operatív programra vonatkozóan – finanszírozási szerződést köt.

³⁶² A Kormány a Gazdaságfejlesztési Operatív Program 4. Pénzügyi eszközök prioritásának, valamint a Közép-magyarországi Operatív Program Pénzügyi eszközök intézkedésének végrehajtása érdekében forráskezelő szervezetként a Magyar Vállalkozásfinanszírozási Zártkörűen Működő Részvénytársaságot kizárólagos joggal kijelöli.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A fejlesztéspolitikaért felelős miniszter és az államháztartásért felelős miniszter, a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának általános eljárási szabályait együttes rendeletben szabályozza. A rendelet a projekt kiválasztás, a támogatási szerződések megkötése, illetve módosítása, a projektek megvalósítása, a közvetett támogatásra, a pénzügyi eszközök keretében nyújtható támogatások felhasználására, valamint a forráskezelő szervezetre vonatkozó speciális szabályok tekintetében tartalmaz rendelkezéseket.³⁶³

3.2.8. Monitoring bizottságok

Az operatív programok végrehajtását monitoring bizottságok követik nyomon. A monitoring bizottság elnökét a miniszterelnök nevezi ki. A monitoring bizottság tagjainak száma legfeljebb 35 fő. A monitoring bizottságba tagot delegál az irányító hatóság, valamint az irányító hatóság felkérése alapján: (a) a fejlesztéspolitikaért felelős miniszter, (b) a miniszter, (c) az államháztartásért felelős miniszter, (d) az NFÜ, (e) regionális program esetében az érintett regionális területfejlesztési konzultációs fórum, és (f) a társadalmi, a gazdasági, a civil és a szakmai szervezetek.

A monitoring bizottság munkájában tanácskozási joggal részt vehet: az Európai Bizottság és – ha az adott operatív program finanszírozásához hozzájárul – az Európai Beruházási Bank, valamint az Európai Beruházási Alap képviselője (a). Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap és az Európai Halászati Alap felhasználásáért felelős szervezet képviselője (b). Az igazoló hatóság, az ellenőrzési hatóság és a központi harmonizációs egység képviselője (c),³⁶⁴ a közreműködő szervezet és a forráskezelő szervezet (d), az érintett miniszter (e).

A monitoring bizottság az egyes intézkedések keretén belül támogatandó tevékenységek kiválasztási követelményeinek meghatározása, a támogatás célkitűzéseinek megvalósítása során elért előhaladás rendszeres felmérése, a megvalósítás eredményeinek áttekintése, különös tekintettel az egyes intézkedések kapcsán kitűzött célok elérésére megtárgyalja az akcióttervet.

³⁶³ Lásd a 16/2006. (XII.28.) MeHVM – PM együttes rendeletet, a 2/2008. (V.29.) NFGM – PM együttes rendeletet.

³⁶⁴ 4/2011. (I.28.) Kormányrendelet 9. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

3.3. PANASZ INTÉZMÉNYE

A projektgazda a projekt javaslat elutasítása, csökkentett összköltséggel történő támogatása vagy feltételekkel történő támogatása ellen, jogszabálysértés vagy a pályázati kiírás szerinti tájékoztatásban foglaltak megsértése esetén a döntés kézhezvételétől számított 5 munkanapon belül, egy alkalommal, az indokok megjelölésével panasszal élhet az NFÜ-nél. Az NFÜ döntése elleni panaszt a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter, a közreműködő szervezet döntése elleni panaszt az NFÜ bírálja el.

A közreműködő szervezet döntése elleni panaszokat az NFÜ haladéktalanul továbbítja a közreműködő szervezetnek. A közreműködő szervezet a döntése ellen benyújtott panasz esetén: (a) a panaszban foglaltaknak 5 napon belül helyt ad, egyúttal gondoskodik a jogszerű állapot helyreállításáról, erről haladéktalanul értesíti a projektgazdát, vagy (b) a panaszt és az abban foglaltakkal kapcsolatos szakmai álláspontját 5 napon belül az NFÜ-höz visszaküldi elbírálásra.

Az NFÜ a döntése ellen benyújtott panasz esetén: (a) a panaszban foglaltaknak 5 napon belül helyt ad, egyúttal gondoskodik a jogszerű állapot helyreállításáról, erről haladéktalanul értesíti a projektgazdát, vagy (b) a panaszt és az abban foglaltakkal kapcsolatos szakmai álláspontját 5 napon belül megküldi a fejlesztéspolitikáért felelős miniszternek elbírálásra. A panaszokat érdemi vizsgálat nélkül kell elutasítani, amennyiben: (a) a panaszt határidőn túl terjesztették elő; (b) a panaszt nem az arra jogosult terjeszti elő; (c) korábbival azonos tartalmú, ismételt panaszt terjesztenek elő; (d) a panasz a megsértett jogszabályi vagy kiírás szerinti rendelkezésekre történő hivatkozást nem tartalmazza.

Amennyiben érdemi vizsgálat nélküli elutasításnak nincs helye, a benyújtott panaszokat a panasz beérkezésétől számított 30 napon belül kell elbírálni. Az elbírálás határideje egy alkalommal, legfeljebb 30 nappal meghosszabbítható, erről³⁶⁵ a panasz beérkezésétől számított 10 munkanapon belül tájékoztatni kell a projektgazdát.

Az NFÜ, illetve a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter a panasszal kapcsolatosan az alábbi döntéseket hozhatja: (a) a panaszban foglaltaknak helyt ad, egyúttal gondoskodik a jogszerű állapot helyreállításáról; (b) a panaszt indokolt döntésével elutasítja. Az NFÜ, illetve a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter a panasz tárgyában hozott döntésről az indokok megjelölésével értesíti a projektgazdát és a közreműködő szervezetet. A panasz kivizsgálásában, illetve elbírálásában³⁶⁶ nem vehet részt az, aki a panasz által érintett projekt elbírálási eljárásában részt vett.

³⁶⁵ CSÁK Csilla: A támogatások intézményrendszere In: Olajos István (szerk.): A gazdasági és társadalmi kohéziós politikája az Európai Unióban és Magyarországon, Novotni Kiadó, Miskolc, 2009, 55. p.

³⁶⁶ OLAJOS István: A támogatási eljárás és a közigazgatási eljárás kapcsolata, legfontosabb problémái In: *Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XXIV*, 439-456. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

4. FEJEZET: A STRUKTURÁLIS TÁMOGATÁSOK ELJÁRÁSA

4.1. SPECIÁLIS HATÓSÁGI JOGOSÍTVÁNYOK

A támogatási eljárásban a közigazgatási szerveknek a szerepe meghatározó. A gazdaságirányítás területén működő, és a magánjogi viszonyokba beavatkozó közigazgatási szerv az állam meghosszabbított karjaként lényegében olyan területre is szabályozást tud gyakorolni, ahová korlátai miatt nem tudna másképpen beavatkozni.

A leglényegesebb kérdés, hogy mit és hogyan támogassunk. Ennek előzményeként a legfontosabb kérdés a támogatni hivatott közérdek meghatározása, majd a támogatás anyagi alapjainak megteremtése.³⁶⁷

A hatóság pozíciója kettős: egyrészt a támogatás feltételeinek egyre pontosabb megfogalmazásában vesz részt azáltal, hogy a formától függően meghatározza a támogatás alapfeltételeit jogszabály vagy pályázati felhívás formájában.³⁶⁸ Ezek után, már a végrehajtás első, előkészületi stádiumában kiszűrjük a formai hibával rendelkező pályázatokat vagy az alanyi feltételeknek nem megfelelő pályázókat. A szintisztán közigazgatási jellegű³⁶⁹ szakasz a támogatási döntés meghozatalával és a támogatási szerződés megkötésével végződik.³⁷⁰

A szerződés megkötésével az addig közigazgatási jellegű szakasz magánjogi elemekkel telítődik. A támogatási döntést meghozó szerv addigi impériumának nagy részét elveszíti, és a felek viszonyában a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egyensúlya a meghatározó elem.³⁷¹

A támogatási szerződés pontosan rögzíti a felek feladatait és kötelezettségeit, és a támogatott fél által teljesítendő konkrét ütemezését.

³⁶⁷ E feladatok a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Európai Tanács látja el. A pénzügyi jellegű akkreditációt a hivatalrendszer tekintetében az Állami Számvevőszék és az Európai Bizottság végzi. E szervek feladatai az éves beszámoló Igazoló Szervként történő akkreditálása.

³⁶⁸ Ezeket a feladatokat a strukturális alapok tekintetében az Irányító Hatóság látja el.

³⁶⁹ A közigazgatási jellegű kifejezést azért használtam, mert itt az állam, mint gazdasági szereplő hoz döntéseket a közhatalom birtokában, de nem ügyfelek jogvitájában dönt, így döntése nem közigazgatási döntés. Lásd később a bírósági felülvizsgálatnál kifejtetteket.

³⁷⁰ Az előkészítő jellegű feladatokat kifizető hatóságként az MVH, míg a támogatási döntést az EMOGA Garancia Alap esetében az illetékes hatóságként eljáró VM, az Orientációs Alap tekintetében szakmai értékelés és bizottsági bírálat után szintén az VM, mint illetékes hatóság hozza meg.

³⁷¹ HORVÁTH M. Tamás: A közigazgatási szerződések szabályozási koncepciója In: *Magyar Közigazgatás*, 2005/3, 142-147. pp. (továbbiakban HORVÁTH M. 1). Az idézett műben a szerző, az addigi szakirodalom álláspontját meghaladva a támogatási szerződést nem tekinti közigazgatási szerződésnek. Ezen álláspontjával a strukturális alapok eljárásának ismeretében nem értek egyet.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A szerződés mindkét felet köti, ám a közigazgatási szerv oldalán a témával foglalkozó szakirodalom, francia szerzőkre hivatkozva, bizonyos többletjogokat garantál, melyektől a szerződésben eltérni nem lehet.³⁷²

A magyar gyakorlat, pályázatos eljárásban tovább szűkíti az eljárásban résztvevők jogait, és nem biztosítja a támogatottak részére a bírósági felülvizsgálat lehetőségét. Az elutasító döntések ellen egyfokú kifogást lehet előterjeszteni a támogatási döntést meghozó szerv feletteséhez, melynek a döntése jogerős.

A kérdésben számos alkotmányjogi panasz érkezett. A kialakult magyar alkotmánybírósági gyakorlat a következő megállapításokat tette:

(a) A pályázaton alapuló támogatások, *nem minősülnek közigazgatási döntésnek*, ugyanis a pályázatokat elbíráló szerv nem hoz e tekintetben közigazgatási határozatot, hanem értesítésében tájékoztatja döntéséről a pályázót. A pályázati kiírás, és a kiírás mikéntjéről szóló rendelet az a jogszabály, mely meghatározza az elbírálás menetét és feltételeit. Így a támogatási döntés *nem* minősül közigazgatási határozatnak, és ennek bírósági felülvizsgálata sem kötelező.³⁷³

(b) *A támogatáshoz való jogosultság elbírálása nem minősül olyan alapvető jognak, melyek elbírálása tekintetében a bírói utat biztosítani kell.* A támogatási kérelmek benyújtásakor ugyanis *a felek között nem jön létre polgári jogi jogviszony, és a támogatási feltételeknek való megfelelés még nem keletkeztet alanyi jogokat, melyek bírói úton is biztosíthatók lennének.* A döntés tehát olyan állami döntés, melyben az állam nem hatóságként jár el, ezért döntése az olyan tulajdonosi vagy előjárói döntések közé tartozik, melyek esetében a bírósági felülvizsgálat joga nem biztosított.³⁷⁴

(c) A támogatás legtöbbször *„az állami gazdaságpolitika olyan eszköze, amely az agrárgazdaság fejlesztésének a jogalkotó által lényegesnek és fontosnak tartott céljait hivatott elősegíteni.”*³⁷⁵ Egy ösztönző eszköz, amely feltételeit az állam módosíthatja,

³⁷² Lehetősége van szankciót alkalmazni szerződésszegés esetén, de a bírói utat nem zárhatja ki, a változó körzérdeknek megfelelően változtathatja a szerződés tartalmát, és egyoldalúan jogosult a szerződés megszüntetésére, az olyan szerződési kikötés érvénytelen, mely korlátozná a közigazgatási szerv többletjogait. Lásd: HARMATHY Attila: *A közigazgatási szerződések kialakulása és fejlődési folyamata*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981, 14-36. pp. (a továbbiakban HARMATHY 2). valamint MOLNÁR Miklós – TABLER, Margaret M.: Gondolatok a közigazgatási szerződésekről, *Magyar Közigazgatás* 2000/10, 597-610. pp. OLAJOS István: A közjogi szerződés, mint a támogatásokkal kapcsolatos jogalkalmazás egy útja In: *Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica Tomus XXIX/2* Miskolc, 2011 Miskolc University Press 503-514.pp. OLAJOS István: A közjogi szerződések jelentősége az agrár-és környezetjogban. A támogatási szerződések eljárásjogi helye és szerződési létszakai In: *Pázmány Law Working Papers* 2012/26. In: [http://lawecon-hu.org/images/abstracts/2012/ppke/2012-26-Olajos.pdf](http://lawecon.hu.org/images/abstracts/2012/ppke/2012-26-Olajos.pdf)

³⁷³ A gyakorlat kialakításában az Alkotmánybíróság két eseti döntése, a 719/B/2001 és a 794/D/2004 döntése játszott szerepet. A döntésben felhasznált jogszabályok: a 273/1997, (XII.22.) Kormányrendelet 11. § (2) bekezdése az agrártámogatások általános szabályairól. E jogszabály rendelkezéseit vette át a már említett 6/2004. (I.22) rendelet 9. §-a is. Az érvelésben a Pp. 324. § (2) bekezdését alkalmazták a közigazgatási szerv meghatározásakor.

³⁷⁴ Lásd: 22/1995. (III.31.) AB határozat valamint a 108/1995 és 109/1995 AB határozatok.

³⁷⁵ Idézet a 882/B/1998 Alkotmánybírósági határozatból.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

megszüntetheti, a jogosulti kört változtathatja, és meg is szüntetheti.³⁷⁶ Az Alkotmánybíróság kizárólag csak azt vizsgálhatja, hogy a jogalkotó e széles körű mérlegelési jogának gyakorlása során nem sértette-e az Alkotmány valamely rendelkezését.

(d) *A támogatási kritériumoknak való megfelelés még nem minősül olyan szerzett jognak, melyre nézve a jogszerzőt a jogvédelem megilleti.* Ugyanis ahhoz, hogy e jogok védelmet élvezzenek, már konkrét jogviszonynak kell mögöttük állni, vagy konkrét jogviszonyok keletkezésével összekapcsolható várománynak kell lennie. Tehát abból, hogy valaki megfelel a támogatási kritériumoknak, még nem következik, hogy támogatási értesítés, vagy szerződés alapján jogosulttá vált.

E gyakorlatból következően tehát nem mindegy, hogy milyen eljárás, és milyen formában megjelent jogszabályok alapján válik valaki támogatás jogosultjává. Ha a támogatás *pályázatban* jelenik meg, a hatályos szabályok szerint abból nem következik, hogy a döntés a támogatásról államigazgatási döntés lenne.

Véleményem szerint más a helyzet azonban akkor, ha a döntést meghatározó eljárási rend a KET hatályba lépése után, *a meghatározott eljárási rend szerint eljáró szerv olyan döntésén alapul, melynek anyagi jogi és eljárási szabályait jogszabályok határozzák meg.* Ebben az esetben a KET az adott eljárási cselekmény tekintetében, ha a TET³⁷⁷ eltérően nem rendelkezik,³⁷⁸ háttérjogszabálynak minősül, így rendelkezéseit alkalmazni kell rá.

Az Alkotmánybíróság megállapításából következik, hogy *a támogatási szerződés aláírása, illetve a támogatási döntés meghozatala után a jogosultnak alanyi joga keletkezik a megkötött szerződésben biztosított jogainak bírói úton történő kikényszeríthetőségére is.*

A strukturális alapokból támogatott, ott jogi szabályozást nyert támogatási jogcímek mindegyike pályázatos formában jelenik meg. Míg az EMVA-ból támogatott, az előző részben kifejtett vidékfejlesztési *támogatási formák legnagyobb része külön jogszabályként nyert megjelenést.* E felvetés alapján tehát lényeges lesz a két terület eljárási szabályainak különbségeit feltárni.

³⁷⁶ NAGY Zoltán: . A közpénzügyi támogatási jogviszony a közjogi és magánjogi szabályozás metszetében. In: *Publ. Univ. Miskolciensis* XXX/2.2012. 339-350. pp.

³⁷⁷ TET- 4/2011 (I.28) Korm. rendelet a strukturális támogatások eljárási szabályairól

³⁷⁸ Megállapította a KET 13. § (2) bekezdés c) pontja.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

4.2. A GARANCIÁLIS FELTÉTELEK BIZTOSÍTÁSA A TÁMOGATÁSI ELJÁRÁSOK SORÁN

E körben az összeférhetlenség,³⁷⁹ az adatkezelés³⁸⁰ az alapvető kérdés. *Összeférhetlenségi okokat* a minden strukturális alapra vonatkozó rendeletben nevesített a jogalkotó. Alapvető rendelkezései kizárják a pályázat elbírálásából a pályázat benyújtóját, a pályázatból bármilyen mértékben függő személyt³⁸¹ és ezek közeli hozzátartozóját. Az összeférhetetlen személy ezen okokat köteles az irányító hatóság vezetőjének bejelenteni, ennek hiányáról magánokiratban nyilatkozni, és e nyilatkozatokat az időközben felmerülő összeférhetlenség esetében megtenni.³⁸² Ha az összeférhetlenség esetéről a támogató döntés kézbesítése előtt értesül az irányító hatóság vezetője, akkor jogosult az eljárást felfüggeszteni, és pártatlan személyekkel megismételni a bírálat és az értékelés teljes folyamatát³⁸³

Az *adatkezelés* három fontos ponton kapcsolódik az eljárás ezen szakaszához: Milyen jellegű titoktartási kötelezettsége van a támogatás elbírálásban részt vevő személyeknek, milyen adatbázisból használhat fel adatot a támogatás elbírálója, milyen adatokat kell nyilvánosságra hozni.

A támogatási eljárás lefolytatásáig a közreműködő szerv munkájához szükséges mértékben adatokat kérhet be.³⁸⁴ A közreműködő szerv, az értékelésben és bírálatban résztvevők ezeket az adatokat az ügyfél támogatásban való érintettségéig, a támogatási korlátozás fennállásáig, illetve más érintett személy jogainak érvényesítéséhez szükséges ideig kezelheti. Az NFÜ, mint felügyelő³⁸⁵ szerv kivételével más közigazgatási szervnek csak az iratbetekintés erejéig juttathatja el.

³⁷⁹ Lásd: 14/2004. (VIII.13) TNM–GKM–FMM–FVM–PM együttes rendelet a strukturális alapok és a kohéziós alap felhasználásának általános eljárási szabályairól (továbbiakban: strukturális eljárási rendelet) 3-4. §.

³⁸⁰ Lásd a strukturális eljárási rendelet 5. §.

³⁸¹ A függés alapulhat munkaviszonyon, vagyoni részesedésen, a pályázó szervezet irányításában való részvételen, és a pályázat előkészítésében való részvételen.

³⁸² Strukturális eljárási rendelet 4. § (3) bekezdés.

³⁸³ Strukturális eljárási rendelet 26. § (4) bekezdés.

³⁸⁴ Az adatok kiterjedhetnek: az ügyfelek azonosító adataira (beleértve a természetes személy személyazonosító adatait és adóazonosító jelét), a gazdálkodásra, a termőföld-hasznosításra, az állattartásra, az erdőgazdálkodásra, a mezőgazdasági termékek tárolására, a feldolgozására, valamint az egyéb mezőgazdasági tevékenységre, illetve a támogatások összegével, felhasználásával, a támogatási feltételek teljesítésének ellenőrzésével kapcsolatban.

³⁸⁵ A MVH például a következő nyilvántartásokat vezeti: Ügyfél-nyilvántartási rendszer, az intézkedések kezelésére szolgáló nyilvántartási és ellenőrzési rendszerek, földterület azonosítási rendszer, a szőlőültetvények országos térinformatikai nyilvántartása, intervenciók raktárregiszter, tevékenységi helynyilvántartási rendszer.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A közreműködő szervnek joga van más szakigazgatási szervnél, az NAVH-nál vezetett nyilvántartásból,³⁸⁶ valamint a személyi és lakcímnnyilvántartásból adatok kérésére. Ha az adat a támogatási jogosultság megállapításához szükséges, akkor üzleti titokra hivatkozva nem tagadható meg az adatszolgáltatás.

A másik fontos adalék a *közérdekű adatok* nyilvánossága. Ehhez kapcsolódó kötelezettség, hogy a támogatás nyertesének nevét, az elnyert összeget és a projekt megvalósulásának helyszínét, mint közérdekű adatot,³⁸⁷ közölni kell. A nyilvánosságot a kötelezően felállítandó honlapon kell tájékoztatni.

A szerződést az irányító hatóság és a közreműködő szerv köti meg (költségvetési szervnél a miniszter hozzájárulása szükséges).³⁸⁸ A megállapodásba bele kell foglalni a feladatok körét, a feladatot ellátó szerv hatáskörét, eljárását, kötelezettségeit. Meg kell határozni a feladatot ellátó szerv ellenőrzésének rendjét, a közreműködő szerv jelentési kötelezettségét, ennek gyakoriságát; valamint a delegált feladatot ellátó szerv delegálóval szembeni felelősségét; a delegált feladatokat átvállaló személyek szakmai végzettségét és felkészültségét.

Így az irányító hatóság a megkötött delegálási szerződés alapján számon tudja kérni a vele szerződő szervezettől mindazokat a feltételeket, melyeket tőle is elvárnak. Ez a további delegálás során nem lehetne követhető, így a támogatási csúciszerv mögöttes felelőssége sem lehetne kivitelezhető.

³⁸⁶A közreműködő szerv által használható, más szakigazgatási szerveknél vezetett nyilvántartások: a vámhatóság által kezelt vámadatbázis, a nemzeti külkereskedelmi államigazgatási szerv által kezelt importengedély-nyilvántartás, a szőlőültetvény-kataszter, az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer (ENAR), az Országos Erdőállomány Adattár, a védett és védelemre tervezett természeti területek nyilvántartása, az Országos Támogatási Monitoring Rendszer nyilvántartása. A külön jogszabály szerint elismert ökológiai termelést ellenőrző szervezet által vezetett, az ökológiai gazdálkodással összefüggő nyilvántartása, vetőmag-nyilvántartási rendszer, a személyadat- és lakcímnnyilvántartás, a cégnyilvántartás, az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, az Országos Halászati Adattár, a munkaügyi és munkavédelmi hatóság adatbázisa. Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését ellenőrző közigazgatási szerv által kezelt adatbázisa, az I. és II. Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolódó információs rendszerek. Az adóhatóságtól az adózókra vonatkozó adóazonosító nyilvántartásból, továbbá az adóhatóság által kezelt gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerére (TEAOR' 08), és a kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó adatbázis, valamint a köztartozás miatt végrehajtási eljárás alatt álló személyekre vonatkozó adatbázis. A Tenyészet Információs Rendszer, a Baromfi Információs Rendszer, az Országos Állat-egészségügyi Információs Rendszer, a hatáskörrel rendelkező hatóság nyilvántartási rendszerei, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság adattára az ügyfelek sajtó jogú nyugalattásáról, az egyéni vállalkozók nyilvántartása, a vámhatóság által kezelt jövedéki adatbázis.

³⁸⁷ A tájékoztatás kiterjed a leggyakoribb kérdésekre és válaszokra, a telefonos és személyes ügyfélszolgálati lehetőségekre, és a kifizetett támogatások összértékére, valamint a monitoring bizottság összetételére, és üléseire. Lásd: Strukturális eljárási rendelet 6. §.

³⁸⁸ RAISZ Anikó: Veränderungen der Agrarmarktordnungen vom Standpunkt der 50 Jahre alten CEDR aus. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/3, német és magyar nyelven 67-74. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

4.3. ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

Az eljárás szabályainak összehasonlító elemzésekor azokat a szempontokat vettem figyelembe, melyek a strukturális támogatásokra jelenleg hatályban lévő két rendelet mindegyikében megtalálhatóak. A három rendelet hierarchiája a következő: A hierarchia élén a strukturális eljárási rendelet³⁸⁹ áll, amelyre épül a strukturális támogatások eljárási szabályairól szóló rendelet (a továbbiakban közös eljárási rendelet).³⁹⁰

Az eljárásnak három fő szakasza van. A pénzügyi tervezési szakasz, mely a fejlesztési terv stratégiai tervezésétől tart a költségvetési tervezésig. A közigazgatási jellegű szakasz, mely a támogatási kérelem benyújtásával kezdődik, az elbírálásával folytatódik, és a folyósítással végződik. Valamint a megvalósítási szakasz, mely a támogatási szerződés megkötésétől az utóellenőrzésig tart.

A kérelmet főszabály szerint az *NFÜ központi hivatalába kell benyújtani*. A benyújtási határidő eljárási határidőnek minősül, tehát a feladás napját jelölő postabélyegző időpontja számít. A benyújtott kérelmet nyilvántartásba kell venni, és regisztrációs számmal kell ellátni. A kérelem benyújtásával egyidőben megvizsgálják, rendelkezik-e a szükséges mellékletekkel. Ha valamely melléklet hiányzik, vagy nem megfelelő, a kérelmező 15 napon belül pótolhatja a hiányokat. Ha nyilvánvaló elírás miatt nem megfelelő a kérelme, az eljáró közreműködő szervezet hivatalból pótolja az ebből származó hiányosságot. Ha a kérelem elkészített, a kérelemmel érintett összeg minden késedelmes munkanappal 1%-kal csökken.³⁹¹

A pályázatokat csak a lejárat határidő előtt, a szükséges példányszámban és a megfelelő adatlapon kell benyújtani. Az ezen alapvető feltételeknek nem megfelelő pályázatokat nem fogadja be a lebonyolító szervet. Ha az alapvető feltételeknek megfelel a pályázat, legfontosabb adatait rögzítik az Egységes Monitoring Információs Rendszerben (a továbbiakban EMIR). A pályázattal később foglalkozók a pályázat itt rögzített adatait használhatják. A mellékletek átvizsgálása után, nem formai jellegű hiány esetén történik a hiánypótlásra felhívás, 15 napos határidő tűzésével. Ha a pályázat mellékletei is megfelelőek, akkor adja meg a lebonyolító szerv a befogadó nyilatkozatot.

Az adminisztratív teendők összehasonlítása során elmondható, hogy a pályázatos eljárás befogadási folyamata összetettebb, és hiánypótlás csak érdemben benyújtott pályázatokra írható elő. E 15 napos hiánypótlási határidő a strukturális pályázatoknál, ahol jóval nagyobb a benyújtandó mellékletek száma, és a megfelelő melléklet benyújtása más

³⁸⁹ 14/2004. (VIII.13) TNM–GKM–FMM–FVM–PM együttes rendelet a strukturális alapok és a kohéziós alap felhasználásának általános eljárási szabályairól

³⁹⁰ 4/2011 (I.28.) Korm. rendelet a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről

³⁹¹ 5. IER novella 13. cikk.

³⁹² A beérkezés ideje, módja, regisztrációs száma.

³⁹³ A vizsgálat szempontjai: Teljesen kitöltött adatlap, benyújtásra való jogosultság, források megléte, minden oldal aláírt-e, kizáró okok megléte.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

szerv döntésétől függhet, elég rövid. Sok ilyen jellegű pályázat már e rövid határidő miatt sem érheti el a célját, így e tekintetben indokolt lenne a 30 napos közigazgatási hiánypótlási határidő alkalmazása, esetenként további hosszabbítással a pályázati felhívás elemei között.

Ha túligénylik a rendelkezésre álló kereteket, abban az esetben a döntést koordináló NFÜ rangsorolhatja a támogatási kérelmeket.³⁹⁴ A rangsoroláson túlesett pályázat még mindig visszautasítható, ha az uniós támogatási részt meghatározó jogszabály időközben módosul, vagy ha a támogatási rendszer egészének hiányosságai vagy nemzetközi szerződés nem teljesítése miatt az Uniós költségvetésből a támogatás fedezete, vagy egy része visszavonásra kerül.³⁹⁵

A strukturális alapokból származó támogatások esetében a pályázat értékelése többszintű folyamat. Először az értékelés folyamata kezdődik el. Az értékelést egy erre kijelölt szakember végzik. Az értékelés pénzügyi és szakmai részből áll, és kísérheti helyszíni szemle is. Az értékelés meghatározott szempontok³⁹⁶ alapján, írásban megy végbe, mely érvekkel alátámasztott véleményt tartalmaz a pályázat elbírálására vonatkozóan.

Az értékelés után a bírálatot az értékelőktől eltérő személyi összetételű Bíráló bizottság hozza meg az értékelők szempontjai alapján. Ha a Bíráló bizottság az értékelők konklúziójával nem ért egyet, akkor a pályázatot újra értékelteheti. Ha az újraértékelés más eredményt hoz, akkor az értékeléstől eltérő döntés is meghozható. A bírálat alapján a bizottság javaslatot tesz a döntésre. A javaslat lehet a pályázatban meghatározott feltételekkel történő támogatás, csökkentett összeggel történő támogatás, elutasítás. A Bíráló bizottság üléseiről az ügyrendnek megfelelő formátumú emlékeztetőt kell készíteni az ülés legfontosabb adatairól.³⁹⁷ A Bíráló bizottság a pályázatokat pontszám szerint rangsorolja.

A támogatásról szóló végső döntés az Irányító Hatóság³⁹⁸ vezetőjéé, aki a pénzügyi fedezetnek megfelelően a legmagasabb pontszámot elérő pályázatokra hozza meg a döntést. Az elbírálás szakasza határozat meghozatalával zárul, mely lehet támogató vagy elutasító. Ha az azonos pontszámot elért pályázatok mindegyikét nem tudja támogatni, az Irányító Hatóság vezetője az érintett pályázatok ismételt újraértékelését

³⁹⁴ 2007-2013 eljárási rendelet 14. §.

³⁹⁵ Strukturális eljárási rendelet 5. § (2)-(3) bekezdés.

³⁹⁶ Az értékelés szempontjai: A támogatás gazdasági és társadalmi céljához való hozzájárulás, mérhető eredményeket, egyértelmű célokat tartalmaz-e, költséghatékony-e, gazdasági megalapozottsága megvan-e, mennyire segíti elő a környezeti fenntarthatóságot és az esélyegyenlőséget, elősegíti-e más uniós, vagy hazai projekt megvalósíthatóságát, teljesíti-e a pályázati kiírás feltételeit. Strukturális eljárási rendelet 15. § (5) bekezdés.

³⁹⁷ Az emlékeztető részei: ülés helye, ideje, a bizottság tagjai, illetve az őt delegáló szervezet megnevezése, napirendje, az pályázatok legfontosabb adatai, a pontozás, a szavazatok aránya, különvélemény, az esetleges újra értékelés, és annak miéértje. Strukturális eljárási rendelet 22. §.

³⁹⁸ SZILÁGYI János Ede: Az agrártámogatások rendszere pénzügyi és közigazgatási jogi megközelítésben, kitekintéssel a borrendtartásra, *COLLEGA*, 2005/8.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

rendelheti el. A végső döntést befolyásolja az, hogy a pályázatok milyen eljárásrendben, és milyen módszerrel készültek, és az is, hogy mire irányul maga a projekt.

Ezek alapján a pályázat *egyfordulós pályázat*, mely általában kisebb értékű, kevésbé összetett beruházás eldöntésére hivatott. E pályázatok esetén az értékelést egy személy végzi, a Bíráló Bizottság maximum 3 tagú, és nem léphetik túl a 75 napos eljárási határidőt.³⁹⁹

Lehet *kétfordulós pályázat*, ahol az első pályázati fordulót követően, egy szűkített résztvevő garnitúra ismételt, részletesebben kidolgozott pályázatot nyújt be, ahol a második forduló a további szelekció helyett a pályázat megvalósíthatóságát célozza. Itt az értékelés után, melyet szakértő értékelő helyett a közreműködő szervet végez el, a pályázónak lehetősége van az értékelő által aggályosnak tartott pályázatot átdolgozni, és úgy a Bíráló Bizottság elé tárni pályázatát, mely az első fordulóban meghatározott, és fent ismertetett eljárási rend szerint hozza meg a döntést előkészítő érdemi határozatát.⁴⁰⁰ Ezen eljárásban mindkét fordulóban való döntésre 75 nap áll a bírálók rendelkezésére.⁴⁰¹ Az olyan kétfordulós pályázatok esetében, melyek nem haladják meg az egymilliárd forintot, a Regionális Fejlesztési Tanácsoknak a döntés meghozatala előtt joguk van térség szempontjából kiemelkedőnek, jelentősnek, vagy kevésbé jelentősnek értékelni a pályázatot az első támogatási döntés meghozataláig. Ha kiemelkedően jelentős a pályázat, és a Bíráló bizottság elutasító döntés hoz, a döntést hozó közreműködő szervnek a pályázat újraértékelését kell elrendelni. Hasonló az eljárás kevésbé jelentős és támogatni tervezett projektek esetében is.⁴⁰²

A pályázat harmadik formája a *nagyprojekt*,⁴⁰³ ahol a döntésre irányadó 75 napos határidőt további 45 nappal hosszabbítható.⁴⁰⁴

A strukturális alapokból finanszírozott negyedik pályázati forma, az ún. „*kiemelt projekt*”, melyeknél mára projektötletek is elbírására kerülnek. Ezen ötletek megvalósíthatóságára előértékelést rendeznek, legalább 5 éves szakmai tapasztalattal rendelkező előértékelőkkel. Az előértékelők véleménye alapján 7 tagú Bíráló Bizottság arról hoz döntést, hogy a kiemelt projektekre vonatkozó akciótervben nevesítsék az adott pályázatot, vagy adják vissza átdolgozásra, vagy ha reménytelennek ítélik, hagyják ki az akciótervből őket. Az elfogadott akciótervbe beépített projektötletek, mint magyar projektek az uniós bizottságok megfelelő eljárást követően kerülhetnek megvalósításra.⁴⁰⁵

A támogatást elnyert pályázók névsorát az Irányító Hatóság honlapján és a hivatalos lapban közzéteszi, majd megköti a résztvevőkkel a támogatási szerződést.

³⁹⁹ 2007-2013. eljárási rendelet 13. § (3) bekezdés.

⁴⁰⁰ 2007-2013. eljárási rendelet 11. § (3) és 13. § (1) bekezdései.

⁴⁰¹ 2007-2013. eljárási rendelet 3. § (1) bekezdés b) pont.

⁴⁰² 2007-2013. eljárási rendelet 9/A § (2) és (3) bekezdés.

⁴⁰³ 5 Mrd forint támogatási összeg felett, függetlenül attól, hogy egy vagy kétfordulós a pályázat jellege.

⁴⁰⁴ 2007-2013. eljárási rendelet 3. § (4) bekezdés.

⁴⁰⁵ 2007-2013. eljárási rendelet 10. §.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A kifizetés, mint folyamat a támogatási szerződés megkötésével indul.⁴⁰⁶ Az ajánlati kötöttséget a közreműködő szerv részéről a pályázati felhívás tartalmazza. Ez azt jelenti, hogy a felhívásban meghatározott időtartam letelte után az odaítélt támogatás nem fizethető ki.⁴⁰⁷ A megkötött szerződés esetében mindkét fél irányában érvényesül a szerződési kötöttség, és támogatási összeg más jellegű teljesítésre nem fizethető ki.

A strukturális alapok tekintetében a fent leírt alapvető rendelkezésektől sokkal részletesebb szabályok vonatkoznak a támogatási szerződésre. A szerződés aláírása előtt az adminisztratív feladatokkal megbízott lebonyolító szervezet, (NFÜ vagy valamely egyéb olyan szerv, melyre feladatot delegálhat) meggyőződik arról, hogy a nyertes pályázó rendelkezik-e minden hatósági engedéllyel, valamint hogy a projekt fizika megvalósítása vagy az azt előkészítő közbeszerzési eljárás megkezdhető-e. Ezek után eljuttatja a szerződést a nyertes pályázónak.⁴⁰⁸ A nyertes pályázó feladata a szerződés aláírása, valamint az esetleges adatváltoztatások bejelentése.

A közreműködő szervezet⁴⁰⁹ kötelezően módosítja a támogatási szerződést, ha a hathavonta kötelezően benyújtandó projekt-előrehaladási jelentések⁴¹⁰ hatására kiderül, hogy a projekt összköltsége 10%-nál nagyobb mértékben változik, vagy változik a projekt kezdete illetve befejezése. A szerződés módosítását a kedvezményezett is kezdeményezheti, ebben az esetben azonban a lebonyolító szervezetnek a döntésre vonatkozó értékelési és bírálati eljárás megfelelő feltételeit biztosítani kell.

Kifizetés csak bankszámlára történhet, és csak utólag teljesíthető. E tekintetben a kifizetést megelőzik az elkészített projektjelentések. Csak olyan számla nyújtható be, mely a projektjelentésekkel összhangban van.⁴¹¹

Az általános eljárási szabályok kifizetéshez kapcsolódó legutolsó része a jogosulatlan támogatás visszafizetésére irányuló eljárás. Ez a szabályanyag csak a garancia szekció támogatásaira vonatkozik, és az Áe, majd a KET végrehajtásra vonatkozó szabályai háttérjogszabályként érvényesülnek. Az ügyfél jogosulatlanul vesz

⁴⁰⁶ A strukturális alapokból is finanszírozott pályázatok esetében kötelező a támogatási szerződés megkötése.

⁴⁰⁷ 2007-2013. eljárási rendelet 14. § (1) illetve (2) bekezdései.

⁴⁰⁸ A támogatási szerződésnek tartalmazni kell: a támogatás formáját, költségvetését és annak összetételét, a megvalósítandó projekt időtartamát, a kifizetések folyamatát és feltételeit, a jelentések elkészítését, a közbeszerzési és állami támogatásra vonatkozó kitételeket, dokumentációs, és az ellenőrzés tírésére vonatkozó kötelezettségeket, a helyszíni ellenőrzések szabályait, szerződésszegés jogkövetkezményeit, az ellátás szabályait, a szerződési biztosítékok rendszerét, és a szerződés módosításának folyamatát. Lásd: 14/2004. (VIII.13.) TNM rendelet 27. § (1) bekezdés.

⁴⁰⁹ SZILÁGYI János Ede: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere. In: Dr. Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2006.

⁴¹⁰ 5 millió forint és hat hónapi megvalósítási idő alatt csak egyszer kell benyújtani. Elmulasztott jelentés jogkövetkezménye a támogatás felfüggesztése, majd megszüntetése. Lásd: 14/2004. (VIII.13.) TNM rendelet 30-32. §.

⁴¹¹ A számlához csatolni kell a kifizetésére vonatkozó banki igazolást, az önrészből finanszírozott számlákat, és azt, hogy a számla támogatási elszámolás benyújtására készült, valamint a könyvelői ellenjegyzést. Lásd: 14/2004. (VIII.13.) TNM rendelet 33-34. §.

A strukturális támogatások eljárása

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

igénybe a támogatást, ha: (a) valótlan adatokat közöl, (b) adato(ka)t eltitkol, (c) ha a támogatás céljával kapcsolatos ellenőrzést eltitkol, ezzel kapcsolatos adatszolgáltatási vagy fizetési kötelezettségét megszegi, (d) a támogatást a rendeletétől eltérően használja fel, (e) a támogatási feltételeket⁴¹² megszegi, (f) a tagállam az Unió által nem engedélyezett nemzeti támogatást folyósít.

Ha az ügyfél jogosulatlanul vesz igénybe támogatást: kizárja magát a NFÜ nyilvántartása szerinti időpontig a támogatásból (lásd ügyfélregiszter), az összeget közzadók módjára, a jegybanki alapkamat kétszereséig terjedően az NAV behajthatja, ha a NFÜ azt határozattal elrendeli. A jogosulatlanul igénybe vett támogatást megállapító határozat a közigazgatási határozatoktól eltérően első fokon jogerős, és végrehajtható. A végrehajtás foganatosítható a jogosult NFÜ-nél meglévő más támogatási összegének visszatartásával. Ez a művelet azonban, ha az ügyfél gazdálkodási tevékenységét lehetetlenné teszi, a fél írásbeli kérelmére mellőzhető. Ha az ügyfél tartozására ki nem fizetett támogatásai nem nyújtanak fedezetet, akkor az esedékesség sorrendjében, azonos esedékességű tartozásoknál a tartozás arányában kell kielégíteni.⁴¹³

A szankciórendszer teljesen közigazgatási jellegű, azon belül az adózásban alkalmazott szankciókkal mutat rokonságot.⁴¹⁴ Amíg nem rögzíti jogszabály a támogatási szerződéshez hasonló közjogi szerződések esetében a közigazgatási szerv többletjogait, és érvényesítésére nem épül ki a megfelelő garanciarendszer, a bírósági kontroll nélkül álló támogatási szervezetnek a támogatott pénzügyeibe való ilyen mértékű beavatkozása, mely a polgári perben csak a jogerős ítélet utáni végrehajtásban megengedett, teljesen mértékben egyedülálló, és kiszolgáltatottá teszi a támogatás igénylőjét.

⁴¹² TET 15. § (1) bekezdés a-f) pontok.

⁴¹³ NAGY Zoltán: Az állami felelősség kérdése vagyonelevonások kapcsán a bírói gyakorlat tükrében, *Gazdaság és Jog*, Budapest, 2006/10, 15-21. p.

⁴¹⁴ Az adójogi aspektusokra lásd: NAGY Zoltán: Adó és támogatáspolitikai szabályozás hatékonysága a környezetvédelem területén In: *Pázmány Law Working Papers*, 2012/9.sz.1-9.pp .NAGY Zoltán: A természeti erőforrás-gazdálkodás egyes adójogi aspektusai. In: *The Publications of the XXVI. microCAD International Scientific Conference, University of Miskolc*, Miskolc, 2012; NAGY Zoltán: Fenntartható költségvetési elvonások rendszere a környezetvédelem területén In: *Publ. Univ. Miskolciensis* XXIX./1.2011. 247-258.p

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

4.4. KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

Az alfejezetben a támogatási eljárás azon szegmenseit tekintjük át, melyek mint „sui generis” eljárási elemek csak a támogatásokhoz kapcsolódóan találhatóak. Ezen belül nem minden támogatási eljárásnak képezik részét, csak azoknak, ahol a felügyeleti szerv valamely eltérést és esetleges visszaélést tapasztal a támogatási tervek pályázatban vagy a támogatási szerződés megvalósítási terveiben lefektetett elmélete, és a megvalósítás gyakorlata között.

4.4.1. Ellenőrzés – Monitoring

A közigazgatási szerv a döntés meghozatala előtt több szempontú ellenőrzést hajt végre. Először ellenőrzi a kérelem befogadása kapcsán, hogy a kérelmező minden szükséges mellékletet csatolt-e. Ezek után ellenőrzi, hogy a közölt adatok megfelelnek-e a valóságnak és a jogszabályoknak. Ez az ellenőrzés általános fogalma.

A támogatási eljárás kapcsán azonban egy másik fogalommal is szembesülünk. Ezt az uniós jogszabályok monitoringként definiálják. Ez nemcsak a hatósági eljárás elején és végén szerepel, hanem végigkíséri a támogatással megvalósuló eredmény folyamatát is. A monitoring, mint folyamat, egyféle értékelés is. Ennek a menetét kívánom⁴¹⁵ bemutatni a strukturális támogatások uniós szabályainak rövid összefoglalása alapján.

A monitoring eljárás kapcsán azt vizsgálják, mennyire képes a rendszer megvalósítani a támogatástól elvárt, uniós, és tagállami szinten jelentkező előnyöket. Ez a folyamat háromszintű: egyrészt előzetes, melyben egy úgynevezett SWOT analízis keretében a program erősségeit, gyengeségeit és kockázatait elemzi végig az értékelő, majd a gazdasági versenyre, a nőket érintő hátrányos megkülönböztetésre, a foglalkoztatásra és környezetvédelemre felmért hatásokat elemzi. Megállapítja azokat a prioritásokat, melyeket a közbenső értékelés kapcsán kell vizsgálni.

A második szinten, a közbenső értékelés kapcsán nem csak a program kezdeti eredményeit, hanem a program kapcsán közreműködő közigazgatási szervek munkáját is értékeli a monitoring bizottság által megbízott független szakértő. Az értékelés harmadik része a megvalósítás tényleges eredményeit összegzi az⁴¹⁶ eljárások tükrében. Ezzel, a tagállamoktól függetlenül, az Európai Bizottság foglalkozik.

4.4.2. Helyszíni szemle – Ellenőrzés

A támogatási határozatban (szerződésben) szereplő megfelelő teljesítést a közreműködő szervezet ellenőrzi. Az ellenőrzés történhet: távérzékelés útján és helyszíni ellenőrzéssel.

⁴¹⁵ FORGÓ Mónika: Programértékelés In: DÓCZY Gergely – FORGÓ Mónika (szerk.): *SAPARD – PROGRAM tananyag a SAPARD Program magyarországi működtetéséhez*, FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézet, Budapest, 2003, 59-64. pp.

⁴¹⁶ A TANÁCS 1999. évi június 21-i 1260/1999 EK rendelete a strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről 47-52. cikkek.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Helyszíni ellenőrzés keretében 30 napon belül kell lefolytatni az eljárást. Az érdekelteket legalább 48 órával az ellenőrzés megkezdése előtt értesíteni kell, kivéve, ha az ellenőrzés bejelentése annak eredményességét veszélyeztetné. Az ellenőr tevékenysége megbízólevelének átadásával történik.⁴¹⁷ Ha a támogatást megkapó személy a megbízólevelét átvételét megtagadja, ezt a tényét az ellenőrzésről készített jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

Az ellenőrzésről jegyzőkönyvet kell készíteni. A jegyzőkönyv tartalma: a jegyzőkönyv készítésének helye és ideje, a jogokra és kötelezettségekre való figyelmeztetés, az ellenőrzés célja, a jelen lévő személyek, az ellenőrzés módszerei és eredményei, amennyiben az ellenőrzés megkezdéséről értesítették az ügyfelet, az ellenőrzés időpontjáról szóló előzetes értesítés megküldésének ténye, továbbá az, hogy az értesítés kézhezvétele mennyi idővel előzte meg az ellenőrzés időpontját.

Az ellenőrzés megkezdésekor vagy az ügyfélnek (képviselőjének) vagy két hatósági tanúnak jelen kell lennie. Az ellenőrzést csak akkor lehet lefolytatni, ha az ügyfél tevékenységét ellenőrizni lehet. Ebbe beletartozik az ügyfél által őrzött tárgyak iratok eszközök vizsgálata is. Ellenőrizni kell a támogatás alapját, rendeltetésszerű felhasználását, ennek számításait. Az ellenőrzéshez szükséges pontos és megbízható adatokat az ügyfélnek elektronikus adathordozón is a közreműködő szervezet rendelkezésére kell bocsátani. Az ellenőrzés során a helyszíni ellenőr jogosult szakértőt igénybe venni.⁴¹⁸

Az ellenőr kötelezettségei körében lényeges, hogy igazolja hivatalos személy minőségét, ellenőrzési cselekményeinél a támogatott, vagy képviselője végig jelen legyen, és pontosan tárja fel a tényállást, figyelembe véve az ellenőrzött szempontjait is.⁴¹⁹ Az ellenőr jogai a helyszíni ellenőrzés során a helyszíni helyiségek, járművek iratok részletes átvizsgálása, felvilágosítás kérése, személyazonosság tisztázása és a bizonyítás.⁴²⁰

⁴¹⁷ A megbízólevelé tartalma: ellenőr neve, a vizsgálandó ügyfél neve, a támogatás jogcíme, a vizsgálandó támogatási időszak. Lásd: TET 20. § (2) bekezdés. Ennek hiányában vezető állású MVH köztisztviselő az MVH Központi Hivatala által kiállított általános megbízólevelet is használhat, melyben érvényességi idő és az illetékességi terület van feltüntetve. Lásd: TET 20. § (7) bekezdés.

⁴¹⁸ TET 20-23. §.

⁴¹⁹ Az ellenőrzés megkezdését megelőzően, az erre történő külön felhívás nélkül, a szolgálati igazolványával köteles magát és az ellenőrzési jogosultságát az e törvényben előírt módon igazolni, az ügyfelet az ellenőrzés céljáról, tárgyáról és várható időtartamáról tájékoztatni. Jogait oly módon köteles gyakorolni, hogy az ügyfél gazdasági tevékenységét a lehető legkisebb mértékben korlátozza. A tényeket, körülményeket, adatokat rögzíteni és értékelni, az ügyfelet, képviselőjét az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni. A jegyzőkönyvben rögzíteni kell az ügyfél által felajánlott és az ellenőr által visszautasított bizonyítást, kitérve a visszautasítás indokaira is. A tényállás tisztázása során az ügyfél javára szolgáló tényeket is köteles rögzíteni és feltárni. A nem bizonyított tény, körülmény az ügyfél terhére nem értékelhető

⁴²⁰ Az ellenőrzés lefolytatásához szükséges helyiségekbe beléphet, az ügyfél tevékenységével összefüggő járműveket, járművek rakományát, helyiségeket, helyszínt átvizsgálhatja, iratokat, tárgyakat, munkafolyamatokat vizsgálhat meg. Az ügyféltől, képviselőjétől felvilágosítást, más személyektől nyilatkozatot kérhet, tisztázhatja a támogatási jogosultság megállapításához kapcsolódó tevékenységben résztvevők személyazonosságát, részvételük jogalapját. Más, a tényállás tisztázásához szükséges

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Az ügyfél joga az ellenőr személyazonosságáról és megbízásáról meggyőződni, az ellenőrzési cselekményeknél jelen lenni, megfelelő képviseltről gondoskodni, a helyszíni ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni, a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni, bizonyítási indítványokat előterjeszteni, a jegyzőkönyvet megismerni, és a jegyzőkönyv átvételét követő nyolc napon belül, az abban foglaltakra írásban észrevételt tenni.

Ha a magánszemély ügyfél jogainak gyakorlásában akadályozott, kérheti az akadály megszűnéséig, de legfeljebb hatvan napig az ellenőrzés megkezdésének elhalasztását, vagy az ellenőrzési cselekmények szüneteltetését. Az ellenőrzés szünetelése az ellenőrzés időtartamába nem számít bele. A fenti szabályok nem alkalmazhatóak abban az esetben, ha az ellenőrzés elhalasztása az ellenőrzés célját veszélyeztetné vagy meghiúsítaná. Ha közreműködő szerv a vizsgálat megállapításait más ügyfélnél végzett kapcsolódó vizsgálat eredményével támasztja alá, az erről szóló irat ügyfelet érintő részét az ügyféllel részletesen ismertetni kell.

Az ellenőrzés eredményeit az ellenőr jegyzőkönyvbe foglalja, és az ügyfél számára kézbesíti. Ha az ellenőr megállapítása alapján a közreműködő szervezet büntetőeljárást kezdeményez, a jegyzőkönyv megküldése nem lehetséges, de az eljárás megindításának tényéről az ügyfelet tájékoztatnia kell. Az ügyfél a tájékoztatásra 8 napon belül észrevételt tehet, ebben az esetben még újabb 15 napig lehet az ellenőrzést folytatni és a tényállást tisztázni. A 15 nap letelte után újabb jegyzőkönyvvel zárja le az ellenőr a vizsgálatot.⁴²¹

A támogatásokhoz kapcsolódó ellenőrzésekre kialakított rend esetlegessége, és különleges eljárás volta megköveteli az ellenőrzés elemeinek és garanciáinak precíz betartását. Azonban ebből adódóan, lehet olyan pályázó, aki számos nyertes pályázata ellenére sem esik át ilyen jellegű procedúrán. A kiválasztás során tehát legalább olyan alaposan kellene eljárni, mint a helyszíni ellenőrzésnél, és jól átlátható szabályokat kellene alkalmazni a százalékokban megadott rendszer helyett.

bizonyítást folytathat le, az ügyféllel szerződéses kapcsolatban álló harmadik személynél – amennyiben az az ellenőrzéshez hozzájárul – kapcsolódó ellenőrzést végezhet

⁴²¹ Az eljáráshoz hasonló adóigazgatási ellenőrzésről lásd: NAGY Zoltán: Az agrárszektor adójogi szabályozása In: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2006, 309-327. pp.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
Energetikai strukturális támogatások

5. FEJEZET: A „HELYI HŐ ÉS HŰTÉSI IGÉNY MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSBÓL” ELNEVEZÉSŰ KEOP PÁLYÁZAT MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA CSERNELY TÉRSÉGÉBEN

5.1. CSERNELY, MINT KUTATÁSI ÉS PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSI HELYSZÍN

Az alfejezetet úgy alakítottam ki, hogy a Széchenyi-tervben található támogatási jogcímek közül melyek lehetnek egy hátrányos helyzetű önkormányzat által megpályázhatóak. A lehetséges megvalósulási helyszínek közül az elemzés alanya az Észak-Magyarországi Régióban, közelebről Borsod-Abaúj Zemplén megyében található Csernely község.

A település Ózdtól 11 kilométerre fekszik a Csernely-patak völgyében. A legközelebbi nagyváros a 60 kilométernyire lévő Miskolc. Csernely 2062 hektáron terül el, 819 lakosa és 459 lakása van. A település vezetését a négy tagból álló képviselőtestület látja el, a polgármesteri címet Vincze Tamás tölti be. A községben működik óvoda és általános iskola a művelődési központ épületében, valamint van egy orvosi rendelő is.

A lakosság nagyobb hányada, számszerűleg 90%-a vallja magát magyar származásúnak, a másik 10% pedig a roma kisebbséghez tartozik. A Csernelyben élőknek több mint a fele nyugdíjas, így az előregedő települések közé sorolhatjuk. Nagyarányú a munkanélküliség (meghaladja a húsz százalékot).⁴²² Ez is azt mutatja, hogy a falu helyzetén valamilyen módon javítani kell.

Az Észak-Magyarországi Régió Magyarország egyik legelmaradottabb része gazdasági, és szociális szempontból is. A rendszerváltás negatív következményei ezt a vidéket érintették a legkedvezőtlenebbül. A környéken a szocializmus alatt hatalmas nehézipari központok működtek, értem ez alatt a diósgyőri és az ózdi kohászati műveket. Valamint a bányászat is jelentős méretekben folyt a környező hegyekben. Azonban az 1989-es változások után a nehézipar felszámolásra, a bányák pedig bezárásra kerültek.

Ezen események bekövetkezésére vezethető vissza a foglalkoztatás negatív irányba történő változása. A mai helyzethez hozzáadódik a jelenlegi, egész világot sújtó gazdasági világválság.

Ilyen állapotok mellett keres kiutat Csernely hátrányos helyzetéből. A település ki akarja használni az Európai Unió és a magyar állam által felkínált lehetőségeket. A régióban elsőként kíván nyitni az új gazdasági szektor, tehát a zöldgazdaság felé, amely egy új biztató jövőt teremthet a községnek és a község lakosságának. A Csernelyi Önkormányzat egy biomassza fűtőmű felépítésével kapcsolatos projektet kíván

⁴²² Az információk a község honlapjáról, a csernely.hu-ról származnak.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

megvalósítani. Összetett vállalkozásról van szó a tervezetekben, a fűtőműhöz kapcsolódó minden tevékenységet a községen belül kívánják elvégezni.

Az üzembe helyezésre szánt biomassa kazán fűtőanyagát az energiafűből előállított fűtőanyag képezné. Az energiaültetvény termesztése az önkormányzat, illetve a lakosság tulajdonában lévő földterületeken történne. A feldolgozás érdekében új technológia telepítésével kerülne sor feldolgozó üzem létesítésére, ahol helyi munkaerő alkalmazása történne. Amennyiben megvalósul a projekt, a fűtőmű üzemeltetéséhez is csak a helyi, jelenleg munkanélküli lakosok kerülnének felvételre. A megtermelt hőenergia hasznosítása a közintézmények fűtésével kapcsolatban kerülne alkalmazásra. A projekt megvalósítása érdekében a Miskolci Egyetem együttműködik Csernely község önkormányzatával.

A Miskolci Egyetem sokrétű képzési palettája révén a projekt és a beadandó pályázat minden területével kapcsolatban képes a megfelelő szakemberek kiállítására. A technológiai és műszaki résszel a Műszaki Anyagtudományi Kar foglalkozik, az Állam és Jogtudományi Kar pedig a felmerülő jogi kérdésekben illetékes. A gazdasági és pénzügyi feltételek vizsgálatáért a projekt kapcsán a Gazdaságtudományi Kar munkatársai a felelősek. Az előzetes szociológia felméréseket a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi karának Szociológia Intézete végezte. Ez a szociológiai kutatás, amelyet 2011 nyarán végeztek, az elindulás kapcsán kiemelkedő fontossággal bír, mivel a gyűjtött adatok kiértékelése révén juthatunk következtetésekre a megvalósításra való hajlandósággal kapcsolatban. A kezdeményezés csak abban az esetben érheti el célját, ha a lakosság részéről pozitív fogadtatásban részesül, ellenkező esetben értelmét veszíti minden ilyen irányú törekvés. Az általam levont konzekvenciát a dolgozatom végén az összegzésben ismertetem. Ebben az összefoglalásban támaszkodom a kérdőíves felmérés eredményeire is, különösen abban a tekintetben, hogy következtetéseket vonhassak le a projekt megvalósíthatóságával és fenntarthatóságával kapcsolatban.

A fűtőmű kiépítését az Új Széchenyi Terv keretében igényelhető támogatás vagy támogatások elnyerésével látom lehetségesnek. Éppen ezért az alfejezetben a hangsúlyt egy ilyen pályázat elemzésére fektetem.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

5.2. AZ ÚJ SZÉCHENYI TERV

Az Új Széchenyi Terv fogalmát nem lehet egyértelműen meghatározni, szélesebb vizsgálat során juthatunk csak el a körülhatárolásához. A vizsgálat három szemszögből lehetséges, mint fejlesztési politika, fejlesztési program illetve fejlesztési forrás.

5.2.1. Az ÚSZT, mint fejlesztési politika

Fejlesztési politikaként a területre tartozó új politikai hullámot hoz magával a megújulás jegyében. Legfőbb célja Magyarország talpra állítása és kivezetése a gazdasági válság okozta helyzetből. Az élhető jövő érdekében több stratégiai pontot határoz meg, melyek lehetővé teszik a dinamikus gazdasági fejlődést. Ilyen pont a növekedés előirányozása a GDP-ben és a foglalkoztatás területén, illetve az államháztartás egyensúlyának helyreállítása, valamint az államadósság mérséklése.

Az ÚSZT nagy hangsúlyt fektet az országban történő beruházások számának növelésére, és a versenyképességünk javítására. Stratégiai eszközei mindezek megvalósításához: 1 millió új munkahelyteremtése és a vállalkozások szerepének növelése. Különböző kitérés pontokat foglal magában a terv, ezek közül a témám szempontjából a Zöldgazdaság-fejlesztési Program a legfontosabb.

Ez a program a lefektetett energia politika megvalósítását szolgálja, amely magában foglalja a zöldenergiára épülő rendszerek kiépítését. A kitérés pontokra általánosan jellemző, hogy az ország adottságai alapján olyan fejlesztéseket fogalmazznak meg, amelyeknek piacteremtő hatása van, és magas hozzáadott értéket igényelnek. Ezek mellett biztosítják az áttörő hatást és a magas versenyképességet.

5.2.2. Az ÚSZT, mint fejlesztési program

Fejlesztési programként, mint az Új Magyarország Fejlesztési Terv utódja jött létre, módosítva és kijavítva a változásoknak megfelelően az előző programot.

2013-ig az ÚMFT korlátként áll az ÚSZT elé, mivel akkor fut ki az előbbi konstrukció, tehát addig rendelkezései érvényben maradnak. Változásra példa a vállalkozások támogatásának előtérbe helyezése, valamint a könnyített elbírálás kiterjesztése.

5.2.3. Az ÚSZT, mint fejlesztési forrás

Fejlesztési forrásként konkrét lehetőségeket biztosít, hogy pályázás útján támogatást szerezzenek az ÚSZT prioritásaiba illeszkedő projektek.

Ha mégis röviden szeretnénk összefoglalni, mit is takar az ÚSZT, akkor azt mondhatnánk, hogy egy nemzetstratégiai dokumentum, amely a 2013-2020-as időszakra vonatkozik.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

5.3. KÖRNYEZET ÉS ENERGIA OPERATÍV PROGRAM⁴²³ KEOP-2011-4.2.0-A

Csernely elképzeléseinek megfelelő pályázat, a Környezet és Energia Operatív Program KEOP-2011-4.2.0-A részletes elemzését végzem el, a csernelyi biomassza fűtőműre vetítve.

Az elemzés során a pályázati kiírás tematikája szerint haladok, összefésülve a pályázati felhívást, az általános pályázati útmutatót, valamint az általános szerződési feltételeket.

5.3.1. A dokumentum célja és háttere

A dokumentum alapvető célja Magyarország energia import igényének visszaszorítása. Az alfejezet szempontjából fontos, hogy az Új Széchenyi Terv keretében az önkormányzatok is változtathatnak a jelenlegi energia helyzetünkön. A pályázaton keresztül a kisebb, 1-50 millió forint között mozgó pályázatok juthatnak támogatáshoz, amelyek megújuló energiaforrásokat hasznosító technikát kívánnak alkalmazni. Ide sorolható a csernelyi projekt középpontjában álló biomassza kazán is. A pályázat előnye, hogy egyszerűsített követelményeket támaszt a pályázókkal szemben, mivel mintadokumentáció alkalmazásával lerövidíti a döntési eljárást.

5.3.1.1. A LED irányelv

Az egész világnak, benne Európával, és Magyarországgal, a kivezető utat a gazdaság szerkezetének az átalakítása jelentheti. A fennálló modellt le kell váltani egy olyan, új típusú gazdasággal, amely a megújuló energiára épül. A megvalósítás véghezviteléhez az Unió minden eszközt megragad, kezdve a jogalkotás terétől, egészen a pénzügyi források felszabadításáig a költségvetésében. Az Európai Parlament és az Európai Tanács közösen dolgozta ki az úgynevezett RED irányelvet⁴²⁴ annak érdekében, hogy a tagországok hozzáfogjanak az előirányzott fejlesztésekhez. Ez az irányelv hazánkban, mint Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020⁴²⁵ öltött testet.

Magyarországnak 2020-ra a RED irányelv meghatározta, hogy 13%-ra kell növelni a megújuló energiaforrásokból származó energia részesedését az egy év alatt felhasznált energia mennyiségéből, illetve az üvegházhatású gázok kibocsátását 20%-kal kell mérsékelni. Valamint az energia hatékonyság terén szintén 20%-os javulást kell

⁴²³ „Az Új Széchenyi Tervhez kapcsolódó programozási dokumentum, amelyet az Európai Bizottság hagyott jóvá a 2007-2013 közötti időszak vonatkozásában.”

⁴²⁴ Az Európai Parlament és Tanács 2009/28/EK Irányelve (2009. április 23.) A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról, valamint a 2001/77/EK és a 2003/30/EK Irányelv módosításáról és az azt követő hatályon kívül helyezéséről.

⁴²⁵ A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium adta ki 2010-ben a 2020-ig terjedő megújuló energiahordozó felhasználás alakulásáról.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

produkálni.⁴²⁶ A magyar kormány a cselekvési tervében az említett 13% helyett 14,65%-os növekedést irányzott elő.

Cselekvési tervünk részletesen leírja, hogy Magyarországnak milyen célokat kell elérnie, és ezen célok eléréséhez milyen utat kell bejárnia. Meghatározza azokat a területeket, amelyek támogatásával, élénkítésével hazánk kitörhet a rákényszerített helyzetből. Ezek a kulcsterületek az ellátásbiztonság,⁴²⁷ a környezeti fenntarthatóság,⁴²⁸ a mezőgazdaság és vidékfejlesztés, valamint a zöldgazdaság⁴²⁹ fejlesztése. A levont következtetéseken keresztül megállapításra kerül, hogy nem csak az energia problémákra nézve jelenthet kiutat az új gazdasági szerkezet, hanem országunk válságos gazdasági helyzetén is segíthet. Ide értve a munkanélküliség problémáját, valamint a magyar vidékkel kapcsolatos nehézségeket.

A kiválasztás könnyített elbírálású eljárás alapján történik. Az említett RED irányelv alapján a kormány a Megújuló Energiahasznosítási Cselekvési Tervben előírja, hogy Magyarországon 2020-ra 14,65%-nak kell lenni a megújuló energiaforrásból származó energiának. Tehát ösztönözni kívánja a környezetkímélő és újratermelő energiaforrások felhasználását, ezen keresztül kívánja fejleszteni a zöldgazdaságot. Az Európai Unió a kormánnyal karöltve segíti a megújuló energiaforráson alapuló decentralizált rendszerek kiépítését. A mi szempontunkból fontos, hogy a szilárd biomassza kazánok telepítése is ezek közé a rendszerek közé tartozik.

A rendelkezésre álló forrás a 2007-2013-as időszakban a KEOP-2011-4.2.0-B konstrukcióval együtt 19,67 milliárd forint. A meghirdetéskor felhasználható keret összege 3 milliárd forint.

Az elérhető pénzösszeg változhat, tekintettel a forint/Euró árfolyam változására, illetve a már nyertes projektek támogatási összegeinek a lekötésével. A pályázati kiírás forrását Magyarország költségvetése, illetve a KEOP Megújuló energiaforrások növelése és hatékonyabb energiafelhasználás prioritásában az Európai Regionális Fejlesztési Alap⁴³⁰ társfinanszírozásával biztosítja.

⁴²⁶ Az adatok úgy kell érteni, hogy az adott területeken ezek a minimum elvárások.

⁴²⁷ Az ellátásbiztonság azt a helyzetet jelenti, amikor garantált a fogyasztók ellátása, és ezzel együtt csökken az energia importtól való függőség.

⁴²⁸ Egyfajta egyensúly megteremtését jelenti, melyben természetes környezetünk erőforrásait olyan mértékben használhatjuk csak fel, amely még nem károsítja azt.

⁴²⁹ „A `zöld gazdaság` elnevezés alatt egy új gazdaságszervezési és fejlesztési modellt értünk, mintsem az egyes zöldipari ágazatok numerikus összességét. A zöld gazdaság egyfajta `váltómodell` kíván alkotni a jelenlegi `fekete` gazdasággal szemben, amely a második ipari forradalom vívmányait kihasználva, szinte kizárólagos módon a fosszilis energiaforrások felhasználására épül.” Forrás (2012. November 22.): <http://www.konzervativzoldseg.eu/fejzet/feltetelrendszer>.

⁴³⁰ A régiók közötti egyenlőségek csökkentésére létrejött alap.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

5.3.2. A támogatás folyamata

A támogatás odaítélése során könnyített eljárást alkalmaznak (automatikus eljárás).⁴³¹ Az eljárás keretében vizsgálják a projekt folyamatleírását. A csernelyi projekt fűtési igény kielégítésére irányul, ezért a fejlesztésnek reális energiafelhasználási és megtakarítási számításra kell épülnie, amelyeket szakember (energetikai auditor) készít el.

A folyamat első lépéseként a megfelelő kazánra és annak beszerelésére közbeszerzési pályázatot⁴³² kell kiírnia a csernelyi önkormányzatnak. A kazánnak meg kell felelni a műszaki előírásoknak és paramétereknek.

A második lépés az energetikai igényt feltáró vizsgálat elvégzése. Mivel meglévő hőigény kielégítése a cél, szükséges a veszteségfeltáró vizsgálat⁴³³ (energetikai audit), valamint épületenergetikai számítás⁴³⁴ végzése. Csak ebben a jelentésben jóváhagyott eszközbeszerzésre lehet pályázatot benyújtani.

Harmadik pontban, mivel a pályázattal együtt be kell nyújtani minden érintett épületre nézve az épületenergetikai számítást, szükséges ezt elkészíttetni. Csernely esetében minden közzétételre vonatkozóan meg kell ezt tenni.

Negyedikként a pályázati anyagot az összes melléklettel és nyilatkozatokkal együtt be kell nyújtani. Abban az esetben, ha formailag megfelel a pályázat, a pályázó értesítést kap róla, valamint kiküldik részére a támogatási okiratot. Ezen okirat kézhezvételét követően a támogatás folyósításához szkennelve és pdf formátumban be kell nyújtani a beszédési megbízásra vonatkozó felhatalmazó levelet⁴³⁵ és az előlegigénylésről szóló nyilatkozatot.

Ötödik lépésként a projekt megvalósítása során a támogatói okirat kézhezvétele után a közreműködő szervezet és a nyertes pályázó között támogatási jogviszony jön létre. A mi esetünkben ez a közreműködő szervezet nem más, mint az Energia Központ Nonprofit Kft.

Hatodik pontban igazolni kell, hogy valóban az a fejlesztés valósult meg, amely a pályázat tárgya volt. Ez az igazolás úgy történik, hogy a Záró Projekt Jelentéshez audit igazolást kell csatolni az auditor aláírásával.

Hetedikként el kell készíteni az épületenergetikai tanúsítványt, és ennek másolatát a Záró Projekt Jelentéshez csatolva be kell nyújtani a közreműködő szervnek.

⁴³¹ Automatikus eljárásnak minősül az az eljárás, amikor a projektek kiválasztásánál csak automatikus, formai ellenőrzés történik, szakmailag nem értékelik a pályázatot. A keretösszeg erejéig minden formailag megfelelő pályázat támogatásra kerül.

⁴³² Olyan pályázat, amelyben az adott áru vagy szolgáltatás beszerzését valamely költségvetési szerv végzi. A beszerzést a közbeszerzésekről szóló 1995. évi XL. törvény szabályozza.

⁴³³ Az energiavesztés meghatározása és azon lehetőségek felsorolása, amelyek révén alacsonyabb lehet az energiaköltség.

⁴³⁴ Az épület energetikai számítás: 7/2006. TNM alapján számítógépes szimulációs módszerrel elvégzett számítás.

⁴³⁵ A 4/2011. Kormányrendelet: A 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Nyolcadik lépésben a közreműködő szervhez be kell nyújtani az elszámolást, amely alapján a kifizetés megtörténik.

A folyamat a Záró Projekt Jelentés jóváhagyásával zárul a közreműködő szerv által. Ezt követően a projektnél megkezdődik az öt éves fenntartási időszak.⁴³⁶

5.3.3. A támogatás jellege

A támogatás formája vissza nem térítendő támogatás. Mivel a pályázó önkormányzat, nem minősül vállalkozásnak, ezért a vállalkozásoktól eltérő szabályok érvényesek esetükben. Főszabály szerint az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) tiltja a 107. cikkének első bekezdésében⁴³⁷ az olyan állami támogatások nyújtását, amelyek torzítják a szabad belső piac működését. A Csernelynek nyújtandó támogatás nem ütközik ehhez a kitételbe, mivel ugyanezen jogszabály ugyanezen cikkének harmadik bekezdésében⁴³⁸ írtak alapján támogatható a tevékenység.

A támogatás minimális mértéke az összes elszámolható költség 10 %-a. A maximum Csernely esetében 85 %, mivel a pályázó költségvetési rend szerint gazdálkodó szerv, és az Észak-Magyarországi Régióban helyezkedik el. Az elnyerhető támogatás összege 1 millió forinttól 50 millió forintig terjed.

5.3.4. A pályázók köre – kizáró okok rendszere

A pályázók köréből a Csernelyi Önkormányzat költségvetési rend szerint gazdálkodó szervnek minősül. Mivel Magyarországon működő önkormányzat, teljes mértékben megfelel a pályázati kiírás által támasztott követelményeknek. A kizáró okok közül bármelyik teljesülése esetén meghiúsul a pályázat. Az elvárt szakmai és támogathatósági feltételek a következők:

(a) A benyújtáskor a pályázó ellen nem folyhat csőd-, végelszámolási, felszámolási és egyéb megszüntetésre irányuló eljárás. A mi esetünkben ez nem mérvadó, mivel az önkormányzatok ellen ezek egyike sem kezdeményezhető.

(b) Lejárt köztartozás esetén nem köthető támogatási szerződés, illetve nem fizethető ki a támogatási⁴³⁹ összeg sem. Valamint akkor sem, ha az Európai Unió tradicionális saját forrásai⁴³⁹ címen tartozása van a pályázónak, és erre a tartozásra nem kapott fizetési könnyítést.

⁴³⁶ A fenntartási időszak az az időtartam, amely alatt a kedvezményezettnek a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségeit végig teljesítenie kell.

⁴³⁷ „Ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, hogy ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.”

⁴³⁸ „A belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető: az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben.”

⁴³⁹ Tradicionális saját források, amelyek a közös vámunió és a közös agrárpolitika működéséből származnak.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

(c) Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 15. szakaszának, vagyis a rendezett munkaügyi kapcsolatok követelményének (Rendezetlenek a munkaügyi kapcsolatok például, ha a munkaviszony létesítésével kapcsolatos bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, egyenlő bánásmód követelményét megsérti, vagy nem vezet munkaidő nyilvántartást a foglalkoztató) meg kell felelni.

(d) Abban az esetben, ha pozitív támogatási döntés születik, az NFÜ (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség)⁴⁴⁰ honlapján meg kell jelennie a pályázó nevének és a projekt tárgyának, valamint a döntés időpontjának.⁴⁴¹

(e) A pályázat benyújtását hozzájárulásnak kell tekinteni abból a szempontból, hogy a pályázó nyilvántartott adataihoz a jogszabályban meghatározott jogosultak (például: NFÜ, Állami Számvevőszék) hozzáférhetnek.

(f) Ha a támogatási szerződéstől bármelyik fél eláll, vagy valamelyik fél felmondja azt, illetve a támogató visszavonja a támogatást, a kedvezményezett köteles visszafizetni a támogatási összeget, és annak felmerült kamatait.⁴⁴²

(g) A pályázónak tájékoztatási kötelezettsége van a közreműködő szervezet felé, ha a pályázó szervezet helyzetében változás áll be, vagy olyan esemény következik be, amely akadályozhatja a pályázat megvalósítását.

(h) A saját forrásnak rendelkezésre kell állnia. A meghatározott időpontig igazolni kell ennek meglétét. Önkormányzatok esetében az igazolást a polgármester nyilatkozata jelenti. A mi esetünkben az összes elszámolható költségnek a 15 %-a az önrész.

(i) A fenntartási időszak alatt nem idegeníthető el és nem terhelhető meg az NFÜ előzetes jóváhagyása és az 1083/2006 EK rendelet 57. cikkének⁴⁴³ betartása nélkül a projekt keretében szerzett ingatlan vagyontárgy.

(j) Nem állhat fenn összeférhetlenség a pályázóként megjelölt szervezettel szemben a 2007. évi CLXXXI. törvény (Knyt.) 6. szakaszának első bekezdésében⁴⁴⁴ foglaltakkal.

(k) Amennyiben az összeférhetlenség a benyújtás után merül fel, vagy a pályázó az előző pontban megjelölt törvényt megsérti, az kizáráshoz vezet, és támogatásban egyáltalán nem részesülhet.

(l) A pályázat benyújtását nyilatkozatnak kell tekinteni arra vonatkozóan, hogy a pályázó a Knyt. rendelkezéseit betartja.

⁴⁴⁰ A fejlesztés politikáért felelős miniszter irányítása alatt álló központi hivatal.

⁴⁴¹ 4/2011. (I.28.) Kormányrendeletben foglaltak alapján.

⁴⁴² 292/2009. (XII.19.) Kormányrendelet 127. szakasza alapján.

⁴⁴³ A tagállam vagy az irányító hatóság biztosítja, hogy egy művelet csak akkor tartja meg az alapokból származó hozzájárulást, ha a művelet befejeződését követő öt éven belül a műveletet illetően nem történik olyan jelentős módosulás, amely valamely infrastruktúraegység tulajdonjogának jellegében bekövetkezett változásból vagy egy termelőtevékenység megszűnéséből ered.

⁴⁴⁴ „Nem indulhat pályázóként, és nem részesülhet támogatásban: (a) aki a pályázati eljárásban döntés-előkészítőként közreműködő vagy döntéshozó, (b) a kizárt közjogi tisztségviselő, (c) az (a)-(b) pont alá tartozó személy közeli hozzátartozója.”

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

(m) Ha a pályázóval szemben érintettség⁴⁴⁵ áll fenn, annak közzétételét az NFÜ honlapján nyolc munkanapon belül kell kezdeményeznie a pályázónak.

(n) Önkormányzatok esetében kizáró ok, ha a 292/2009. (XII.19.) Kormányrendelet 140/A szakasza szerint ivóvízkezeléssel, illetve hulladékgazdálkodással kapcsolatos kötelezettségeinek nem tett eleget. Csernely ennek a feltételnek eleget tett.

(o) Együtt kell működni az irányító hatósággal (NFÜ), a közreműködő szervvel (Energia Központ Nonprofit Kft), valamint az EU megjelölt hatóságaival.

(p) Olyan pályázat, amely során valótlan adatok, illetve nyilatkozatok kerültek közlésre, nem részesülhet támogatásban.

(q) A pozitív elbírálás feltétele, hogy a pályázó ugyanarra a tárgyra vonatkozóan nem nyújtott be másik olyan pályázatot, amely támogatásra került, illetve a tárgyra vonatkozóan nem áll elbírálás alatt pályázata.

(r) A pályázó vállalja, hogy teljesíti az előirányzott mutatókat és elvárásokat.

(s) A benyújtástól a fenntartási időszak végéig jelentési és adatszolgáltatási kötelezettség áll fenn a támogató és a közreműködő szerv felé.

(t) A kifizetett támogatás visszakövetelhető, ha a fenntartási idő végét megelőzően, engedély nélkül a támogatott fejlesztés eredményét elidegeníti, megterheli, illetve bérbe adja a támogatott.

(u) A beruházás csak olyan ingatlanon valósulhat meg, amely per, teher és igénymentes. Csernely esetében ez a feltétel is megáll, mivel saját tulajdonú ingatlanon kívánják a fejlesztést megvalósítani.

(v) A pályázó nem kaphat támogatást abban az esetben, ha a benyújtást megelőző két évben jogellenes foglalkoztatás miatt bírság megfizetésére kötelezték.

(w) Kizárt a támogatás alól az is, akit az Európai Bizottság valamely támogatás visszafizetésére kötelezett határozatában.

(x) Ha a pályázat befogadásra került, a hatályos jogszabályok betartása mellett helyszíni ellenőrzésre kerülhet sor.

5.3.5. A pályázat tartalma

A csernelyi projekt esetében támogatható tevékenység a szilárd biomassza tüzelőrendszer kiépítéséhez szükséges eszközök beszerzése, telepítése, valamint a kiépítéshez kapcsolódó felmérés és bontás. A fűtőmű kiépítésénél kötelező támogatási elemek az energetikai audit, épületenergetikai számítás elvégzése, épületenergetikai tanúsítvány kiállítása a tevékenység megkezdése előtt, és az auditor ellenjegyzése a kiépítés után. A fent említett tevékenységeken kívül más nem támogatható, tehát a használt eszköz beszerzése sem.

Az elszámolható költségek azok a költségek, amelyek a számviteli törvénynek⁴⁴⁶ megfelelően tárgyi eszközök, immateriális javak használatba vételével merülnek fel. A nem aktivált költségekre csak de minimis támogatás⁴⁴⁷ nyújtható.

⁴⁴⁵ Ha a pályázó: (a) a pályázati eljárásban döntés-előkészítőként közreműködő vagy döntést hozó szervnél munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll; (c) az a) pont alá tartozó személy közeli hozzátartozója.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A csernelyi projekt költségkategóriái a következők lehetnek: immateriális javak (például szoftver vásárlása), tárgyi eszközök (például gépek, műszaki berendezések, beruházások),⁴⁴⁸ anyag költség, szolgáltatások, személyi jellegű ráfordítás, egyéb ráfordítás. Az első költségkategória, az immateriális javak beszerzésének további kritériuma, hogy piaci feltételek mellett legyen vásárolva harmadik féltől, leírható eszköznek kell tekinteni, és legalább öt évig a létesítményben kell maradnia.

A költség legkorábbi felmerülési időpontja 2006. december 20-a lehet. Csak olyan költség számolható el, amely meghatározott földrajzi területen a megvalósítás érdekében merült fel. Továbbá a költségeknek ténylegesen felmerültnek és számlával igazoltnak kell lennie, közvetlenül kell kapcsolódnia a tevékenységhez, nélkülözhetetlennek kell lennie és szerepelnie kell a projekt költségvetésében. A költség nem haladhatja meg az adott kiadás piaci árát, sem a közbeszerzési szerződésben rögzített árat.

Az elkészített költségvetésnek részletesnek és ellenőrizhetőnek kell lennie. Az elszámolás során figyelni kell arra, hogy ne történjen kettős finanszírozás. A pályázónak be kell tartania az ésszerű gazdálkodás⁴⁴⁹ elvét.

A költségeket aszerint is bontani kell, hogy a projekt mely időszakában merülnek fel, mivel egyes költségek csak az előkészítés során számolhatóak el, más költségek pedig a megvalósítás során. A projekt előkészítésével kapcsolatos költségek maximum az összes elszámolható költség 6%-át érhetik el. Az előkészítés során felmerülő költségek lehetnek a tanulmányok, vizsgálatok elkészítéséből eredőek, egyéb költségek (például létesítési engedélyek, illetékek), valamint közbeszerzési költségek (például szakértői díjak). Ezekre a költségekre a támogatás csak utófinanszírozás formájában valósulhat meg.

A tanulmányok, vizsgálatok előkészítése során felmerülő költségek további korlátja, hogy nem haladhatják meg a beruházási költség 4 %-át, de maximum 3 millió forintot. A projekt megvalósítása során csak a támogatható tevékenységekkel összhangban lévő költségkategóriákra, illetve projektelemekre számolhatóak el költségek.

A megvalósítás során felmerülő projekt elemekhez tartozó költségek lehetnek az eszközbeszerzés költségei (beszerelési költség és telepítés is ide tartozik), a projektről és a támogatásról való tájékoztatási kötelezettséggel⁴⁵⁰ összefüggő költségek (például honlap készítés), záró projektjelentést kísérő audit igazolás elkészítésének költségei, egyéb költségek (például adók, hatósági díjak).

Nem elszámolható költségeknek azok a kiadások számítanak, amelyek, nem felelnek meg az általános feltételeknek, illetve nincsenek közvetlen kapcsolatban a projekt céljával. Csernely esetében figyelni kell arra, hogy nem lehet elszámolni a használt

⁴⁴⁶ 2000. évi C. törvény.

⁴⁴⁷ Három egymást követő pénzügyi év vonatkozásában nem haladja meg a 200 000 Eurót.

⁴⁴⁸ Beruházásként figyelembe vehető a beszerzés, létesítés, előállítás, üzembe helyezés, átalakítás, stb.

⁴⁴⁹ Az ésszerű gazdálkodás követelménye a hatékonyság, eredményesség, gazdaságosság.

⁴⁵⁰ Az Új Széchenyi Terv Arculati kézikönyve határozza meg ennek feltételeit.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

berendezéseket, a pénzügyi és banki költségeket (kivéve a számlanyitást, vezetés és tranzakciós költség), a pályázat megírásának költségeit.

A projekt esetében lényeges az iparági korlátozás is. Csernelyben sem támogatja a jelen pályázat a mezőgazdasági termékek elsődleges termelését, így a fűtéshez szükséges energiafű elsődleges termelését sem.

A területi korlátozások nem zárják ki Csernelyt, mivel Magyarország területén helyezkedik el, azon belül is az Észak-Magyarországi Régióban.

Már a pályázat benyújtását megelőzően van lehetőség a projekt előkészítő tevékenységek megkezdésére. Az általunk elemzett pályázatra vonatkozó előírást a nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter 9/2010. (I.21.) rendeletének 10. szakaszának ötödik bekezdésének b) pontja tartalmazza.⁴⁵¹ A megvalósításra vonatkozó tevékenységek azonban csak a pályázat benyújtását követően kezdhetők meg.

A projekt befejezésének és a pénzügyi elszámolásnak meg kell történnie a projekt megkezdését követő tizenkét hónapon belül, vagy a támogatói szerződés hatályba lépésétől számított tizenkét hónapon belül.

Abban az esetben tekinthető befejezettnek a projekt, ha fizikailag megvalósult, a záró elszámolási csomagot⁴⁵² az Energia Központ Nonprofit Kft, mint közreműködő szerv elfogadta, a kifizetési igénylést jóváhagyta, és az utolsó kifizetési kérelem alapján a támogatást átutalta. Az eszközbeszerzésnél a záró elszámolási csomag elfogadása akkor történhet meg, ha az eszközt üzembe helyezték vagy használatba vették.

A KEOP esetén a záró elszámolási csomag legkésőbb 2015. június 30-ig benyújtásra kell, hogy kerüljön. Ezt az időpontot követően felmerülő költségeket a kedvezményezettnek kell saját erőből finanszíroznia. A projekt akkor válik lezárttá, ha minden, a támogatási szerződésben vállalt kötelezettség teljesítése megtörtént, és azok a fenntartási időszakban is eleget tettek a támogatási szerződés feltételeinek. Mindezt igazolni kell a támogató által jóváhagyott utolsó projektfenntartási jelentés benyújtásával.

A fenntartási kötelezettség a csernelyi projekt esetén a befejezés napjától számított öt évig fennáll. Ez alatt az öt év alatt az önkormányzat vállalja, hogy a projekt megfelel az 1083/2006. EK rendelet 57. cikkének első bekezdésének,⁴⁵³ illetve a 4/2011.

⁴⁵¹ „A beruházási projektek megkezdésének időpontja a gép, berendezés, eszköz, anyag, termék, immateriális jószág beszerzés támogatása esetén az első beszerzett eszköz visszavonhatatlan megrendelését igazoló okmány kiállításának dátuma, megrendelés hiányában a szállításra megkötött szerződés létrejöttének napja.”

⁴⁵² A záró beszámolót és az utolsó kifizetési igényt tartalmazza.

⁴⁵³ A műveletek tartóssága (1) A tagállam vagy az irányító hatóság biztosítja, hogy egy művelet csak akkor tartja meg az alapokból származó hozzájárulást, ha a művelet befejeződését követő öt éven belül – vagy olyan tagállamokban, amelyek éltek azzal a lehetőséggel, hogy ezt a határidőt a KKV-ba történő beruházás vagy az ezek által teremtett munkahelyek fenntartása érdekében csökkentsék, három éven belül – a műveletet illetően nem történik olyan jelentős módosulás, amely: (a) jellegét vagy végrehajtási feltételeit érinti, illetve valamely cégnek vagy közjogi szervnek jogtalan előnyt biztosít; és (b) valamely infrastruktúraegység tulajdonjogának jellegében bekövetkezett változástól vagy egy termelőtevékenység megszűnéséből ered.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Kormányrendelet vonatkozó szabályainak. Ide értve az öt éves fenntartási időszakot, valamint azt, hogy a kedvezményezettnek és a részt vevő szervezeteknek minden, a projekttel kapcsolatos dokumentumot meg kell őrizni legalább 2020. december 31-éig.

A közreműködő szervezet a fenntartási időszakban kötelezheti a kedvezményezettet éves beszámolásra a vállalt eredmények teljesüléséről. A közreműködő szervezet helyszíni ellenőrzés keretében megvizsgálhatja a beruházás fenntartását, a dokumentumok nyilvántartását és megőrzését. Amennyiben a vállalt eredmények bármelyike alatta marad a támogatási szerződésben foglaltak 75%-ának, az igénybevett támogatást törlik, illetve a kedvezményezett köteles a támogatás arányos részét visszafizetni.

A pályázatnak egyéb feltételeknek is meg kell felelni. Csernely ezek mindegyikének eleget tesz. A feltételek a következők: az üvegházhatást növelő gázok kibocsátásának csökkentése, a megújuló energiaforrások hasznosításának növelése,⁴⁵⁴ eszközöket nem lehet bérelni, lízingelni, haszonbérlet keretében beszerezni, hanem az eszközbeszerzésnek tulajdonszerzéssel kell történnie, egy pályázati évben egy projekt csak egy pályázat útján támogatható, az eszközvásárlásnak technikai korszerűsítést kell eredményeznie,⁴⁵⁵ az eszközök beszerzési ára nem haladhatja meg a fajlagos költség szintet.

5.3.6. Pénzügyi feltételek és állami támogatási szabályok

A pályázathoz 15% önerő szükséges. Ez az önerő a támogatás összegén felüli rész, amit a pályázónak kell saját forrásból biztosítani. Kitétel, hogy nem lehetséges természetbeni hozzájárulás formájában biztosítani. Csernely esetében ez a 15% önkormányzati forrásból származik. Az önkormányzati forrás pontos feltételeit⁴⁵⁶ a pályázati felhíváshoz tartozó általános pályázati útmutató adja meg.

A pályázót nem kötelezik biztosíték nyújtására, ha a támogatás összege nem haladja meg a 20 millió forintot. Ha a támogatás felhasználásra került, de a projekt végrehajtása nem megfelelő vagy a támogatási szerződésben foglaltaknak nem tettek eleget, ide értve a fenntartási időszakot is, a kedvezményezettet írásban szólítják fel a

⁴⁵⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/28/EK irányelve (2009. április 23.) A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról, valamint a 2001/77/EK és a 2003/30/EK irányelv módosításáról és azt követő hatályon kívül helyezéséről alapján.

⁴⁵⁵ Az MVH Gépkatalógusban megadott érték. Amennyiben az eszköz az MVH Gépkatalógusban nem szerepel, nettó 200 ezer forint/kW.

⁴⁵⁶ „Önkormányzati pályázó az önrész rendelkezésre állását a pályázat benyújtásakor képviselőtestületi határozattal bizonyítja, illetve ha az önkormányzat SzMSz-ében hatáskör átadás történik, akkor az ennek megfelelő szervezeti egység határozatával (Ha az önkormányzati pályázó a projektet hitelből finanszírozza, a képviselőtestületi határozat a hitelígérvényt nem helyettesíti). Ezen kívül a Támogatási Szerződés megkötésének, de legkésőbb az első kifizetési kérelem teljesítésének feltétele, hogy az önkormányzat költségvetésében, valamint a három évre előre szóló költségvetési tervében (gördülő tervezés) a teljes projekt összeg a felhalmozási célú bevételek és a felhalmozási célú kiadások között nevesítetten szerepeljen (amennyiben az önkormányzat rendelkezik középtávú költségvetési tervvel). Az Önkormányzatnak a támogatás összegét is meg kell jelenítenie a könyveiben.”

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

visszafizetésre. Amennyiben a visszafizetési kötelezettségnek nem tesz eleget a támogatott, akkor jogosult a támogató a biztosíték érvényesítésére.

Ha a biztosíték tartalma, jogi helyzete változik, akkor a kedvezményezett három munkanapon belül köteles értesíteni a közreműködő szervezetet. Csernely esetében, ha a fejlesztés eredménye az önkormányzat törzsvagyonává⁴⁵⁷ válik, vagy önként vállalt közfeladat ellátására szolgál, illetve kötelező önkormányzati feladatot teljesít, abban az esetben a 4/2011. Kormányrendelet 33. szakasza⁴⁵⁸ alapján az önkormányzat nem köteles biztosítékot nyújtani.

Amennyiben a pályázat támogatást nyer, előleg igényelhető az általános útmutatóban meghatározott melléklet⁴⁵⁹ csatolásával, és az előlegigénylési nyilatkozat megtételével. Az előleg összege maximum a megítélt támogatás 25%-a lehet, de nem több mint 300 millió forint. Kizárólag olyan projektelemekre igényelhető előleg, amelyek utófinanszírozásúak.

Az előleget a közreműködő szervnek kell kifizetni a támogatási szerződés megkötésétől számított 15 napon belül a kedvezményezett által megjelölt bankszámlaszámra. Az összeg folyósítására több részletben is sor kerülhet. Előleg fizetése csak abban az esetben lehetséges, ha a támogatott biztosítékadási kötelezettségének eleget tett. (Az önkormányzatoknak a fent említettek szerint nem kell biztosítékot adni.)

Egyéb pénzügyi feltétel még, hogy a projekt során a kedvezményezett nem juthat közvetlen nyereséghez a rendelkezésére bocsájtott támogatási összeg kamataiból, valamint a megvalósítás során kapott egyéb közvetlen bevételekből. Ezeket a hasznokat köteles a támogatási szerződés megszűnése előtt a megvalósítással szoros kapcsolatban lévő kiadások kiegyenlítésére fordítani, valamint ezek teljesítéséről el kell számolnia.

A támogatási szerződésben nem lehet olyan kitévelt rögzíteni, hogy bármelyik fél egyoldalúan elállhasson attól. Valamint rendes felmondással sincs lehetőség felmondani a szerződést. A támogató előzetes írásbeli beleegyezése szükséges ahhoz, hogy szerződésszegés esetén a rendkívüli felmondás lehetőségei fennálljanak, valamint ahhoz is, hogy harmadik személy részére átruházzák a szerződésben foglalt jogokat és kötelezettségeket.

5.3.7. Kiválasztási kritériumok

A kiválasztási kritériumok két fő részre oszthatóak, az adminisztratív feltételekre (más néven befogadási kritériumok) és a formai feltételekre.

⁴⁵⁷ Törzsvagyonnak számít az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról 78. §-ban foglalt vagyon.

⁴⁵⁸ Nem köteles biztosítékot nyújtani a helyi önkormányzat, a kisebbségi önkormányzat, a többcélú kistérségi társulás, az önkormányzatok egyéb társulása, ha a támogatás teljes egészében önként vállalt helyi közügy megoldását vagy önkormányzati kötelező feladat ellátását szolgálja, továbbá nem kötelesek biztosítékot szolgáltatni, ha a fejlesztés tárgya vagy a fejlesztés eredményeként létrejövő vagyontárgy önkormányzati törzsvagyon, vagy törzsvagyonná válik

⁴⁵⁹ Előleg igényléséről szóló nyilatkozat.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Adminisztratív feltétel például, hogy a szabott határidőket be kell tartani, a pályázatot az előírt példányszámban kell benyújtani. Amennyiben az adminisztratív feltételek közül bármelyik teljesítése elmarad, a pályázatot érdemi vizsgálat nélkül, automatikusan elutasítják.

A formai feltételek két további részre oszthatóak, az általános támogathatósági feltételekre és a szakmai támogathatósági feltételekre.

Általános támogathatósági feltétel például a projekt adatlap megfelelő kitöltése, hogy a pályázó a pályázati felhívásban meghatározott kedvezményezett körbe tartozik.

A szakmai támogathatósági feltételek közé tartozik például, hogy a projekt megvalósítási helyszíne Magyarország, kivéve a Közép-Magyarországi Régiót, az auditjelentést kísérő lapon jóvá kell hagynia az auditornak a beszerzendő új eszközt.

A támogatási szerződésben meghatározott monitoring mutatók szolgálnak annak ellenőrzésére, hogy a kedvezményezett ténylegesen jogosult-e a támogatási összegre annak alapján, hogy eleget tett-e a kitűzött céloknak. Csernely esetében lehet például ilyen mutató a következő:

Mutató neve	Típus (output/ eredmény)	Mértékegység	Célérték elérésének időpontja	Mutató forrása
<i>Megújuló energiahordozó felhasználás növekedése</i>	eredmény	GJ/év	Projekt fenntartási időszak vége	Projekt Fenntartási Jelentés
<i>Megújuló energiahordozó felhasználás</i>	eredmény	kWh/év	Projekt fenntartási időszak vége	Projekt Fenntartási Jelentés
<i>ÜHG-kibocsátás csökkentése (CO2 eq)</i>	hatás	t/év	Projekt fenntartási időszak vége	Projekt Fenntartási Jelentés

6. táblázat: Monitoring mutatók Csernely esetében

Ezen mutatók alapján Csernelyben biztosítani kell a megújuló energiahordozók felhasználásának növekedését, valamint az elért eredményeket fenn kell tartani, hogy hozzájáruljanak az üvegházhatású gázok (például szén-dioxid) kibocsájtásának csökkentéséhez.

5.3.8. Adminisztratív információk

Az NFÜ keretében működő Környezetvédelmi Irányító Hatóság közreműködő szervezetet alkalmaz a pályázatok kezelésére, illetve a projektek kiválasztására. A közreműködő szerv által kifejtett tevékenység alapja az irányító hatóság felhatalmazása.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A pályázati kiírás felfüggesztése, illetve megszüntetése a pályázási határidő lejárta előtt abban az esetben történik meg, ha a kötelezettségvállalási keret kimerül vagy annak kimerülése várható.

A pályázatot magyar nyelven kell benyújtani a pályázati adatlapon. A pályázati adatlapon nem változtatható, kitöltése csak az NFÜ hivatalos kitöltő programja⁴⁶⁰ segítségével lehetséges. A kézzel írt formában benyújtott pályázatok nem elbírálhatóak. A pályázat akkor tekinthető megfelelően benyújtottnak, ha a pályázó minden kérdésre hiánytalanul válaszolt, valamint csatolta a pályázatához a kért dokumentumokat is.

Ha a pályázat benyújtása megtörtént, akkor már nincsen lehetőség a tartalmi elemek korrigálására. A pályázatot a pályázati felhívásban megadott módon és formában kell a címzetthez eljuttatni. Jelen pályázat esetében egyszer írható, írásvédett elektronikus adathordozón kell személyesen átadni vagy postai szolgáltatás igénybevételével eljuttatni az Energiaközpont Nonprofit Kft.-nek. Az adathordozóhoz szükséges a kinyomtatott és cégszerűen aláírt nyilatkozat mellékelni.

A pályázat csak abban az esetben kerülhet befogadásra, ha a megadott dokumentum minták szerint, illetve a megadott formában, a tartalmi előírásoknak megfelelően készült el. Különös⁴⁶¹ tekintettel kell lenni a projekt adatlpra, és a megvalósíthatósági tanulmányra.

A projekt kiválasztása során könnyített eljárásrendet alkalmaznak. A támogatással kapcsolatos döntést a pályázat beérkezésétől számított harmincadik napig meg kell hozni. Ezt a határidőt az NFÜ indokolt esetben egy alkalommal kitolhatja legfeljebb harminc nappal.

A pályázat beérkezését követően megtörténik a benyújtási alapkritériumok (határidőn belül érkezett-e be, a kért összeg a kiírásban szereplő keretek között marad-e, a pályázó a meghatározott pályázói körbe tartozik-e) ellenőrzése. Az ellenőrzést a közvetítő szerv végzi el. Ennek során kiderül, hogy a projekt javaslat megfelel-e a befogadási kritériumoknak. Az eljárás ezen szakaszában nincsen helye hiánypótlásnak.

Amennyiben a pályázat megfelel a fenti kritériumoknak, befogadottnak kell tekinteni. A befogadásról a közreműködő szerv a pályázat beérkezésétől számított hét napon belül, írásban tájékoztatja a pályázót. Ha nem kerül befogadásra a pályázat, az elutasítás részletezett okait levélben közölni kell a pályázóval.

A támogathatóság vizsgálata során dől el, hogy a projekt, illetve a pályázó megfelel-e a támogathatósági kritériumoknak.

Hiánypótlásra akkor kerülhet sor (a közreműködő szerv felhívása alapján), ha valamely dokumentum nem került benyújtásra vagy hibás, illetve hiányos. Minimum öt nap rendelkezésre kell álljon a dokumentumok javítására, pótlására, de erre maximum egy

⁴⁶⁰ A www.nfu.hu honlapon érhető el.

⁴⁶¹ „A megvalósíthatósági tanulmány az alapvető dokumentum, amelyen keresztül a döntéshozók számára objektív módon be lehet mutatni a megoldani kívánt problémát, a lehetséges megoldások körét, az ajánlott megoldást megvalósító projekt terjedelmét, az előállított produktum (termék, létesítmény, szolgáltatás) elvárt minőségét, az előállításához szükséges becsült erőforrások nagyságát pénzben kifejezve, valamint a projekt kockázatát.”

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

alkalommal kerülhet sor. Főszabály szerint a közreműködő szerv ellenőrzi a projekt értékelését, annak műszaki tartalmának megfelelőségét, a projektelemelek indokoltságát, és azok elszámolhatóságát, a projekt költséghatékonyosságát, az üzemeltetési költségek realitását, a költség-haszon elemzés megfelelőségét. Ha mindezeket megfelelőnek találja, jóváhagyja, majd pedig erről hivatalos formában értesíti a pályázót. Az ellenőrzés alatt a pályázónak konzultációs kötelezettsége van. Amennyiben a közreműködő szerv nem hagyja jóvá a megvalósíthatósági tanulmányt, a költség-haszon elemzést, és a tervezési alapadatokat, az erre vonatkozó költségek kifizetését felfüggesztik. A felfüggesztés csak akkor törölhető el, ha a megvalósításra benyújtott pályázat az első elbírálás során pozitív támogatói döntésben részesül. A negatív döntés szerződésszegésnek minősül, mivel a támogatói jogviszony céljának megghiúsulását jelenti.

A megfelelő pályázat befogadást követően megszületik a döntés, amelyről a közreműködő szerv írásban értesíti a pályázót. Amennyiben a döntés a pályázat elutasítását foglalja magában, annak indokait is közölni kell az írásbeli értesítésben. Arra is van lehetőség, hogy nem teljes, hanem csökkentett támogatási összeget ítéljenek meg a pályázónak. Ennek elfogadásáról a pályázónak írásban nyilatkoznia kell egy megadott határidőn belül, ellenkező esetben a támogatási döntést visszavonják.

A pályázat benyújtásakor kötelező nyilatkozni arról, hogy a pályázó a feltételeket megismerte és kötelezőnek fogadja el, valamint azt is vállalja, hogy nyertes pályázat esetén végrehajtja és fenntartja az általa vállalt kötelezettségeket. Ez a nyilatkozat szerződéskötési ajánlatnak minősül, a döntéssel pedig szerződéses kapcsolatba lép a közreműködő szervevel. A közreműködő szerv Támogatási Okiratot bocsájt a pályázó rendelkezésére. Ennek kézhezvételétől számítva jön létre a szerződéses jogviszony. Az Okirat tartalmazza a támogatási döntést, a támogatás összegét, a megvalósítás időtartamát, és a támogatás intenzitását.⁴⁶²

A Támogatási Szerződést a döntés kézhezvételétől számított harminc napon belül meg kell kötni. A Szerződés csak akkor jöhet létre, ha a pályázó az előírásoknak megfelelően teljesíti a szerződéskötéshez szükséges feltételeket. Amennyiben a szükséges dokumentumokat nem mutatja be határidőn belül, a döntés érvényét veszti.⁴⁶³ Főszabály szerint a megkötött szerződést módosítani kizárólag írásban és minden fél beleegyezésével lehet. Amennyiben a kedvezményezett kezdeményezi a módosítást, azt írásban, indoklással kell megtennie.

A kedvezményezett a szerződésben foglaltak szerint folyamatosan köteles adatokat szolgáltatni a projekt alakulásáról. Kiemelten fontos, hogy öt munkanapon belül köteles minden olyan változásról értesíteni a közreműködő szervet, amely hátrányosan befolyásolja a projekt megvalósulását vagy a támogatási cél elérését. Amennyiben a támogatást nyert személynek, a támogatásra nézve releváns adataiban változás történik, azt harminc napon belül köteles írásban bejelenteni a közreműködő szervnek. Olyan

⁴⁶² A támogatás intenzitása azt jelenti, hogy milyen időközönként és milyen összegben kerül kifizetésre a támogatási összeg.

⁴⁶³ A Támogatási szerződésre és a Támogatási Okiraatra vonatkozó további részletes szabályozás az NFÜ már hivatkozott honlapján érhető el.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

projektek esetében, ahol van támogatási szerződés, a kedvezményezett havonta benyújtja a következő hónapra vonatkozó kifizetési ütemtervét, valamint a kifizetési igénylésével egyidejűleg beszámolót készít, kizárólag ezzel számolható el a támogatás, és ezzel is csak abban az esetben, ha jóváhagyta a közreműködő szerv.

Azon vállalatok teljesüléséről az esélyegyenlőség és a környezeti fenntarthatóság körében, amelyet a pályázó a projekt adatlapon megjelölt, a teljesítést követően harminc napon belül köteles beszámolni a közreműködő szervnek.

Projekt fenntartási jelentéseket kell készíteni annak számadatokkal történő igazolására, hogy megvalósultak a szerződésben vállalt célok. Az erre vonatkozó formanyomtatvány a közreműködő szerv honlapján érhető el.

A támogatott a szerződésben megjelölt időpontban köteles zárójelentést benyújtani a közreműködő szerv részére.

A kedvezményezett részéről kifogás nyújtható be az NFÜ⁴⁶⁴ vagy a közreműködő szerv⁴⁶⁵ döntése ellen. Abban az esetben lehet ezzel a kifogással élni, ha valamely intézkedés jogszabályba ütközik, vagy nem felel meg a pályázati felhívásban, illetve a támogatási szerződésben foglaltaknak. A kifogás benyújtására rendelkezésre álló szubjektív határidő az intézkedés tudomásra jutásától számított tíz nap, míg az objektív határidő az intézkedés megtételétől számított hatvan nap. Intézkedést kifogásolni maximum egy alkalommal és alapos indoklással lehet.

A támogatási összeg folyósítása utófinanszírozással lehetséges a benyújtott kifizetési igénylések alapján vagy közvetlenül pénzforgalmi számlára való utalással (utóbbi esetben az utalásnál a közlemény rovatban a szerződés azonosító számát fel kell tüntetni). Kitétel, hogy havonta maximum egy kifizetési igénylés nyújtható be. Az igény beérkezésétől számított negyvenöt napon belül folyósítani kell az összeget.

A támogatási összeg felhasználását számlával kell igazolni. A számlának tartalmazni kell a kedvezményezett aláírását, a projekt regisztrációs számát, és a „támogatás elszámolásra benyújtásra került” szöveget.

Amennyiben a kedvezményezett élt az előleg igénylés jogával, de a kötelezettségeinek nem vagy nem megfelelően tett eleget, akkor az előleg összegét kamattal⁴⁶⁶ növelve vissza kell fizetni. Az előleg visszatérítéséig minden más kifizetés szünetel.

Miután a pályázó benyújtotta a pályázatát, helyszíni szemlére kerülhet sor, és a későbbi szakaszban is végezhetőek ellenőrzések, amelyeket a kedvezményezettnek kötelessége túrni és együttműködésével elősegíteni.

464 A fejlesztési politikáért felelős miniszternek nyújtható be. (Jelenleg a nemzeti fejlesztési miniszter felel a fejlesztési politikáért.)

465 Az NFÜ-nek nyújtható be.

466 A Polgári Törvénykönyv 232. szakaszában foglaltak irányadóak a kamatra vonatkozóan.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

5.3.9. SWOT analízis

<i>SWOT Analízis: Csernelyi Projekt</i>	
<u>Erősségek:</u> <ul style="list-style-type: none">• energiafű termesztésre alkalmas földterületek rendelkezésre állása• helyben áll rendelkezésre munkaerő• olcsó munkaerő	<u>Gyengeségek:</u> <ul style="list-style-type: none">• tőkehiány• energiafű feldolgozó iparának hiánya
<u>Lehetőségek:</u> <ul style="list-style-type: none">• nem csak saját felhasználásra energiafű termesztés• foglalkoztatottság emelkedése• életszínvonal emelkedés	<u>Veszélyek:</u> <ul style="list-style-type: none">• veszteséggel üzemel a fűtőmű• tüzelőanyag hiány

A SWOT analízis segítséget nyújt különböző, a szervezetet érintő döntések meghozatalához, azáltal, hogy az elemzés alávont területen feltárja a lehetőségeket. A SWOT mozaik szó a következő kifejezésekből jön létre: strengths – erősségek, weaknesses – gyengeségek, opportunities – lehetőségek, threats – veszélyek. Tehát, mint kitűnik a magyar szavak kezdőbetűi alapján GYELV analízisről beszélhetünk. Az elemzés lényege, hogy táblázatba foglalja a vizsgált szervezet erősségeit, az ez által elérhető lehetőségeket, valamint a gyengeségeit, és az ezeken keresztül fenyegető veszélyeket. A SWOT előnye, hogy könnyen és gyorsan elvégezhető, a legfontosabb területek analízisén keresztül törekszik a versenyképesség biztosítására.

Csernelyi erőssége, hogy jelentős nagyságú mezőgazdasági célokra felhasználható földterülettel rendelkezik, amin könnyedén beindítható az energiafű termesztése. A megvalósítás szempontjából pozitív, hogy a jelentős munkanélküliség miatt helyben áll rendelkezésre munkaerő, amely az alacsony szakképzettség révén olcsón elérhető.

A fent említett lehetőségek kihasználásával, az energiafű termesztésének és feldolgozásának kiterjesztésével lehetővé válna, hogy akár eladásra is kerüljön az előállított termékből. A termelés növelése újabb munkahelyeket hozna létre, ami a tartós jövedelemszerzésen keresztül életszínvonal emelkedéshez vezet.

Az erősségek mellé sajnos gyengeségek is társulnak. Ami Csernelyi szempontjából a legnehezebb, az a projekt megvalósításához szükséges tőke előteremtése, ez alatt a 15%-os önerőt kell érteni. A településen még nem került sor az energiafű feldolgozására alkalmas technológia telepítésére. Ez a gyengeség kérdéssé teszi a projekt sikerességét.

A felsorolt gyengeségeken keresztül, számolni kell a veszéllyel, hogy hosszú távon sem lesz kifizetődő a fűtőmű üzemeltetése. Azért mert a fűtőanyag késztermékké alakítása nem a községen belül történik, és plusz költséget eredményez ennek beszerzése. A rendszer leállításához vezethet a tüzelőanyag hiány, ami ugyancsak az elégtelen pénzügyi eszközök kihatása lehet.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák
Energetikai strukturális támogatások

5.3.10. Logframe Mátrix

<i>Csernelvi Projekt</i>			
<i>Beavatkozási logika/ Projekt leírása</i>	<i>Objektívan igazolható eredményességi mutatók indikátorok</i>	<i>Indikátorok forrásai</i>	<i>Feltételezések</i>
Átfogó célok	Hatásindikátorok		
<p><u>A térség:</u> foglalkoztatottság emelése</p> <p><u>Önkormányzat:</u> fenntartási költségek csökkentése</p>	aktív korú foglalkoztatottak száma	<p>ÁFSZ kimutatások</p> <p>önkormányzati költségvetés</p>	
Projekt célja	Céлиндikátor		
rendszer korszerűsítése rendszer beindítása	levegő szennyezettség csökkentése	projektzáró jelentés	az előírt módon való üzemelés
Várt eredmények	Kimeneti indikátorok		
1 db szilárd biomassza tüzelésű kazán	„klasszikus” energiahordozók beszerzésére fordított összeg csökkenése	műszaki dokumentáció	az előírt műszaki tartalommal való megvalósulás
Tevékenységek	Eszközök	Költségek	
eszközbeszerzés rendszerbeállítás	1 db eszköz, beüzemelés	beruházási: 100% sajáterő: 15% támogatás: 85%	pénzügyi források rendelkezésre állása
			Előfeltételezés
			előkészületi munkák elvégzése

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

A Logframe Mátrix nem más, mint egy projektkészítési módszer, melynek lényege, hogy logikai keretbe foglalja a táblázatban szereplő tényezőket (átfogó cél, projekt cél, várt eredmény, tevékenység, indikátorok), és szemlélteti azokat.

Az átfogó cél az a magasabb rendű cél, amelynek megvalósításához a projekt hozzájárul. Csernely esetében ez a cél a munkahely teremtés és a jelenlegi energiafüggőség csökkentése.

A már említett kérdőív adataiból megállapítható, hogy a lakosság azon részének a körében pozitív a projekt tervezet fogadtatása, akik a jövőben munkalehetőséget látnak benne. Ezen azért nem kell meglepődni mivel a településen élők több mint fele már nyugdíjas. Ezek ellenére is a megkérdezettek több mint 40%-a vállalna munkát a fejlesztés keretében. Legyen itt szó akár az alapanyag előállításának feldolgozásának fázisáról vagy a rendszer üzemeltetéséről.

A kérdőívből kitűnik, hogy a lakosság közel felének van olyan földterülete, amely alkalmas lenne az energiafű termesztésére. A válaszok szerint a lakók többsége alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik, ami miatt olcsó a munkaerő Csernelyben.

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

5.4. ÖSSZEGZÉS

Mint a két táblázatból és a kérdőíves felmérés releváns adataiból is kitűnik, Csernely alkalmas helynek ígérkezik egy ilyen jellegű projekt beindítására és fenntartására. Jó példával járhatna elől más hasonló hátrányos helyzetű települések előtt. A kitűnő mezőgazdasági lehetőségek mellett a jelentős szabad és olcsó munkaerő is nagy erőssége lehet a körvonalazódó vállalkozásnak. Az elérni kívánt cél tökéletesen illeszkedik az Európai Unió által támogatott igényekhez, illetve jelentősen szolgálja a térség és Magyarország érdekeit.

Fenntarthatónak kell lennie hosszú távon a projektnek, mivel ezen a kitérés ponton kívül más lehetőség nem kínálkozik egyik szereplő részére sem. Választásom azért esett erre a pályázatra, mert ebben szükséges a legkisebb önerő előteremtése.

Csernely esetében a saját tőke meglétének a kockázata bizonyul kritikus pontnak. Messzemenő következtetések levonása előtt meg kell jegyezni, hogy sajnos jelenleg minden ilyen témában kiírt pályázati konstrukció fel van függesztve forráshiány miatt. Azért érdemes azonban foglalkozni ezzel a kérdéssel, és végigkövetni az általam leírt pályázatot, mert mindenképpen újra lesznek nyitva a támogatások, hiszen még közelében sincsen az ország az Unió elvárásainak, amiből következik, hogy kénytelen lesz ilyen projektekre újra pénzt fordítani.

Másik két pályázat is szóba jöhet a biomassza alapú projekt esetében, azonban ezekhez jóval nagyobb saját pénzforrás szükséges. Ezek a KEOP-2011-4.2.0/B pályázat, amely az általam bemutatott pályázat „nagytestvére” és a KEOP-2011-4.3.0 „Megújuló energia alapú térségfejlesztés” című konstrukció. Mint említettem, véleményem szerint az általam elemzett pályázattal nyerhet legkönnyebben támogatást Csernely. Éppen ezért a másik két lehetőséggel nem foglalkozom érdemben.

A fejezet elkészítésének nem titkolt célja, hogy a Csernelyi Önkormányzatnak támpontot nyújtson elképzeléseinek megvalósításához, felvázolok lehetőségeket, amelyek közül kiválaszthatják a számukra legmegfelelőbbet. Valamint az általam végzett elemzést a pályázónak is végig kell vinnie a pontosított értékekkel, eredményekkel, és az adottságok újbóli felmérésével.⁴⁶⁷ Ebben próbál segíteni az elemzés azzal, hogy már ad egy kész vázlatot, ami segítséget nyújthat⁴⁶⁸ abban, hogy a Csernelyi Önkormányzat könnyebben készíthesse el a saját elemzését.

⁴⁶⁷ Csernely község biomassza fűtőművel kapcsolatos egyéb jogi problémákat az alábbi cikkekben elemzem OLAJOS István: A csernelyi biomassza fűtőmű projekt jogi problémái In: *Magyar Energetika* 2012. évi különszám 20-24. pp. OLAJOS István -SZILÁGYI Szabolcs: A kistelepüléseken létrejövő távhő és termelői rendszerek energiaügyi problémái In: *Magyar Energetika* 2012. évi 6. szám 22-27. pp.

⁴⁶⁸ A fejezet elkészítésekor az alábbi munkák elolvasásával kaptam készletet: LUKÁCS GERGELY Sándor: A távhőellátás jogszabályi feltételei hazánkban In: Lukács Gergely Sándor: *Települési fűtőművek és a megújuló energia*, Szaktudás Ház Kiadó, Budapest, 2010, 108-138. pp.; PÁLMAI Zsolt: Regionális érdekérvényesítés lehetőségei a 2014-2020 közötti kohéziós politika kidolgozásában In: *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010*, Pécs, 2010, 196-207. pp.; PÁLNÉ SCHREINER Judit: Kistérségi léptékű energiahasznosítási, fejlesztési projektek támogatási formái In: *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális politika és Gazdaságtan*

OLAJOS István: Támogatási rendszereink és a megújuló energiák Energetikai strukturális támogatások

Doktori Iskola Évkönyv 2010, Pécs, 2010, 301-311. pp.; MAGYAR Tünde: Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Gazdaságfejlesztési Eredményei B-A-Z megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeiben 2007-2010 között In: *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010*, Pécs, 2010, 354-365. pp.; LUKÁCS GERGELY Sándor: A települési energiaellátás rendszerei In: Lukács Gergely Sándor: *Települési megújuló energia modellek*, Szaktudás Ház Kiadó, Budapest, 2011, 13-22. pp.; MILASKEY Zoltán – BEZEGH András: Az elosztott energiatermelés állami támogatás igénye – Az autonómia drága kincs, Via Futuri, 2009, Közösségi tulajdonú energiarendszerek, IME Klaszter, Pécs, 2009, 102-116. pp.; LUKÁCS Gergely Sándor: A közösségi fűtőműre alapozott települési megújuló energia rendszer In: Lukács Gergely Sándor: *Települési fűtőművek és a megújuló energia*, Szaktudás Ház Kiadó, Budapest, 2010, 172-181. pp.

KEOP pályázat Csernely községben

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései
Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

IV. RÉSZ: AZ ENERGETIKAI TÁMOGATÁSOK ÉS A KÖZBESZERZÉS

1. FEJEZET: A KÖZBESZERZÉS ÉS A TÁMOGATÁSOK KAPCSOLATA A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNYBEN

1.1. A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY HATÁLYA ALAPJÁN

A közbeszerzés és a támogatások kapcsolatrendszere a közbeszerzési törvény szemszögéből meghatározott.

Közbeszerzési eljárás lefolytatását a támogatási eljárásokban az határozza meg, hogy a pályázó van-e valamilyen kapcsolatban az állami szervekkel, vagy olyan gazdálkodó szervezetekkel, melyek közfeladatot látnak el, vagy a közfeladatot kizárólagos felhatalmazás alapján folytatnak. Közbeszerzési törvény hatálya alá tartoznak olyan gazdálkodó szervezetek is, melyek ugyan nem folytatnak közfeladatot, de közfeladatot folytató szervek közvetlen tulajdonosi vagy egyéb közvetett befolyást képesek gyakorolni rájuk.

Támogatások esetében akkor kell a közbeszerzés szabályait érvényesíteni, ha a támogatásból megvalósuló beszerzés vonatkozásában a közszférába nem tartozó szervezet (kivéve nemzeti közbeszerzési értékhatár szerint pályázó egyéni vállalkozó) a pályázó.

A tevékenység, melyre a pályázat/támogatási kérelem irányul szolgáltatás megrendelésére, árbeszerzésre vagy építési beruházásra irányul. Ha a támogatást kérőt a támogatási szervezet az uniós értékhatárt elérő értékű beszerzés esetében többségi részben, a nemzeti értékhatárt elérő, de az uniós értékhatárt el nem érő⁴⁶⁹ értékű beszerzés esetében hetvenöt százalékot meghaladó részben közvetlenül támogatja.

A magyar támogatási rendszer felépítéséből adódóan a támogatások nagy része ide tartozik, ugyanis vagy közvetlenül egy közigazgatási szerv (MVH, NFÜ) vagy e szerv feladatait átvevő szervezet finanszírozza.

A tevékenység nagyobb része is e tevékenységekre irányul, ugyanis egy egyszerű ültevény telepítés sem valósulhat meg árbeszerzés nélkül, a technológiai fejlesztések és beépítések törvényszerű velejárója az építési beruházás.

Ami azonban sok támogatást kivesz a jogszabály hatálya alól, az a támogatás intenzitása. A támogatás intenzitása. A támogatás csak uniós értékhatár alatt csak 50, míg ezen értékhatár alatt 75%-os intenzitás felett tartozik a közbeszerzési törvény hatálya alá.

⁴⁶⁹ Az ajánlattevők körére vonatkozó Kbt. 6 §-ának elemzésére lásd: HOMOLYA Róbert: A támogatásból megvalósuló közbeszerzések In: Boros-Tátrai (szerk.) *Közbeszerzés kommentár*, Complex kiadó, Budapest, 2011, 501-521. pp. (a továbbiakban HOMOLYA 1).

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések
rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Így jelen könyvben részletesen elemzett vidékfejlesztési támogatások kapcsán (I. rész 3. fejezet 4. és 5. pontok) nem kell közbeszerzési eljárást lefolytatni, mert az állami támogatás aránya a legkedvezőbb körülmények között sem haladhatja meg az 50%-ot.

A Csernelyi támogatási lehetőségek szempontjából elemzett (III. rész 5. fejezet) KEOP-2011-4.2.0/a strukturális támogatás esetén már, ahogy a fejezetben is utaltunk rá, kötelező a 85%-os intenzitás miatt a közbeszerzési eljárás lefolytatása.

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések
rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

1.2. A KÖZBESZERZÉS TÁRGYAI ÉS ÉRTÉKHATÁRAI⁴⁷⁰

A közbeszerzési értékhatárok a következőképpen alakulnak 2012-ben:⁴⁷¹

(a) A klasszikus ajánlatkérők a Kbt. 10. § (1) bekezdés a) pontja szerinti, az árubeszerzésre vonatkozó uniós közbeszerzési értékhatár: Ha állami szerv az ajánlatkérők esetében, valamint ezen ajánlatkérők esetében a védelem terén beszerzendő árukra akkor, ha a védelem terén a beszerzendő áru a Kbt. 2. mellékletében szerepel: 130 000 euró, azaz 35 464 000 forint. Egyéb ajánlatkérő esetében, ha a védelem terén a beszerzendő áru a 2. mellékletben nem szerepel: 200 000 euró, azaz 54 560 000 forint;

(b) A klasszikus ajánlatkérők az építési beruházásra vonatkozó uniós közbeszerzési értékhatár: 5 000 000 euró, azaz 1 364 000 000 forint;

(c) A klasszikus ajánlatkérők az építési koncesszióra vonatkozó uniós közbeszerzési értékhatár: 5 000 000 euró, azaz 1 364 000 000 forint;

(d) A klasszikus ajánlatkérők a szolgáltatás megrendelésére vonatkozó uniós közbeszerzési értékhatár: állami szerv ajánlatkérők esetében, ha a szolgáltatás a Kbt. 3. mellékletében szerepel, kivéve a 8. csoportba tartozó kutatási és fejlesztési szolgáltatásokat és az 5. csoportba tartozó 7524, 7525, 7526 számú távközlési szolgáltatásokat: 130 000 euró, azaz 35 464 000 forint, egyéb ajánlatkérő esetében, ha a szolgáltatás a Kbt. 3. mellékletében szerepel, kivéve a 8. csoportba tartozó kutatási és fejlesztési szolgáltatásokat és az 5. csoportba tartozó 7524, 7525, 7526 számú távközlési szolgáltatásokat: 200 000 euró, azaz 54 560 000 forint. A Kbt. 3. mellékletében a 8. csoportba tartozó kutatási és fejlesztési szolgáltatások és az 5. csoportba tartozó 7524, 7525, 7526 számú távközlési szolgáltatások, valamint a Kbt. 4. melléklete szerinti szolgáltatások esetében: 200 000 euró, azaz 54 560 000 forint;

(e) A klasszikus ajánlatkérők a tervpályázati eljárás lefolytatására vonatkozó uniós közbeszerzési értékhatár: A szolgáltatásokra meghatározott értékhatárok, ha a tervpályázati eljárás eredményeként szolgáltatás megrendelésére kerül sor. A szolgáltatásokra meghatározott értékhatárok minden olyan tervpályázati eljárás esetében, amelynek pályázati díja és a pályázóknak fizetendő díjak együttes teljes összege eléri vagy meghaladja ezeket az értékhatárokat.

(f) A közszolgáltatói szerződések [Kbt. 114. § (2) bekezdése] esetén irányadó, uniós közbeszerzési értékhatár: árubeszerzésre, valamint a szolgáltatás megrendelésére 400 000 euró, azaz 109 120 000 forint, építési beruházásra 5 000 000 euró, azaz 1 364 000 000 forint;

⁴⁷⁰ BODNÁR Zsolt – VÁRHOMOKI MOLNÁR Márta: A közbeszerzési értékhatárok In: Bodnár – Várhomoki Molnár: *Az építési beruházás folyamata – Építési közbeszerzés*, Complex Kiadó, Budapest, 2011, 163-165. pp. (a továbbiakban BODNÁR – VÁRHOMOKI).

⁴⁷¹ Az uniós értékhatárok tekintetében lásd: KBT Tanácsadó: *Közbeszerzési értékhatárok*. Forrás (2012.07.29.): <http://www.kbt-tanacsado.hu/index.php/tanacsadas/ertekhatarok>.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

(g) A közszolgáltatói szerződések [Kbt. 114. § (2) bekezdése] esetén irányadó, a tervpályázati eljárás lefolytatására vonatkozó uniós közbeszerzési értékhatár: 400 000 euró, ha a tervpályázati eljárás eredményeként szolgáltatás megrendelésére kerül sor, azaz 109 120 000 forint, 400 000 euró, ha a tervpályázati eljárás pályázati díja és a pályázóknak fizetendő ijak együttes teljes összege eléri vagy meghaladja ezt az értékhatárt, azaz 109 120 000 forint.

Az uniós értékhatárok forintban meghatározott összegeként az Európai Unió Hivatalos Lapjában így közzétett – az Európai Bizottság által két évente felülvizsgált – összeget kell figyelembe venni.

(a) A nemzeti eljárásrendben a Magyar Köztársaság 2012. évi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény határozza meg, 2012. január 1-jétől 2012. december 31-éig irányadó értékhatárok:

(b) A klasszikus ajánlatkérőkre vonatkozó közbeszerzési értékhatár: árubeszerzés esetében: 8 millió forint; építési beruházás esetében: 15 millió forint; építési koncesszió esetében: 100 millió forint; szolgáltatás megrendelése esetében: 8 millió forint; szolgáltatási koncesszió esetében: 25 millió forint.

(c) A Kbt. szerinti közszolgáltatói szerződések vonatkozó nemzeti közbeszerzési értékhatár: árubeszerzés esetében: 50 millió forint; építési beruházás esetében: 100 millió forint; szolgáltatás megrendelése esetében: 50 millió forint.

(d) Ha az ajánlatkérő a Kbt. 122. § (7) bekezdése szerinti esetekben hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárást folytathat le a következő értékhatárok figyelembevételével: árubeszerzés esetében: 25 millió forint; építési beruházás esetében: 150 millió forint; szolgáltatás megrendelése esetében: 25 millió forint.

A Csernely község által megvalósítandó beruházás esetében a maximálisan felhasználható 50 millió forint mindhárom, a nemzeti közbeszerzésben nevesített tevékenységre lehet és kell használni. A költségek egy része az engedélyek beszerzéséhez szükséges szakértői szolgáltatási tevékenységből (épületenergetikai számítás, épületenergetikai tanúsítvány, hatástanulmányok elvégzése, auditor ellenjegyzése) más része az alapkazan és a hálózat kiépítéséhez szükséges árubeszerzésekből, míg maga a kazánház kiépítése, és a hálózat építési munkáinak végzése építési beruházásból áll.

A projekt fő célja hőenergia termelése és elosztása. Így maga a projekt közszolgáltatási szerződésnek minősül a Kbt. szerint.⁴⁷² A levonható következtetés: árubeszerzés és az építési beruházás esetében vonható a projekt a hazai közbeszerzés hatálya alá. Azonban ha a beszerzési részarány nem éri el a pályázatban a 25 millió forintot, az alvállalkozók kiválasztása kapcsán nem kell a Kbt. meghatározott részeit alkalmazni.

⁴⁷² Lásd: Kbt. 114. § (2) bekezdés a) pontja szerint közszolgáltatásnak minősül: ivóvíz, villamos energia, gáz vagy hőenergia termelése, szállítása vagy elosztása terén közszolgáltatás nyújtása céljából működtetett helyhez kötött hálózatok rendelkezésre bocsátása vagy üzemeltetése; vagy ilyen hálózatok ivóvízzel, villamos energiával, gázzal vagy hőenergiával történő ellátása.

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

1.3. AZ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSRENDDDEL KAPCSOLATOS SPECIÁLIS SZABÁLYOK UNIÓS FORRÁSBÓL SZÁRMAZÓ TÁMOGATÁSOK ESETÉN.

Ha a támogatás uniós forrásból származik, és a pályázató, mint Csernely esetében is feltételezhető nem vesz igénybe a hirdetmény közzététele kapcsán hivatalos közbeszerzési tanácsadót, úgy a Kbt. ⁴⁷³ § (4) bekezdés értelmében a hirdetmény ellenőrzése, és a díj megfizetése kötelező.

A közbeszerzési hirdetményt ebben az esetben a Polgármesteri Hivatal erre felhatalmazott ügyintézője is kitöltheti a Kbt. alapján. Azonban a támogatás uniós volta, és magas intenzitása miatt a kiírást a Közbeszerzések Tanács fogja ellenőrizni. Az ellenőrzés díja pedig a felhasznált oldalanként áll egy szerkesztési és egy ellenőrzési díjtételből. A szerkesztési díj jelen esetben minden megkezdett oldalanként (1500 leütés 1 oldal) 8000 Ft. Ezt minden a Közbeszerzési Értesítőben megjelent hirdetményre vonatkozik. Azonban ⁴⁷⁴ellenőrzési díj megfizetése alól mentesülnek az 1000 főnél kisebb települések ajánlatkérői.

A hirdetményre a Közbeszerzési Hatóság egy formanyomtatványt rendszeresített. A nyomtatvány kitöltése kapcsán az árubeszerzés leírása lényeges. A többi nyomtatványrészlet elég a Kbt. megfelelő szakaszaira történő utalással elvégezni, ugyanis a kifejtett kizáró és összeférhetlenségi okok a költsége indokolatlan megemelését jelentené.

A második lényeges eltérés, hogy támogatásokból finanszírozott közbeszerzések esetében a számla kibocsátásától számított 45 napig fizethet a pályázató. Erre azért van lehetőség, mert a számlák kibocsátása után a pályázatonak be kell nyújtania a kifizetési kérelmét, és annak az illetékes hatóság általi elbírálásától függ a tényleges kifizetés. A 45 nap betartása így is kétséges, így a közreműködő igénybevételénél bevett lehetőség, hogy költségvetési szerv a számla ellenértékének támogatási vonzatát nem maga ⁴⁷⁵fizeti ki, hanem azt, a kifizető ügynökségnél a számla tényleges kibocsátójára engedményezi.

A közzététel rendjéről jelenleg a közbeszerzési és tervpályázati hirdetmények feladásának, ellenőrzésének és közzétételének szabályairól, a hirdetmények mintáiról és egyes tartalmi elemeiről, valamint az ⁴⁷⁶éves statisztikai összegezésről szóló Nemzeti Fejlesztési Miniszter rendelete rendelkezik.

⁴⁷³ lásd: HOMOLYA1. op.cit. 502. p.

⁴⁷⁴ VEKI: A közbeszerzés ellenőrzési és szerkesztési díjai. Forrás (2012.08.02.): <http://www.veki.hu/kozbesz/dijak.htm>.

⁴⁷⁵ Lásd: Kbt. 305. § (3) bekezdés és HOMOLYA1 op. cit. 503. p.

⁴⁷⁶ 92/2011. (XII.30.) NFM rendelet (továbbiakban közzétételi rendelet).

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

1.3.1. Hirdetmények közzétételének közzététele

Az Európai Unió Hivatalos Lapjában és a hirdetmények elektronikus napilapjában (a továbbiakban: TED-adatbank) kell közzétenni a következő hirdetményeket:

Az előzetes összesített tájékoztatót tartalmazó hirdetményt, az ajánlati felhívást tartalmazó hirdetmény és részvételi felhívást tartalmazó hirdetményt, ha a szolgáltatás – a jogi szolgáltatások kivételével – becsült értéke eléri az uniós értékhatárt, az eljárás eredményéről, vagy eredménytelenségéről, vagy a szerződés megkötésének megtagadásáról szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt. Az uniós értékhatárt elérő, jogi szolgáltatások vonatkozásában a szerződés megkötéséről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt. Építési koncesszió esetén az eljárást megindító hirdetményt. Az ajánlatkérőnek nem, minősülő koncessziós jogosult eljárása esetén az eljárást megindító hirdetményt.⁴⁷⁷

E mellett közzé kell tenni az időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetményt, a meghívásos vagy tárgyalásos eljárás meghirdetésére is irányuló időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetményt, az ajánlati felhívást tartalmazó hirdetményt és a részvételi felhívást tartalmazó hirdetményt.

Közzétételi kötelezettség terheli a meghívásos vagy tárgyalásos eljárás meghirdetésére irányuló előminősítési hirdetményt, közszolgáltatói szerződés esetében a szolgáltatás – a jogi szolgáltatások kivételével – becsült értéke eléri az uniós értékhatárt, az eljárás eredményéről, vagy eredménytelenségéről, vagy a szerződés megkötésének megtagadásáról szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt. Jogi szolgáltatások vonatkozásában, ha a szerződés közszolgáltatói szerződésnek minősül, a szerződés megkötéséről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt.⁴⁷⁸

A dinamikus beszerzési rendszerben használt egyszerűsített hirdetményt, tervpályázati kiírást tartalmazó hirdetményt, a tervpályázati eljárás eredményéről vagy eredménytelenségéről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt, a szerződéskötési szándékra vonatkozó hirdetmény⁴⁷⁹ (önkéntes előzetes átláthatósági hirdetményt) szintén közzétételi kötelezettség terheli.

A közzététel kiterjed a fenti hirdetmények módosítására, visszavonására, helyesbítésére, illetve az ajánlattételi, vagy a részvételi határidő meghosszabbítására, továbbá a dokumentáció módosítását tartalmazó hirdetményekre is.⁴⁸⁰

A „Közbeszerzési Értesítő – a Közbeszerzési Hatóság Hivatalos Lapja”-ban (a továbbiakban: Értesítő) kell közzétenni: hazai közbeszerzési értékhatárokat elérő az eljárás eredményéről, vagy eredménytelenségéről, vagy a szerződés megkötésének megtagadásáról szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt, a keret-megállapodás alapján

⁴⁷⁷ Lásd: közzétételi rendelet 27. §.

⁴⁷⁸ Közzétételi rendelet 28. §.

⁴⁷⁹ Közzétételi rendelet 29. §-31. §-

⁴⁸⁰ Közzétételi rendelet 32. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

lefolytatott közbeszerzési eljárás eredményéről vagy eredménytelenségéről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt, az eljárást megindító felhívást, a szerződés módosításáról szóló tájékoztatót. A közbeszerzések Lapjában kell közzétenni a lapban közölt hirdetmények módosítását, visszavonását, az ajánlattételi, vagy a részvételi határidő meghosszabbítását, továbbá a dokumentáció módosítását tartalmazó hirdetményt.

Amennyiben az érintett beszerzés becsült értéke nem éri el az uniós értékhatárt, a meghívásos vagy tárgyalásos eljárás meghirdetésére irányuló előminősítési hirdetményt. Amennyiben a tervpályázat becsült értéke nem éri el az uniós értékhatárt, a tervpályázati kiírást tartalmazó hirdetményt az Értesítőben kell közzétenni.

Amennyiben a tervpályázat becsült értéke nem éri el az uniós értékhatárt, a tervpályázati eljárásról szóló kormányrendelet rendelkezéseinek megfelelően a tervpályázati eljárás eredményéről vagy eredménytelenségéről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt az Értesítőben kell közzétenni.⁴⁸¹

Amennyiben az érintett beszerzés értéke nem éri el az uniós értékhatárt, a szerződéskötési szándéokra vonatkozó hirdetmény (önkéntes előzetes átláthatósági hirdetmény) szintén az Értesítőben kell közzétenni.

A Közbeszerzési Hatóság ellenőrzi a hirdetményeket, amennyiben az ellenőrzés kötelező vagy az ajánlatkérő azt kéri. A hirdetmények megküldése alatt a TED-adatbankban vagy az Értesítőben közzéteendő hirdetményeknek az ajánlatkérő által a Hatóság részére történő megküldését kell érteni. Az Értesítőben közzéteendő hirdetmények esetében a hirdetmény feladásának időpontja megegyezik a megküldés időpontjával, míg a TED-adatbankban közzéteendő hirdetmények esetében a feladás időpontja a hirdetménynek a Hatóság által történő közzétételre feladás ideje. A Hatóság az Értesítő szerkesztését, kiadását, a hirdetmények kezelését, ellenőrzését, közzétételét és a TED-adatbankban közzéteendő, vagy az ajánlatkérő által abban közzétenni kért hirdetmények közzétételre feladását a hirdetmény ellenőrzéséért felelős szervezeti egység útján látja el. A hirdetmény ellenőrzéséért felelős szervezeti egység az e rendeletben foglalt minden eljárási cselekményt rögzít az általa vezetett nyilvántartásban, így különösen a hirdetmények megküldésének/feladásának, közzétételre történő feladásának és közzétételének napját.⁴⁸²

1.3.2. A hirdetmények ellenőrzése

A közbeszerzési eljárást megindító, illetve a közbeszerzési eljárást meghirdető felhívást tartalmazó hirdetmény ellenőrzése kötelező, kivéve, ha az ajánlatkérő az eljárást megindító, illetve meghirdető hirdetmény közzététele iránti kérelméhez csatolja a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások

⁴⁸¹ Közzétételi rendelet 34. §.

⁴⁸² Közzétételi rendelet 2-3. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

felhasználásának rendjéről szóló kormányrendelet alapján a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által kiállított közbeszerzési minőségellenőrzési tanúsítványt.

Az eljárást megindító, illetve meghirdető hirdetmény módosítását, vagy az ajánlattételi – több szakaszból álló eljárásban részvételi – határidő meghosszabbítását tartalmazó hirdetmény ellenőrzése kötelező. Amennyiben a hirdetmény kizárólag az eljárást megindító vagy meghirdető hirdetmény visszavonására irányul, annak ellenőrzése nem kötelező. Az eljárás eredményéről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetmények ellenőrzése kötelező. Más hirdetmények ellenőrzése nem kötelező, azonban azt a kérelmező kérheti.

Valamennyi megküldött kérelem és hirdetmény megküldését követő két munkanapon belül a hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység megvizsgálja, hogy a hirdetmény szerinti ajánlatkérő szerepel-e a Hatóság által vezetett ajánlatkérők nyilvántartásában és a kérelem, illetve a hirdetmény szerinti adataik megegyeznek-e az ajánlatkérők nyilvántartása szerinti adatokkal.

Ha az ajánlatkérő nem szerepel a nyilvántartásban, vagy a nyilvántartás szerinti adatai eltérnek a kérelem vagy a hirdetmény szerinti adataitól, akkor a hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmezőt hiánypótlásra hívja fel, és tájékoztatja, hogy a hirdetmény csak az értesítési kötelezettség teljesítését követő öt nap elteltével küldhető meg.

A hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység a többi kérelmet a megküldését követő két munkanapon belül az alábbi szempontok szerint is megvizsgálja és a következő intézkedéseket teszi: (a) Ha a kérelemben a kérelmező úgy nyilatkozott, hogy nem kéri a hirdetmény ellenőrzését és a kérelem alapján megállapítható, hogy a hirdetmény ellenőrzése nem kötelező, akkor a hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység intézkedik a közzétételre történő feladásról és a közzétételről. (b) Ha a kérelem hiányosságai miatt nem állapítható meg, hogy a hirdetmény ellenőrzése kötelező-e, vagy, hogy a kérelmező kéri-e a hirdetmény ellenőrzését, akkor a hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmezőt a kérelem megküldését követő két munkanapon belül felhívja a kérelem javítás keretében történő kiegészítésére. (c) Ha a hirdetmény ellenőrzése kötelező, vagy a kérelemben a kérelmező úgy nyilatkozott, hogy kéri a hirdetmény ellenőrzését, akkor a hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmet ellenőrzi, és nem megfelelő kérelem esetén megteszi a szükséges intézkedéseket.

A kérelem kiegészítésének elmaradása esetén, vagy ha a határidőben kiegészített kérelem alapján sem áll elegendő adat rendelkezésre annak megállapításához, hogy a hirdetmény ellenőrzése kötelező-e, vagy, hogy a kérelmező kéri-e a hirdetmény ellenőrzését, a kérelmet visszavontnak kell tekinteni. Erről a tényről a hirdetmény ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmezőt, valamint a határidőn belül megküldendő hirdetmények esetében a Hatóság elnökét is haladéktalanul írásban tájékoztatja, továbbá az esetlegesen befizetett díj visszautalásáról tizenöt napon belül intézkedik.

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések
rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Ha a határidőben kiegészített kérelem tartalmazza a szükséges információkat, akkor azzal és a hirdetéssel kapcsolatban a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység intézkedik a közzétételről. Ebben az esetben a hirdetés és kérelem megküldése – az Értesítőben közzéteendő hirdetések esetében egyben a feladása – napjának, a kérelem kiegészítésének napja minősül.

A hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmet és a hirdetményt a megküldésétől számított két munkanapon belül az alábbi szempontok szerint is ellenőrzi: (a) a kérelem tartalmazza-e a szükséges tartalmi elemeket; (b) az ellenőrzési díj jóváírásra került-e; (c) a hirdetés megfelel-e a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogszabályoknak; (d) amennyiben a Kbt. a hirdetés megküldésére határidőt határoz meg, a hirdetés megküldésére sor került-e a határidőn belül.

Amennyiben a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység megállapítja, hogy a kérelem vagy a hirdetés nem felel meg az ellenőrzési szempontoknak, a kérelmezőt – a hiány, illetve a jogszabályba ütköző előírás megjelölése mellett – a kérelem megküldését követően legkésőbb két munkanapon belül írásban hiánypótlásra hívja fel.

A hiánypótlásra történő felhívást a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység elektronikus úton küldi meg a kérelmezőnek. A hiánypótlásra történő felhívásban a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység tájékoztatást ad arról, hogy ha a felhívás alapján benyújtott hirdetés ismét nem felel meg a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogszabályoknak, a hirdetés a benyújtott tartalommal fog megjelenni. A hiánypótlásra történő felhívásban a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység tájékoztatást ad arról is, hogy az ellenőrzési díj összegének meghatározott mértékét a felhívás alapján benyújtott hirdetés tekintetében kell elérnie.

Ha a hirdetés megfelel a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogszabályoknak, de a kérelmező az ellenőrzési díjat nem vagy nem az előírt mértékben fizette be, a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmezőt a befizetendő ellenőrzési díj összegének meghatározásával hívja fel hiánypótlásra. A hiánypótlásra történő felhívásban a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység tájékoztatást ad a hiánypótlásra nyitva álló határidőről is.

A kérelemmel, illetve a hirdetéssel kapcsolatos hiányok a kérelem, illetve a hirdetés ismételt, teljes terjedelemben való megküldésével a hiánypótlásra történő felhívás feladásától számított (a) tíz napon belül pótolhatóak azokban az esetekben, amikor a Kbt. a hirdetés megküldésére határidőt határoz meg; (b) tizenöt napon belül pótolhatóak, ha a Kbt. a hirdetés megküldésére határidőt nem határoz meg.

A hiánypótlásra nyitva álló határidő eredménytelen eltelte esetén a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység a kérelmet visszavontnak tekinti, és erről kérelmezőt – továbbá a Hatóság elnökét is – öt munkanapon belül írásban tájékoztatja.

A hiánypótlásra történő felhívás alapján benyújtott kérelem, illetve hirdetés esetében a hirdetés megküldése – az Értesítőben közzéteendő hirdetések esetében egyben a feladása – napjának az ismételt megküldés napja minősül.

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések
rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Amennyiben a hiánypótlásra történő felhívás alapján: (a) a kérelmező az eredetileg vagy a hiánypótlásra történő felhívás alapján benyújtott hirdetéssel kapcsolatban az ellenőrzési díjat ismételten nem vagy nem az előírt mértékben fizette be, a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység erről a tényről a kérelmezőt a hirdetés megküldésétől számított két munkanapon belül írásban tájékoztatja; az ismételt hiánypótlásra a hiánypótlásra vonatkozó előírások megfelelően alkalmazandóak; (b) a benyújtott hirdetés ismét nem felel meg a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogszabályoknak, a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység a hirdetményt a megfelelően teszi közzé.

A hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység a hirdetés ^Értesítőben történő közzététele napján írásban tájékoztatja a Hatóság elnökét. Amennyiben a hiánypótlásra történő felhívás alapján az ajánlatkérő más eljárási rendet vagy más eljárás fajtát választ, vagy a hirdetés tartalmát a felhívásban foglalt észrevételeken túl jelentősen megváltoztatja, azt a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység új hirdetésnek tekinti, és a kérelmezőt az ismételten hiánypótlásra hívhatja fel a hirdetés megküldésétől számított két munkanapon belül.

Amennyiben a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység az ellenőrzés alapján a Kbt.-ben meghatározott határidők betartásával kapcsolatban mulasztást észlel, erről a tényről a Hatóság elnökét haladéktalanul írásban tájékoztatja.

Ha a hirdetés ellenőrzésért felelős szervezeti egység a nyilvántartása alapján észleli, hogy a Kbt.-ben meghatározott határidőn belül az ajánlatkérő nem tett eleget a hirdetés megküldésére vonatkozó kötelezettségének, írásban felhívja az ajánlatkérőt a hirdetés megküldésére. Az ajánlatkérő felhívása nem érinti a jogorvoslat indítására a Kbt.-ben megállapított határidőket.⁴⁸³

⁴⁸³ Közzétételi rendelet 9-13. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

1.3.3. Az ellenőrzési díj

Az ellenőrzési díj mértéke – függetlenül az érintett hirdetések terjedelmétől – hirdetéseként egységesen: (a) a közbeszerzési eljárást megindító, illetve meghirdető felhívást tartalmazó hirdetés esetében: 150 000 forint; (b) a közbeszerzési eljárás megindító, illetve meghirdető felhívást tartalmazó hirdetés módosítását és az ajánlattételi vagy részvételi határidő meghosszabbítását tartalmazó hirdetés esetében: 50 000 forint; (c) az eljárás eredményéről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetések esetében: 80 000 forint; (d) az (a)-(c) pont alá nem tartozó hirdetések esetében: 50 000 forint. Az ellenőrzési díjat a Hatóságnak a Magyar Államkincstárnál vezetett MNB 10032000-01720361-00000000 számú számlájára kell befizetni.

1.3.4. Az ajánlattételi felhívás

Az ajánlattételi felhívásnak tartalmaznia kell: ⁴⁸⁴ (a) az ajánlatkérő nevét, címét, telefon- és telefaxszámát (e-mail); (b) a közbeszerzési eljárás fajtáját, tárgyalásos és gyorsított eljárás esetén annak indokolását; (c) a dokumentáció és a kiegészítő iratok rendelkezésre bocsátásának módját, határidejét, annak beszerzési helyét és pénzügyi feltételeit; (d) a közbeszerzés tárgyát és mennyiségét; (e) a szerződés meghatározását, amelynek megkötése érdekében a közbeszerzési eljárást lefolytatják; (f) a szerződés időtartamát vagy a teljesítés határidejét; (g) a teljesítés helyét; (h) az ellenszolgáltatás teljesítésének feltételeit vagy a vonatkozó jogszabályokra hivatkozást; (i) annak meghatározását, hogy az ajánlattevő tehet-e többváltozatú (alternatív) ajánlatot, valamint a részajánlattétel lehetőségét vagy annak kizárását; (j) az ajánlatok értékelési szempontját (legalacsonyabb összeg, összességében a legelőnyösebb ajánlat); ⁴⁸⁵ az összességében legelőnyösebb ajánlat értékelési szempontjait; az összességében legelőnyösebb ajánlat megítélésére szolgáló részszerzőpontokat; részszerzőpontként az azok súlyát meghatározó – a részszerzőpont tényleges jelentőségével arányban álló – szorzószámokat, az ajánlatok részszerzőpontok szerinti tartalmi elemeinek értékelése során adható pontszám alsó és felső határát, amely minden részszerzőpont esetében azonos; ⁴⁸⁶ azt a módszert (módszereket), amellyel megadja a pontszámok közötti pontszámot. A pontszámok megadásánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a fenti szempontokat az eljárást megindító felhívásban kell megadni azzal, hogy a módszer (módszerek) részletes ismertetése a dokumentációban is megadható.

Az ajánlattételi felhívásnak továbbá tartalmaznia kell: (a) a kizáró okokat és a megkövetelt igazolási módokat; (b) az alkalmassági követelményeket, az alkalmasság megítéléséhez szükséges adatokat és a megkövetelt igazolási módot; (c) az ajánlattételi határidőt vagy részvételi felhívás esetén a részvételi határidőt; (d) az ajánlat vagy részvételi jelentkezés benyújtásának címét; (e) az ajánlattétel vagy részvételi jelentkezés

⁴⁸⁴ Kbt. 38. § (3) bekezdés.

⁴⁸⁵ Kbt. 71. § (2) bekezdés.

⁴⁸⁶ Kbt. 71. § (3) bekezdés.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

nyelvét (nyelveit), annak feltüntetését, hogy a magyar nyelven kívül más nyelven is benyújtható-e az ajánlat vagy részvételi jelentkezés; (f) az ajánlat (ok) felbontásának helyét, idejét és az ajánlatok felbontásán jelenlétre jogosultakat; részvételi felhívás esetén a részvételi jelentkezések felbontásának helyét, idejét; (g) az ajánlati kötöttség minimális időtartamát, a részvételi felhívás kivételével; (h) részvételi felhívás esetén az ajánlattételi felhívás megküldésének tervezett napját; (i) az ajánlati biztosíték előírására, valamint a szerződésben megkövetelt biztosítékokra vonatkozó információt; (j) az Európai Unióból származó forrásból támogatott közbeszerzés esetén az érintett projektekre (programra) vonatkozó adatokat.

1.3.5. Kiegészítő tájékoztatás⁴⁸⁷

Bármely gazdasági szereplő, aki az adott közbeszerzési eljárásban részvétellel jelentkező vagy ajánlattevő lehet – a megfelelő ajánlattétel vagy részvételi jelentkezés érdekében – az eljárást megindító felhívásban, több szakaszból álló eljárás esetén az ajánlattételi felhívásban, valamint a dokumentációban (ismertetőben) foglaltakkal kapcsolatban írásban kiegészítő (értelmező) tájékoztatást kérhet az ajánlatkérőtől vagy az általa meghatározott szervezettől.

A kiegészítő tájékoztatást a kérés beérkezését követően ésszerű határidőn belül, de az ajánlattételi határidő lejártá előtt legkésőbb hat nappal, gyorsított eljárás esetén legkésőbb négy nappal, hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásban legkésőbb három nappal, a közbeszerzési eljárások részvételi szakaszában pedig a részvételi határidő lejártá előtt legkésőbb négy nappal kell megadni.

Ha a kiegészítő tájékoztatás iránti kérelmet a válaszadási határidőt megelőző negyedik, napnál később nyújtották be, a kiegészítő tájékoztatást az ajánlatkérőnek csak akkor kell megadnia, ha a tájékoztatás elkészítése és megküldése még az ajánlattételi, illetve részvételi határidő letelte előtt lehetséges. Az ajánlatkérő – amennyiben úgy ítéli meg, hogy a későn érkezett kérdés megválaszolása a megfelelő ajánlattételhez, illetve részvételre jelentkezéshez szükséges és a válaszadáshoz nem áll megfelelő idő rendelkezésre – ilyenkor is élhet az ajánlattételi vagy részvételi határidő meghosszabbításának lehetőségével.

Az ajánlatkérő az ajánlattételi vagy részvételi határidőt meghosszabbítja, ha a kiegészítő tájékoztatást legkésőbb a válaszadási határidőt megelőző negyedik, gyorsított vagy hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásban harmadik napon kérték, az ajánlatkérő azonban nem tudja a tájékoztatást határidőben megadni. A határidő meghosszabbításáról haladéktalanul és egyidejűleg értesíteni kell valamennyi gazdasági szereplőt, amely az eljárás iránt érdeklődését az ajánlatkérőnél jelezte. A hirdetményben közzétett határidő meghosszabbítására nem kell alkalmazni az ajánlattételi dokumentáció visszahívásának szabályait,⁴⁸⁸ ha az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban előírta, hogy a

⁴⁸⁷ BODNÁR – VÁRHOMOKI 164-165. pp.

⁴⁸⁸ Lásd a 41. § (2)-(3) bekezdés.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

dokumentáció (ismertető) vagy a részvételi jelentkezés elkészítéséhez rendelkezésre bocsátott kiegészítő iratok megvásárlása vagy átvétele az eljárásban való részvétel feltétele. Azokat a gazdasági szereplőket, akik a határidő meghosszabbításakor még nem vásároltak, illetve vettek át dokumentációt (kiegészítő iratokat), a dokumentáció (kiegészítő iratok) átadásával egyidejűleg kell erről a körülményről írásban tájékoztatni.

A kiegészítő tájékoztatást úgy kell megadni, hogy az ne sértse a gazdasági szereplők esélyegyenlőségét. A tájékoztatás teljes tartalmát hozzáférhetővé kell tenni, illetve meg kell küldeni valamennyi gazdasági szereplő részére, amely érdeklődését az eljárás iránt az ajánlatkérőnél jelezte, a több szakaszból álló eljárások ajánlattételi szakaszában és a nem hirdetménnyel induló közbeszerzési eljárás esetében pedig valamennyi ajánlattételre vagy részvételre közvetlenül felhívott gazdasági szereplő részére. A kiegészítő tájékoztatás megadása során az ajánlatkérő nem jelöli meg, hogy a kérdést melyik gazdasági szereplő tette fel, valamint nyílt eljárásban arra sem tartalmazhat információt a tájékoztatás, hogy azt az ajánlatkérő mely gazdasági szereplőknek küldte még meg.

A kiegészítő tájékoztatásban közli az ajánlatkérő, hogy a dokumentáció (ismertető) valamely eleme semmis, ha a dokumentáción belül ugyanaz az adat, információ több ponton eltérően szerepel, vagy a dokumentáció valamely eleme eltér az eljárást megindító felhívástól, a több szakaszból álló eljárás ajánlattételi felhívásától vagy a törvénytől. A dokumentáció semmisnek nyilvánított eleme, előírása a közbeszerzési eljárásban és a közbeszerzési szerződésben nem alkalmazandó.

Kiegészítő tájékoztatás nyújtható konzultáció formájában is. Ebben az esetben az eljárást megindító felhívásban kell megadni a konzultáció időpontját és helyét. A konzultációról jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyet a konzultáció napjától számított öt napon belül meg kell küldeni, vagy elektronikusan hozzáférhetővé kell tenni a gazdasági szereplőknek.

A fenti szabályokat kell alkalmazni a helyszíni bejárás, illetve a helyszíni megtekintése során nyújtott kiegészítő tájékoztatásra is.⁴⁸⁹

⁴⁸⁹ Kbt. 45. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

1.3.6. Az ajánlattevőre vonatkozó előírások⁴⁹⁰

Az ajánlatok elbírálása

Az ajánlatkérőnek az ajánlattételi felhívásban köteles a kizáró okokat előírni. Arról, hogy a kizáró okok nem állnak fenn, az ajánlattevőnek, a teljes összeg 10%-át meghaladó részben igénybe vett alvállalkozónak, valamint az ajánlattevő részére a szerződés teljesítéséhez erőforrást nyújtó szervezetnek is nyilatkoznia kell.

Az ajánlattevő alkalmas, ha a képes az ajánlatokat, valamint a részvételi jelentkezéseket elbírálni, kivéve, ha a közbeszerzés megkezdését követően – általa előre nem látható és elháríthatatlan ok következtében – beállott lényeges körülmény miatt a szerződés megkötésére, vagy a szerződés megkötése esetén a teljesítésre nem lenne képes. Ebben az esetben az ajánlatkérőnek az eljárást eredménytelenné kell nyilvánítania.⁴⁹¹

További lényeges alkalmassági feltétel az, hogy az összes ajánlattevő, valamint részvételre jelentkező számára azonos feltételekkel biztosítsa a hiánypótlás lehetőségét, valamint az ajánlatokban vagy részvételi jelentkezésekben található, nem egyértelmű kijelentések, nyilatkozatok, igazolások tartalmának tisztázása érdekében képes legyen az ajánlattevőktől vagy részvételre jelentkezőktől felvilágosítást kérni.

Hiánypótlás⁴⁹²

A hiánypótlásra vagy a felvilágosítás nyújtására vonatkozó felszólítást az ajánlatkérő a többi ajánlattevő vagy részvételre jelentkező egyidejű értesítése mellett közvetlenül képes az ajánlattevők, illetve részvételre jelentkezők részére megküldeni, megjelölve a határidőt, továbbá a hiánypótlási felhívásban a pótlandó hiányokat.

A hiányok pótlása – melynek során az ajánlatban vagy részvételi jelentkezésben szereplő iratokat módosítani és kiegészíteni is lehet – csak arra irányulhat, hogy az ajánlat vagy részvételi jelentkezés megfeleljen az ajánlati, részvételi, illetve ajánlattételi felhívás, a dokumentáció vagy a jogszabályok előírásainak. A hiánypótlás keretében nem lehet új gazdasági szereplőt bevonni az eljárásba. A hiánypótlás során a 25% -ot meghaladó arányban részt vevő alvállalkozót önálló ajánlattevőnek kell tekinteni.⁴⁹³ Így az ajánlatban alvállalkozóként megjelölt gazdasági szereplő közös ajánlattevőnek közös részvételre jelentkezőnek minősíthető.

Mindaddig, amíg bármely ajánlattevő vagy részvételre jelentkező számára hiánypótlásra vagy felvilágosítás nyújtására határidő van folyamatban, az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező pótolhat olyan hiányokat, amelyekre nézve az ajánlatkérő nem hívta fel hiánypótlásra.

⁴⁹⁰ Lásd: BERÉNYI László: A nemzeti értékhatárokat elérő közbeszerzésre vonatkozó rendelkezések. In: Berényi: *Közbeszerzés tankönyv*, Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, 2010, 87-95. p.

⁴⁹¹ Kbt. 66. §.

⁴⁹² BODNÁR – VÁRHOMOKI MOLNÁR 169-170. pp.

⁴⁹³ Kbt. 26. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Az ajánlatkérő köteles újabb hiánypótlást elrendelni, ha a korábbi hiánypótlási felhívásban nem szereplő hiányt észlelt. A korábban megjelölt hiányok a későbbi hiánypótlások során már nem pótolhatók.

Az ajánlatkérő kizárólag csak olyan felvilágosítást kérhet, amely az ajánlatok vagy részvételi jelentkezések elbírálása érdekében szükséges, a felvilágosítás kérése nem irányulhat az ajánlattevőkkel vagy részvételre jelentkezőkkel történő tárgyalásra.

A hiánypótlás vagy a felvilágosítás megadása nem járhat az alapelvek sérelmével vagy az ajánlati kötöttség megsértésével, azaz a beszerzés tárgyára vagy a szerződés feltételeire adott tartalmi ajánlat (a továbbiakban: szakmai ajánlat) módosításával.

A hiánypótlás vagy felvilágosítás megadása során javítható az ajánlatban előforduló olyan nem jelentős, egyedi részletkérdésre vonatkozó hiba, amelynek változása a teljes ajánlati árat vagy annak értékelés alá eső részösszegét, az ajánlattevők közötti verseny eredményét és az értékeléskor kialakuló sorrendet nem befolyásolja.

Az ajánlatkérő köteles meggyőződni arról, hogy a hiánypótlás vagy a felvilágosítás megadása a fenti feltételeknek megfelel. A hiánypótlás rendelkezéseinek megsértése esetén, vagy ha a hiánypótlást, felvilágosítást megadását nem, vagy nem az előírt határidőben teljesítették, kizárólag az eredeti ajánlati vagy részvételi jelentkezési példányt (példányokat) lehet figyelembe venni az elbírálás során.⁴⁹⁴

Aránytalanul alacsony ár kizárásának alkalmazása⁴⁹⁵

Az ajánlatkérő az értékelés szempontjából lényeges ajánlati elemek tartalmát megalapozó adatokat, valamint indokolást köteles írásban kérni és erről a kérésről a többi ajánlattevőt egyidejűleg, írásban értesíteni, ha az ajánlat a megkötni tervezett szerződés tárgyára figyelemmel aránytalanul alacsony árat tartalmaz bármely olyan, az ellenszolgáltatásra vonatkozó összeg tekintetében önállóan értékelésre kerül.

Az ár aránytalanul alacsony voltának megítélésekor az ajánlatkérő korábbi tapasztalataira, a közbeszerzést megelőzően végzett piacfelmérés eredményére vagy a közbeszerzést megelőzően a szükséges anyagi fedezet meghatározásához felhasznált egyéb adatokra kell figyelemmel lenni. Köteles az ajánlatkérő az alacsony ár miatti kizárást alkalmazni különösen akkor, ha az ajánlatban foglalt ellenszolgáltatás több mint húsz százalékkal eltér az ajánlatkérő rendelkezésére álló – az ellenszolgáltatás önállóan értékelésre kerülő valamely eleme esetén az adott elemre eső – anyagi fedezet összegétől.

Az ajánlatkérő az indokolás és a rendelkezésére álló iratok alapján köteles meggyőződni az ajánlati elemek megalapozottságáról. Ha az indokolás nem elégséges a megalapozott döntéshez, az ajánlatkérő írásban tájékoztatást kér az ajánlattevőtől a vitatott ajánlati elemekre vonatkozóan. Az ajánlattevő kötelessége az ajánlati ára megalapozottságára vonatkozó minden tény, adatot, kalkulációt ajánlatkérő

⁴⁹⁴ Kbt. 67. §.

⁴⁹⁵ BODNÁR – VÁRHOMOKI MOLNÁR op.cit. 173-176. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

rendelkezésre bocsátani ahhoz, hogy megfelelő mérlegelés eredményeként az ajánlatkérő döntést hozhasson az ajánlati ár megalapozottságáról.

Az ajánlatkérő figyelembe veheti az olyan objektív alapú indokolást, amely különösen a gyártási folyamat, az építési beruházás vagy a szolgáltatásnyújtás módszerének gazdaságosságára, a választott műszaki megoldásra, a teljesítésnek az ajánlattevő számára kivételesen előnyös körülményeire, az ajánlattevő által ajánlott áru, építési beruházás vagy szolgáltatás eredetiségére.

Valamint az építési beruházás, szolgáltatásnyújtás vagy árubeszerzés teljesítésének helyén hatályos munkavédelmi rendelkezéseknek és munkafeltételeknek való megfelelésre, vagy az ajánlattevőnek állami támogatások megszerzésére való lehetőségére vonatkozik.

Az ajánlatkérő köteles érvénytelennek nyilvánítani az ajánlatot, ha nem tartja elfogadhatónak és a gazdasági ésszerűséggel összeegyeztethetőnek az indokolást.

A gazdasági ésszerűséggel össze nem egyeztethetőnek minősül az indokolás különösen akkor, ha az ajánlati ár – a szerződés teljesítéséhez szükséges élőmunka-ráfordítás mértékére tekintettel – nem nyújt fedezetet a külön jogszabályban, illetve kollektív szerződésben vagy a miniszter által az ágazatra, alágazatra kiterjesztett szerződésben az eljárás eredményéről szóló értesítés ajánlattevőknek történő megküldését megelőző egy éven belül megállapított munkabérre és az ahhoz kapcsolódó közterhekre. Az ajánlatkérő az ajánlat megalapozottságának vizsgálata során ezen irányadó munkabérekről is tájékoztatást kérhet az ajánlattevőtől.

Amennyiben az ajánlati ár megalapozottságáról a döntés meghozatalához az szükséges, az ajánlatkérő összehasonlítás céljából a többi ajánlattevőtől is kérhet be meghatározott ajánlati elemeket megalapozó adatokat.

Az ajánlatkérő az állami támogatás miatt kirívóan alacsonynak értékelt ellenszolgáltatást tartalmazó ajánlatot csak abban az esetben nyilváníthatja érvénytelennek, ha ezzel kapcsolatban előzetesen írásban tájékoztatást kért az ajánlattevőtől, és ha az ajánlattevő nem tudta igazolni, hogy a kérdéses állami támogatást jogszerűen szerezte. Az ezen okból érvénytelen ajánlatokról az ajánlatkérő köteles tájékoztatni – a Közbeszerzési Hatóságon keresztül – az Európai Bizottságot.⁴⁹⁶

⁴⁹⁶ Kbt. 69. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

A nyertes ajánlattevő kiválasztása⁴⁹⁷

Az ajánlatok megérkezése után a felhívásban megjelölt feltételek alkalmazásával köteles a legelőnyösebb ajánlatot kiválasztani. Amennyiben a felhívásban jelzett szempontok szerint a nyertes nem választható ki, az ajánlatkérő jogosult közjegyző jelenlétében sorsolást tartani és a sorsolás alapján kiválasztott ajánlattevőt az eljárás nyertesének nyilvánítani, ha az ajánlatkérő a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatást tartalmazó ajánlatot kívánja kiválasztani, de a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatást két vagy több ajánlat azonos összegben tartalmazza, vagy az ajánlatok értékelési szempontja az összességében legelőnyösebb ajánlat kiválasztása, de az összességében legelőnyösebb ajánlat nem állapítható meg.

Az azonos ellenszolgáltatást tartalmazó esetben pedig az azonos összpontszámmal és részpontszámokkal értékelt érvényes ajánlatot benyújtó ajánlattevők közül kell sorsolással kiválasztani az eljárás nyertesét.

Az ajánlatkérő az ajánlatok értékelését követően elektronikus árlejtést kezdeményezhet, amennyiben azt az ajánlati vagy ajánlattételi felhívásban előzetesen jelezte.

Az elektronikus árlejtés lehetővé teszi termékek, szolgáltatások elektronikus aukcióztatását, tenderezését az interneten keresztül. Az aukció folyamán a potenciális beszállítók (licitálók) versengenek egymással, a Kiíró által meghatározott különféle szempontok szerint (ár, határidők, minőség, egyéb kondíciók). Az árlejtés lefutási idejét és egyéb szabályait is a tendert Kiíró jogi személy határozza meg előre, biztosítva ezzel az eljárást, illetve a verseny tisztaságát.

A rendszer lehetővé teszi, hogy a Tendert kiíró, illetve a licitáló jogi személyek mindegyike saját telephelyén, internet-kapcsolaton segítségével vegyen részt az árlejtéses (vagy akár „árveréses”) folyamatban.

A rendszer központja a Kiíró kérése esetén elhelyezhető a tendereztetést végző jogi személy valamely telephelyén is. A külső kapcsolatokat a rendszer biztonságos csatornán kezeli, és minden „felhasználói” tevékenységet szigorúan naplóz, az esetleges visszakövetési igény kiszolgálásához.

A Kiíró az árlejtést lebonyolító konzultációs segítségével, de (rövid oktatás után) akár saját munkatársai által rögzítheti az árlejtés összes paraméterét, melyek közül a legfontosabbak: (a) a Beszerzés (értékesítés) tárgya; (b) a meghívott licitáló partnerek; (c) belépési paraméterek; (d) jogosultságaik; (e) az árlejtés során figyelembe venni kívánt paraméterek (ár, műszaki tartalmi elemek, referenciák, geográfiai elhelyezkedések, tulajdonosi konstrukcionális paraméterek, ezek súlyozása); (f) az értékelés választott matematikai módozata; (g) időtartam; (h) hosszabbítási lehetőségek.

Az árlejtés lebonyolításakor a bejelentkezett potenciális beszállítók internet-böngésző használatával egyszerű, kényelmes felületen licitálhatnak, és látják a szabályok szerint számukra elérhető információkat az addigi eseményekről, valamint az aktuális

⁴⁹⁷ BODNÁR Zsolt – VÁRHOMOKI MOLNÁR 176-180. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

állapotról. A Kiíró jogi személy erre felhatalmazott munkatársai pedig az összes értékes információt folyamatosan követhetik, szintén böngészőn keresztül elérhető felületen.

Az e-árlejtés rendszer a licitálásról a törvényben előírt Jegyzőkönyvet állít elő. Ezen kívül természetesen az árlejtés időtartama alatt lezajlott eseményekről különböző részletezettségű naplók készíthetők, amelyek módosíthatatlan formában kerülnek archiválásra.

Az e-árlejtés rendszer nem csak a licitálás lebonyolítását segíti a fent leírt módon, hanem a tender előkészítésének folyamatát támogatja. A Rendszer elkészítésekor fontos szempont volt, hogy a kiírók túlnyomó többsége csoportmunka keretében képzele el a beszerzési folyamatok kezelését és így az árlejtések, tenderek lebonyolítását is. A folyamat résztvevői elemi szinten definiált, jogosultságokkal felvértezett személyek, akik egyes részfeladatok elvégzésével automatikusan generálnak további feladatokat más felhasználóknak.

Az e-árlejtés Rendszer jogosultsági rendszerén keresztül támogatja e folyamatok kezelését és automatizmusát, valamint biztosítja a részletes dokumentáltságot. Ezen elgondolás alapján lehet olyan személy, aki csak előkészíti a tendert, egy másik, aki „élesíti”, míg egy harmadik, aki elbírálja a jelentkezéseket, majd a teljes tendereztetési folyamat végén jóváhagyja a nyertest.⁴⁹⁸

Az eljárás nyertese az az ajánlattevő, aki az ajánlatkérő részére az eljárást megindító felhívásban – több szakaszból álló eljárásban az ajánlattételi felhívásban – és a dokumentációban meghatározott feltételek alapján, valamint az értékelési szempontok egyike szerint a legkedvezőbb érvényes ajánlatot tette.

1.3.7. Érvénytelen ajánlat

Az ajánlat vagy a részvételi jelentkezés érvénytelen, ha azt az ajánlattételi, illetve részvételi határidő lejárta után nyújtották be; ha az ajánlattevő, részvételre jelentkező vagy alvállalkozója, vagy az ajánlatban, illetve részvételi jelentkezésben az alkalmasság igazolásában részt⁴⁹⁹ vevő szervezet nem felel meg az összeférhetlenségi követelményeknek.

Érvénytelen az ajánlat akkor is, ha az ajánlattevőt, részvételre jelentkezőt vagy alvállalkozóját, vagy az alkalmasság igazolásában részt vevő szervezetet az eljárásból kizárták valamint ha az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező nem felel meg a szerződés teljesítéséhez szükséges alkalmassági követelményeknek. Továbbá ha egyéb módon nem felel meg az ajánlati, ajánlattételi vagy részvételi felhívásban és a dokumentációban, valamint a jogszabályokban meghatározott feltételeknek, ide nem értve a részvételi jelentkezések és az ajánlatok ajánlatkérő által előírt formai követelményeit.

⁴⁹⁸ A rendszer leírására lásd: INTERFACE KFT.: Az elektronikus árlejtés szolgáltatás részletes leírása. Forrás (2012.08.17.): <http://www.interface.hu/index.php/szolgáltatasaink/elektronikus-arlejtés/162-a-szolgáltatás-részletes-leírása>.

⁴⁹⁹ Az összeférhetlenségi követelményekre lásd a Kbt. 24. §-át.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Érvénytelennek minősíthető az ajánlat, ha: aránytalanul alacsony ellenszolgáltatást tartalmaz, ha lehetetlen vagy túlzottan magas vagy alacsony mértékű, illetve kirívóan aránytalan kötelezettségvállalást tartalmaz, illetve ha az ajánlattevő az ajánlati biztosítékot az ajánlatkérő által előírt határidőre nem, vagy az előírt mértéknél kisebb összegben bocsátotta rendelkezésre.

Ha az ajánlat érvénytelen, az ajánlatkérőnek nem kell az értékelési szempontok szerint az ajánlatot értékelnie.⁵⁰⁰ Az ajánlatkérőnek ki kell zárnia az eljárásból azt az ajánlattevőt, részvételre jelentkezőt, alvállalkozót vagy az alkalmasság igazolásában részt vevő szervezetet, aki a kizáró okok hatálya alá tartozik; részéről a kizáró ok az eljárás során következett be.

Kizáró okok lehetnek, ha a részvevő végelszámolás alatt áll, vagy vonatkozásában csődeljárás elrendeléséről szóló bírósági végzést közzétettek, vagy az ellene indított felszámolási eljárást jogerősen elrendelték, vagy ha a gazdasági szereplő személyes joga szerinti hasonló eljárás van folyamatban, vagy aki személyes joga szerinti hasonló helyzetben van; ha tevékenységét felfüggesztette vagy akinek tevékenységét felfüggesztették. Ki kell zárni a jelentkezőt, ha gazdasági, illetve szakmai tevékenységével kapcsolatban jogerős bírósági ítéletben megállapított bűncselekményt követett el, amíg a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alól nem mentesült; vagy akinek tevékenységét a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény 5. §-a (2) bekezdés *b*) vagy *g*) pontja alapján a bíróság jogerős ítéletében korlátozta, az eltiltás ideje alatt, vagy ha az ajánlattevő tevékenységét más bíróság hasonló okból és módon jogerősen korlátozta.

Kizárt a közbeszerzésből az, aki közbeszerzési eljárásokban való részvételtől jogerősen eltiltásra került, az eltiltás ideje alatt; akinek egy évnél régebben lejárt adó-, vámfizetési vagy társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettségének – a letelepedése szerinti ország vagy az ajánlatkérő székhelye szerinti ország jogszabályai alapján – nem tett eleget, kivéve, ha megfizetésére halasztást kapott.

Aki korábbi – három évnél nem régebben lezárult – közbeszerzési eljárásban hamis adatot szolgáltatott és ezért az eljárásból kizárták, vagy a hamis adat szolgáltatását jogerősen megállapították, a jogerősen megállapított időtartam végéig.

Kizárt, aki rendezett munkaügyi kapcsolatok követelményeinek megsértésével, a munkaviszony létesítésével összefüggő bejelentési kötelezettség elmulasztásával összefüggésben két évnél nem régebben jogerőre emelkedett közigazgatási, vagy annak felülvizsgálata esetén bírósági határozatban megállapított és munkaügyi bírsággal vagy az adózás rendjéről szóló törvény szerinti mulasztási bírsággal sújtott jogszabálysértést követett el. Továbbá, aki külföldi Magyarországon engedélyhez kötött foglalkoztatása esetén az engedély megkérésére vonatkozó munkáltatói kötelezettség elmulasztásával összefüggésben két évnél nem régebben jogerőre emelkedett közigazgatási vagy annak felülvizsgálata esetén bírósági határozatban megállapított és a központi költségvetésbe

⁵⁰⁰ Kbt. 74. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

történő befizetésre kötelezéssel, vagy a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény szerinti közrendvédelmi bírsággal sújtott jogszabálysértést követett el.

A büntető törvénykönyv szerinti bünszervezetben részvétel – ideértve bűncselekmény bünszervezetben történő elkövetését is –, vesztegetés, vesztegetés nemzetközi kapcsolatokban, hűtlen kezelés, hanyag kezelés, költségvetési csalás, az európai közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése, illetve pénzmosás bűncselekményt vagy személyes joga szerinti hasonló bűncselekményt követett el, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetése jogerős bírósági ítéletben megállapítást nyert, amíg a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól nem mentesült;

Aki korábbi közbeszerzési eljárás eredményeként 2010. szeptember 15-ét követően kötött szerződésével kapcsolatban az alvállalkozója felé fennálló (vég- vagy részszámlából fakadó) két éven belül született jogerős és végrehajtható közigazgatási, vagy bírósági határozatban megállapított fizetési kötelezettsége 10%-ot meghaladó részét, az ilyen határozatban megállapított fizetési határidőn belül nem teljesítette, annak ellenére, hogy az ajánlatkérőként szerződést kötő fél a részére határidőben fizetett.

Kizárt, aki az adott eljárásban előírt adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése során olyan hamis adatot szolgáltat, vagy hamis nyilatkozatot tesz, amely a verseny tisztaságát veszélyezteti;

Kizárt az eljárásból akinek tekintetében a következő feltételek valamelyike megvalósul: nem EU, EGT vagy OECD tagállamban, vagy olyan államban rendelkezik adóilletőséggel, mellyel Magyarországnak kettős adózás elkerüléséről szóló egyezménye van, vagy a közbeszerzési szerződéssel kapcsolatban megszerzett jövedelme az adóilletősége szerinti országban kedvezményesebben adózna, mint ahogy a gazdasági szereplő az adott országból származó belföldi forrású jövedelme után adózna. Ennek a feltételnek nem kell eleget tennie a gazdasági szereplőnek, ha Magyarországon bejegyzett fióktelepe útján fogja teljesíteni a közbeszerzési szerződést és a fióktelepnek betudható jövedelemnek minősülne a szerződés alapján kapott jövedelem.

Kizárt az olyan nem szabályozott tőzsdén jegyzett társaság, amelynek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény 3. § r) pontja szerinti tényleges tulajdonosa nem megismerhető.

Az eljárásban nem lehet ajánlattevő vagy részvételre jelentkező az a gazdasági szereplő, amelyben közvetetten vagy közvetlenül több mint 25%-os tulajdoni résszel vagy szavazati joggal rendelkezik olyan jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, amelynek tekintetében a fenti kizáró feltételek fennállnak. Amennyiben a több mint 25%-os tulajdoni résszel vagy szavazati hányaddal rendelkező gazdasági társaság társulásként adózik.

Az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban köteles hivatkozni az fenti kizáró okokra. Az ajánlatkérő – az érintett ajánlattevő, részvételre jelentkező, alvállalkozó, alkalmasság igazolásában részt vevő szervezet nevének és címének

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések
rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

(székhelyének, lakóhelyének) az eljárás tárgyának és azonosítójának, valamint a kizárás időpontjának megjelölésével – köteles tájékoztatni a Közbeszerzési Hatóságot a kizárásról, és a kizárás időpontjáról.⁵⁰¹

Az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban előírhatja, hogy az eljárásban nem lehet ajánlattevő, részvételre jelentkező, alvállalkozó, illetve nem vehet részt az alkalmasság igazolásában olyan gazdasági szereplő, aki gazdasági vagy szakmai tevékenységével kapcsolatban – öt évnél nem régebben meghozott – jogerős bírósági ítéletben megállapított jogszabálysértést követett el. Aki a Tpvt. 11. §-a, vagy az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 101. cikke szerinti – öt évnél nem régebben meghozott – jogerős és végrehajtható versenyfelügyeleti határozatban vagy a versenyfelügyeleti határozat bírósági felülvizsgálata esetén a bíróság jogerős és végrehajtható határozatában megállapított és bírsággal sújtott jogszabálysértést követett el versenyztetési eljárás során; vagy ha az ajánlattevő ilyen jogszabálysértését más versenyhatóság vagy bíróság – öt évnél nem régebben – jogerősen megállapította, és egyúttal bírságot szabott ki.

Aki korábbi közbeszerzési eljárás alapján vállalt szerződéses kötelezettségének megszegését két éven belül kelt jogerős közigazgatási vagy bírósági határozat megállapította. Aki a letelepedése szerinti ország nyilvántartásában nincs bejegyezve. Az, aki a szolgáltatás nyújtásához a letelepedése szerinti országban előírt engedéllyel, jogosítvánnyal vagy előírt szervezeti, kamarai tagsággal nem rendelkezik.

Kizárható az eljárásból az is, aki három évnél nem régebben súlyos, jogszabályban meghatározott szakmai kötelezettségzegést vagy külön jogszabályban meghatározott szakmai szervezet etikai eljárása által megállapított, szakmai etikai szabályokba ütköző cselekedetet követett el.

Ha a gazdasági szereplő a letelepedése szerinti országban jogosult az adott szolgáltatás nyújtására, az ajánlatkérő nem zárhatja ki az eljárásból azon az alapon, hogy a hazai jogszabályok szerint az adott szolgáltatás nyújtásához előírt jogi-szervezeti feltételnek (így például hogy jogi személyiséggel rendelkezzen) nem felel meg, vagy arra hivatkozással, hogy a hazai jogszabályok szerint a szolgáltatás nyújtására kizárólag természetes személy jogosult.

A fent meghatározott időtartamot mindig a kizáró ok fenn nem állásának ellenőrzése időpontjától kell számítani. Az ellenőrzést az ajánlatkérő az ajánlattételi határidő és az eljárás eredményéről szóló értesítés ajánlattevőknek történő megküldése között is elvégzi.⁵⁰²

Az ajánlatkérő kizárhatja az eljárásból azt az ajánlattevőt vagy részvételre jelentkezőt, aki számára nem kell nemzeti elbánást nyújtani, valamint azt az ajánlattevőt, aki ajánlatában olyan származású árut ajánl, amely számára nem kell nemzeti elbánást nyújtani. Az áru származásának megállapítására a külön jogszabályban, illetve a

⁵⁰¹ Kbt. 56. §.

⁵⁰² Kbt. 57. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Közösségi Vámkódexről szóló tanácsi rendeletben meghatározott származási szabályokat kell alkalmazni.

A Kormány az általa irányított vagy felügyelt költségvetési szervek, valamint az állami tulajdonú gazdálkodó szervezetek vonatkozásában meghatározhatja a kötelező feltételek és figyelembe veendő szempontok körét.⁵⁰³

1.3.8. A közbeszerzési eljárás eredménytelensége⁵⁰⁴

Eredménytelen az eljárás, ha nem nyújtottak be ajánlatot; ha kizárólag érvénytelen ajánlatokat nyújtottak be; egyik ajánlattevő sem vagy az összességében legelőnyösebb ajánlatot tevő sem tett – az ajánlatkérő rendelkezésére álló anyagi fedezet mértékére tekintettel – megfelelő ajánlatot; az ajánlatkérő az eljárást a szerződés megkötésére vagy teljesítésére képtelenné válása miatt eredménytelenné nyilvánítja.⁵⁰⁵

Eredménytelen az eljárás, ha valamelyik ajánlattevőnek vagy részvételre jelentkezőnek az eljárás tisztaságát vagy a többi ajánlattevő, illetve részvételre jelentkező érdekeit súlyosan sértő cselekménye miatt az ajánlatkérő az eljárás eredménytelenné nyilvánításáról dönt; ha az eljárásban benyújtott minden ajánlat tekintetében lejár az ajánlati kötöttség és egyetlen ajánlattevő sem tartja fenn ajánlatát. Eredménytelenné válik az eljárás ha a Közbeszerzési Döntőbizottság megsemmisíti az ajánlatkérő valamely döntését, és az ajánlatkérő új közbeszerzési eljárás lefolytatását határozza el, vagy eláll az eljárás lefolytatásának szándékától, az ajánlatkérő azonban nem nyilváníthatja eredménytelenné az eljárást akkor, ha a jogszerűtlen eljárást lezáró döntés megsemmisítését követően jogszerű döntés meghozatalával az eljárás jogszerűsége helyreállítható.

Amennyiben ajánlatkérő a közbeszerzési eljárásban lehetővé tette a részekre történő ajánlattételt, az eredménytelenség az eljárásnak csak az eredménytelenségi okkal érintett részére állapítható meg. Amennyiben az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban rögzítette és megindokolta azt, hogy bármely rész eredménytelensége esetén már nem áll érdekében a szerződések megkötése, az eljárást valamennyi rész tekintetében eredménytelenné nyilváníthatja.⁵⁰⁶

1.3.9. Tájékoztatás az ajánlatkérő döntéseiről, az előzetes vitarendezés

Az ajánlatkérő köteles az ajánlattevőt vagy részvételre jelentkezőt írásban tájékoztatni az eljárás vagy az eljárás részvételi szakaszának eredményéről, az eljárás eredménytelenségéről, az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező kizárásáról, a szerződés teljesítésére való alkalmatlanságának megállapításáról, ajánlatának, illetve részvételi jelentkezésének egyéb okból történt érvénytelenné nyilvánításáról, valamint ezek részletes

⁵⁰³ Kbt. 75. §.

⁵⁰⁴ BODNÁR – VÁRHOMOKI Molnár 179-180. pp.

⁵⁰⁵ Lásd Kbt. 66. § (1) bekezdése, 44. § (3) bekezdése.

⁵⁰⁶ Kbt. 76. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

indokáról, az erről hozott döntést követően a lehető leghamarabb, de legkésőbb három munkanapon belül.

Az ajánlatkérő az ajánlatok és a részvételi jelentkezések elbírálásának befejezésekor külön jogszabályban meghatározott minták szerint írásbeli összegezést köteles készíteni az ajánlatokról, illetve a részvételi jelentkezésekről. Az ajánlatkérő az ajánlatok és a részvételi jelentkezések elbírálásának befejezésekor a tájékoztatást az írásbeli összezésnek minden ajánlattevő, a részvételi szakasz lezárása esetén részvétellel jelentkező részére egyidejűleg, telefaxon vagy elektronikus úton történő megküldésével teljesíti.

Eredménytelenségi esetben az ajánlatkérő köteles tájékoztatást adni a közbeszerzésre tervezett anyagi fedezet összegéről, továbbá adott esetben arról, hogy az mikor és milyen okból került elvonásra, átcsoportosításra.

A részvételi jelentkezésekről készített írásbeli összegzésben a részvétellel jelentkezők alkalmasságát, vagy alkalmatlanságát a részvételi felhívásban előírt alkalmassági szempontok alapján kell indokolni.

Az ajánlatok elbírálásáról készített összegezést az Európai Bizottság, valamint a Közbeszerzési Hatóság, a közbeszerzéshez támogatásban részesülő ajánlatkérő esetében a külön jogszabályban meghatározott szervek képviselői kérésére meg kell küldeni. Az Európai Bizottság részére az összegezést a Közbeszerzési Hatóságon keresztül kell megküldeni.

A részvételi jelentkezésekről készített összegezést a részvétellel jelentkezőknek történő megküldéssel egyidejűleg a Közbeszerzési Hatóság részére minden esetben, a közbeszerzéshez támogatásban részesülő ajánlatkérő esetében, a külön jogszabályban meghatározott szervek képviselőinek kérésre meg kell küldeni.⁵⁰⁷

Az ajánlatkérő az ajánlatok elbírálásáról készített írásbeli összegezést az ajánlattevők részére történő megküldésétől számított huszadik napig egy alkalommal jogosult módosítani, szükség esetén az érvénytelenségről szóló tájékoztatást visszavonni, továbbá a már megkötött szerződéstől elállni, illetve amennyiben a teljesítés megkezdése miatt az eredeti állapot nem állítható helyre, a szerződést azonnali hatállyal felmondani, ha az eredmény megküldését követően észleli, hogy az eredmény (eredménytelenség) törvénysértő volt és a módosítás a törvénysértést orvosolja. Az ajánlatkérő a módosított írásbeli összegezést köteles faxon vagy elektronikus úton haladéktalanul, egyidejűleg az összes ajánlattevőnek megküldeni.

Az ajánlatkérő a részvételi jelentkezések elbírálásáról készített összegzés részvétellel jelentkezők részére történő megküldésétől az ajánlattételi határidő lejártáig egy alkalommal jogosult az írásbeli összegezést módosítani, szükség esetén az érvénytelenségről szóló tájékoztatást visszavonni, továbbá új ajánlattételi határidő kitűzésével a részvétellel jelentkezőnek ajánlattételi felhívást küldeni, ha az eredmény megküldését követően észleli, hogy az eredmény (eredménytelenség) törvénysértő volt és

⁵⁰⁷ Kbt. 77. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

a módosítás a törvénysértést orvosolja. Az ajánlatkérő a módosított írásbeli összegezést köteles faxon vagy elektronikus úton haladéktalanul, egyidejűleg az összes részvétre jelentkezőnek megküldeni.

Az ajánlatokról vagy részvételi jelentkezésekről készült írásbeli összegzésben észlelt bármely elírást (névcserét, hibás névírást, szám- vagy számítási hibát vagy más hasonló elírást) az ajánlatkérő kérelemre vagy kérelem hiányában is kijavíthatja. A kijavított írásbeli összegezést az ajánlatkérő legkésőbb az eljárás vagy a részvételi szakasz eredményének megküldését követő tíz napon belül köteles egyidejűleg megküldeni az összes ajánlattevőnek, illetve részvétre jelentkezőnek.

Előzetes vitarendezés kezdeményezésére jogosult a jogsértő eseményről való tudomásszerzést követő három munkanapon belül az ajánlattevő vagy részvétre jelentkező, ha álláspontja szerint egészben vagy részben jogsértő az írásbeli összegezés, illetve az ajánlatkérő bármely eljárási cselekménye vagy a közbeszerzési eljárásban keletkezett bármely dokumentum.

Bármely érdekelt gazdasági szereplő vagy a közbeszerzés tárgyával összefüggő tevékenységű kamara vagy érdekképviselői szervezet az ajánlattételi, vagy részvételi határidő lejáratá előtti tizedik napig, ha álláspontja szerint egészben vagy részben jogsértő az ajánlati, ajánlattételi vagy részvételi felhívás, a dokumentáció, vagy azok módosítása.

A kérelmezőnek az ajánlatkérőhöz benyújtott kérelmében meg kell jelölnie az írásbeli összegezés vagy egyéb dokumentum, vagy eljárási cselekmény jogsértőnek tartott elemét, továbbá a kérelmező javaslatát, észrevételét, valamint az álláspontját alátámasztó adatokat, tényeket, továbbá az azt alátámasztó dokumentumokra – ha vannak ilyenek – hivatkozni kell.

Az előzetes vitarendezési kérelmet faxon vagy elektronikus úton kell megküldeni az ajánlatkérő részére, aki a kérelemmel kapcsolatos álláspontjáról a vitarendezést kérelmezőt a kérelem megérkezésétől számított három munkanapon belül a benyújtási módnak megegyező módon tájékoztatja, továbbá az előzetes vitarendezési kérelem benyújtásáról, valamint az arra adott válaszáról az eljárás valamennyi – általa ismert – ajánlattevőjét vagy részvétre jelentkezőjét is tájékoztatja.

Az ajánlatkérő az előzetes vitarendezési kérelem megérkezésétől számított három munkanapon belül akkor is jogosult egy alkalommal az ajánlattevőket három munkanapos határidővel hiánypótlás felvilágosítás vagy indokolás benyújtására felhívni, amennyiben az eljárás szabályai szerint erre már nem lenne lehetőség, ha az eljárásban történt törvénysértés ezen eljárási cselekmények útján orvosolható. Ebben az esetben az ajánlatkérő az előzetes vitarendezési kérelem benyújtásáról a hiánypótlási felhívás, a felvilágosítás vagy indokolás kérésének megküldésével egyidejűleg, míg a kérelemre adott válaszáról a kérelem megérkezésétől számított hét munkanapon belül – faxon vagy elektronikus úton – tájékoztatja a kérelmezőt és az ajánlattevőket.

Amennyiben valamely ajánlattevő határidőben és az eljárási szabályoknak megfelelően előzetes vitarendezési kérelmet nyújtott be az ajánlatok bontását követően történt eljárási cselekménnyel, keletkezett dokumentummal kapcsolatban, az ajánlatkérő a

A támogatásokra vonatkozó szabályok a közbeszerzések
rendszerében

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései
Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

kérelem benyújtásától a válaszának megküldése napját követő tíz napos időtartam lejártáig akkor sem kötheti meg a szerződést – ha részajánlat tétele lehetséges volt, a beszerzés érintett részére vonatkozó szerződést – ha eddig az időpontig a szerződéskötési moratórium egyébként lejárna.⁵⁰⁸

⁵⁰⁸ Kbt. 78. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

2. FEJEZET: A KÖZBESZERZÉSEKRE VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK A STRUKTURÁLIS ÉS KOHÉZIÓS ALAPOKBÓL SZÁRMAZÓ TÁMOGATÁSOK ESETÉBEN

A támogatási eljárások speciális esete, amikor a támogatás nyertese közbeszerzési eljárás közbeiktatásával választja ki a nyertes kivitelezőt, szállítót. Az általános szabályokat a 14/2004. (VIII.13) TNM-GKM-FMM-FVM-PM együttes rendelet a strukturális alapok és a kohéziós alap felhasználásának általános eljárási szabályairól (továbbiakban strukturális eljárási rendelet) szabályozza, elég szűkszavúan.

A lebonyolító szervezet a strukturális alapokból származó forrásból támogatott közösségi értékhatárokat elérő vagy meghaladó közbeszerzési eljárásokról tájékoztatja az Európai Unió Közbeszerzési Koordinációs és Szabályossági Egységét (a továbbiakban: EKKE).

Az EKKE, az irányító hatóság és a közreműködő szervezet értékhatártól függetlenül, bármely közbeszerzési eljárás során, az eljárás bármely szakaszában megfigyelőt delegálhat. Az EKKE megfigyelője minden esetben írásos független közbeszerzési szakértői jelentést készít a kedvezményezett részére, amelyet az irányító hatóság és a közreműködő szervezet részére is megküld.

Amennyiben az EKKE, az irányító hatóság vagy a közreműködő szervezet megfigyelője bármilyen eljárási rendhez kapcsolódó szabálytalanságot észlel, akkor ezt a jelentésében jelzi a lebonyolító szervezet vezetőjének és a közbeszerzési bíráló bizottság elnökének. Az észrevételnek, illetve jelentésnek a közbeszerzési eljárás lefolytatására nincs halasztó hatálya.

A szakértői jelentéssel kapcsolatban a kedvezményezett nyolc munkanapon belül köteles írásban kifejteni álláspontját az EKKE, az irányító hatóság vagy a közreműködő szervezet részére.

A kedvezményezettnek – értékhatártól függetlenül – a projekt-előrehaladási jelentéshez csatolnia kell a közbeszerzési eljárást megindító felhívást, valamint az ajánlatok elbírálásának befejezésekor készített összefoglalást. Ha a közbeszerzési eljárásban hirdetményt tettek közzé, a kedvezményezett a projekt előrehaladási jelentésben tájékoztatja a lebonyolító szervezetet a hirdetmény megjelenésének helyéről és időpontjáról.

Amennyiben a Közbeszerzési Döntőbizottság eljárását nem a támogatást nyújtó kezdeményezi, a kedvezményezett köteles a Közbeszerzési Döntőbizottság eljárás megindításáról szóló értesítésének megküldésével az eljárásról a lebonyolító szervezetet értesíteni. A lebonyolító szervezet jogszabályba ütköző magatartás vagy mulasztás észlelése esetén jogosult a Közbeszerzési Döntőbizottság hivatalból való eljárását kezdeményezni.

⁵⁰⁹ Strukturális eljárási rendelet 29. §.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

2.1. A KOHÉZIÓS ALAPRA, ÉS NAGY ÉRTÉKŰ STRUKTURÁLIS KÖZBESZERZÉSEKRE VONATKOZÓ SPECIÁLIS ELJÁRÁSI REND

Az 1 milliárd feletti támogatással megvalósuló projektek közösségi értékhatárt meghaladó értékű közbeszerzései esetén az irányító hatóság döntése alapján a Kohéziós Alapra vonatkozó alábbi eljárásrendet is lehet alkalmazni:

(1) A Kohéziós Alapból származó forrásból támogatott közbeszerzések során (amennyiben készült), a Kbt.-ben meghatározott *előzetes összesített tájékoztatót, közbeszerzési eljárást megindító felhívást, dokumentációt (két szakaszból álló eljárás esetén mindkét dokumentációt)* a kedvezményezett, illetőleg lebonyolító testület a hirdetémények közzétételére irányuló kérelemnek a Közbeszerzési Értesítő szerkesztőbizottságához történő benyújtását megelőzően jóváhagyás céljából megküldi a közreműködő szervezetnek, amely a jóváhagyásról tájékoztatja az Irányító Hatóságot.

(2) A kedvezményezett, illetve lebonyolító testület a közbeszerzési eljárás során készített *kiegészítő tájékoztatást* az ajánlattevőknek történő megküldést megelőzően jóváhagyás céljából megküldi a közreműködő szervezetnek.

(3) Amennyiben a kedvezményezett központi költségvetési szerv, vagy 100%-os állami tulajdonban lévő gazdasági társaság vagy 100%-os állami tulajdonban lévő nonprofit szervezet, a közreműködő szervezet a jóváhagyást a kiegészítő tájékoztatás kivételével, egyszeri *30 napos határidővel végzi* el oly módon, hogy a határidőn belül a jóváhagyáshoz esetleg szükséges egyeztetésekre is sor kerüljön. Ha a közreműködő szervezet 30 napon belül nem tesz észrevételt, a jóváhagyást megadottnak kell tekinteni.

(4) A közreműködő szervezet köteles az előzetes összesített tájékoztatót, közbeszerzési eljárást megindító felhívást, dokumentációt és a pénzügyi megvalósítási tervet köteles olyan független szakértővel megvizsgáltatni, aki alkalmas az adott dokumentumok teljes körű elbírálására, továbbá az adott dokumentumok előkészítésében semmilyen formában nem vett részt. A minőség-ellenőrzést végző független szakértő jelentést készít, azt a közreműködő szervezet vezetője és az EKKE részére megküldi. A közreműködő szervezet vezetője a jóváhagyást megelőzően gondoskodik a kedvezményezett, illetve lebonyolító testület és az EKKE bevonásával a közbeszerzési dokumentáció egyeztetéséről. Az egyeztetést követő 5 napon belül az EKKE minőségbiztosítási összefoglaló jelentést készít, és azt a közreműködő szervezet vezetője és a kedvezményezett, illetve lebonyolító testület részére megküldi.

(5) A kedvezményezett, illetőleg a lebonyolító testület közbeszerzési eljárást csak a projekt 12 hónapnál nem régebbi pénzügyi megvalósítási terve birtokában indíthat. A kedvezményezett, illetve lebonyolító testület e pénzügyi megvalósítási tervet a közreműködő szervezetnek megküldi. Amennyiben e pénzügyi megvalósítási terv szerint a beszerzés értéke a projektben a beszerzésre meghatározott pénzügyi tartalék nagyságánál nagyobb mértékben meghaladja a beszerzési tervben megállapított összeget, a közreműködő szervezet tájékoztatja az irányító hatóságot. Amennyiben a költségűllépés

A strukturális és kohéziós támogatások közbeszerzési szabályai

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

várható mértéke meghaladja a beszerzési tervben a beszerzésre megállapított összeg 10%-át és az 1 milliárd forintot, a közreműködő szervezet a pénzügyminisztert is tájékoztatja.

(6) Az ajánlatok elbírálását a közreműködő szervezet által jóváhagyott páratlan számú, legalább háromtagú bíráló bizottság végzi. A bíráló bizottság elnökét és titkárát a közreműködő szervezet jelöli, a bíráló bizottságban a szavazati joggal nem rendelkező elnökön és titkáron kívül szavazati joggal részt vesz a közreműködő szervezet és a kedvezményezett, illetőleg lebonyolító testület által delegált legalább egy-egy személy (legalább három, de páratlan számú szavazó tag). Az irányító hatóság jogosult a bíráló bizottságba szavazati joggal rendelkező tagot és megfigyelőt jelölni.

(7) A közreműködő szervezet köteles biztosítani, hogy az EKKE az elbírálásban megfigyelőként részt vehessen, illetőleg megfigyelőt delegálhasson. Amennyiben az EKKE megfigyelője bármilyen, az adott közbeszerzési eljárással kapcsolatos szabálytalanságot észlel, ezt jelzi a bíráló bizottság elnökének. Az EKKE megfigyelője – a bíráló bizottság döntési javaslatának meghozatalát követően – minden esetben írásos független közbeszerzési szakértői jelentést készít, amelyet megküld a közreműködő szervezet vezetője, az irányító hatóság vezetője és a bíráló bizottság elnöke részére. Az észrevételnek, illetve jelentésnek a közbeszerzési eljárás lefolytatására nincs halasztó hatálya. Amennyiben a közreműködő szervezet vezetője nem ért egyet a szakértői jelentéssel, nyolc munkanapon belül köteles írásban kifejteni álláspontját a jelentéssel kapcsolatban, és azt eljuttatni az EKKE és az irányító hatóság részére.

(8) A bíráló bizottságban bármely szervezet által jelölt résztvevőket az eredményhirdetésig titoktartási kötelezettség terheli a bíráló bizottság tevékenységével és döntésével kapcsolatban, továbbá az eredményhirdetést követően sem jogosultak tájékoztatást adni az eredményösszegezésben foglaltakon túli adatokról.

(9) Amennyiben az ajánlatokban szereplő ellenszolgáltatás mértéke a projektben a beszerzésre meghatározott *pénzügyi tartalék nagyságánál nagyobb mértékben meghaladja* a beszerzési tervben megállapított összeget, és ezt a mértéket a 12 hónapnál nem régebbi *pénzügyi megvalósítási terv nem támasztja* alá, a közreműködő szervezet gondoskodik a pályázati dokumentáció felülvizsgálatáról. A felülvizsgálat során elkészült jelentést a közreműködő szervezet az irányító hatóság részére tájékoztatásul megküldi.

(10) A közbeszerzési eljárás alapján a szerződést akkor lehet megkötni, ha a szerződést a közreműködő szervezet vezetője előzetesen ellenjegyezte, továbbá a közreműködő szervezet működtetéséért felelős miniszter a szerződés megkötéséhez a költségtüllépés jogosságát és elkerülhetetlenségét megvizsgálva a szerződéskötéshez az indoklás bemutatásával írásban hozzájárul, a költségtüllépés jogosságának és elkerülhetetlenségének megállapításáról írásban tájékoztatja az irányító hatóság vezetőjét, és ez ellen az irányító hatóság vezetője nem emel kifogást. Építési beruházások esetében, amennyiben a költségtüllépés mértéke meghaladja a beszerzési tervben a beszerzésre megállapított összeg 10%-át és az 1 milliárd forintot, a közreműködő szervezet működtetéséért felelős miniszternek a szerződéskötéshez való hozzájáruláshoz a pénzügyminiszter egyetértését is meg kell szereznie. Ha a pénzügyminiszter 10

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

munkanapon belül nem tesz észrevételt, azt akként kell értékelni, hogy a szerződéskötéssel egyetért.

(11) Amennyiben a kedvezményezett, illetve lebonyolító testület, mint ajánlatkérő, *nem ért egyet a bíráló bizottság javaslatával*, erről részletes indoklást készít, amelyet a közreműködő szervezet és az EKKÉ részére megküld.

(12) A kedvezményezett és a nyertes ajánlattevő között létrejött *szerződések módosítását megelőzően* a közreműködő szervezet köteles az EKKÉ írásbeli véleményét kikérni.

(13) A támogatást nyújtó jogszabályba ütköző magatartás vagy mulasztás észlelése esetén jogosult a Közbeszerzési Döntőbizottság hivatalból való eljárását kezdeményezni.

(14) Amennyiben a Közbeszerzési Döntőbizottság eljárását nem a támogatást nyújtó kezdeményezi, a kedvezményezett köteles a Közbeszerzési Döntőbizottság eljárás megindításáról szóló értesítésének megküldésével az eljárásról a közreműködő szervezetet és az EKKÉ-t értesíteni.

(15) A kedvezményezett, illetve lebonyolító testület közbeszerzési szabályzatát köteles a Kbt.-ben és az e rendeletben foglaltaknak megfelelően meghatározni, és a közreműködő szervezetnek bemutatni.⁵¹⁰

⁵¹⁰ Strukturális eljárási rendelet 38. § (2)-(16) bekezdések.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

2.2. A KÖZBESZERZÉSRE VONATKOZÓ EGYÉB SZABÁLYOK

Az e fejezetben leírt kötelezettségeket a támogatást igénylő, illetve a kedvezményezett köteles teljesíteni és azok teljesítését biztosítani akkor is, ha a Kbt. alapján nem ő minősül ajánlatkérőnek.

A közbeszerzési eljárások lefolytatásáért és Kbt. szerinti dokumentálásáért – a központosított közbeszerzés kivételével – a támogatást igénylő, illetve a kedvezményezett felelős. Ha a támogatás felhasználására központosított közbeszerzési eljárás alapján kerül sor, a támogatást igénylő, illetve a kedvezményezett felelős az eljárás során a pályázat, illetve a támogatási szerződés és a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről szóló kormányrendelet szerinti keretmegállapodáson alapuló egyedi szerződés összhangjának megteremtéséért, továbbá a támogatás felhasználásának ellenőrzése során az eljárás dokumentumai rendelkezésre bocsátásáért.

Ha a támogatást igénylő, illetve a kedvezményezett az ezen alcímben foglalt kötelezettségeit nem, vagy nem megfelelően teljesíti, és a felelőssége szabálytalansági eljárás keretében megállapításra kerül, a támogatási szerződés szerinti támogatás egy része vagy egésze visszavonható, kiemelt és kistérségi programban meghatározott projektek esetében az igényelthez képest csökkentett támogatás ítéltető meg.

Az európai uniós értékhatárokat el nem érő értékű közbeszerzési eljárás, továbbá építési beruházás, építési koncesszió esetén a háromszázmillió forintot el nem érő értékű közbeszerzési eljárás során az alábbi eljárásokat kötelesek alkalmazni.

A támogatást igénylő, illetve a kedvezményezett a közbeszerzési eljárás eredményéről, eredménytelenségéről, az ajánlattevő kizárásáról, a szerződés teljesítésére való alkalmatlanságának megállapításáról, ajánlatának egyéb okból történt érvénytelenné nyilvánításáról, valamint ezek részletes indokáról hozott döntéséről a döntés meghozatalát követő napon, de legkésőbb az ajánlatok elbírálásáról szóló írásbeli összegzés megküldésével egyidejűleg értesíti a közreműködő szervezetet.

A támogatást igénylő, illetve a kedvezményezett az ajánlatok elbírálásáról szóló írásbeli összegezés megküldését követő 5 napon belül megküldi a közbeszerzési eljárás során keletkezett összes dokumentumot - jogorvoslati eljárás esetén a Közbeszerzési Döntőbizottság döntését tartalmazó dokumentumot is - a közreműködő szervezet részére.

A közreműködő szervezet a dokumentumokat – figyelemmel az egységes működési kézikönyvben foglaltakra is – közbeszerzési-jogi, támogathatósági és elszámolhatósági szempontú utóellenőrzésnek veti alá. A közreműködő szervezet a dokumentumok beérkezését követő 7 napon belül az ellenőrzés eredményéről a támogatást igénylőt, illetve a kedvezményezettet értesíti. A közreműködő szervezet az ellenőrzés eredményétől függően szabálytalansági eljárást folytat le, illetve jogorvoslati eljárást kezdeményez.

A strukturális és kohéziós támogatások közbeszerzési szabályai

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Az energetikai támogatások és a közbeszerzés

Ha a közbeszerzési eljárásban utólagos ellenőrzés szükséges, azt a közreműködő szervezet folytatja le az utólagos ellenőrzés⁵¹¹ lefolytatásához szükséges valamennyi dokumentum kézhezvételét követő 30 napon belül.

⁵¹¹ A közbeszerzési rész elkészítésében segítségemre volt: NAGY ÁGNES: Közbeszerzési eljárás alapján kötött szerződések, *Közbeszerzési Közlemények* 45., Magyar Közbeszerzési Társaság, Budapest, 2010, 23. p.; GULYÁS Andrea: Építési beruházások a 2009. évi végi változások tükrében, *Közbeszerzési Közlemények* 41., Magyar Közbeszerzési Társaság, Budapest, 2009, 31. p. ARATÓ Balázs: Alvállalkozó és külső erőforrás a közbeszerzésben, *Közbeszerzési Közlemények* 27., Magyar Közbeszerzési Társaság, Budapest, 2007, 20. p.

BEFEJEZÉS

A monográfia zárásaként arra törekszem, hogy néhány általános tanulság levonása után az egyes részekkel kapcsolatban feltett legalapvetőbb kérdésekre vonjam le azokat a tanulságokat, melyek az elkészült műből levonhatók.

1. Általános következtetések:

Az energetikai támogatások a 2007-2013-as időszakban egy új szabályozási szegmensenként jelentkeztek mind a vidékfejlesztési, mind a strukturális politikában.

1.1 A vidékfejlesztés 2007-ben egy teljesen új szabályozási köntösben jelent meg, és a rendszer és eredményei kísérletként álltak arra készen, hogy egy minőségileg új rendszerként kívánjanak választ adni a vidék legfontosabb kérdéseire. A rendszert, mely 2007-ben létrejött, sok esetben az átgondolatlan, a felülről építkező politikák gyermekbetegségei jellemezték.

A jobb finanszírozhatóság kedvéért a vidékfejlesztés legtöbb szelete megmaradt a központi irányítás keretei között. A hatóság sok esetben a végrehajtás eszköze, és a pontozási rendszerében nem képes az adott régió speciális fejlődési körülményeit figyelembe véve a kellően átgondolt döntések meghozatalára.

A kifizető ügynökség, melynek akkreditációja igen hosszú folyamat volt, nem volt képes a megfelelő szintű és képzettségű közigazgatási apparátus kiépítésére, a meghozott elsőfokú határozati óriási mértékben előkészítetlennek tűnnek. A nem kellően felkészített apparátus nehezen birkózik meg a támogatási típusú döntés Ket.-ben meghatározott illesztéséből adódó nehézségekkel, és sok esetben az elemi indoklási kötelezettségének sem tesz eleget döntéseinek meghozatalakor. A határozatok szakmai színvonalát tovább rontja a nem megfelelő delegálási rendszer, ami a kiválasztás során érdemi közigazgatási feladatokat ad át a felelősség terhe nélkül olyan szervezeteknek, melyek a hatósági munka alapelemeivel sincsenek tisztában.

A megújuló energiák vidékfejlesztésben betöltött szerepe ellentmondásos. Egyrészt a kapcsolódó „on farm” típusú támogatásoknál lehetővé tenné komolyabb (fűtött fóliákban és üvegházakban megvalósuló) kertészet és a folyamatos termelés biztosítását. Az „off farm” támogatásoknál pedig a vidék eltartó képességének növelésében játszhat komolyabb szerepet. A kialakuló támogatástípusok azonban sok tekintetben nincsenek tekintettel egymásra. Az egyes támogatási formák meghozatalakor kizáró feltételként fogalmazzák meg a más jogcímen juttatható támogatás felhasználását. Azonban nem veszik a támogatást elősegítő körülményként azt, ha a megújuló energiákra épülő rendszerek egymást segítve hatnak az adott település problémáinak megoldásában. Az ilyen komplex rendszereknek a megvalósítása az egész vidékfejlesztési támogatási programok kulcskérdése, és az egységes rendszerként történő kihatása növeli a tevékenység gazdasági értelemben vett fenntarthatóságát.

Csernely esetében például akkor lehet hatékony egy központi kazánal üzemeltetett távhő rendszert kiépíteni, ha a távhő szolgáltatására alakult társaság képes megszervezni és koordinálni az alapanyag termelés rendszerét. A rendszer kialakításában kulcsszerepe lehet az integrátori szerepkörön túl a közösen elvégezhető, zömében logisztikai jellegű munkákban való közreműködésnek, amellyel a termelési folyamat megfelelő részét is át tudja vállalni a termelőktől. Az ilyen jellegű közreműködéssel a végeredménynek minősülő, aprított és szárított fa alapanyag előállításának jelentős részét is a

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései

szolgáltató végzi, így felvásárlási ár és Áfa nélkül hozzá tud jutni az alapanyag meghatározó hányadához. A Csernelyi projekt azonban egy összetett folyamat, mely csak a strukturális és vidékfejlesztési támogatások együttes jelenlétével pályázható.

1.2 A strukturális támogatások a vidékfejlesztési támogatásokkal ellentétben immár második ciklusukat élik, és e második ciklusban kiépültek a programozás és a közigazgatási szervezetrendszer hazai elemei. A második ciklus feladatmegosztási kérdéseiben jelentős változást jelentett a közös strukturális rendelet, mely a megváltozott kormányzati szerkezetnek megfelelően változtatta meg a feladat és hatáskörök lebontását.

A strukturális támogatások rendszerének legfontosabb válsággócát az addigi fejlődés során biztosnak ítélt támogatási elvek, és a felzárkóztatás – mely fő uniós cél – megrendülése jelenti. A nettó befizető országok azonban e kialakult támogatási rendszer elemeinek felszámolásával sokat veszíthetnek, mégpedig az addig teljesen biztosnak vélt piacaikat.

A strukturális eljárási szabályok a vidékfejlesztés eljárási rendszerénél egy jóval rugalmasabb együttműködést képesek kialakítani a pályázó és a pályázatot kezelő szervezet, valamint a pályázó elbírálója között. A viszonylag széles bázisú, minden lényegi kérdésre kiterjedő pályázati dokumentáció, a jól felépített és a pályázó igényei szerint átalakítható internet alapú háttérbázis, és minden operatív programnál és irányító hatóságánál megjelenő személyes konzultáció lehetősége alkalmas arra, hogy a pályázatok elkészítésénél az esetleges értelmezési hibákat ki tudja küszöbölni a pályázó. Az eljárási rendelet alaprendeletként felfogott és mind a mai napig hatályos strukturális rendelet összeférhetlenségi szabályai biztosítják a pályázat bírálatában résztvevők pártatlanságát és a bírálat korrektségét.

Azáltal, hogy a jelenleg hatályos szabályok nem teszik lehetővé a strukturális támogatások eljárásában a bírósági felülvizsgálat lehetőségét, a pályázónak az ilyen jellegű eljárási szabályok be nem tartása miatt nincs lehetősége jogorvoslatra. Így a támogatási döntés és az összeférhetlenségi szabályok felülvizsgálata érdekében célszerű lenne a frissen kialakításra kerülő közigazgatási bíróságok hatáskörét megjelölni a támogatási eljárás e közjogi jellegű szabályainak felülvizsgálatakor.

A hatályos szabályok szerint a támogatási szerződést megkötő félnek, a támogató szerződésszegése esetén polgári peres úton van joga kikényszeríteni a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségek betartását. A szerződési jogot alkalmazó bíróságok azonban a kötelmi jog általános elvei alapján nehezen tudják értelmezni azt a minden szerződésben megjelenő kikötést, melyben a támogató a támogatás visszavonásáról rendelkezhet komolyabb szerződésszegés esetén. Ez a közjogi jellegű többletjogosítvány ad alapot arra, hogy a szerződési szabályokat a közös strukturális rendelet alapján értelmezve, közigazgatási jellegű bíróságok bírálják el a felek jogait és kötelezettségeit mindkét fél szerződésszegése esetén.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései

2. A bevezetőben az egyes részek kutatása kapcsán feltett kérdésekre adott válaszok:

2.1 Megújuló energiák: Milyen szabályozó anyagok alkotják a megújuló energiák jogára vonatkozó mai jogszabályi rendszert? Van-e esély egységes megújuló energia törvényre?

A megújuló energiák rendszerét a sokszínűség jellemzi. Minden, a területet érintő ágazati törvényben van arra tekintettel rendelkezés, hogy hogyan kell elősegíteni az adott energiahordozó rendszerében a megújuló energiák felhasználását. A legtöbb ilyen szabály az adott ágazati jogszabály keretében támogatási jellegű, és a különböző területeken hasonló jellegű szabályok jellemzik. A megújuló energiák kötelező átvételi rendszere a megújuló energiaforrások kialakítására ösztönzően hat, azonban nem segíti a technológiai fejlődést a technológiai hatékonyság területén. A biogáz kötelező átvételére vonatkozó szabályok a gáz fűtőértékének figyelembe vételével már nem ennyire egyértelműek. A jogilag leginkább szerteágazó szabályozása a geotermikus energiának van, ahol a szakmai ágazati szabályoknak alárendelten jelenik az engedélyeztetés rendszere, és a megújuló energiákra vonatkozó speciális szabályozás csak másodlagosnak tekinthető. A szél erőművekre vonatkozó jogi szabályozás támogatási jellegű, azonban a kötelező átvételi rendszer működése e területen a villamosáram termelés nem egyenletes volta miatt megkérdőjelezhető, így az elemzett támogatási rendelet szabályai is megnehezítik az alkalmazását.

Összességében a megújuló energiák jelenlegi rendszere még nem érett egy egységes szabályozásra. A szabályozás jellege, felépítése az adott ágazati jogszabály rendszerében értelmezhető, és a kötelező átvétel villamosenergia törvényben elemzett szakaszai lehetnek alkalmasak arra, hogy a gáztörvény módosítása kapcsán a szabályozás alapjául szolgáljanak.

2.2 Milyen összetevőkből áll a vidékfejlesztés rendszere? Hol vannak a terület határai? Milyen kérdések megoldásában segít az agrár-környezetgazdálkodás rendszere? Hogyan lehetne újr szabályozni az energiaültetvények támogatását?

A vidékfejlesztés a hagyományos mezőgazdasági tevékenység korszerűsítése mellett a mezőgazdaság környezetvédelmi szerepének erősítését és a vidéki gazdasági környezet megújítását szolgálja. A vidéki térségeknek átgondolt, és a helyi közösségek gazdasági, társadalmi és speciális irányítási rendszerére alapozottan, kistérségi fejlesztési terveiket kell végrehajtania, melyek központi irányítása a jelenleginél kevésbé koncentráltan az elvi irányítás és a monitoring eszközeivel kell, hogy történjen. Az agrár-környezetgazdálkodás segít az agrárintézmények rendszerének megismerésében, és a kölcsönös megfeleltetés szabályainak elterjesztésével növeli a gazdálkodók jogi kultúráját. Az energianövények új támogatási rendszerének kialakításakor fel kell mérni az előző rendszernek a föld termőképességére gyakorolt hatását. A termőföld átgondolt pihentetésének közbeiktatásával lenne célszerű engedélyezni a lágyszárú energiaültetvények ismételt telepítését. Speciális támogatási szempontként építeném a támogatási rendszerbe, hogy a kialakított energiaültetvény elősegíti-e az adott település gazdasági diverzifikációját. Az ültetvénytelepítés és a ráépülő helyi fűtőművek rendszere egymást segítő kritériumként jelenhetne meg.

2.3 A strukturális támogatások története alapot adhat-e egy új támogatási rendszer kialakításának? A jelenlegi programozási és intézményrendszer elősegíti-e megújuló energiákhoz kapcsolódó támogatások intézményesülését? Milyen jogi környezetben tudna a csernelyi távfűtőmű projekt eredményesebben működni?

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései

A strukturális támogatások történetéből levonható tanulság, hogy a strukturális politikák egyre nagyobb területet koncentráltan átfogva az európai gazdaság leginkább jellemző problémáira koncentrálván, a szolidaritási elv érvényesülésével próbálták meg Európa gazdaságának fejlődését megőrizni. A jelenlegi gazdasági válság sok fejlett államot azonban saját gazdasági eredményeinek megőrzésére ösztönöz, és kevésbé érvényesül a szolidaritás, mint alapelv. Egyre nagyobbak a gazdaságilag fejlett, bezárkózó államok és a leszakadók érdekei közötti különbségek. A monográfia megírásának időpontjában az eddigi fejlődési tendenciákból nem merek biztató és fejlődő strukturális politikát dimenzionálni. A jelenlegi intézményrendszer jól működő, és viszonylag eredményesen képes feladatait megoldani. Az energiafüggőség csökkentése azonban nem csak egy operatív programon keresztül kezelendő kérdésnek minősül, itt célszerű lenne a nagyobb volumenű KEOP-os és a kisebb volumenű vidékfejlesztési támogatások jelenlegi rendszereinek nagyobb mértékű elősegítésére ahhoz, hogy a rendszer eredményesebben tudjon működni. A csernelyihez hasonló kistelepüléseken működő energiarendszerek működtetéséhez szükséges egy speciális részesművelésre alapuló, integrált földhasználati rendszer, a kistelepüléseken működő energiarendszerek a távhő törvénytől eltérő, önálló rendszerkénti kezelése, ahol az alapanyag szolgáltatása alapot adhatna távhő igénybevételére, és egyszerűbb elszámolási rendszer alkalmazására. A rendszerben gondolkodás fölveti az ilyen távfűtő művekhez kapcsolódó közszolgáltatások Áfa köréből történő kiemelését is.

Elősegíti, vagy gátolja-e a jelenlegi közbeszerzési rendszer a megújuló energiátámogatásokhoz kapcsolódó strukturális célok megvalósítását?

A jelenlegi közbeszerzési rendszer alkalmazása kötelező minden olyan támogatás esetén, ahol a Uniós támogatás intenzitása a 80%-ot eléri. Ezt az intenzitást a vidékfejlesztési támogatások szinte soha, a strukturális támogatások csak kivételes esetben érhetik el. A rendszer működésének következménye, ha a támogatásokat elnyerő személy szerint nem lesz a közbeszerzési szabályok hatálya alá tartozó jogalany, úgy a kapcsolódó beszerzéseiben és a szolgáltatások igénybe vétele kapcsán csak azokat a leglényegesebb eljárás szabályokat kell ismernie, melyek azért fontosak, hogy az uniós támogatási ellenőrzés során az ország az ilyen jellegű szabályok be nem tartása miatt ne legyen kötelezhető a támogatások visszafizetésére.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdesei Függelék

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. ANDERSON, Sarah – CAVANAGH, John: Lessons of European Integration for the Americas. Institute for Policy Studies. 2004, 6-10 pp.
2. ANTAL József: Energiatanövények, mezőgazdasági biomassza – lehetőség vagy kényszer In: Kiss Tibor – Somogyvári Márta (szerk): *Via Futuri 2007 – A biomassza alapú energitermelés*, IME Klaszter Egyesület, Pécs, 2007, 45-55. pp.
3. ALVINCZ J. – BORSZÉKI É. – HARZA L. – TANKA E.: Az EU mezőgazdasági támogatási rendszere In: *Az agrártámogatási rendszer EU és GATT – konform továbbfejlesztése*, AKII. Budapest, 1998, 20-23. pp.
4. ÁNGYÁN – FÉSŰS – PODMANICZKI – TAR – VAJNÁNÉ: (szerk): A program háttere. *Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program* FVM. Bp. 1999, 9-26. pp.
5. ÁNGYÁN József: Mezőgazdaságunk és a Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program, *A Falu* 2000/4. szám, 47-56. pp.
6. ÁNGYÁN József: *Mezőgazdasági stratégiák*, Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, 2008.
7. ARATÓ Balázs: Alvállalkozó és külső erőforrás a közbeszerzésben *Közbeszerzési Közlemények* 27. Magyar Közbeszerzési Társaság, Budapest, 2007, 20. p.
8. AXT, Heinz-Jürgen: EU-Strukturpolitik – Einführung in die Politik des wirtschaftlichen und sozialen Zusammenhalts, Leske + Budrich, Opladen, 2000, 72. p.
9. BÁNDI Gyula (szerk.): *A fenntartható fejlődés koncepciójának megjelenése a nemzetközi és európai jogban, valamint az EU-tagállamok gyakorlatában*. NFFT Műhelytanulmányok 6., Budapest, 2011, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, 6-11; 61-76. pp.
10. BÁNYAI Orsolya: *Fenntartható fejlődés?* In: BÁNDI Gyula – BERKI A. – KISS Cs. (szerk.): *Környezeti Management és Jog Egyesület: az első 15 év. Gondolatok a fenntarthatóságról*. Budapest, 2008, EMLA Egyesület.
11. BENETI Iván: A magyar agrárátalakulás In: *Az Eu csatlakozás és a mezőgazdaság (Finnország, Magyarország)* In: Keszthelyi Akadémiai Alapítvány, Keszthely, 2001, 117-156. pp.
12. BERÉNYI László: *Közbeszerzés tankönyv*, Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, 2010, 87-95. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései
Függelék

13. BODNÁR Zsolt – VÁRHOMOKI MOLNÁR Márta: *Az építési beruházás folyamata – Építési közbeszerzés*, Complex Kiadó, Budapest, 2011.
14. BÖHM Antal: A rurális térségek kérdőjelei- In: *A helyi társadalom, önkormányzatok, településfejlesztés*. Vidékfejlesztők kiskönyvtára 10. sz. Budapest. 2002, 91-104. pp.
15. BÖHM Judit: Energiajog In: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II. kötet* Miskolc, Novotni kiadó, 2008, 131-136. pp.
16. BÚCSI András – GURÁLY Adrienn – JUHOS Katalin – MAGYAR Lajos-
NÁDOSSY Ferenc – SZABÓ Veronika: Az energetikai faültetvények fajta és
technológia kérdései In: Fazekas István – Szabó Valéria (szerk.):
Környezettudatos energiatermelés és -felhasználás. MTA DAB Megújuló
Energetikai Munkabizottság, Debrecen, 2011, 47-54. pp.
17. BUDAY-SÁNTHA Attila: Az agrárpolitika és vidékpolitika fogalma, főbb
jellemzői In: *Agrárpolitika – Vidékpolitika*. Dialóg-Campus, Pécs-Budapest,
2001, 20. p.
18. CHLEPKÓ Tamás – TAKÁCS Sándor: Hazai és nemzetközi szabályozási és
támogatási környezet: Chlepkó Tamás: (szerk.) *Megújuló Mezőgazdaság-
Tanulmányok a zöldenergia termelésről és hasznosításról gazdálkodóknak*. Magyar
Katolikus Rádió, 2008, Budapest 33-49. pp.
19. CZETI A. – MAJOROS E.: *Vidék- és agrárstruktúra-fejlesztés az EU-ban*.
Földművelésügyi Minisztérium, AGROINFORM, Budapest, 1998.
20. CSÁK Csilla: A közös felelősség a környezeti fenntarthatóságban: In. Dr. Tóthné
dr. Szita Klára: *A fenntarthatóság aktuális kérdései* Miskolc, 2005 ROP –Világ és
Regionális Gazdaságtan Intézet, 67-75. pp.
21. CSÁK Csilla BOBVOS Pállal, OLAJOS Istvánnal, HORVÁTH Szilviával,
SZILÁGYI János Edével és PRUGBERGER Tamással közösen: The polluter
pays principle in the agriculture. *Journal of Agricultural Law*, 2006/1. szám.
(fordította: JAKAB Nóra, VARGA Zoltán).
22. CSÁK Csilla: A programozás In: Olajos István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi
kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Novotni Alapítvány,
Miskolc, 2009, 53-58. pp.
23. CSÁK Csilla: A hazai intézményrendszer felépítése In: Olajos István (szerk.): *A
gazdasági és társadalmi kohézió politikája Magyarországon*. Novotni Kiadó,
Miskolc, 2009, 58-69; 93. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

24. CSÁK Csilla: A hulladék fogalmának értelmezése az uniós ítélkezési gyakorlat alapján. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXIX/2. Miskolc University Press Miskolc, 2011, 423-434. pp.
25. CSÁK Csilla: Gondolatok a „szennyező fizet” elvének alkalmazási problémáiról. *Miskolci Jogi Szemle*, VI. évfolyam, 2011, Különszám, 31-46. pp.
26. CSÁK Csilla: Cross-compliance, avagy a a környezetvédelem a támogatás feltételeként In: *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica* Tomus XXX/2. Miskolc University Press Miskolc, 2012, 423-433. pp.
27. CSÁKI Csaba: Gondolatok a magyar agrárpolitika aktuális feladatairól, *A Falu* 1998/1. szám, 5-12. pp.
28. CSÁKI Csaba – FARAGÓ László – G. Fekete Éva – SMAHÓ Melinda – SZÖRENYINÉ Kukorelli Irén: A vidékpolitika, vidékfejlesztés stratégiai irányai In: Csáki Csaba (szerk.) *Élelmiszerbiztonság*. MTA, Budapest, 2010, 77-102. pp.
29. CSATÁRI Bálint: A magyarországi kistérségek vidékiség-kritériumai In: HORVÁTH G. – RECHNITZER J.: *Magyarország területi szerkezete az ezredfordulón*. MTA RKK, Pécs, 2000.
30. CSATÁRI Bálint: Az Európai vidékiség és az Alföld. *Alföldi Tanulmányok 18. kötet*, 44-62. pp.
31. CSETE László: Fenntartható mezőgazdaság – fenntartható vidék. *A Falu* 2003/4. szám, 39-40. pp.
32. CSETE LÁSZLÓ – LÁNG ISTVÁN: Az agrárstratégia minőségi dimenziói. *Minőség és agrárstratégia. Magyarország az Ezredfordulón*, MTA, Budapest, 1999, 93-114. pp.
33. CSETE László – LÁNG István: A fenntarthatóság és a vidékfejlesztés néhány előzményéről In: Csete – Láng: *A vidék fenntartható fejlődése*. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2009.
34. CSIRKE Ildikó (szerk.): *Agrártámogatások 2011*, Mezőgazda Kiadó, Budapest, 2011.
35. CSITE András – KOVÁCH Imre: Vidéki történet. In: Kovách Imre (szerk.): *Hatalom és társadalmi változás. A poszt szocializmus vége*. Napvilág, Budapest, 2002, 219-308. pp.
36. DAVIDIS, Yvonne: Die Europäische Regional und Strukturpolitik. Rissener Einblicke 06-07/2004., 66. p.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

37. DEUTSCH Nikolett – PINTÉR Éva: A megújuló energiahordozókra épülő villamosenergia-termelési technológiák versenyképességet befolyásoló tényezők. *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010*, 251-262. pp.
38. DORGAI László: A területfejlesztéstől a vidékfejlesztésig az agrárgazdaság nézőpontjából In: Pócs Gyula (szerk): *Vidékfejlesztés, Vidékpolitika. A vidékfejlesztők kiskönyvtára 1.*, Agroiinform, Budapest, 1998, 92-93. pp.
39. DORGAI László: *A vidékfejlesztési támogatások elvei és gyakorlata az Európai Unióban*. Forrás (2004.11.17.): <http://www.nft.hu/doc/doku/DorgaiL.agrar.pdf>.
40. ENYEDI György: Fenntartható fejlődés – mit és hogyan kell fenntartani? *Magyar Tudomány*, 2001/10. szám, 1151-1160. pp.
41. ENYEDI György: *Regionális folyamatok Magyarországon*. Hilschler Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 1996.
42. EMMERLING, Thea: Von der Strukturpolitik zum europäischen Finanzausgleich Universität München, Sozialwissenschaftliche Fakultät, Centrum für angewandte Politikforschung – C.A.P. Forrás (2009.02.09): http://www.cap.uni-muenchen.de/download/2002/2002_emmerling.pdf.
43. ELEK Sándor – NEMES Gusztáv: Az agrárpolitika és a vidékpolitika néhány összefüggése I. rész. *Európa Fórum*, 2001/1. szám, 3-15. pp.
44. ERDŐS Éva: Új tendenciák az egyenes adók harmonizációjában In: *Miskolci Jogtudományi Műhely 3.*, *Magyarország az Európai Unió csatlakozás küszöbén* (a 2003. május 28-i tudományos ülés anyaga), szerk.: Róth Erika, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2003, 69-88. pp.
45. ERDŐS Éva: Az adójogi harmonizáció folyamata és eszközei az Európai Unióban In: *Ünnepi Tanulmányok Prof. Dr. Kalas Tibor egyetemi tanár oktatói munkásságának tiszteletére*. Z-Press Kiadó, Miskolc, 2008, 105-125. pp.
46. ERDŐS Éva: Conflicts in the international tax law and answers of European tax law, *Curentul Juridic (Juridical Current)*, year: XIV, No. 4 (47), 4/2011. Editura Universitatii Petru-Maior, “Petru Maior” University’s Publishing House, Tirgu-Mures, Romania, ISSN 1224-9173, 2011, 159-175. pp.
47. ERDŐS Éva: Az állami támogatások jogi szabályozásának anomáliái, *Pénzügyi Jogot Oktatók Konferenciáinak előadásai 2006-2009*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 132-145. pp.
48. FARAGÓ László: A területfejlesztéssel és területi tervezéssel kapcsolatos uniós fogalmak tartalma és használata. *Falu – Város – Régió*, 2001/3. szám, 3-5. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

49. FARKAS CSAMANGÓ Erika: Az agrártámogatások és a földvédelem, továbbá a talajvédelem összefüggései In: CSÁK Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 98. p.
50. FINTA I: A vidékfejlesztés irányait meghatározó dokumentumok rövid áttekintése. *VII. Ifjúsági Tudományos Fórum* (Keszthely 2002. március 28.) Keszthely Georgikon, MGTK, 2002.
51. FEHÉR Alajos: Mezőgazdaság és vidékfejlesztés. *Gazdálkodás*, XLII. évfolyam, 1998/1. szám.
52. FODOR László: A természeti tárgyak helye és szerepe az új alkotmányban. In: DRINÓCZI Tímea – JAKAB András (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010-2011*. Budapest-Pécs, PPKE JÁK – PTE ÁJK, 2012.
53. FOWLER, WG and HW: Country and rural articles In: *The Oxford Handy Dictionary* Great-Britain, Oxford University Press, Oxford, 1978, 188, 792. p.
54. G. FEKETE Éva: A kistérségi szintről praktikusán. *Comitatus*, 2001/6. szám 14-26. pp.
55. GÁCS János: A Lisszaboni Folyamat: Rejtélyek, elméleti problémák és gyakorlati nehézségek. *Műhelytanulmányok* 2005/1. szám, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2005, 8. p.
56. GRABNER Péter: A kötelező átvétel elszámolási kérdései In: Kiss Tibor – Somogyvári Márta (szerk): *Via Futuri 2007 – A biomassza alapú energiatermelés*. IME Klaszter Egyesület, Pécs, 2007, 36-44. pp.
57. GULYÁS Andrea: Építési beruházások a 2009. évi végi változások tükrében. *Közbeszerzési Közlemények* 41. Magyar Közbeszerzési Társaság, Budapest, 2009, 31. p.
58. HANTÓ Zsuzsa: A vidékfejlesztés jogi szabályozása az Európai Unióban. Forrás (2004.09.24.):<http://www.law.klte.hu/tansegedletek/HZSjegyzetVidekfejlgogiszab.rtf>.
59. HARMATHY Attila: *A közigazgatási szerződések kialakulása és fejlődési folyamata*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981, 14-36. pp.
60. JÁVOR Károly: Fenntarthatóság – Területfejlesztés – Vidékfejlesztés In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig*. IV. Falukonferencia, Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 175. p.
61. JÁVOR Károly (szerk.): *Magyarország Vidékfejlesztési Programja*. VÁTI Kht, 1997. szeptember, 8. p.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

62. JUHÁSZ Gábor: A falu társadalmát terhelő szociális problémák, kitorési lehetőségek In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig*. IV. Falukonferencia, Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 433-437. pp.
63. KUBASEK, Nancy K. – SILVERMAN, Gary S.: *Environmental Law*. Upper Saddle River, 2008, Pearson Prentice Hall, 436. p.
64. HARVEY, Brian: *Kézikönyv az Európai Unió strukturális alapjainak felhasználásáról*. 2. kiadás, Európai Szegénységellenes Hálózat, 2006, 8. p.
65. HOMOLYA Róbert: A támogatásból megvalósuló közbeszerzések In: Boros – Tátrai (szerk.): *Közbeszerzés kommentár*. Complex kiadó, Budapest, 2011, 501-521. pp.
66. HONTELEZ, John (ed.): *Structural And Cohesion Funds in the New Member States – How Are They Supposed To Work*, European Environmental Bureau (EEB), 2003, 7. p.
67. HORVÁTH Gyula – SZALÓ Péter: *Területfejlesztés és régiók*. ISM, Budapest, 2002. Forrás (2004.10.20.): http://www.stratek.hu/EUF11_Regiok.pdf.
68. HORVÁTH M. Tamás: A közigazgatási szerződések szabályozási koncepciója. *Magyar Közigazgatás*, 2005/3. szám, 142-147. pp.
69. HORVÁTH Zoltán: *Strukturális Alapok, Kohéziós Alap és az Előcsatlakozási Alapok*. FVM továbbképzésre készült jegyzet, Budapest, 1999, 56. p.
70. KISS Judit: Reform előtt – reform után. Az EU közös Agrárpolitikájának várható változásairól. *Világ gazdasági Műhelytanulmányok*, 2002/36. szám.
71. KISZELY Katalin – SÁNDOR István: Mezőgazdasági támogatások az Európai Unióban. *Integráció, jogharmonizáció, mezőgazdasági politika*, Vidékfejlesztők kiskönyvtára 9., Agroinform, Budapest, 2002, 81-85. pp.
72. KOLAJ László: *Az I. tengely támogatásai*. Főiskolai előadás MTB szakos hallgatók részére Vidékfejlesztési politika tárgyból, 2011. november 3.
73. KOVÁCS D: A „falusi és vidéki” turizmus értelmezése a nemzetközi irodalomban. *A Falu*, 2000/1. szám, 49-60. pp.
74. KOVÁCS Katalin: A vidék kutatása a MTA Regionális Kutatási Központjában. *A Falu*, 1998/4. szám, 15-30. pp.
75. KOVÁCS Teréz: Európai integráció és vidékfejlesztési alapidokumentumok. In: Kovács Teréz: *Vidékfejlesztési politika Dialóg-Campus*, Pécs-Budapest, 2003.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

76. KULCSÁR László: Vidékfejlesztés és vidékpolitika Magyarországon. *A Falu*, 1998/2. szám, 5-16. pp.
77. LÁNG István: A mezőgazdaság fenntartható fejlődése-lehetőségek és korlátok. In: Kovács Teréz (szerk.): *A fenntartható mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig*. IV. Falukonferencia, Regionális Kutatások Központja, Pécs, 1997, 40-45. pp.
78. LÁNG István: A mezőgazdaság fenntartható fejlődésének tudományos megalapozása. "AGRO-21" *Füzetek* 1995/12. szám.
79. LANTOS Tamás: *A vidékfejlesztés elvei*. Vitaanyag-gépirat, 1999.
80. LUKÁCS Gergely Sándor: A magyar vidék felemelkedésének feltételei In: Lukács Gergely Sándor: *A megújuló energia és a vidékfejlesztés*. Szaktudás kiadó, Budapest, 2008, 230-233. pp.
81. LUKÁCS Gergely Sándor: A távhőellátás jogszabályi feltételei hazánkban In: Lukács Gergely Sándor: *Települési fűtőművek és a megújuló energia*. Szaktudás Ház kiadó, Budapest, 2010, 108-138. pp.
82. LUKÁCS Gergely Sándor: A települési energiaellátás rendszerei In: Lukács Gergely Sándor: *Települési megújuló energia modellek*. Szaktudás Ház kiadó, Budapest, 2011, 13-22. pp.
83. LUKÁCS Gergely Sándor: A közösségi fűtőműre alapozott települési megújuló energia rendszer In: Lukács Gergely Sándor: *Települési fűtőművek és a megújuló energia*. Szaktudás Ház kiadó, Budapest, 2010, 172-181. pp.
84. MAGYAR Tünde: Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Gazdaságfejlesztési Eredményei B-A-Z megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeiben 2007-2010 között. *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010*, Pécs, 2010, 354-365. pp.
85. MILASKEY Zoltán – BEZEGH András: Az elosztott energiatermelés állami támogatás igénye. Az autonómia drága kincs. *Via Futuri 2009 – Közösségi tulajdonú energiarendszerek*. IME Klaszter, Pécs, 2009, 102-116. pp.
86. MOLNÁR András: Az Eu társfinanszírozásával megvalósuló főbb vidékfejlesztési intézkedések értékelése. AKII, *Agrárgazdasági Tanulmányok*, 2010/13. szám, 42. p.
87. MOLNÁR Miklós – TABLER, Margaret M.: Gondolatok a közigazgatási szerződésekről. *Magyar Közigazgatás*, 2000/10. szám, 597-610. pp.
88. NAGY ÁGNES: Közbeszerzési eljárás alapján kötött szerződések. *Közbeszerzési Közlemények 45.*, Magyar Közbeszerzési Társaság, Budapest, 2010, 23. p.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

89. NAGY Zoltán: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2006, 309-327. pp.
90. NAGY Zoltán: Az állami felelősség kérdése vagyonevonások kapcsán a bírói gyakorlat tükrében. *Gazdaság és Jog*, Budapest, 2006/10. szám, 15-21. pp.
91. NAGY Zoltán: Adó és támogatáspolitikai szabályozás hatékonysága a környezetvédelem területén. *Pázmány Law Working Papers*, 2012/9. szám, 1-9. pp.
92. NAGY Zoltán: A természeti erőforrás-gazdálkodás egyes adójogi aspektusai. *The Publications of the XXVI. microCAD International Scientific Conference, University of Miskolc*, Miskolc, 2012.
93. NAGY Zoltán: Fenntartható költségvetési elvonások rendszere a környezetvédelem területén. *Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus*, XXIX/1. 2011, 247-258. pp
94. NAGY Zoltán: A közpénzügyi támogatási jogviszony a közjogi és magánjogi szabályozás metszetében. In: *Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus*, XXX/2. 2012, 339-350. pp.
95. NEMES Gusztáv: Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája – az integrált vidékfejlesztés lehetőségei. *Közgazdasági Szemle*, 2000/7. szám, 459-474. pp.
96. NYITRAI Ákos: A vidéki életmód megújuló energiái. *Via Futuri 2009 – Közösségi tulajdonú energiarendszerek*. IME Klaszter, Pécs, 2009, 45-63. pp.
97. OLAJOS István: A vidékfejlesztés. mint a KAP második pillére. In: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog II. kötet*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2005, 225-253. pp.
98. OLAJOS István: *A mezőgazdasághoz kapcsolódó vidékfejlesztés jogának bevezetése Magyarországon*. PhD értekezés, Miskolc, 2006, kézirat.
99. OLAJOS István: A támogatási eljárás és a közigazgatási eljárás kapcsolata, legfontosabb problémái. *Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XXIV.*, 439-456. pp.
100. OLAJOS István: *A vidékfejlesztési jog kialakulása és története*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2008.
101. OLAJOS István: A pontozásos földértékelés. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 187. p.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

102. OLAJOS István: A KAP második pillére: a vidékfejlesztés. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 434. p.
103. OLAJOS István: Megújuló energiák In: Szilágyi (szerk.): *Környezetjog II.lőtet Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 203-222. pp.
104. OLAJOS István: A „vis maior” szerepe a támogatásokban, különös tekintettel az árvíz és belvíz helyzetre. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 207. p.
105. OLAJOS István: A közjogi szerződés, mint a támogatásokkal kapcsolatos jogalkalmazás egy útja In: *Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Poltiica Tomus XXIX/2* Miskolc, 2011 Miskolc University Press 503-514.pp.
106. OLAJOS István: A közjogi szerződések jelentősége az agrár-és környezetjogban. A támogatási szerződések eljárásjogi helye és szerződési létszakai In: *Pázmány Law Working Papers* 2012/26. In: [http://lawecon-hu.org/images/abstracts/2012/ppke/2012-26-Olajos.pdf](http://lawecon.hu.org/images/abstracts/2012/ppke/2012-26-Olajos.pdf)
107. OLAJOS István: A csernelyi biomassza fűtőmű projekt jogi problémái In: *Magyar Energetika* 2012.évi különszám 20-24.pp.
108. OLAJOS István – SZILÁGYI Szabolcs: A kistelepüléseken létrejövő távhő és termelési rendszerek energiajogi problémái In: *Magyar Energetika* 2012.évi 6. szám 22-27. pp.
109. ÖCSÖDI Gyula: Mezőgazdaság és vidékfejlesztés. *A Falu* 1997/2. szám, 5-9. pp.
110. PÁLMAI Zsolt: Regionális érdekérvényesítés lehetőségei a 2014-2020 közötti kohéziós politika kidolgozásában. *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010*, Pécs, 2010, 196-207. pp.
111. PÁLNÉ SCHREINER Judit: Kistérségi léptékű energiahasznosítási, fejlesztési projektek támogatási formái. *PTE Közgazdaságtudományi Kar Regionális politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2010*, Pécs, 2010, 301-311. pp.
112. PRUGBERGER Tamás: A környezetrombolásról és annak globális, európai és hazai jogi korlátozásáról. *Magyar Tudomány*, 2011/5. szám, 526-527. pp.
113. POPP, Hans: A vidéki Európa Alapokmánya 2. tervezet. *Földszolgálat – A mezőgazdasági forradalom évszázada*, Vidékfejlesztők kiskönyvtára 8., Agroinform,Budapest, 2001, 126-139. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései
Függelék

114. RAISZ Anikó: Veränderungen der Agrarmarktdordnungen vom Standpunkt der 50 Jahre alten CEDR aus. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 3. szám német és magyar nyelven 67-74. pp.
115. RAISZ Anikó: Nemzetközi környezetvédelem és az Egyesült Nemzetek Szervezete. In: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II. kötet. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 15. p.
116. RAISZ Anikó: Környezetvédelem a nemzetközi jogban. In: SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 11-12. pp.
117. RÉTI Mária: A Közös Agrárpolitika válsága reformok. In: Vass János (szerk.): *Agrárjog*, ELTE ÁJK Szövetkezeti jogi és Földjogi Tanszék, 1999, 223. p.
118. ROMÁNY Pál: A " magyar agrármodell " tanulságai. *A Falu*, 2003/4. szám, 45-57. pp.
119. RUZSICZKY Éva – SZÁVAI János (szerk.): Vidék és vidéki szócikkek. *Magyar Larousse-enciklopédikus szótár III. kötet*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994, 1076. p.
120. SARUDY Csaba: Vidékfejlesztés Magyarországon és az Európai Unióban. *A Falu*, 1997/2. szám, 19. p.
121. SHEPHERD, Andrew: *Sustainable Rural Development*. Basingstone, Mc.Millan, 1998, 45-55. pp.
122. SOMOGYI Zoltán: *A csatlakozási tárgyalások agrárfejezete*. ISM, Budapest, 2002. Forrás (2004.10.20.): http://www.stratek.hu/EUF09_Agrar.pdf.
123. SÜLI – ZAKAR István: Területfejlesztés – vidékpolitika. *A Falu*, 1998/3. szám, 65-70. pp.
124. SZABADKAI Andrea: Jogsabály módosító javaslatok a vidékgazdaság ösztönzésére. In: Lányi András – Farkas Gabriella: *Miért fenntarthatatlan, ami fenntartható*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2010, 281-311. pp.
125. SZABÓ Ágnes: A szellemi tulajdonvédelem és a biodiverzitás. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 263. p.
126. SZABÓ Marcel: A fenntartható fejlődés: nemzetközi jogi elmélet és szerződéses gyakorlat. In: RAISZ Anikó (szerk.): *A nemzetközi környezetjog aktuális kihívásai*. Miskolc, 2012, Miskolci Egyetem, 161-174. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

127. SZAKÁL Ferenc: Új európai tendenciák az Európa Tanács tevékenysége és dokumentumai alapján. *A Falu*, 1996/1. szám, 9-19. pp.
128. SZAKÁL Ferenc: Johannesburg üzenete az agrár-és vidékfejlesztésről. *A Falu*, 2004/2. szám, 13-18. pp.
129. SZILÁGYI János Ede: *Vízjog*. Miskolci Egyetemi Kiadó Miskolc, 2012. megjelenés alatt.
130. SZILÁGYI János Ede: A magyar SAPARD Hivatal szervezésének tanulságai. In: STIPTA István (szerk.): *Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Díjnyertes TDK dolgozatai 2003*. I. kötet, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2003, 377-446. pp.
131. SZILÁGYI János Ede: Az uniós támogatási rendszer serkentő hatása a szendergő köztületre. Az agrárkamarák feltámadása. *Cég és Jog*, 2003. december, 21-26. pp.
132. SZILÁGYI János Ede: Az agrártámogatások rendszere pénzügyi és közigazgatási jogi megközelítésben, kitekintéssel a borrendtartásra. *Collega*, 2005/3. szám, 9-15. pp.
133. SZILÁGYI János Ede: A SAPARD Hivatal tapasztalatai a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal szervezésének tükrében. *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensis*, Miskolc, Bíbor Kiadó, Tomus: 6/2.; Fasciculus: 12. (ann. 2005), 247-268. pp.
134. SZILÁGYI János Ede: Az agrártámogatások rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. II. kötet*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2005.
135. SZILÁGYI János Ede: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2006, 347-359. pp.
136. SZILÁGYI János Ede: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere: 2007. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXV/2. (2007), 719-733. pp.
137. SZILÁGYI János Ede: Common Agricultural Policy, new rules of WTO and regional equilibrium – Hungarian National Report. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5. szám, magyar és angol nyelven, 3-18. pp.
138. SZILÁGYI János Ede: A vidékfejlesztés pénzügyi és intézményi rendszere a Közös Agrárpolitikában. In: OLAJOS István (szerk.): *Vidékfejlesztési politika támogatásának joga*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2008, 65-93. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

139. SZILÁGYI János Ede: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A Közös Agrárpolitika megvalósulása Magyarországon*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2008, 342-356. pp.
140. SZILÁGYI János Ede: Common Agricultural Policy. In: ANGYAL Zoltán: *Public Policies of the European Union*. Târgu – Mureș, 2008, Editura Universității „Petru Maior”, 88-104. pp.
141. SZILÁGYI János Ede: Speciális földnyilvántartások a támogatások rendszerében In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 192. p.
142. SZILÁGYI János Ede: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások intézményi rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 360-371. pp.
143. SZILÁGYI János Ede: Bevezetés az energijogba In: SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog II. kötet. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2010, 157-160. pp.
144. SZINTAY István: *Rendszerelmélet, Rendszerszervezés*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1985.
145. TAYLOR, P.: *The limits of European integration*. Columbia University Press, New York, 1983.
146. TAR Ferenc: *A hátrányos helyzetű és környezetileg korlátozott térségek*. Forrás (2004.10.20.): http://www.stratek.hu/EUF24_Hatranysos.pdf.
147. TARSCHYS, Daniel: *Reinventing Cohesion – The Future of European Structural Policy*. Swedish Institute for European Policy Studies, Stockholm, 2003, 23. p.
148. TÓTH Erzsébet (szerk.): Az agrárgazdaság átalakuló és lehetséges szerepe a vidéki foglalkoztatásban, különös tekintettel az EU csatlakozásra. *Agrárgazdasági Tanulmányok* 2002/4. szám, Budapest, AKII, 2002.
149. VINCZE Mária: A régió-és vidékfejlesztés elméleti és módszertani megalapozása. *Régió és vidékfejlesztés-elmélet és gyakorlat*. Presa Universitara Clujeana, Kolozsvár-Cluj-Napoca, 2000. 17. p.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

SZEMLÉLETFORMÁLÓ IRODALOM

1. ABRAMOVAY, R. – MAGALHAES, R. Access of family farmers to biodiesel markets. In: *Partnerships between large companies and social movements*. Regoverning Markets, Brasil, 2007.
2. ANTAL J. – KONDOR A. – ANTAL ZS. Az energetikai célú biomassza szabályozása az EU agrárpolitikájában – Magyarországi támogatások. In: Tóth T. – Tóth G. – Németh T. – Gaál Z. (szerk.): *Földminősítés, földértékelés és földhasználati információ*. Magyar Tudományos Akadémia Talajtani és Agrokémiiai Kutatóintézet, Budapest, 2007.
3. BAGÓ I. – BAGÓ R.: Kistérségi biodízel üzemem Komáromban. In: Bérci Gy. – V. Böröndy E. (szerk.): *Megújuló energia piac 5. – Megújuló energia és a növénytermesztés*. Agrár Innovációs Szövetség, Budapest, 2006.
4. BAI A. A mezőgazdasági és élelmiszeripari melléktermékek energetikai hasznosításának gazdasági összefüggései, Debreceni Agrártudományi Egyetem, MTK Vállalatgazdaságtani Tanszék. 1998
5. BARÓTFI I. – GABAI L. – KAPROS T.: *Energia felhasználói kézikönyv*. Környezet-technika Szolgáltató Kft, Budapest, 1993.
6. BARÓTFI I.: *A biomassza energetikai hasznosítása*. Energiaközpont Kht., Budapest, 1998.
7. BARÓTFI I.: A szükségszerűség kényszerpályája a megújuló energiaforrások alkalmazásában. In: Orosz Z. – Szabó V. – Fazekas I.: *Környezettudatos energiatermelés és felhasználás*. Környezet és Energia Konferencia, MTA DAB Megújuló Energetikai Munkabizottság, Debrecen, 2009.
8. BERGMANN, A. – HANLEY, N. – WRIGHT, R.: Valuing the attributes of renewable energy investments. *Energy Policy*, Elsevier, 34/2006, 1004-1014. pp.
9. BOBOK E. – TÓTH A.: *Megújuló energiák*. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2005.
10. BOCQUÉHO, G. – JACQUET, F.: The adoption of switchgrass and miscanthus by farmers: impact of liquidity constraints and risk preferences. *Energy Policy*, Elsevier, 38/2012, 2598-2607. pp.
11. BORCHERS, A. M. – DUKE, J. M. – PARSONS, G. R.: Does willingness to pay for green energy differ by source? *Energy Policy*, Elsevier, 35/2007, 3327-3334. pp.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

12. BOROS T.: *A biomassza energetikai hasznosításának környezeti, gazdasági, illetve agrárpiaei szempontjai*. OMIKK, Budapest, 1994.
13. BOROS Tiborné: Benzin száz forinttal olcsóbban – avagy energiaetanol gyártásának gazdaságossági kérdései. *Környezetvédelmi Füzetek*, 2007/3. szám, Budapest, ELGOSCAR-2000 Környezettechnológiai és Vízgazdálkodási Kft.
14. CAMERON, P. D.: *Competition in energy markets* (Law and regulation in the European Union). Oxford University Press, Oxford, 2007.
15. CHAPMAN, D.: *Environmental economics*. Addison Wesley Longman Inc., USA, 2000.
16. CURRY, T. E. – REINER, D. M. – DE FIGUEIREDO, M. A. – HERZOG, H. J.: *A Survey of Public Attitudes towards Energy & Environment in Great Britain*. Laboratory for Energy and the Environment, Cambridge, 2005.
17. DINYA L.: A fenntartható energiagazdálkodás kihívásai. In: Lukács Gergely Sándor (szerk.): *A magyar megújuló energia stratégiai hangsúlyai és kísérleti bemutatása*. Konferenciakiadvány, Károly Róbert Főiskola, Kutató – Fejlesztő Központ, Gyöngyös, 2010.
18. DOMÁN SZ. – FODOR M. – TAMUS A.: A megújuló energiaforrások hazai megítélése 2006 kontra 2009-ben két lakossági primer kutatás eredménye alapján. In: Lukács Gergely Sándor (szerk.): *A magyar megújuló energia stratégiai hangsúlyai és kísérleti bemutatása*. Konferenciakiadvány, Károly Róbert Főiskola, Kutató – Fejlesztő Központ, Gyöngyös, 2010.
19. EK, K.: Public and private attitudes towards „green” electricity: the case of Swedish wind power. *Energy Policy*, Elsevier, 33/2005, 1677-1689. pp.
20. FENYVESI L. – HAJDÚ J.: A biomassza hasznosításának gazdaságossági összefüggései Magyarországon. In: Tátrai Gy.: *Biomassza – energia a mezőgazdaságból – Hőenergia, villamos áram és hajtóanyag a szántóföldről*. Nyitra, FVM MGI, Gödöllő, 2005.
21. FORMAN, B.: Energiagazdálkodás. In: Bora Gy. – Korompai A. (szerk.): *A természeti erőforrások gazdaságtana és földrajza*. AULA Kiadó, Budapest, 2001.
22. GIBER, J.: *Megújuló energiák szerepe az energiaellátásban*. B+V Kiadó, Budapest, 2005.
23. HAJDÚ J. – MAGÓ L.: Az energiatermelő mezőgazdaság. In: Tóth L. – Magó L.: *MTA Agrártudományok osztálya. Agrárműszaki Bizottság Jubileumi Kutatási és Fejlesztési Tanácskozás*, Nr. 30.1. kötet, FVM MGI, Gödöllő, 2006.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései Függelék

24. HAMAR A.: A biomassza felhasználhatósága a Közép-Tiszavidéken. *Tisza Klub Tanulmányok I.*, 2007.
25. HANCSÓK J. – KOVÁCS F.: A biodízel. *Környezetvédelmi füzetek*, BME – OMIKK, Budapest, 2002.
26. JÁSZAI T.: Biomassza: válságtényező vagy az energia – környezet probléma megoldásának egyik eszköze? Energetika '88 Konferencia, Budapesti Műszaki Egyetem, Budapest, 1988.
27. KOCSIS K.: *Mezőgazdasági energiagazdálkodás*. Agrártudományi Egyetem, Mezőgazdasági Gépészmérnöki Kar, 1980.
28. KOLOS K. – BERÁCS J.: A fogyasztói döntések kockázata a benzinkútváltás során. *Vezetéstudomány*, 2000, XXXI. évf. 9. szám.
29. KULIFAI J.: A biomassza, mint megújítható energiaforrás. Kézirat, Budapest, 1990, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Ipari Technológia és Áruismeret Tanszék.
30. LÁNG I. – FAZEKAS B.: *A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás szervesanyag – (biomassza) termelése*. KSH, Budapest, 1983.
31. LÁNG I. – HARNOS ZS. – CSETE L. – KRALOVÁNSZKY U. P. – TÖKÉS O.: A biomassza komplex hasznosításának lehetőségei. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1985.
32. LÁNG I.: A biomassza termelésének és hasznosításának várható irányzatai hazánkban az ezredforduló után. In: Nováky E. (szerk.): *A III. Magyar Jövőkutató Konferencia előadásai I. kötet*. Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutató Bizottsága Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság Prognosztikai Szakosztálya, Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság, Budapest, 1985.
33. LÉVAI A.: Nem hagyományos energiaforrások. In: Nováky E. (szerk.): *A III. Magyar Jövőkutató Konferencia előadásai I. kötet*. Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutató Bizottsága Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság Prognosztikai Szakosztálya, Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság, Budapest, 1985.
34. LUKÁCS A. – TANYI A.: Energiatámogatások az Európai Unióban. In: Kiss K. (szerk.): *Tiltott támogatások*, L'Hartmann Kiadó, Budapest, 2005, 113-117. pp.
35. MENEGAKI A.: Valuation for renewable energy: A competitive review. *Renewable & Sustainable Energy Reviews*. Elsevier, 12/2008, 2422-2437. pp.
36. NÁDUDVARI Z.: Ökológiai életciklus és költség-haszon elemzés. *Környezetvédelmi Füzetek*, Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, Budapest, 2000

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései
Függelék

37. NÁDUDVARI Z.: A megújuló energiák felhasználásának nemzetgazdasági hatásai. *Környezetvédelmi Füzetek*, 2007/1. szám, Budapest, ELGOSCAR-2000 Környezettechnológiai és Vízgazdálkodási Kft.
38. OLÁH GY. – GOEPPERT, A. – PRAKASH, G. K. S.: *Kőolaj és földgáz után: a metanolgazdaság*. Better Kiadó, Budapest, 2006.
39. ONODA, T. Review of international policies for vehicle fuel efficiency. International Energy Agency, 2008.
40. PAULURD, S. – LAITILA, T.: Farmers' attitudes about growing energy crops: A choice experiment approach. *Biomass and Bioenergy*, Elsevier, 2010, 1770-1779. pp.
41. PATAY I. (szerk.): *Mindentudás a megújuló energiaforrásokról*. Békés Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Békéscsaba, 2007.
42. PAVICS L.: Energiatámogatások. In: Kiss K. (szerk.): *Tiltott támogatások*. L'Hartmann Kiadó, Budapest, 2005.
43. PENA, N.: Biofuels for transportation: A climate perspective. Pew Center on Global Climate Center, Arlington, 2008.
44. RÁKOSI GY. – NAGY Á.: *A biomassza hasznosításának nemzetközi tapasztalatai*. Agroinform Kiadó, Budapest, 1982.
45. RAMO, A. K. – JARVINEN, T. – LATVALA, T. – TOIVONEN, R. – SILVENNOINEN: Interest in energy wood and energy crop production among Finnish non-industrial private forest owners. *Biomass & Energy*, Elsevier, 2009, 1251-1257. pp.
46. RÓNAY Dezső – KERÉKGYÁRTÓ Gábor: A biomassza hasznosítása biogáz-zöldáram előállítására. In: Bérci Gy. (szerk.): *Megújuló energia piac*. Agrár Innovációs Szövetség, Budapest, 2005.
47. SCHWARTZ, M. – CHAPMAN, D.: Renewable energy. In: Chapman, D.: *Environmental Economics*. Addison Wesley Longman Inc., USA, 2000.
48. STEFANOVITS P. – LÁNG I.: Biomassza termelés és ökológia. In: Kiss P. (szerk.): *A genetikai potenciál javításának és jobb kihasználásának lehetőségei*. Mezőgazdasági Tudományos Napok, Gödöllő (Ökonómiai szekció előadásai), Gödöllői Agrárközpont, Gödöllő, 1984.
49. STRÓBL A.: *A biomassza erőművi és fűtőművi hasznosításának gazdaságossága a fejlett országokban*. OMIKK, Budapest, 2000.
50. TARALIK K.: Biohajtóanyagok Magyarországon. *Gazdálkodás*, 2007/06. szám, 51. évfolyam.

OLAJOS István: A megújuló energia támogatási kérdései
Függelék

51. TÓTH T. – BOROS Z.: A megújuló energiaforrások társadalmi megítélésében bekövetkezett változások Encs és Forró példáján. In: Orosz Z. – Szabó V. – Fazekas, I.: *Környezettudatos energiatermelés és felhasználás*. Környezet és Energia Konferencia, Debrecen, MTA DAB Megújuló Energetikai Munkabizottság, 2009.
52. VAJDA GY.: Az energetika jövője. In: Nováky E. (szerk.): *A III. Magyar Jövőkutatói Konferencia előadásai I. kötet*. Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutatói Bizottsága Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság Prognosztikai Szakosztálya, Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság, Budapest, 1985.
53. VARGA K.: *Megújuló Energia Magyarországon – Helyzetjelentés, 2008*. Energia Klub Környezetvédelmi Egyesület, Budapest, 2008.
54. VARGA T.: A támogatások költség-haszon szemléletű elemzésének lehetőségei. *Agrárgazdasági tanulmányok*, AKII, 2003/1. szám, Budapest.
55. VIDA, A.: Comparative analysis of the market instruments on the market of renewable energy sources. *Bulletin of the Szent István University*, Gödöllő, 2009.
56. VILLAMIL, M. B. – ALEXANDER, M. – SILVIS, A. H. – GRAY, M. E.: Producer perceptions and information needs regarding their adoption of bioenergy crops. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Elsevier, 16/2012, 3604-3612. pp.
57. VISSYNÉ TAKÁCS M.: A nem hagyományos energiaforrások alkalmazásának gazdasági feltételei a mezőgazdaságban. In: Tibay Gy. (szerk.): *Másodnyersanyag hasznosító konferencia*. Tanulmánykötet, MTESZ Veszprém megyei Szervezete, 1988, 87-99. pp.

